

BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ I ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH W 2008 R.

 220 lat
Polskiej 1789–2009
Statystyki Publicznej

GLÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

KRAKÓW 2009

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

**BENEFICJENCI
POMOCY SPOŁECZNEJ
I ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH
W 2008 R.**

Analizy statystyczne

Kraków 2009

Opracowanie publikacji	Urząd Statystyczny w Krakowie Oddział w Tarnowie
Autorzy opracowania:	mgr Antonina Setlak mgr Anna Gubernat mgr Marta Jurczak mgr Jan Szarek
pod kierunkiem	dr Krzysztofa Jakóbika
Skład komputerowy, wykresy i mapy	Elżbieta Niemiec
Recenzenci:	prof. dr hab. Grażyna Ancyparowicz Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej prof. dr hab. Jolanta Kurkiewicz Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie mgr Dorota Gieriej Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Projekt okładki	mgr Lidia Motrenko-Makuch

ISBN 978-83-7403-207-0

Przy publikowaniu danych prosimy o podanie źródła

Druk i oprawa Zakład Wydawnictw Statystycznych
00-925 Warszawa, al. Niepodległości 208

Urząd Statystyczny w Krakowie
31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
tel. 012 415 60 11 fax: 012 361 01 91
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl
<http://www.stat.gov.pl/krak>

Nakład 300 egz. A4

Cena 15,00 zł

Publikacja dostępna w Internecie

Przedmowa

Prezentowana Państwu publikacja przedstawia zbiorowości gospodarstw domowych i ich członków - beneficjentów pomocy społecznej.

W dotychczasowych opracowaniach GUS głównym źródłem danych była sprawozdawczość Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, niniejsza publikacja jest pierwszym opracowaniem o tej tematyce wykorzystującym dane pochodzące z rejestrów, co umożliwiło znacznie bardziej pogłębioną analizę problemu pomocy osobom w trudnej sytuacji materialnej.

Opracowanie zawiera liczne charakterystyki gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem ich struktury społeczno-demograficznej i ekonomicznej. W publikacji poddano analizie przyczyny, które spowodowały konieczność korzystania z pomocy.

Ważnym elementem opracowania są uwarunkowania pomocy społecznej w ujęciu ich zróżnicowania terytorialnego, a dla wybranych charakterystyk zaprezentowano dane nie tylko w układzie województw i podregionów, ale powiatów i gmin.

W opracowaniu przedstawiono również zależności korzystania z pomocy społecznej w relacji do wybranych istotnych czynników warunkujących konieczność otrzymywania pomocy.

Mamy nadzieję, że publikacja ta zainteresuje instytucje i organizacje działające w sferze szeroko pojętej polityki społecznej, a także okaże się interesująca dla wszystkich czytelników chcących wzbogacić swą wiedzę na temat funkcjonowania systemu pomocy społecznej w Polsce.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Krakowie

dr Krzysztof Jakóbiak

Kraków, grudzień 2009 r.

Preface

The publication presented to you depicts groups of households and their members - beneficiaries of social welfare.

In the hitherto publications of the Central Statistical Office, reports of the Ministry of Labour and Social Policy were the main source of data. The present publication is the first elaboration of this subject matter using data from registers, what allowed significantly broader analysis of the problem of helping people in difficult material situation.

The elaboration includes numerous characteristics of households benefiting from social welfare, with special consideration of their socio-demographic and economic structure.

In the publication causes of the necessity of benefiting from help were submitted to analysis.

Conditions of social welfare in their spatial differentiation are an important element of the elaboration. For selected characteristics data were presented not only in voivodship and subregion layout but also by powiats and gminas.

In the elaboration there are also presented relations of benefiting from social welfare to selected essential factors determining the necessity of receiving help.

We hope that this publication will be interesting for institutions and organizations acting in the sphere of broadly understood social policy and also for all readers wanting to enrich their knowledge on the functioning of social welfare system in Poland.

*Director
of the Statistical Office in Kraków*

Krzysztof Jakóbik, Ph.D.

Kraków, December 2009

SPIS TREŚCI

	Str.
PRZEDMOWA	3
UWAGI OGÓLNE	11
UWAGI METODYCZNE	12
Zakres podmiotowy i przedmiotowy	12
Źródła danych	15
Objaśnienia podstawowych pojęć	16
Ocena jakości danych i kompletności Zbioru Centralnego	23
WPROWADZENIE	26
UWARUNKOWANIA POMOCY SPOŁECZNEJ – PRZESTRZENNE ZRÓŻNICOWANIE POTRZEB	28
Charakterystyka ludności według wybranych wskaźników społeczno-demograficznych	28
Różnice w strukturze aktywności ekonomicznej ludności	33
Wskaźniki zróżnicowania PKB i przedsiębiorczości.....	36
Rozkład przeciętnych przychodów podatników podatku dochodowego.	37
Poziom i źródła dochodów ludności	43
Czynniki warunkujące korzystanie z pomocy społecznej.....	45
Podobieństwa uwarunkowań pomocy społecznej	47
BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ	60
Formy stacjonarnej pomocy społecznej i korzystający z tych form	60
Korzystający z pomocy społecznej w miejscu zamieszkania	62
A. Gospodarstwa domowe	62
Gospodarstwa domowe w miastach i na wsi	62
Wielkość gospodarstw domowych	64
Typy gospodarstw domowych	65
Główne źródło utrzymania gospodarstw domowych	70
Główne przyczyny przyznania świadczeń	73
Formy pomocy społecznej skierowanej do gospodarstw domowych	75
B. Członkowie gospodarstwach domowych	76
Terytorialne zróżnicowanie uzależnienia ludności od pomocy społecznej	76
Struktura według wieku	79
Stan zdrowia	82
Poziom wykształcenia	83
Aktywność ekonomiczna	84
Źródła utrzymania	86
BENEFICJENCI ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH	87
Charakterystyka rodzin	87
Rodzaje i wartość świadczeń rodzinnych	89
PODSUMOWANIE	94

TABLICE

	Tabl.	Str.
Gospodarstwa domowe i ich członkowie – beneficjenci pomocy społecznej według regionów, województw, podregionów w 2008 r.	1	99
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według typów gospodarstw w 2008 r.	2	102
Wielkość gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w 2008 r.	3	102
Struktura gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej według głównej przyczyny przyznania świadczeń w 2008 r.	4	103
Struktura gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej według głównego źródła utrzymania w 2008 r.	5	103
Poziom wykształcenia głowy gospodarstwa korzystającego z pomocy społecznej w 2008 r.	6	104
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej według wieku w 2008 r.	7	105
Aktywność ekonomiczna osób w wieku 15 lat i więcej w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w 2008 r.	8	107
Rodziny z dziećmi pobierające świadczenia rodzinne według grup dochodowych, regionów, województw, podregionów w 2008 r.	9	107
Rodziny z dziećmi pobierające świadczenia rodzinne według liczby dzieci w rodzinie, regionów, województw, podregionów w 2008 r.	10	110
Gospodarstwa domowe i ich członkowie - beneficjenci pomocy społecznej według województw, podregionów, powiatów i gmin w 2008 r.	11	111

WYKRESY

Rodziny wielodzietne w 2002 r. i tempo ich tworzenia się w latach 2003-2008 według województw	1	30
Udział osób niepełnosprawnych w ludności ogółem według województw w latach 2002 i 2004	2	32
Stopa bezrobocia oraz relacja bezrobotnych do populacji pracujących poza rolnictwem według województw w 2008 r.	3	34
Udział osób w wieku do 25 lat i powyżej 50 lat w populacji bezrobotnych według województw w 2008 r.	4	35
Struktura przychodów według grup decylowych w 2007 r	5	40
Udział ludności w gminach o medianie przychodów do 75% mediany krajowej w ludności województw ogółem w 2007 r.	6	42
Udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie mieszkańców gmin według przeciętnych przychodów w 2007 r.	7	43
Diagram korelacyjny zależności udziału beneficjentów w ogółem ludności względem stopy bezrobocia w 2008 r.	8	46
Diagram korelacyjny zależności udziału beneficjentów w ogółem ludności względem udziału dzieci w wieku do lat 14 w 2008 r.	9	46
Dendrogram grupowania województw metodą Warda według wybranych determinant poziomu udziału beneficjentów w 2008 r.	10	48
Cechy charakteryzujące poziom sytuacji bytowej ludności dla województw grupy I w 2008 r.	11	50
Cechy charakteryzujące poziom sytuacji bytowej ludności dla województw grupy II w 2008 r.	12	53
Cechy charakteryzujące poziom sytuacji bytowej ludności dla województw grupy III w 2008 r.	13	56
Cechy charakteryzujące poziom sytuacji bytowej ludności dla województwa mazowieckiego w 2008 r.	14	57
Diagram korelacyjny zależności miernika udzielonej pomocy społecznej względem miernika sytuacji bytowej ludności w 2008 r.	15	58

Gospodarstwa domowe w miastach i na wsi w 2008 r	16	62
Gospodarstwa domowe beneficjentów według miejsca zamieszkania i wielkości miast w 2008 r.	17	64
Gospodarstwa domowe beneficjentów w populacji gospodarstw ogółem według ich wielkości w 2008 r.	18	65
Struktura jednorodzinnych gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej według typu rodziny w 2008 r.	19	66
Gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej według typu gospodarstwa w 2008 r.	20	67
Gospodarstwa domowe według poziomu wykształcenia głowy gospodarstwa	21	69
Gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej według głównego źródła utrzymania i miejsca zamieszkania w 2008 r.	22	71
Gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej według typu i głównego źródła utrzymania w 2008 r.	23	72
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według głównej (pierwszej) przyczyny ubiegania się o pomoc w 2008 r.	24	74
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według formy świadczenia w 2008 r.	25	75
Udział gmin z natężeniem beneficjentów przekraczającym 20% mieszkańców w 2008 r.	26	77
Mediana wieku beneficjentów pomocy społecznej według regionów w 2008 r.	27	79
Ludność Polski i beneficjenci pomocy społecznej według ekonomicznych grup wieku w 2008 r.	28	80
Struktura beneficjentów w miastach i na wsi według grup wieku w 2008 r.	29	81
Udział osób chorych lub niepełnosprawnych w populacji beneficjentów według ekonomicznych grup wieku w 2008 r.	30	82
Rodziny według liczby dzieci, na które otrzymały świadczenia rodzinne w 2008 r.	31	88
Rodziny - beneficjenci świadczeń rodzinnych według dochodu na osobę w rodzinie w 2007 r.	32	89
Struktura dodatków do zasiłku rodzinnego w 2008 r.	33	91
Struktura wydatków budżetu państwa na świadczenia rodzinne w 2008 r.	34	92
MAPY		
Wskaźnik urbanizacji i saldo migracji międzywojewódzkich na 1 tys. ludności w 2008 r.	1	28
Gęstość zaludnienia i struktura ludności według biologicznych grup wieku w 2008 r.	2	29
Syntetyczny wskaźnik wykształcenia w 2002 r. oraz kontynuacja nauki w szkołach ponadgimnazjalnych w 2008 r.	3	31
Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w 2007 r. oraz podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2008 r.	4	36
Podatnicy osiągający przychody z pracy w populacji ludności w wieku 18 lat i więcej w 2007 r.	5	38
Mediana przychodów uzyskanych z pracy w 2007 r.	6	41
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę i źródła jego uzyskania w 2008 r.	7	44
Udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2008 r.	8	52,78
Natężenie gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej w województwach oraz struktura gospodarstw według miast i wsi w 2008 r.	9	63
Współczynnik obciążenia ekonomicznego beneficjentów i ich struktura według ekonomicznych grup wieku w 2008 r.	10	80
Udział beneficjentów świadczeń rodzinnych w wieku do lat 18 w liczbie dzieci ogółem w tym wieku w 2008 r.	11	87
Zasiłki rodzinne na 1 mieszkańca w wieku do lat 18 i rodziny według liczby dzieci, na które otrzymały zasiłek rodzinny w 2008 r.	12	90
Świadczenia rodzinne na 1 mieszkańca i struktura wydatków na świadczenia rodzinne w 2008 r.	13	93

W wersji angielskiej: przedmowa, spis treści

CONTENTS

	<i>Page</i>
PREFACE	4
GENERAL NOTES	11
METHODOLOGICAL NOTES	12
<i>Subjective and objective scope</i>	12
<i>Source of data</i>	15
<i>Main definitions</i>	16
<i>Evaluation of data quality and completeness of the Central Database</i>	23
INTRODUCTION	26
CONDITIONS OF SOCIAL WELFARE – SPATIAL DIFFERENTIATION OF NEEDS	28
<i>Characteristics of population by selected socio-demographic rates</i>	28
<i>Differences in structure of the economic activity of the population</i>	33
<i>Rates of differentiation of GDP and entrepreneurship</i>	36
<i>Average revenue distribution of taxpayers of income tax</i>	37
<i>Level and sources of revenue of population</i>	43
<i>Factors conditioning benefiting of social welfare</i>	45
<i>Similarities of conditions of social welfare</i>	47
BENEFICIARIES OF SOCIAL WELFARE	60
<i>Forms of stationary social welfare and persons benefiting from these forms</i>	60
<i>Benefiting from social welfare at the place of residence</i>	62
A. Households	62
<i>Households in urban and rural areas</i>	62
<i>Size of households</i>	64
<i>Types of households</i>	65
<i>Main source of maintenance of households</i>	70
<i>Main causes of granting benefits</i>	73
<i>Forms of social assistance offered to households</i>	75
B. Members of households	76
<i>Territorial differentiation of dependence of population from social welfare</i>	76
<i>Structure by age</i>	79
<i>State of health</i>	82
<i>Educational level</i>	83
<i>Economic activity</i>	84
<i>Sources of maintenance</i>	86
BENEFICIARIES OF FAMILY BENEFITS	87
<i>Characteristics of families</i>	87
<i>Kinds and value of family benefits</i>	89
CONCLUSION	94

TABLES	Table	Page
<i>Households and their members – beneficiaries of social welfare by regions, voivodships, subregions in 2008</i>	1	99
<i>Households benefiting from social welfare by types of households in 2008.....</i>	2	102
<i>Size of households benefiting from social welfare in 2008 r.</i>	3	102
<i>Structure of households benefiting from social welfare by main cause of granting benefits in 2008</i>	4	103
<i>Structure of households benefiting from social welfare by main source of maintenance in 2008</i>	5	103
<i>Educational level of head of household benefiting from social welfare in 2008</i>	6	104
<i>Persons in households benefiting from social welfare by age in 2008</i>	7	105
<i>Economic activity of persons aged 15 and more in households benefiting from social welfare in 2008</i>	8	107
<i>Families with children receiving family benefits by revenue groups, regions, voivodships, subregions in 2008</i>	9	107
<i>Families with children receiving family benefits by number of children in family, regions, voivodships, subregions in 2008</i>	10	110
<i>Households and their members – beneficiaries of social welfare by voivodships, subregions, powiats and gminas in 2008.....</i>	11	CD
GRAPHS		
<i>Numerous families in 2002 and pace of their creation in years 2003-2008 by voivodships</i>	1	30
<i>Share of disabled persons in total population by voivodships in 2002 and 2004 ...</i>	2	32
<i>Unemployment rate and relation of unemployed persons to population working out of agriculture by voivodships in 2008</i>	3	34
<i>Share of persons aged up to 25 and over 50 in population of unemployed persons by voivodships in 2008</i>	4	35
<i>Structure of revenue by decile groups in 2007</i>	5	40
<i>Share of population in gminas with revenue median up to 75% of country median in total population of voivodships in 2007</i>	6	42
<i>Share of beneficiaries of social welfare in number of gminas residents by average revenue in 2007</i>	7	43
<i>Correlative diagram of dependence of beneficiaries' share in total population with respect to unemployment rate in 2008</i>	8	46
<i>Correlative diagram of dependence of beneficiaries' share in total population with respect to children aged up to 14 in 2008</i>	9	46
<i>Dendrogram of grouping voivodships by Ward's method by selected determinants of level of beneficiaries in 2008</i>	10	48
<i>Features characterising level of living situation of population for voivodships from 1st group in 2008</i>	11	50
<i>Features characterising level of living situation of population for voivodships from 2nd group in 2008</i>	12	53
<i>Features characterising level of living situation of population for voivodships from 3rd group in 2008</i>	13	56
<i>Features characterising level of living situation of population for the Mazowieckie voivodship in 2008.....</i>	14	57
<i>Correlative diagram of dependence of granted social welfare measure with respect to measure of living situation in 2008</i>	15	58
<i>Households in urban and rural areas in 2008</i>	16	62
<i>Households of beneficiaries by place of residence and size of cities in 2008</i>	17	64
<i>Households of beneficiaries in total population of households by their size in 2008</i>	18	65

<i>Structure of one-family households benefiting from social welfare by type of family in 2008</i>	19	66
<i>Households of beneficiaries of social welfare by type of household in 2008</i>	20	67
<i>Households by educational level of head of household</i>	21	69
<i>Households of beneficiaries of social welfare by main source of maintenance and place of residence in 2008</i>	22	71
<i>Households of beneficiaries of social welfare by type and main source of maintenance in 2008</i>	23	72
<i>Households benefiting from social welfare by main (first) cause of applying for help in 2008</i>	24	74
<i>Households benefiting from social welfare by form of benefit in 2008</i>	25	75
<i>Share of gminas with intensity of beneficiaries exceeding 20% of residents in 2008</i>	26	77
<i>Median of age of beneficiaries of social welfare by regions in 2008</i>	27	79
<i>Population of Poland and beneficiaries of social welfare by economic age groups in 2008</i>	28	80
<i>Structure of beneficiaries in urban and rural areas by age groups in 2008</i>	29	81
<i>Share of ill or disabled persons in population of beneficiaries by economic groups of age in 2008</i>	30	82
<i>Families by number of children for whom they received family benefits in 2008 ...</i>	31	88
<i>Families - beneficiaries of family benefits by revenue per capita in family in 2007</i>	32	89
<i>Structure of allowances to family benefit in 2008</i>	33	91
<i>Structure of state budget expenditure on family benefits in 2008</i>	34	92
MAPS		
<i>Urbanization rate and intervoivodship net migration per thousand population in 2008</i>	1	28
<i>Population density and structure of population by biological groups of age in 2008</i>	2	29
<i>Synthetic education rate in 2002 and continuation of education in upper lower secondary schools in 2008</i>	3	31
<i>Gross Domestic Product per capita in 2007 and entities of the national economy per 10 thousand population in 2008</i>	4	36
<i>Taxpayers gaining revenue from work in population aged 18 and more in 2007 ..</i>	5	38
<i>Median of revenue received from work in 2007</i>	6	41
<i>Average monthly available income per capita and its source in 2008</i>	7	44
<i>Share of beneficiaries of social welfare in total number of population in 2008</i>	8	52,78
<i>Intensity of beneficiaries of social welfare in voivodships and structure of households by urban and rural areas in 2008</i>	9	63
<i>Coefficient of economic load of beneficiaries and their structure by economic age groups in 2008</i>	10	80
<i>Share of beneficiaries of family benefits aged up to 18 in total number of children at this age in 2008</i>	11	87
<i>Family benefits per resident aged up to 18 and families by number of children for whom they received family benefit in 2008</i>	12	90
<i>Family benefits per capita and structure of expenditure on family benefits in 2008</i>	13	93

In English version: preface, contents

UWAGI OGÓLNE

- 1) Dane prezentowane dla regionów, województw, podregionów, powiatów i gmin odpowiadają poziomom 1, 2, 3, 4 i 5 Nomenklatury Jednostek Terytorialnych dla Celów Statystycznych (NTS) opracowanej na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. NTS wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 VII 2000 r. (Dz. U. Nr 58, poz. 685 z późniejszymi zmianami). Regiony (poziom 1) grupują jednostki szczebla wojewódzkiego; podregiony (poziom 3) grupują jednostki szczebla powiatowego. **Od dnia 1 stycznia 2008 r. obowiązuje podział kraju na 66 podregionów** (NTS 3), wynikający ze zmiany Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych na poziomie NTS 3, wprowadzony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. (Dz. U. Nr 214 poz. 1573).
- 2) Informacje w podziale według regionów, województw, podregionów, powiatów i gmin oraz w podziale na miasta i wieś podano w podziale administracyjnym według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., a tam gdzie dane dotyczą lat wcześniejszych według stanu na dzień 31 grudnia odpowiedniego roku. Przez „miasta” rozumie się obszar położony w granicach administracyjnych tych jednostek, a przez wieś – pozostałe terytorium kraju.
- 3) Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
- 4) Przeliczeń na 1 mieszkańca lub 1 tys. ludności dokonano w zależności od cechy. Jeżeli dane dotyczyły stanu w końcu roku (np. pracujący), przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawisk w ciągu roku (np. dochód rozporządzalny, PKB) – według stanu w dniu 30 VI.
- 5) Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.
- 6) Na potrzeby publikacji dokonano grupowania sekcji PKD (Polskiej Klasyfikacji Działalności obowiązującej od 1 maja 2004 r.) według sektorów działalności następująco:
 - **sektor rolniczy** – obejmuje sekcje: „Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo” i „Rybnictwo”,
 - **sektor przemysłowy** – obejmuje sekcje: „Górnictwo”; „Przetwórstwo przemysłowe”; „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę” i „Budownictwo”,
 - **sektor usług rynkowych** – obejmuje sekcje: „Handel i naprawy”, „Hotele i restauracje”, „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”, „Pośrednictwo finansowe”, „Obsługa nieruchomości i firm”, „Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała” i „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników”,
 - **sektor usług nierynkowych** – obejmuje sekcje: „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne”, „Edukacja” oraz „Ochrona zdrowia i pomoc społeczna”.

W nazwach niektórych sekcji zastosowano skróty. Pełne ich nazwy są dostępne na stronie www.stat.gov.pl/klasyfikacje.

UWAGI METODYCZNE

Zakres podmiotowy i przedmiotowy

W niniejszym opracowaniu analizą objęto gospodarstwa domowe i ich członków - beneficjentów pomocy społecznej, (świadczonej z poziomu gminy w miejscu zamieszkania). W analizie uwzględniono wielkość i typy gospodarstw oraz podstawowe struktury społeczno-demograficzne członków tych gospodarstw. Ponadto, przedstawiono podstawowe informacje o odbiorcach pomocy świadczonej z poziomu powiatów głównie w formach stacjonarnych, za pośrednictwem powiatowych centrów pomocy rodzinie. Oddzielnie przedstawiono charakterystykę rodzin, które w 2008 roku otrzymywały świadczenia rodzinne.

Przedmiotem analizy jest sytuacja społeczno – ekonomiczna gospodarstw domowych, które otrzymały w ośrodkach pomocy społecznej świadczenia wymienione w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2008r. nr 115 poz. 728 z późn. zm.), a w zakresie świadczeń rodzinnych – struktura rodzin, które skorzystały ze świadczeń na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tekst ujednolicony Dz. U. z 2006 r. nr 139 poz. 992 z późn. zm.)

W myśl ustawy o pomocy społecznej podstawowym warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów określonych w artykule 7 (wyszczególnienie w dalszej części uwag metodycznych), a ponadto - dla świadczeń pieniężnych - warunkiem jest wysokość dochodu, który nie może przekraczać dla osoby w rodzinie - 351zł¹, a dla osoby samotnie gospodarującej - 477 zł¹.

W populacji beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej nie uwzględniono gospodarstw, które w 2008 roku otrzymały zasiłek celowy na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną. Jest to zasiłek o specyficznym charakterze odnoszący się do konkretnego obszaru kraju lub regionu, bez związku z sytuacją bytową mieszkańców tego obszaru przed wystąpieniem żywiołu, lub katastrofy ekologicznej. Zasiłki z tego tytułu są finansowane ze środków rezerwy celowej budżetu państwa. Wszystkie inne wydatki publiczne na zadania z zakresu pomocy społecznej określonej w przywołanej wyżej ustawie są finansowane z działu 852 klasyfikacji budżetowej (pomoc społeczna) oraz z działu 853 (pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej).

Niniejsza publikacja koncentruje się na gospodarstwach domowych i rodzinach słabych ekonomicznie, które państwo ma obowiązek wspomagać stale lub okresowo, zatem powyższe wyłączenie jest zasadne.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, podstawą decyzji o ich wypłacie jest tylko kryterium dochodowe, a w przypadku zasiłku pielęgnacyjnego - dokument potwierdzający niepełnosprawność. Kryterium dochodowe wynosi 504 zł¹ na osobę lub 583 zł¹, jeśli w rodzinie wychowuje się dziecko niepełnosprawne.

Z analizy beneficjentów świadczeń rodzinnych wyłączono rodziny, które otrzymały tylko jednorazową zapomogę związaną z urodzeniem się dziecka. To świadczenie ma powszechny charakter, niezależny od poziomu uzyskiwanych dochodów.

¹ Kryteria dochodowe ulegają weryfikacji co 3 lata.

a) charakterystyka systemu pomocy społecznej

Pomoc społeczna polega w szczególności na: przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń, pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Obecny system pomocy społecznej funkcjonuje od 1 maja 2004 r. Prawo do świadczeń w tym systemie przysługuje osobom i rodzinom, które nie są w stanie same pokonać trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. W ustawie wyodrębniono pieniądze i niepieniężne świadczenia pomocy społecznej.

Świadczenia pieniężne to głównie zasiłki stałe, okresowe i celowe, ale także pomoc dla rodzin zastępczych i formy pomocy finansowej dla osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne.

Świadczenia niepieniężne, to pomoc w formie: schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego a także w formie pobytu w ośrodkach wsparcia.

Podstawowym warunkiem otrzymania świadczeń pieniężnych jest dochód, którego wysokość nie przekracza kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. W przypadku niektórych świadczeń kryterium dochodowe może być podwyższone uchwałą rady gminy. Ponadto warunkiem otrzymania świadczenia jest wystąpienie jednego z problemów określonych w art. 7 ustawy. Niezależnie od kryteriów dochodowych, w systemie pomocy społecznej są zarejestrowane osoby objęte świadczeniami częściowo lub całkowicie odpłatnymi. Do tego typu świadczeń należą usługi opiekuńcze.

Osoba lub rodzina, ubiegająca się o pomoc społeczną, zgłasza się do ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania. Decyzje o przyznaniu lub odmowie przyznania pomocy wymagają uprzednio przeprowadzenia przez pracownika socjalnego rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Zakres danych w formularzu wywiadu środowiskowego jest bardzo szeroki, podzielony na wiele części. Dla pomocy świadczonej w miejscu zamieszkania wypełniane są te części, które dotyczą osób i rodzin ubiegających się o przyznanie świadczeń po raz pierwszy, po raz kolejny oraz aktualizacje ich danych.

- W przypadku osób lub rodzin korzystających ze stałych form pomocy, aktualizacje sporządza się – pomimo braku zmiany danych – nie rzadziej, niż co 6 miesięcy.
- W przypadku, gdy podczas przeprowadzania wywiadu pracownik socjalny poweźmie informację o występowaniu przemocy w rodzinie, może za zgodą osoby zainteresowanej wypełnić formularz „Pomoc Społeczna – Niebieska Karta” stanowiący załącznik do kwestionariusza wywiadu.

b) charakterystyka systemu świadczeń rodzinnych

System świadczeń rodzinnych oparty jest o zasadę pomocniczości, uwzględniającą regułę, że osobami w pierwszej kolejności zobowiązanymi do łożenia na utrzymanie dzieci są ich rodzice.

W przypadku, gdy ich środki i uprawnienia są niewystarczające do wychowania i utrzymania dzieci, przysługuje pomoc państwa w postaci świadczeń rodzinnych.

Świadczenia rodzinne realizowane są ze środków budżetu państwa będących w dyspozycji wojewodów, z przeznaczeniem na świadczenia rodzinne realizowane przez gminy. Ustawa zawiera przepisy pozwalające gminom dodatkowo wspierać rodziny w ramach systemu świadczeń rodzinnych – poprzez przyznanie w drodze uchwały Rady Gminy jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka lub poprzez zwiększenie kwot dodatków do zasiłku rodzinnego. Te dodatkowe świadczenia gminy finansują ze środków własnych. Obecny system świadczeń rodzinnych funkcjonuje od 1 maja 2004 r. Zgodnie z ustawą są trzy „grupy” świadczeń rodzinnych.

Zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka; opiekunowi faktycznemu dziecka; osobie uczącej się.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z następujących tytułów:

1. urodzenia dziecka - świadczenie jednorazowe;
2. opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego;
3. samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania (dodatek istniał do 30 VIII 2008 r.);
4. samotnego wychowywania dziecka;
5. wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej;
6. kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego;
7. rozpoczęcia roku szkolnego;
8. podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Aby skorzystać z dodatków trzeba przede wszystkim posiadać prawo do zasiłku rodzinnego. Ponadto, do każdego z dodatków wymagane jest spełnienie dodatkowych warunków związanych z tytułem jego przyznania. Jednocześnie można pobierać kilka rodzajów dodatków.

Świadczenia opiekuńcze – zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje niezależnie od dochodu rodziny i osoby, dlatego przyznawany jest nie na okres zasiłkowy, lecz na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności. Ten zasiłek przeznaczony jest dla niepełnosprawnych dzieci i niepełnosprawnych osób dorosłych oraz dla osób, które ukończyły 75 lat. Do zasiłku pielęgnacyjnego nie mają prawa osoby, które nabyły uprawnienie do dodatku pielęgnacyjnego wypłacanego przy emeryturze lub rencie z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenie pielęgnacyjne przeznaczone jest dla rodzica dziecka niepełnosprawnego, który rezygnuje z pracy zawodowej, by opiekować się dzieckiem niepełnosprawnym wymagającym szczególnej opieki. Świadczenie przysługuje, jeżeli rodzina spełnia kryterium dochodowe.

Zapomogi związane z urodzeniem się dziecka

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka tzw. „becikowe” przysługująca niezależnie od dochodów rodziny. Ta zapomoga finansowana jest ze środków budżetu państwa.

Zapomoga uchwalana i wypłacana przez gminę ze środków własnych gminy. W przypadku tego świadczenia gmina sama decyduje, czy będzie dodatkowo realizować tego rodzaju świadczenie, ustala kryteria nabycia prawa do świadczenia oraz jego wysokość.

Źródła danych

W publikacji wykorzystano:

1. Dane administracyjne Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej:

- a. nieidentyfikowalne dane jednostkowe za 2008 rok z systemu informacyjnego pomocy społecznej, zebrane w Zbiorze Centralnym Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej, udostępniane w Statystycznej Aplikacji Centralnej Ministerstwa.

Zbiór Centralny Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej, jest to baza danych generowanych elektronicznie za pomocą Statystycznej Aplikacji Centralnej (SAC) przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Podstawą działania systemu w sieci jednostek organizacyjnych pomocy społecznej jest wdrożenie Słowników Centralnych, które są uporządkowanym zestawem jednolitych kodów wszystkich informacji gromadzonych w Zbiorze Centralnym. Słowniki służą do sterowania pobieraniem danych z systemu oraz ustalają jednolitą w skali całego systemu kategoryzację danych statystycznych z obszaru pomocy społecznej.

Zbiór Centralny zawiera informacje o beneficjentach pomocy społecznej i zrealizowanych świadczeniach. W zakresie danych o gospodarstwach domowych, które otrzymały pomoc w miejscu zamieszkania zbiór ten jest zasilany informacjami uzyskanymi w wywiadzie środowiskowym, przeprowadzanym przez pracowników socjalnych gminnych ośrodków pomocy społecznej. Wywiad środowiskowy przeprowadza się w celu ustalenia sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej osoby lub rodziny. Wzór kwestionariusza i sposób realizacji wywiadu reguluje rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 19 kwietnia 2005 roku, w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. nr 77 poz. 672).

- b. sprawozdania resortowe MPiPS-03 za okres I – XII 2008, które w wersji elektronicznej sporządzają ośrodki pomocy społecznej (OPS) i powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) zawierające dane zbiorcze o wartości udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2008 roku, udostępniane w Statystycznej Aplikacji Centralnej Ministerstwa.

Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) to jednostka organizacyjna pomocy społecznej na poziomie gminy, realizująca zadania z zakresu pomocy społecznej – własne i zlecone gminie. W zależności od statusu podstawowych jednostek podziału administracyjnego kraju występują: gminne, miejsko – gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) to jednostka organizacyjna pomocy społecznej na poziomie powiatu, realizująca zadania z zakresu pomocy społecznej – własne i zlecone starostwu. W miastach na prawach powiatu zadania PCPR realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej.

- c. dane zagregowane na poziomie gmin, pochodzące z elektronicznie sporządzanych, akceptowanych przez służby wojewody - kwartalnych sprawozdań z realizacji świadczeń rodzinnych. Te dane zasiliły bazę danych Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych za rok 2008. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej udostępnia dane z tych sprawozdań w aplikacji Quickstat.
- d. dane z miesięcznej „Informacji o stanie i strukturze bezrobocia” za grudzień 2008 r.

2. Dane administracyjne Ministerstwa Finansów

- nieidentyfikowalny zbiór danych jednostkowych dla osób fizycznych zawierający dane o wysokości rocznego przychodu brutto, za rok podatkowy 2007, według źródeł zdefiniowanych w ustawie z dnia 26 lipca 1991r., o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. Nr 14 poz. 176 z późn. zm.)

3. Sprawozdawczość Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) za 2008 rok – sprawozdania PS-01, PS-02 i PS-03, które są źródłem informacji o rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych i zakładach stacjonarnej pomocy społecznej.

4. Informacje o działalności niektórych organizacji pozarządowych zebrano z ich stron internetowych: www.pah.org.pl; www.pck.pl; www.caritas.pl; www.wosp.org.pl.

5. Pozostałe dane statystyczne pochodzą z bazy informacyjnej GUS, głównie z Banku Danych Regionalnych lub publikacji tematycznych. Te źródła są dostępne na stronie www.stat.gov.pl.

Objaśnienia podstawowych pojęć

Niektóre pojęcia zostały opisane bardziej szczegółowo niż wynika to z ich znaczenia dla tematu publikacji. Jest to działanie zamierzone, aby przybliżyć różne ujęcie tych samych pojęć przez MPiPS i GUS. Ponadto, tam gdzie to było konieczne, niektóre objaśnienia uzupełniono w części analitycznej.

1. Beneficjenci pomocy społecznej – to pojęcie stosuje się zamiennie z określeniami świadczeniobiorcy lub korzystający z pomocy społecznej. Na potrzeby publikacji wyodrębniono:

- a. **beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej** rozumianych po pierwsze jako zbiorowość gospodarstw domowych, które w 2008 roku otrzymały pomoc materialną lub rzeczową za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej; po drugie jako populację osób, wszystkich członków tych gospodarstw, bez względu na to kto i jakie świadczenie otrzymał. Uzasadnieniem dla takiego ujęcia jest fakt, że przy rozpatrywaniu wniosków o pomoc społeczną analizowana jest sytuacja materialna wszystkich członków gospodarstwa domowego osoby składającej wniosek,
- b. **beneficjentów stacjonarnej pomocy społecznej** – rozumianych jako osoby, które w 2008 r. były mieszkańcami placówek pomocy społecznej zapewniających opiekę całodobową.

2. Beneficjenci świadczeń rodzinnych to: po pierwsze – biorcy tych świadczeń, czyli rodziny pobierające świadczenia na dzieci pozostające na utrzymaniu oraz osoby pełnoletnie uprawnione do świadczeń na siebie; po drugie – zbiorowość dzieci, na które były wypłacane zasiłki rodzinne.

3. Rodzaj problemu według ustawy o pomocy społecznej jest to powód udzielenia pomocy społecznej. Ustawa wymienia 16 problemów, w publikacji ujęto 15, gdyż jak zaznaczono wcześniej – klęska żywiołowa lub ekologiczna, zostały wyłączone. Dokonano grupowania problemów, następująco:

- **ekonomiczne** – ubóstwo, bezrobocie,
- **zdrowotne** – niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba,
- **rodzinne** – potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, sieroctwo, przemoc w rodzinie,
- **społeczne** – bezdomność, alkoholizm lub narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- **pozostałe** – zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi.

4. Gospodarstwo domowe zgodnie z metodologią GUS² jest to zespół osób spokrewnionych lub niespokrewnionych, mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się. W podstawowych grupowaniach wyróżniane są gospodarstwa rodzinne i nierodzinne, a w tych ostatnich jednoosobowe i wieloosobowe. W ustawie o pomocy społecznej – osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące oznaczają rodzinę.

Według metodologii GUS³ przez rodzinę rozumie się zespół osób wyodrębniony w ramach gospodarstwa domowego na podstawie kryteriów biologicznych. Rozróżnia się następujące typy rodzin: małżeństwa bez dzieci; małżeństwa z dziećmi; partnerzy bez dzieci; partnerzy z dziećmi; samotne matki z dziećmi i samotni ojcowie z dziećmi.

W Słownikach Centralnych występuje kategoria „Skład rodziny” z rozbudowaną strukturą.

Kod Składu Rodziny:

Kod sprawozdawczy	Opis
1	Jednorodzinne
11	małżeństwo bez dzieci
12	małżeństwo z dzieckiem (dziećmi)
13	rodzina niepełna (samotny rodzic z dzieckiem/dziećmi)
14	konkubinat bez dzieci
15	konkubinat z dzieckiem (dziećmi)
2	Wielorodzinne
21	dwurodzinne
22	trzyrodzinne
3	Nierodzinne
31	jednoosobowe
32	wieloosobowe

² http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm

³ Rocznik Demograficzny 2008 – wyniki NSP

Opisy przy kodach jednocyfrowych wskazują, że to grupowanie można przyjąć za odpowiednik typów gospodarstw domowych wg GUS. Dodatkowo wskazują na to także opisy przy kodach dwucyfrowych (z kodu – 1), które wydają się być jednoznaczne z typami rodzin wyodrębnianymi według metodologii GUS w gospodarstwach domowych.

W świetle powyższych objaśnień, zbiorowość rodzin w Zbiorze Centralnym Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej traktuje się w niniejszej publikacji, jako zbiorowość gospodarstw domowych – beneficjentów pomocy społecznej.

5. Rodzina, zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych to następujący jej członkowie: małżonkowie, rodzice dzieci, opiekun faktyczny oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 roku życia, a także dziecko, które ukończyło 25 rok życia legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. *Tak zdefiniowana rodzina, obejmuje zatem nieco węższą grupę osób niż rodzina według GUS, gdzie kryterium przynależności nie wyznacza wiek dziecka, lecz fakt pozostawania w gospodarstwie domowym z obojgiem lub jednym z rodziców.*

Opiekun faktyczny dziecka to osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka. Do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko.

6. Rodzina wielodzietna to rodzina wychowująca troje i więcej dzieci mających prawo do zasiłku rodzinnego. Tak sprecyzowana definicja jest tylko w ustawie o świadczeniach rodzinnych. W gospodarstwach domowych beneficjentów pomocy społecznej rodziny wielodzietne wyodrębniono spośród gospodarstw domowych jednorodzinnych z trójką i więcej dzieci. W niniejszym opracowaniu są to więc:

- małżeństwa z trójką i więcej dzieci,
- rodzina niepełna z trójką i więcej dzieci,
- konkubinaty z trójką i więcej dzieci.

7. Głowa gospodarstwa domowego jest to osoba, która całkowicie lub w przeważającej części dostarcza środków utrzymania danemu gospodarstwu. Jeżeli dwie lub więcej osób dostarczają środków utrzymania w jednakowym stopniu, za głowę gospodarstwa domowego uznaje się tę osobę, która tymi środkami rozporządza.

Taka definicja funkcjonuje w metodologii spisów powszechnych ludności (ostatni NSP 2002) oraz w bieżących badaniach aktywności ekonomicznej ludności (BAEL). W spisach powszechnych, w stosunku do głowy gospodarstwa jest ustalany stopień pokrewieństwa każdego członka danego gospodarstwa domowego i na tej podstawie (wraz z dodatkowymi informacjami – daty: urodzenia, ew. zawarcia związku małżeńskiego oraz płci), są wyodrębniane rodziny, ich liczba i typy.

W Słownikach Centralnych Systemu Pomocy Społecznej w kategorii „Rola w Rodzinie”, występują następujące opisy kodów jednocyfrowych: głowa rodziny; inny członek wspólnego gospodarstwa; inna osoba (nie wspólne gospodarstwo domowe). Za uszczegółowienie pierwszych dwóch kodów, można

uznać kategorię „Stopień pokrewieństwa” z kodami dwucyfrowymi. Przy jednym z nich jest opis – nie dotyczy (dla głowy rodziny).

Analiza odpowiednich zapisów w wymienionych wyżej kategoriach pozwala na wyodrębnienie głowy rodziny, jako osoby, w stosunku do której, ustala się stopień pokrewieństwa wszystkich pozostałych osób wchodzących w skład gospodarstwa.

W świetle powyższych objaśnień zbiorowość „głów” rodzin w Zbiorze Centralnym Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej traktuje się w niniejszej publikacji, jako zbiorowość „głów” gospodarstw domowych.

8. Dziecko według metodologii GUS⁴ definiowane jako dziecko w rodzinie, rozumiane jest jako osoba w każdym wieku pozostająca w gospodarstwie domowym wraz z obojgiem lub z jednym z rodziców, która nie tworzy odrębnej rodziny. Do dzieci zalicza się również pasierbów oraz dzieci przysposobione.

9. Dziecko na utrzymaniu – według metodologii GUS⁵ jest to osoba w wieku 0-14 lat (włącznie) będąca w składzie gospodarstwa domowego, lub osoba w wieku 15-25 lat, o ile nie posiada własnego źródła utrzymania i nie pozostaje w związku małżeńskim.

W ustawie o świadczeniach rodzinnych, ilekroć jest mowa o dziecku, oznacza to dziecko – pozostające na utrzymaniu w wieku do ukończenia 25 roku życia – własne, małżonka oraz dziecko, w sprawie którego toczy się postępowanie o przysposobienie, lub dziecko znajdujące się pod opieką prawną.

10. Dziecko niepełnosprawne, to dziecko w wieku do ukończenia 16 roku życia, które posiada orzeczenie o niepełnosprawności określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – *definicja związana z uprawnieniem do zasiłku pielęgnacyjnego*.

11. Osoba niepełnosprawna to osoba w wieku powyżej 16 lat, legitymująca się orzeczeniem o znacznym (a w określonych przypadkach umiarkowanym) stopniu niepełnosprawności określonym w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – *definicja związana z uprawnieniem do zasiłku pielęgnacyjnego. Takie świadczenie przysługuje także osobom, które ukończyły 75 lat.*

12. Saldo migracji międzywojewódzkich jest to różnica pomiędzy liczbą osób zameldowanych i wymeldowanych w obrębie województw, przez komórki ewidencji ludności w ruchu wewnętrznym stałym lub czasowym na okres powyżej 3 miesięcy.

13. Populacja ludności / beneficjentów według biologicznych grup wieku oznacza ludność w wieku:

- do 14 lat,
- 15 – 64 lata,
- 65 lat i więcej.

⁴ Rocznik Demograficzny 2008 – wyniki NSP

⁵ Badania Budżetów Gospodarstw Domowych

14. Populacja ludności / beneficjentów według ekonomicznych grup wieku oznacza ludność w wieku:

- przedprodukcyjnym – do 17 lat
- produkcyjnym – mężczyzn w wieku 18 – 64 lata i kobiety w wieku 18 – 59 lat, w tym:
 - mobilnym – 18 – 44 lata
 - niemobilnym – 45 – 59/64 lata
- poprodukcyjnym - mężczyzn w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

15. Współczynnik obciążenia demograficznego najczęściej jest wyliczany z ekonomicznych grup wieku, dlatego funkcjonuje też jako współczynnik obciążenia ekonomicznego i oznacza liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

16. Poziom wykształcenia według metodologii GUS określa najwyższy ukończony poziom kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie i formie uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły. W NSP 2002 poziom wykształcenia ustalano dla osób w wieku 13 lat i więcej. Wówczas zastosowano następującą klasyfikację poziomu wykształcenia: wyższe; policealne; średnie (zawodowe i ogólnokształcące); zasadnicze zawodowe; podstawowe ukończone; niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego. W bieżących badaniach GUS po 2002 roku (Budżety Gospodarstw Domowych, BAEL) powyższa klasyfikacja jest uzupełniona o wykształcenie gimnazjalne.

W Słownikach Centralnych występuje kategoria „Rodzaj wykształcenia”, a w niej 16 kodów, przy czym 10 dotyczy wykształcenia ukończonego, a 6 kontynuacji nauki. W zakresie wykształcenia ukończonego, w porównaniu do klasyfikacji GUS tylko w poziomie – wyższe, wyróżniono wyższe – licencjat. Pozostałe poziomy są jednoznaczne.

Natomiast w zakresie kontynuacji nauki występują kody uczniów szkół: podstawowej, gimnazjum, średniej/ponadgimnazjalnej, policealnej/pomaturalnej oraz studentów. Zatem dla beneficjentów pomocy społecznej, którzy kontynuują naukę, poziom wykształcenia ukończonego został ustalony wtórnie – o jeden poziom niżej od kontynuowanego.

17. Syntetyczny wskaźnik wykształcenia – jest to „rozmiar wykształcenia” ludności w wieku 13 lat i więcej podzielony przez liczbę ludności ogółem.

Rozmiar wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej jest to suma częściowych wskaźników wyliczonych dla poszczególnych poziomów wykształcenia ponadpodstawowego (wyższe, policealne, średnie zawodowe, średnie ogólnokształcące, zasadnicze zawodowe). Każdy częściowy wskaźnik jest liczony następująco: iloraz liczby lat kształcenia dla danego poziomu i liczby lat kształcenia dla poziomu podstawowego pomnożony przez liczbę ludności o danym poziomie wykształcenia.

18. Współczynnik skolaryzacji netto, jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Np. współczynnik skolaryzacji netto dla poziomu szkoły podstawowej wyliczamy dzieląc liczbę uczniów szkół podstawowych na początku danego roku szkolnego w wieku 7-12 lat (wiek przypisany do tego

poziomu) przez liczbę ludności w wieku 7-12 lat według stanu w dniu 31 XII tego samego roku; wynik podajemy w ujęciu procentowym.

19. Aktywność ekonomiczna według metodologii GUS⁶ oznacza status na rynku pracy. Wyróżnia się podstawowe kategorie: pracujący (wykonujący pracę przynoszącą im zarobek lub dochód), bezrobotni (zarejestrowani i niezarejestrowani) oraz bierni zawodowo. Ta klasyfikacja jest zbieżna z jednocyfrowym kodem pozycji na rynku pracy w Słownikach Centralnych. Granica wieku, od której ustala się status na rynku pracy jest także jednakowa i wynosi 15 lat.

20. Stopa bezrobocia według metodologii GUS⁶, oznacza udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo, czyli sumie pracujących i bezrobotnych. W przypadku bezrobocia rejestrowanego definicja odnosi się do osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (zgodnie z pojęciem - "Bezrobotni zarejestrowani") i aktywnych zawodowo będących sumą zarejestrowanych osób bezrobotnych i pracujących w jednostkach sektora publicznego i prywatnego. Liczba pracujących nie uwzględnia osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

21. Główne źródło utrzymania – ustalono na podstawie Słowników Centralnych kategoria „Źródło dochodu osoby” oraz kwot dochodu miesięcznego netto z poszczególnych źródeł. Na potrzeby publikacji autorzy opracowania dokonali grupowania źródeł dochodu osób i gospodarstw domowych następująco:

A. Dochody z pracy

- najemnej - poza rolnictwem indywidualnym,
- na własny rachunek – poza rolnictwem indywidualnym lub wykonywanie wolnego zawodu,
- w rolnictwie indywidualnym (użytkowanie własnego gospodarstwa rolnego lub pomoc w rodzinnym gospodarstwie rolnym).

B. Niezarobkowe źródła utrzymania

- emerytura (pracownicza, kombatancka, rolnicza) i renta (z tytułu niezdolności do pracy, rodzinna, socjalna, rolnicza),
- pozostałe niezarobkowe, inne niż emerytura lub renta.

Powyższego grupowania dokonano na podstawie stosowanej w badaniach GUS⁷ od 2005 r. klasyfikacji dochodów osób i gospodarstw domowych.

22. Dochód w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej – oznacza sumę miesięcznych dochodów netto (po odliczeniu zaliczek na podatek dochodowy, podatków od dochodów z własności oraz składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne), z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku, lub w przypadku utraty dochodu z miesiąca, w którym wniosek został złożony, bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Do dochodu nie wlicza się jednorazowego pieniężnego świadczenia socjalnego oraz wartości świadczeń w naturze. Dochód

⁶ Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)

⁷ Badania Budżetów Gospodarstw Domowych

pomniejsza się o kwotę alimentów świadczonych na rzecz innych osób. Dochód rodziny, stanowi sumę miesięcznych dochodów osób w rodzinie.

23. Dochód rodziny w rozumieniu ustawy o świadczeniach rodzinnych stanowi przeciętny miesięczny dochód netto członków rodziny (faktycznie mieszkających stale) uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy.

24. Dochód na osobę w rodzinie oznacza w obu ustawach, dochód rodziny podzielony przez liczbę osób w rodzinie.

25. Dochód rozporządzalny – według metodologii GUS⁸ definiowany jest jako suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego – z poszczególnych źródeł: dochody z pracy, z własności, świadczenia z ubezpieczeń społecznych, świadczenia pomocy społecznej, pozostałe dochody – pomniejszona o:

- zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych, płacone przez płatnika w imieniu podatnika od dochodów z pracy najemnej oraz od niektórych świadczeń z ubezpieczenia społecznego;
- podatki płacone przez osoby pracujące na rachunek własny;
- podatki od dochodów z własności;
- składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

W skład dochodu rozporzadzalnego wchodzi dochody pieniężne i niepieniężne, w tym spożycie naturalne (towary i usługi konsumpcyjne pobrane na potrzeby gospodarstwa domowego z własnego gospodarstwa rolnego lub z działalności gospodarczej prowadzonej na własny rachunek) oraz towary i usługi otrzymane nieodpłatnie.

26. Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporzadzalny pomniejszony o pozostałe wydatki takie jak: dary, podatki od nieruchomości, podatki od dochodów osobistych i składki na ubezpieczenie społeczne płacone samodzielnie przez podatnika oraz straty pieniężne i odszkodowania za wyrządzone szkody.

27. Mediana czyli wartość środkowa to wartość cechy w szeregu uporządkowanym, powyżej i poniżej której znajduje się jednakowa liczba obserwacji.

28. Współczynnik zróżnicowania decylowego określa relację między najwyższym (granicznym) dochodem w dziewiątej grupie decylowej, a najwyższym (granicznym) dochodem w pierwszej grupie decylowej. Grupy decylowe zostały utworzone poprzez podział zbiorowości podatników uporządkowanej według rosnącego poziomu dochodów na 10 równych części. Wraz ze wzrostem rozpiętości dochodów rośnie również wartość wskaźnika. Wskaźnik został obliczony na podstawie danych Ministerstwa Finansów na poziomie województw.

29. Wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca (miara zróżnicowania regionalnego) został obliczony na poziomie województw, jako suma wartości bezwzględnych różnic między wojewódzkimi a krajową wartością PKB na 1 mieszkańca, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych województw, wyrażona w procentach krajowego PKB na 1 mieszkańca.

⁸ Badania Budżetów Gospodarstw Domowych.

Ocena jakości danych i kompletności Zbioru Centralnego

Pod względem jakości Zbiór Centralny poddawany jest kontroli na etapie przekazywania danych z ośrodków pomocy społecznej do urzędów wojewódzkich i dalej do ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Zakres tej kontroli jest dokładnie określony w Walidacjach Statystycznej Aplikacji Centralnej. W Urzędzie Statystycznym w Krakowie prace analityczne prowadzone są na tworzonych zbiorach roboczych.

W niniejszej publikacji wykorzystano prace na dwóch zbiorach: 1.OSOBA; 2.RODZINA. Te zbiory zostały poddawane dodatkowej kontroli i weryfikacji w oparciu o samodzielnie opracowane założenia kontroli i korekty zbiorów.

W zbiorze OSOBA, założono 22 reguły kontroli i korekty. Przy ich pomocy wykryto błędy logiczne w ok. 970 tys. rekordów, co stanowiło 27% zbioru.

Najwięcej – 13% błędów wykryła reguła badająca zależność wieku od rodzaju wykształcenia. W tym zakresie walidacja MPiPS kontroluje jedynie dane o dzieciach do 6 lat. W kontroli US tę zależność rozciągnięto na dzieci i młodzież objętą obowiązkiem szkolnym, a ponadto kontrolowano zależność poziomu wykształcenia ukończonego i wieku, obejmując tą regułą dzieci i młodzież z przedziału wieku 13-19 lat. Dodatkowe wyjaśnienia dotyczące tych ustaleń są zawarte w objaśnieniach podstawowych pojęć – poziom wykształcenia, str. 20.

W zbiorze RODZINA założono 10 reguł, które wykryły błędy w ok. 6% rekordów. Najczęściej występował błąd polegający na niezgodności rodzaju problemu z kodem składu rodziny, np.: wystąpił problem z grupy przyczyn „rodzinne”, - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych - rodzina wielodzietna”, a kod składu rodziny wskazywał na gospodarstwo jednoosobowe lub małżeństwo bezdzietne. W takich sytuacjach, rozpatrywano inne cechy rodziny (np. rodzaj pomocy) lub jej członków i na tej podstawie korygowano tego rodzaju błędy. Jeżeli zestaw cech nie pozwalał na jednoznaczne określenie przyczyny – pozostawał symbol „999” – inny problem.

W zbiorach za 2008 r. występowały jeszcze rodziny, bez osoby oznaczonej jako „głowa rodziny”. Takie przypadki wymagały żmudnej analizy relacji między członkami rodziny, w celu ustalenia właściwej osoby jako głowy. Walidacje SAC za I kwartał 2009 r. eliminują błędy logiczne tego typu.

Dodatkowe reguły kontroli w US Kraków będą stopniowo ograniczane wraz z uszczelnianiem zakresu kontroli realizowanej w SAC.

Kompletność Zbioru Centralnego za analizowany rok 2008 w zakresie przekazania danych przez wszystkie ośrodki pomocy społecznej sprawdzono na podstawie statystycznego systemu TERYT. Pod tym względem zbiór jest kompletny. Baza danych dotycząca osób - beneficjentów pomocy społecznej za 2008 rok zawierała braki, które przedstawiono w zestawieniu na następnej stronie.

Zmienne dotyczące osób	Liczba osób z brakiem określonej cechy w tys.	Udział w populacji beneficjentów ogółem w %
Rok urodzenia	0,0	x
Poziom wykształcenia ^a	56,8	1,7
Stopień pokrewieństwa	28,4	0,8
Pozycja na rynku pracy ^b	6,5	0,3
Rodzaj źródła utrzymania.....	30,8	1,3

a Dla osób w wieku 13 lat i więcej. **b** Dla osób w wieku 15 lat i więcej

W zakresie zmiennych charakteryzujących gospodarstwa domowe beneficjentów, braków było relatywnie więcej.

Zmienne dotyczące gospodarstw domowych	Liczba gospodarstw z brakiem określonej cechy w tys.	Udział w populacji gospodarstw beneficjentów ogółem w %
Główne źródło utrzymania ..	18,5	2,3
Główny rodzaj problemu.....	72,8	6,5

Braki danych dotyczących zarówno osób jak i gospodarstw domowych w wielu wypadkach wynikają z faktu, że niektóre grupy zmiennych są traktowane przez Gestora jako zmienne fakultatywne, co oznacza, że brak informacji w danym polu w pewnych sytuacjach może być przyjęty przez system informatyczny.

Dla zmiennych dotyczących osób, gdzie to było możliwe dane imputowano z zastosowaniem prostych reguł normalizacji. Struktury populacji beneficjentów przedstawiono na zbiorach po imputacji.

Rekordy zawierające niemożliwe do ustalenia braki danych dotyczące osób i gospodarstw domowych wyłączono ze zbiorów przed wyliczeniem struktur.

Ponadto dokonano pośredniej oceny kompletności Zbioru Centralnego, (który jest bazą danych jednostkowych), na podstawie wybranych danych sprawozdania MPiPS-03. To sprawozdanie zawiera zbiorcze – na poziomie gminy – informacje o udzielonych świadczeniach pomocy społecznej.

Do powyższej oceny celowo wybrano określone zmienne ze względu na istotną różnicę między Zbiorem Centralnym a sprawozdawczością.

Baza danych zawiera informacje o świadczeniach zrealizowanych oraz o osobach i rodzinach, które te świadczenia faktycznie otrzymały. Natomiast w sprawozdaniach MPiPS-03 są wykazywane informacje o świadczeniach przyznanych - wymienionych w decyzjach.

Jak zapisano w objaśnieniach do MPiPS-03: „Kwota łączna świadczeń w danym okresie sprawozdawczym wymieniona w sprawozdaniu jest wielkością teoretyczną, tzn. nie uwzględnia sytuacji, gdy dane świadczenia z różnych przyczyn nie są wypłacone w danym okresie

sprawozdawczym. Ponadto wielkości w sprawozdaniu nie są korygowane ani o refundacje ani o zwroty w wyniku nienależnie pobranych świadczeń. Powyższa zasada dotyczy wszystkich części sprawozdania”.

Z tego powodu, jako punkt odniesienia do oceny kompletności danych w Zbiorze Centralnym na poziomie każdej gminy wybrano dane o liczbie osób, którym przyznano świadczenie decyzją – w dwóch zasadniczych formach pomocy pieniężnej: zasiłek stały i zasiłek okresowy.

W odróżnieniu od innych rodzajów pomocy, te dwa świadczenia są przyznawane w przypadku braku innych źródeł utrzymania i ich wysokość jest gwarantowana ustawowo. Stąd przyjęto, że w tych dwóch formach pomocy różnice między liczbą świadczeń przyznanych, a liczbą faktycznie zrealizowanych powinny być najmniejsze.

ZASIŁKI STAŁE I OKRESOWE PRYZNANE I FAKTYCZNIE WYPŁACONE W 2008 R.

Wyszczególnienie	Sprawozdanie MPiPS-03 – liczba osób, którym przyznano świadczenie decyzją	Zbiór Centralny – liczba osób, które faktycznie otrzymały świadczenie	
		w tysiącach osób	w % przyznanych
Ogółem	627,3	609,5	97,2
Zasiłek stały	182,6	153,7	84,2
Zasiłek okresowy ..	444,7	455,8	102,5

Jak wynika z zestawienia, zasiłki stałe zostały faktycznie wypłacone blisko 154 tys. osób, czyli liczbie o ponad 15% mniejszej niż wynika to z podjętych wcześniej decyzji. Z kolei liczba osób, które w 2008 r. otrzymywały zasiłek okresowy była o 2,5% wyższa wobec liczby decyzji przyznających takie świadczenie.

Niemniej łączna liczba osób, które pobierały zasiłek stały lub okresowy jest mniejsza od liczby podjętych decyzji o 2,8%. Taka różnica pozwala ocenić kompletność Zbioru Centralnego stosunkowo wysoko. Mniejsza liczba faktycznie zrealizowanych zasiłków stałych, które trzeba zaliczyć do wydatków „sztywnych” – w 2008 r. mogła być reakcją na narastający w II półroczu kryzys finansowy. Ostateczna zmiana decyzji przyznającej zasiłek stały, na świadczenie okresowe w tej samej wysokości, nie pogarsza sytuacji bytowej beneficjentów, a ośrodkom pomocy społecznej pozwala bardziej elastycznie gospodarować ściśle limitowanymi środkami i kierować je do osób, które w danym okresie potrzebują ich najbardziej.

WPROWADZENIE

Pomoc społeczna i świadczenia rodzinne, to dwa oddzielne, ale uzupełniające się systemy. Pomoc społeczna jest kierowana do osób i rodzin o najniższych dochodach. Natomiast przy określaniu uprawnień do świadczeń rodzinnych kryterium dochodowe jest nieco wyższe, gdyż ten system jest nastawiony na wsparcie w wychowaniu dzieci w rodzinach gorzej sytuowanych oraz na wsparcie tych rodzin w sytuacji, gdy znajdują się w nich osoby niepełnosprawne lub ciężko chore.

Systemy pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych są elementami polityki społecznej państwa. Według ustawy o działach administracji rządowej sprawy pomocy społecznej i świadczeń na rzecz rodziny podlegają pod dział zabezpieczenie społeczne.

Omawiane systemy zostały zbudowane w celu realizacji zapisanego w Konstytucji RP prawa:

- rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietnych i niepełnych, do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych (art.71),
- dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej do opieki i pomocy władz publicznych oraz żądania od organów władzy publicznej ochrony dzieci przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją (art.72).

W ustawie zapisano, że pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Jak zaznaczono w uwagach metodycznych niniejsza publikacja analizie poddaje gospodarstwa domowe, rodziny i osoby – beneficjentów świadczeń przyznawanych na mocy ustaw: o pomocy społecznej oraz o świadczeniach rodzinnych.

Syntetyczne informacje o formach pomocy państwa regulowanych innymi przepisami prawa (zasiłkach dla bezrobotnych, dodatkach mieszkaniowych, rencie socjalnej, zaliczce alimentacyjnej, stypendiach) oraz o działalności wybranych organizacji pozarządowych są zamieszczone w podsumowaniu.

Różne są postawy ludności o niskich dochodach, co do korzystania z pomocy społecznej. O ile złożenie wniosku o świadczenia rodzinne nie rodzi większych oporów, o tyle wystąpienie o pomoc społeczną jest dla wielu, wymagających takiej pomocy sprawą trudną, poniżej ich godności. W opinii pracowników ośrodków pomocy społecznej „prawdziwa bieda jest cicha”, ludzie wstydzą się jej. Dlatego w ustawie o pomocy społecznej zagwarantowano przyjmowanie zgłoszeń takich spraw, od sąsiadów, dalszych krewnych, czy samych pracowników pomocy społecznej.

Określenie, w jakim stopniu system pomocy społecznej obejmuje wszystkich, którzy spełniają warunki do jej uzyskania jest bardzo trudne.

Pewne wnioski nasuwają się, jeżeli porównamy dwie informacje:

1. 8,6% ogółu ludności skupiały w 2008 r. gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej (Baza Danych MPIPS – źródło danych niniejszej publikacji);

2. 10,6% ogółu ludności żyło w gospodarstwach, w których poziom wydatków był niższy od kwoty, która uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. (Wyniki badań GUS - Informacja sygnałna „Sytuacja gospodarstw domowych w 2008 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych”).

Obowiązek zapewnienia wykonania zadań pomocy społecznej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. W tym celu zostały utworzone jednostki organizacyjne pomocy społecznej – ośrodki pomocy społecznej w gminach; powiatowe centra pomocy rodzinie w powiatach oraz regionalne ośrodki polityki społecznej jako organ urzędów marszałkowskich.

Organem właściwym realizującym zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie rodzinne lub otrzymującej takie świadczenie.

Dystrybucja świadczeń jest realizowana jako:

- zadania własne gmin i powiatów,
- zadania z zakresu administracji rządowej – zlecone gminom i powiatom.

Na dofinansowanie zadań własnych z zakresu pomocy społecznej jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa. Środki na realizację i obsługę zadań zleconych zapewnia budżet państwa. Świadczenia rodzinne i koszty ich obsługi są w całości realizowane jako zadania zlecone gminom.

W 2008 r. wartość świadczeń pomocy społecznej skierowanej do osób i rodzin za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej wyniosła 2870,0 mln zł, w tym zadania własne gmin stanowiły 75% ogółu tych środków. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie wydatkowały na świadczenia w omawianym roku 647,5 mln zł, w tym 4,5 mln zł stanowiły wydatki na zadania zlecone powiatom. Ogólna kwota wydatków na świadczenia rodzinne w 2008 r. wyniosła 7330,7 mln zł.

Oprócz świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w formie rzeczowej oraz w formie usług beneficjenci pomocy społecznej korzystają ze szczególnej formy pomocy, jaką jest praca socjalna. Jest to działalność zawodowa – prowadzona przez pracowników socjalnych ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie – mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

W 2008 r. pracą socjalną w swoim środowisku objętych było 939,2 tys. rodzin, które skupiały 2536,0 tys. osób. Ponadto skorzystało z niej 22,5 tys. osób w stacjonarnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Globalne środki wydatkowane na pomoc społeczną w Polsce trudno jest szacować w relacji do PKB, ze względu na brak rozpoznania skali wydatków prywatnych.

W wydatkach budżetu państwa, które w 2008 r. wyniosły ogółem 277893 mln zł, na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (rozdziały klasyfikacji budżetowej 852 i 853) przeznaczono 18331 mln zł, czyli 6,6% ogółu tych wydatków. Rok wcześniej środki wydatkowane na te cele stanowiły 8,1% ogółu wydatków budżetu państwa.

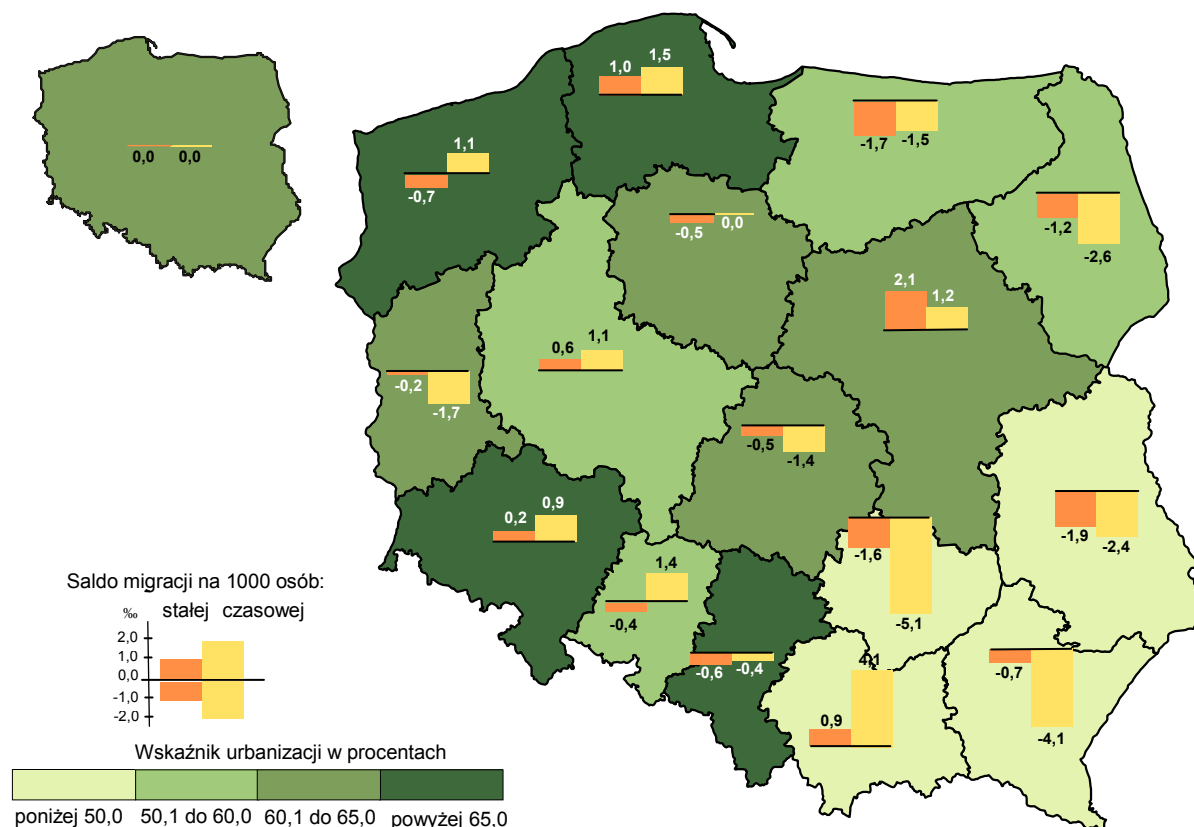
I. UWARUNKOWANIA POMOCY SPOŁECZNEJ – PRZESTRZENNE ZRÓŻNICOWANIE POTRZEB

Korzystający z pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych żyją w określonym otoczeniu społeczno-gospodarczym, które wywiera wpływ na ich zachowania. Z charakterystyki tego otoczenia przedstawiono na mapach i wykresach wybrane wskaźniki, które zdaniem autorów mocniej wyznaczają „przestrzeń” funkcjonowania populacji w różnych regionach kraju.

1. CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI WEDŁUG WYBRANYCH WSKAŹNIKÓW SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNYCH

W końcu 2008 roku ludność Polski liczyła 38,1 mln mieszkańców i stan ten utrzymywał się w latach 2006-2008, z minimalnym wzrostem w drugim półroczu 2008 r. W populacji ogółem kobiety stanowią blisko 52%. W miastach mieszka ponad 61% ogółu ludności, niemniej udział ten określany wskaźnikiem urbanizacji, od końca ubiegłego wieku stopniowo obniża się. Poziom urbanizacji województw jest silnie zróżnicowany, a wywierają na niego wpływy między innymi kierunki stałych i czasowych migracji międzywojewódzkich i ich natężenie.

MAPA 1. WSKAŹNIK URBANIZACJI I SALDO MIGRACJI MIĘDZYWOJEWÓDZKICH¹ NA 1 TYS. LUDNOŚCI W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

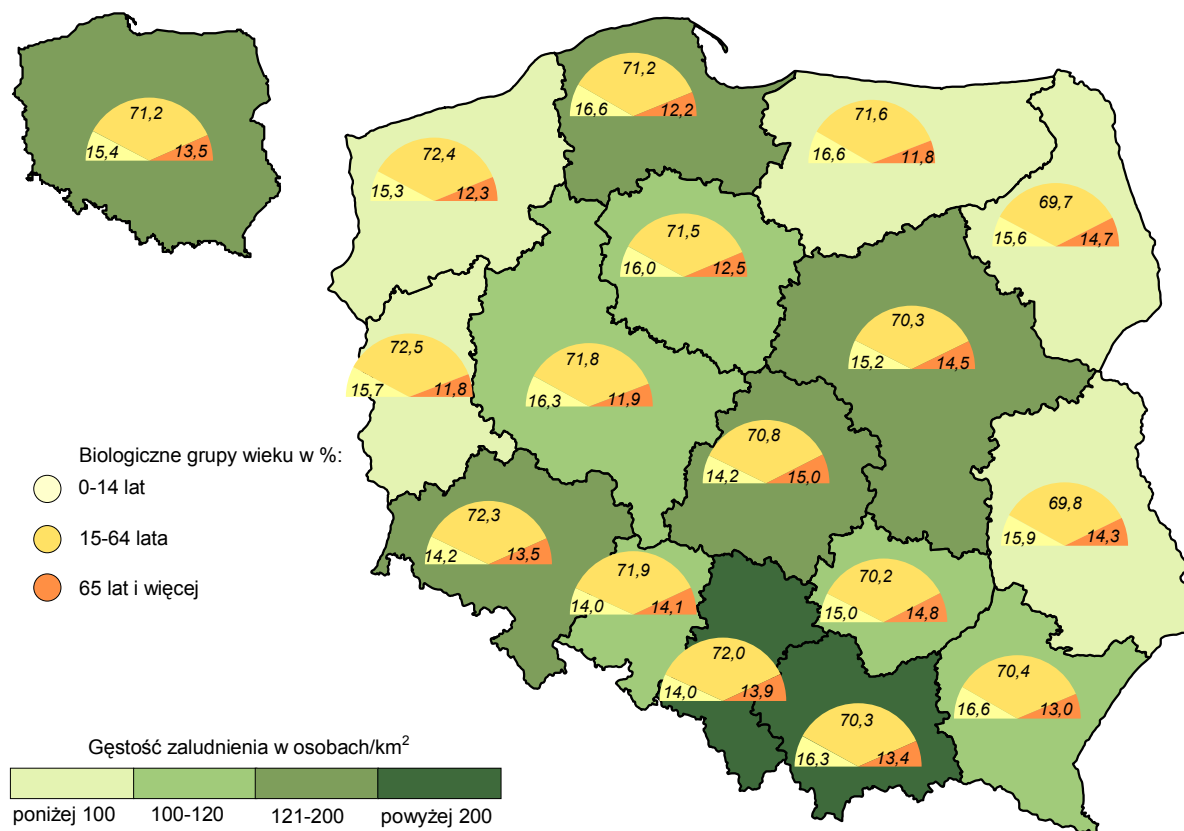
Charakterystyczne jest głęboko ujemne saldo migracji czasowych szczególnie w województwach świętokrzyskim i podkarpackim, ale także podlaskim i lubelskim (patrz mapa 1).

¹ Patrz uwagi metodyczne str. 19

Liczba ludności na 1 km² utrzymuje się od ostatniej dekady ubiegłego wieku na poziomie 122 osób. Najgęściej zaludnione jest województwo śląskie, a najwięcej „przestrzeni” mają mieszkańcy Warmii i Mazur.

Stosunkowo niska gęstość zaludnienia w województwie zachodniopomorskim w porównaniu z relatywnie bardzo wysokim wskaźnikiem urbanizacji wynika stąd, że ludność miejska w tym województwie to w dużym stopniu mieszkańcy małych i średnich miast.

MAPA 2. GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA I STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG BIOLOGICZNYCH GRUP WIEKU W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Do przedstawienia struktury wiekowej ludności wybrano biologiczne grupy wieku, aby uchwycić populację dzieci do lat 14 oraz osób starszych. Te zbiorowości najbardziej mieszczą się w obszarze zainteresowań systemów pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych

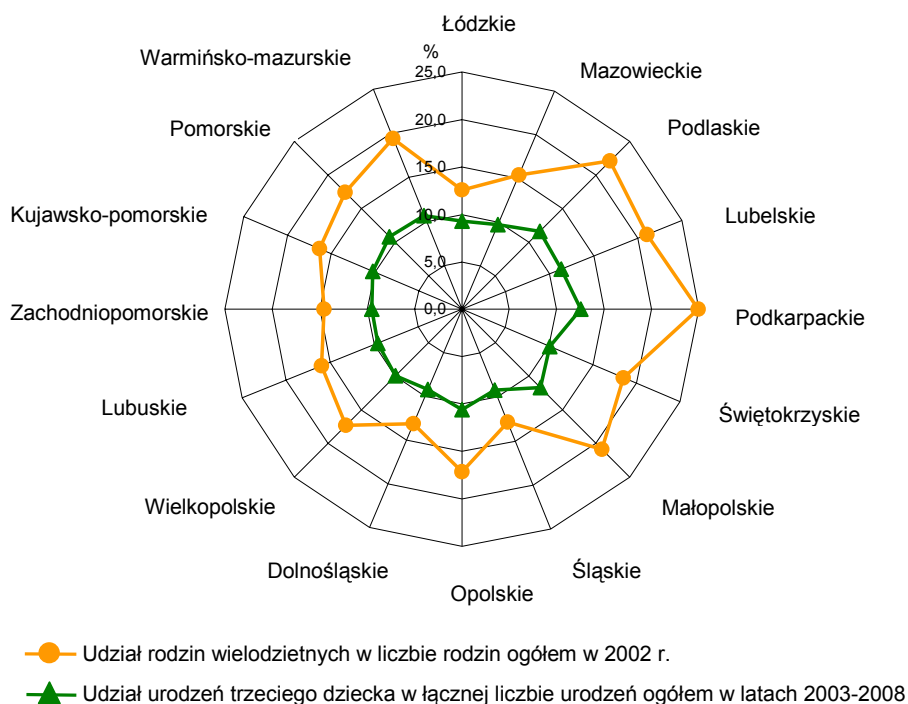
Według stanu na koniec czerwca 2008 roku udział dzieci w wieku do lat 14 w populacji ogółem wynosił 15,4%, a w liczbach bezwzględnych było to 5,9 mln osób. Ludność w wieku 65 lat i więcej liczyła 5,1 mln osób, a ich udział wynosił 13,5%. W skali kraju różnica między tymi udziałami jest jeszcze na korzyść grupy dzieci, ale corocznie zmniejsza się w związku z procesami starzenia się populacji. W województwach łódzkim i opolskim (patrz mapa 2) udział osób starszych już przewyższa udział dzieci i tam różnica będzie wzrastać na korzyść seniorów.

W omawianym okresie największy, ukształtowany na poziomie 16,6% udział dzieci do lat 14 występował w województwach podkarpackim, warmińsko-mazurskim i pomorskim, a najniższy – 14%, na Górnym Śląsku i Opolszczyźnie.

Ludność w wieku 65 lat i więcej największy udział miała w populacji mieszkańców województwa łódzkiego, a najniższy w województwach warmińsko-mazurskim i lubuskim.

Zróżnicowana struktura ludności według wieku w województwach, a szczególnie stosunkowo wysoki udział dzieci jest związany z wielodzietnością rodzin.

WYKRES 1. RODZINY WIELODZIETNE W 2002 R. I TEMPO ICH TWORZENIA SIĘ W LATACH 2003-2008 WEDŁUG WOJEWÓDZTW

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – wyniki NSP 2002 oraz Roczniki Demograficzne.

Częstość występowania rodzin wielodzietnych², jest najwyższa w województwach wschodniej i południowo-wschodniej części kraju (patrz wykres 1). Według danych NSP 2002 udział rodzin wielodzietnych w populacji rodzin ogółem w województwie podkarpackim sięgał 25%, w podlaskim przekraczał 22%, a w lubelskim wynosił 21%. Równie wysoki wskaźnik – bliski 21% wystąpił jeszcze w województwie małopolskim.

Najniższy udział rodzin wielodzietnych w 2002 r. występował w województwie łódzkim, gdzie ukształtował się na poziomie 12,6%, oraz w województwie śląskim – 12,8%.

Warto zwrócić uwagę, że „tradycja” wielodzietności wykazana w NSP utrzymuje się. W okresach międzypisowowych tempo tworzenia się rodzin wielodzietnych można próbować ocenić udziałem urodzeń trzeciego dziecka (patrz wykres 1). W latach 2003-2008 najwyższy udział takich urodzeń – 12,5% wystąpił w województwie podkarpackim, a w małopolskim, podlaskim i lubelskim wynosił odpowiednio 11,7%, 11,6% oraz 11,3%.

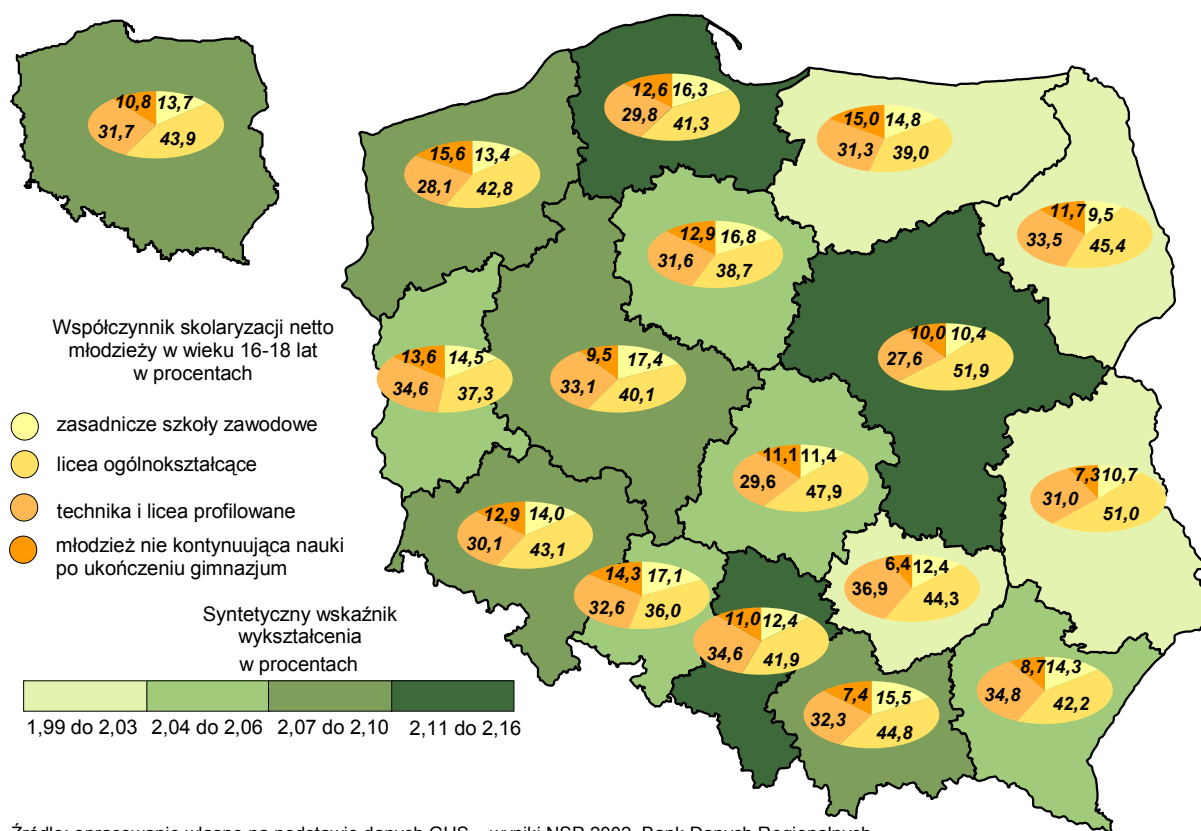
² Patrz uwagi metodyczne str. 18

Najniżej udział urodzeń trzeciego dziecka ukształtował się w dwóch województwach śląskim i dolnośląskim – na poziomie 9,2%, oraz na poziomie 9,3% w województwie łódzkim.

Na strukturę ludności według poziomu wykształcenia w układzie terytorialnym w dużym stopniu wywiera wpływ obecność wielkich miast lub aglomeracji, których mieszkańcy legitymują się zdecydowanie wyższym wykształceniem niż pozostała część populacji tych województw.

Wyjątkiem w tym zakresie (patrz mapa 3) jest województwo łódzkie, które w dużym stopniu jest w zasięgu oddziaływania aglomeracji stolicy. Miarą oceny poziomu wykształcenia jest syntetyczny wskaźnik wykształcenia.

MAPA 3. SYNTETYCZNY WSKAŹNIK WYKSZTAŁCENIA W 2002 R. ORAZ KONTYNUACJA NAUKI W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – wyniki NSP 2002, Bank Danych Regionalnych.

Zmiany w strukturze wykształcenia ludności w układzie terytorialnym w okresach międzypisowych można próbować oceniać przy pomocy wskaźników skolaryzacji³ w szkołach ponadgimnazjalnych. Wyżej przedstawione wskaźniki netto (patrz mapa 3) dotyczą populacji 16-18-latków uczących się zarówno w szkołach dziennych jak i wieczorowych oraz zaocznych.

Głównym zajęciem zdecydowanej większości młodzieży w tym wieku jest nauka. Niemniej są województwa gdzie odsetek młodzieży niekontynuującej nauki po ukończeniu gimnazjum jest na tle innych niepokojąco wysoki. W województwach zachodniopomorskim i warmińsko – mazurskim udział tej młodzieży wynosił odpowiednio 15,6% oraz 15,0%, zatem był ponad dwukrotnie wyższy od najlepszych pod tym względem województw: świętokrzyskiego, ze wskaźnikiem 6,4% oraz lubelskiego

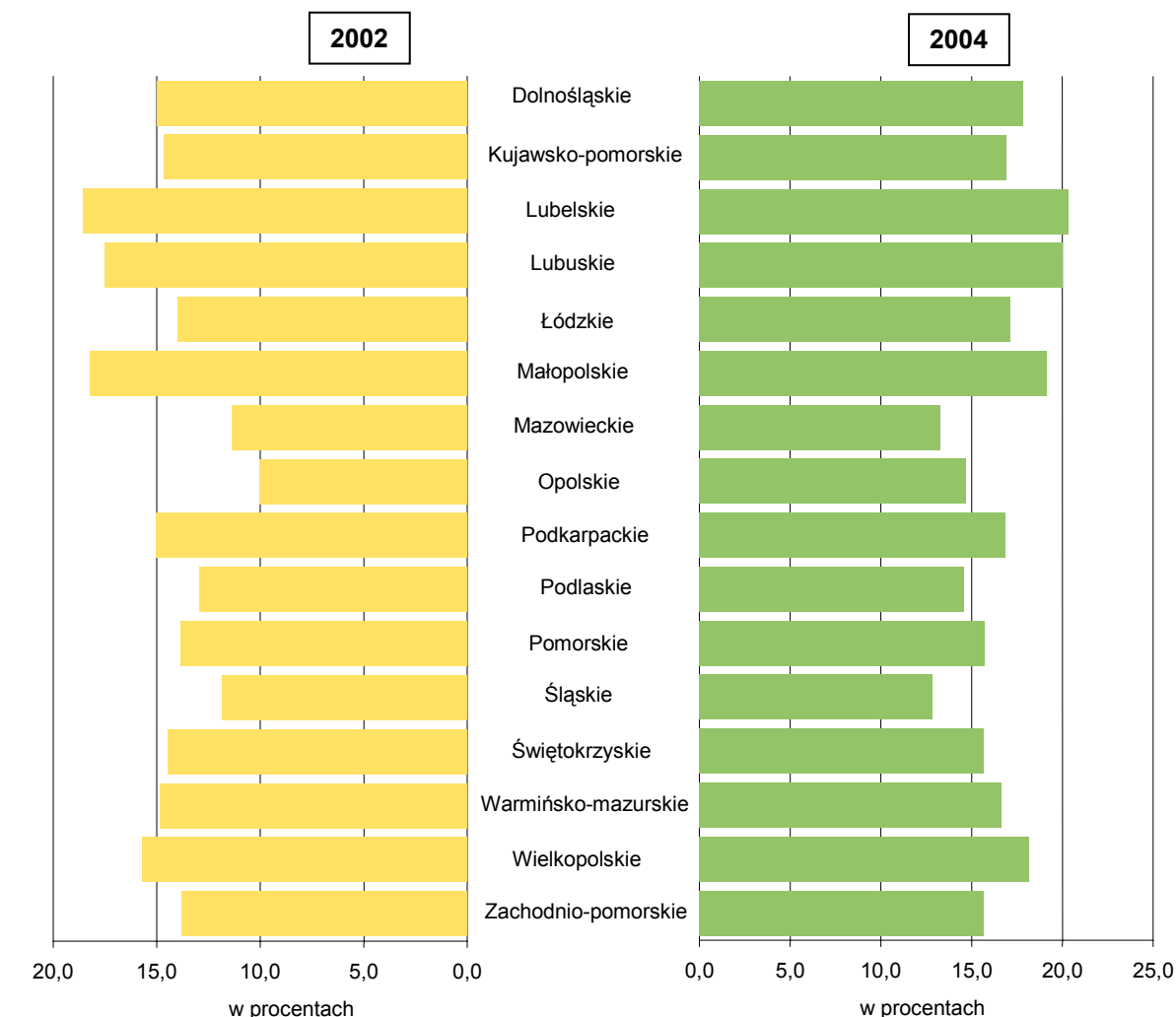
³ Patrz uwagi metodyczne str.20

i małopolskiego, gdzie młodzież nieucząca się po ukończeniu gimnazjum stanowiła odpowiednio 7,3% oraz 7,4% ogółu populacji w wieku 16-18 lat.

Warto dodać, że w województwie zachodniopomorskim odsetek młodzieży nieuczącej się po ukończeniu gimnazjum wzrasta w ostatnich latach, zatem relatywnie wysoki syntetyczny wskaźnik wykształcenia, jaki był w tym województwie w 2002 roku, może ulec obniżeniu.

W obszarze zainteresowań systemów pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych znajdują się osoby niepełnosprawne. W niniejszej analizie przywołano dane o niepełnosprawności uzyskane w NSP2002 oraz z reprezentacyjnego badania GUS „Stan zdrowia ludności Polski w 2004 r.”.

WYKRES 2. UDZIAŁ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W LUDNOŚCI OGÓŁEM WEDŁUG WOJEWÓDZTW W LATACH 2002 I 2004

Źródło: opracowanie własne.

NSP w 2002 roku wykazał, że osoby niepełnosprawne stanowiły 14,3% ludności kraju. Zatem w 2004 r. udział ten był jeszcze wyższy. Na wykresie 2 zwraca uwagę stosunkowo niski odsetek osób niepełnosprawnych w województwach mazowieckim i śląskim.

Liczba osób niepełnosprawnych wzrosła szczególnie w pierwszej połowie lat 90-tych, co mogło mieć związek z pogarszaniem sytuacji na rynku pracy.

Warto dodać, że w okresie między spisami w 1988 i 2002 r. liczba osób niepełnosprawnych wzrosła o 46%. W 1988 roku, co dziesiąty mieszkaniec Polski był osobą niepełnosprawną, a w 2002, co siódmy.

2. RÓŻNICE W STRUKTURZE AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ LUDNOŚCI

Wskaźnik pracujących na 1000 ludności zamieszczony w poniższej tabelicy uwzględnia także podmioty małe, więc można go uznać za ogólną miarę aktywności zawodowej mieszkańców poszczególnych województw.

PRACUJĄCY W GOSPODARCE NARODOWEJ I ICH STRUKTURA WEDŁUG SEKTORÓW DZIAŁALNOŚCI⁴ W 2008 ROKU

Wyszczególnienie	Pracujący na 1000 ludności	Ogółem	Sektor:			
			rolniczy	przemysłowy	usług rynkowych	usług nierynkowych
w procentach						
Polska	360	100,0	15,6	28,7	38,3	17,4
Dolnośląskie	351	100,0	7,4	32,6	41,9	18,1
Kujawsko-pomorskie	343	100,0	16,7	30,3	35,2	17,8
Lubelskie	356	100,0	36,2	18,5	26,8	18,5
Lubuskie	315	100,0	8,7	33,3	38,7	19,3
Łódzkie	381	100,0	19,9	29,9	33,9	16,3
Małopolskie	341	100,0	16,4	27,3	38,1	18,3
Mazowieckie	433	100,0	14,3	21,4	48,4	16,0
Opolskie	311	100,0	15,5	31,0	34,7	18,8
Podkarpackie	329	100,0	23,0	28,5	30,2	18,3
Podlaskie	352	100,0	33,2	20,3	28,7	17,8
Pomorskie	332	100,0	8,4	31,3	41,8	18,5
Śląskie	352	100,0	4,3	38,3	40,4	17,0
Świętokrzyskie	368	100,0	30,6	23,8	29,4	16,2
Warmińsko-mazurskie	299	100,0	15,9	29,7	34,0	20,4
Wielkopolskie	392	100,0	15,8	32,8	36,5	14,9
Zachodniopomorskie	314	100,0	8,7	27,9	43,3	20,1

Źródło: obliczenia na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

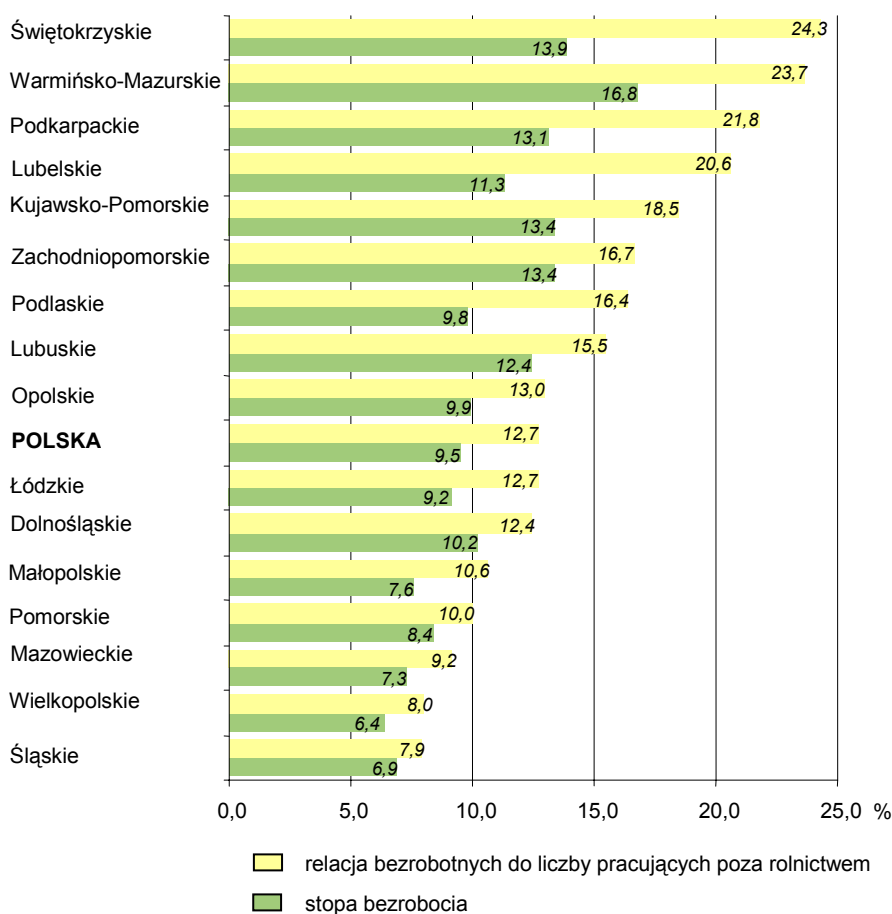
Najniższy udział pracujących w populacji ogółem, niespełna 30%, przy średniej krajowej około 36%, występuje w województwie warmińsko - mazurskim, a w województwach zachodniopomorskim, lubuskim i opolskim również jest bardzo niski – poniżej 32%. W województwie opolskim tak niski odsetek pracujących, przy relatywnie niższych wskaźnikach bezrobocia (patrz wykres 3), może być efektem głęboko ujemnego salda czasowych migracji zagranicznych, które w tym województwie jest najwyższe w kraju. Najwyższy udział pracujących jest w województwie mazowieckim, gdzie przekracza 43% ogółu ludności.

Zwraca uwagę relatywnie wysoki odsetek pracujących w rolnictwie w województwach lubelskim, podlaskim i świętokrzyskim, a także podkarpackim. Z wyników badań Powszechnego Spisu Rolnego 2002 wiemy, że z tej grupy, tylko w województwie podlaskim występują wysokotowarowe gospodarstwa rolne, co może uzasadniać nieco wyższy udział pracujących w tym sektorze. Niemniej tak wysokie wskaźniki mogą być spowodowane, tym, że w tych województwach występuje relatywnie bardzo niska podaż pracy w innych sektorach oraz mniejsza aktywność w tworzeniu własnych firm.

⁴ Patrz uwagi ogólne str.11

W roku 2008 stopa bezrobocia w Polsce wyniosła 9,5%, jednakże wskaźnik bezrobocia rozumiany jako stosunek liczby bezrobotnych do pracujących poza rolnictwem indywidualnym wyniósł niemal 13%. Największe – ponad 20% wartości tego wskaźnika wystąpiły w województwach wschodnich: świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, podkarpackim i lubelskim (patrz wykres 3). Znaczące wartości dotyczyły też województw kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, podlaskiego i lubuskiego – tam udziały mieściły się w przedziale 16-19%.

WYKRES 3. STOPA BEZROBOCIA ORAZ RELACJA BEZROBOTNYCH DO POPULACJI PRACUJĄCYCH POZA ROLNICTWEM WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2008 R.
Stan w końcu grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS (www.psz.praca.gov.pl).

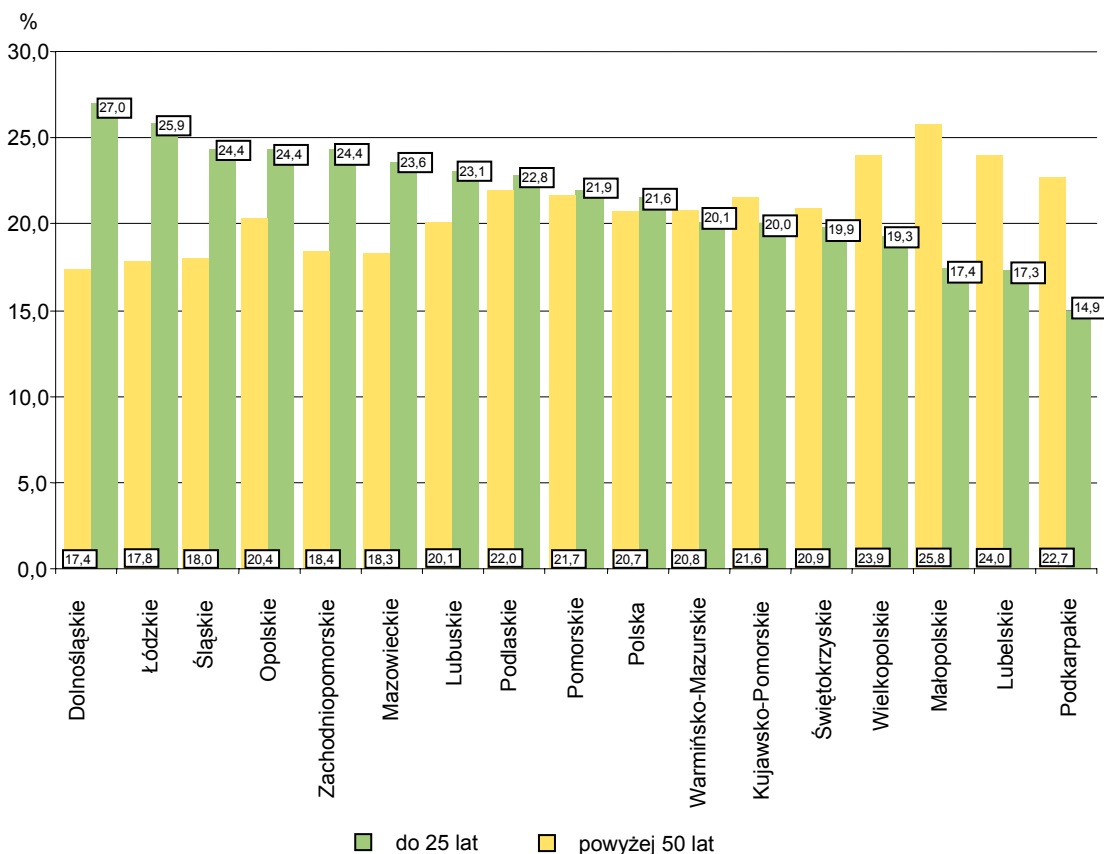
Wyraźne zróżnicowanie bezrobotnych według wieku oraz według stażu pracy wskazuje, że bezrobocie na tych obszarach naszego kraju, które tradycyjnie były mniej uprzemysłowione, za to z dominującym rolnictwem indywidualnym małoobszarowym ma inne przyczyny niż w regionach z upadającym przemysłem ciężkim i państwowymi gospodarstwami rolnymi.

Jako ilustrację tej tezy podaje się udział osób w wieku do 25 lat oraz w wieku 50 lat i więcej w liczbie bezrobotnych (patrz wykres 4) – a więc dwie kategorie wiekowe, które wg ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy zaliczane są do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Wśród województw o ponad przeciętnym udziale bezrobotnych w wieku do 25 lat znajdują się wszystkie województwa ze wschodniego pogranicza oraz małopolskie, pomorskie i kujawsko-

pomorskie. Z województw zachodnich województwo wielkopolskie odznacza się stosunkowo wysokim udziałem młodzieży, w pozostałych województwach tej części Polski – jak poprzednio zaznaczyliśmy – relatywnie częściej rejestrowane są osoby w wieku 50 lat i więcej.

WYKRES 4. UDZIAŁ OSÓB W WIEKU DO 25 LAT I POWYŻEJ 50 LAT W POPULACJI BEZROBOTNYCH WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS (www.psz.praca.gov.pl).

Zróznicowanie to znajduje odzwierciedlenie również w strukturze bezrobotnych według posiadanego stażu pracy przed jej utratą.

Struktura bezrobocia, którego rozmiar – jak staramy się udowodnić w niniejszym opracowaniu – ma decydujący wpływ na skalę potrzeb w zakresie pomocy społecznej, wpływa na względną liczbę beneficjentów pomocy społecznej na danym obszarze kraju.

Poważnym problemem jest bezrobocie długotrwałe, rozumiane jako pozostawanie w ewidencji bezrobotnych przez okres ponad 12 miesięcy.

Jak zapisano w opracowaniu „Edukacja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym. Polska 2007”; UNDP, 2007

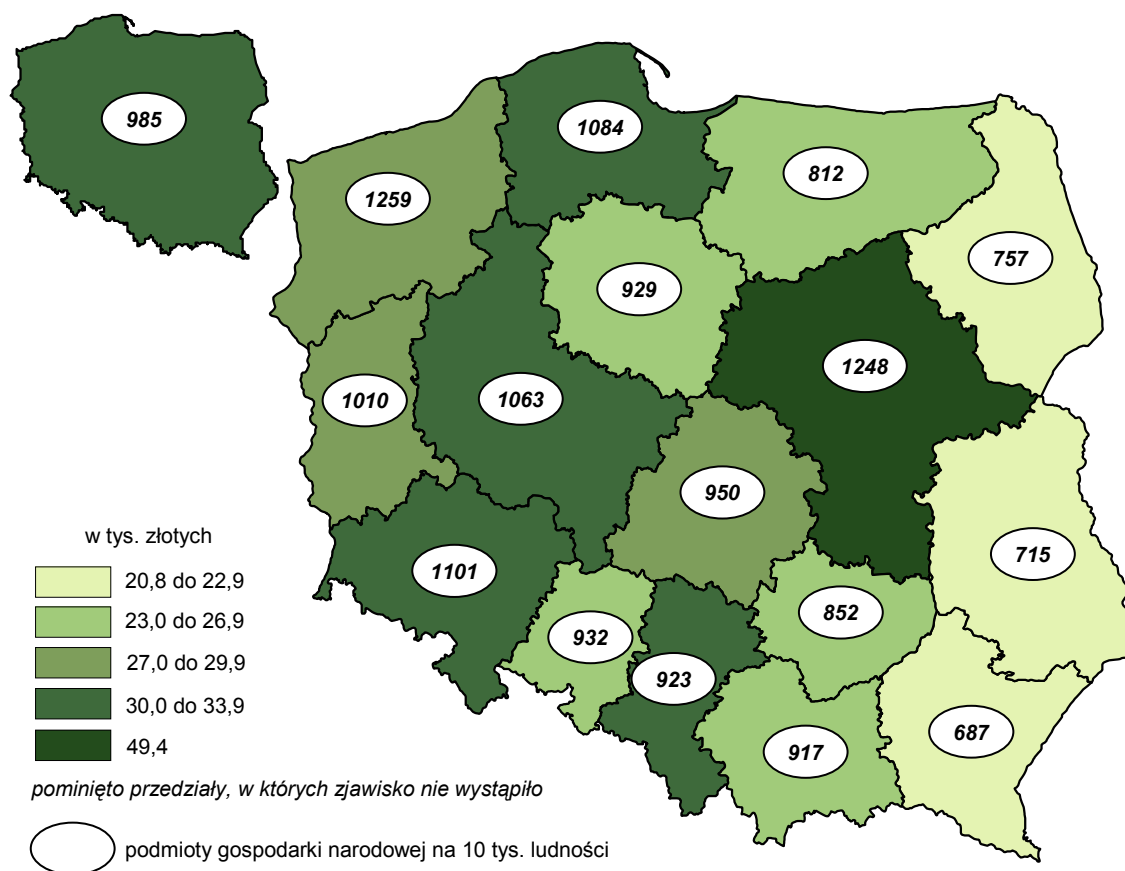
„Osoby długotrwałe bezrobotne są szczególnie narażone na wykluczenie z rynku pracy, ponieważ długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia przyczynia się do znacznej deprecjacji ich umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Tymczasem, najczęściej są to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, które jednocześnie nie uczestniczą w kształceniu ustawicznym, czyli w jakiegokolwiek formie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych. Zmniejsza to szanse na znalezienie przez nich zatrudnienia i utrudnia ich aktywizację”.

3. WSKAŹNIKI ZRÓŻNICOWANIA PKB I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w skali kraju wynosił w 2007 r. 30,9 tys. zł i był wyższy niż rok wcześniej o 11,1%. (Według pierwszych danych wstępnych, 33,4 tys. zł w 2008 r.).

W przekroju województw wartość ta jest mocno zróżnicowana (patrz mapa 4) - od 49,4 tys. zł w województwie mazowieckim do 20,8 tys. zł w województwie podkarpackim.

**MAPA 4. PRODUKT KRAJOWY BRUTTO NA 1 MIESZKAŃCA W 2007 R.
ORAZ PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ
NA 10 TYS. LUDNOŚCI W 2008 R.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

W latach 2000-2007 rozpiętości w poziomie PKB między województwami zwiększyły się. Wskazuje na to wzrost wskaźnika dyspersji PKB na 1 mieszkańca⁵ obliczonego na poziomie województw. W 2007 roku wskaźnik ten wynosił 19,9% wobec 17,4% w 2000 roku.

Bardzo niski poziom PKB na 1 mieszkańca w województwach pozostaje w ścisłym związku z bardzo niskim zaangażowaniem w tworzeniu własnych firm przez ich mieszkańców.

⁵ Patrz uwagi metodyczne str.22

4. ROZKŁAD PRZECIĘTNYCH PRZYCHODÓW PODATNIKÓW PODATKU DOCHODOWEGO

Niniejszy rozdział został opracowany z wykorzystaniem bazy danych Ministerstwa Finansów.

W 2007 roku urzędy skarbowe zarejestrowały 22,6 mln podatników. Ogólna wartość ich przychodów wyniosła 488,5 mld złotych. Około 1/4 tej sumy stanowiły emerytury i renty, natomiast pozostała część przychodów to głównie wynagrodzenia z pracy najemnej oraz z działalności wykonywanej osobiście.

LICZBA PODATNIKÓW ORAZ WARTOŚĆ PRZYCHODÓW OGÓŁEM W 2007 R.

Źródła przychodów	Podatnicy ^a		Wartość przychodów	
	w mln osób	%	w mln zł	%
Ogółem przychody	22,6	100,0	488491	100,0
ze stosunku pracy	12,0	53,1	322906	66,1
emerytury, renty	9,8	43,5	128783	26,4
działalność wykonywana osobiście	3,8	16,8	21676	4,4
Inne źródła	2,9	13,0	9433	1,9
Prawa autorskie i inne prawa	0,4	1,9	4561	0,9

^a Suma danych wg źródła utrzymania nie równa się ich ogólnej liczbie, ponieważ uwzględniono podatników osiągających przychody z więcej niż jednego źródła.

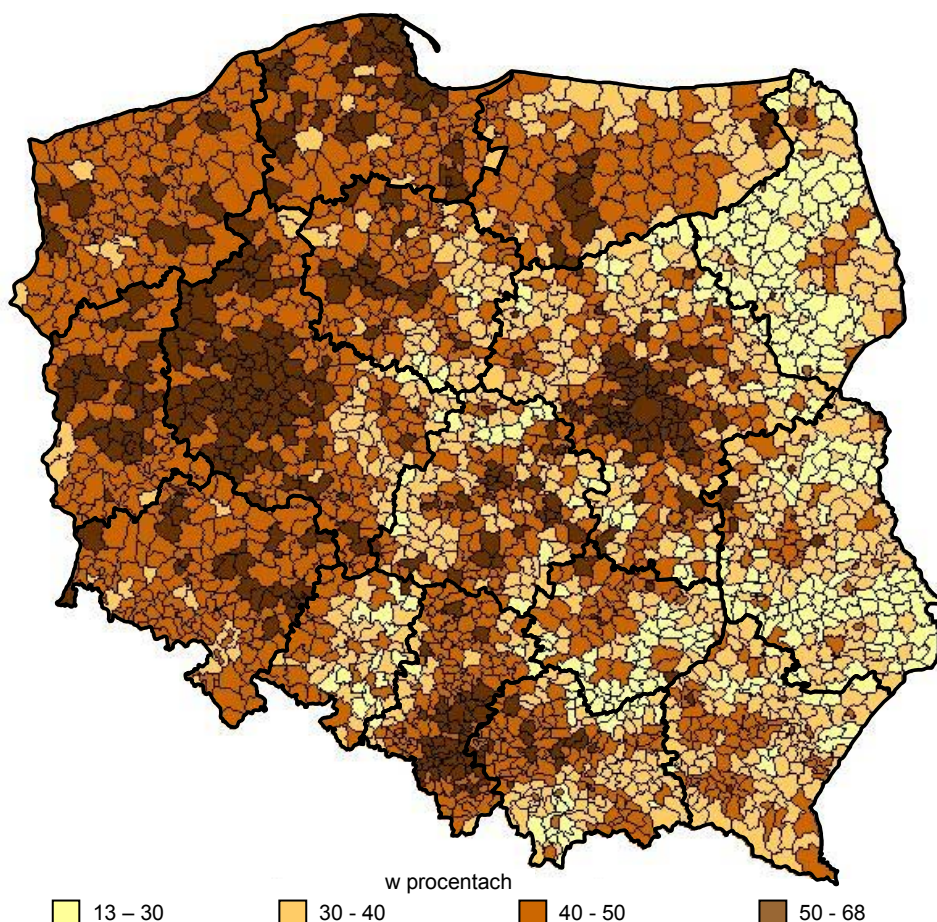
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

W roku 2007 populacja podatników stanowiła 74% dorosłych mieszkańców kraju. Jednak tylko niespełna połowa osób w wieku 18 lat i więcej zarejestrowała w urzędach skarbowych przychody z pracy. W południowej i wschodniej części Polski odsetek osób uzyskujących przychody z pracy jest jeszcze mniejszy, nie przekraczając w województwach podlaskim i lubelskim 40% ogółu ludności w wieku 18 lat i więcej.

Trzeba zaznaczyć, że prezentowane dane nie obejmują osób, które odprowadziły podatek wyłącznie od własnej działalności gospodarczej. Niemniej ich zbiorowość szczególnie w województwach wschodniej części kraju nie jest zbyt liczna i nie ma wpływu na ogólnie niekorzystne wskaźniki udziału osób uzyskujących przychody z pracy poza rolnictwem indywidualnym.

Mapa 5, na której zaprezentowano dane w układzie gmin wskazuje, że podatnicy osiągający przychody z pracy stanowią więcej niż połowę mieszkańców w gminach zachodniej i północnej Polski. Skupiska tych zbiorowości koncentrują się też w wielkich miastach oraz obszarach je otaczających. Im dalej na wschód, tym odsetek podatników osiągających przychody z pracy, jest mniejszy na rzecz emerytów i rencistów oraz osób osiągających przychody nie objęte podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

**MAPA 5. PODATNICY OSIĄGAJĄCY PRZYCHODY Z PRACY
W POPULACJI LUDNOŚCI W WIEKU 18 LAT I WIĘCEJ W 2007 R.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów i danych GUS.

W latach 2005-2007 odnotowano wzrost przeciętnych przychodów o ponad 15%. Gdyby wskaźnik ten skorygować o wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych za ten okres, należałoby stwierdzić, że realny wzrost przychodów zarejestrowany przez podatników wyniósł niespełna 12%. Wzrost ten dokonał się we wszystkich częściach naszego kraju, niemniej, nie był on równomierny. Różnice widzimy już na szczeblu województw. Generalnie można ocenić, że w skali ponad przeciętnej dokonał się on w zachodniej części Polski, a w województwach wschodnich był on mniejszy.

Można jednak wyróżnić i takie województwa, które, mimo wysokiej utrzymującej się pozycji w rankingu przeciętnych przychodów ogółem nie odnotowały równie znaczącego przyrostu przychodów z pracy – tak jak w Śląskiem i Opolskiem. Z drugiej strony zwraca uwagę szybsze tempo wzrostu w województwach, gdzie przeciętne przychody są względnie niskie tak jak w województwach: warmińsko-mazurskim, świętokrzyskim, czy lubuskim.

W analizowanym 2007 roku tylko w 5-ciu województwach: śląskim, mazowieckim, pomorskim, dolnośląskim i opolskim wartość mediany była wyższa od krajowej, wynoszącej 14148 zł. Najniższe przeciętne przychody, poniżej 90% mediany krajowej, uzyskały województwa: warmińsko-mazurskie,

podkarpackie, świętokrzyskie, podlaskie oraz lubelskie. W tym ostatnim średnia wojewódzka stanowiła niecałe 80% mediany krajowej.

PRZECIĘTNE PRZYCHODY WEDŁUG WOJEWÓDZTW W LATACH 2005 i 2007

Wyszczególnienie	Mediana przychodów			Współczynnik zróżnicowania decylogowego ^a	
	2005	2007	2005=100	2005	2007
	w złotych			2005	2007
Polska	12275	14148	115,3	1019	1043
Dolnośląskie	12662	14763	116,6	1246	1251
Kujawsko-pomorskie	11613	13237	114,0	1160	1159
Lubelskie	10188	11278	110,7	1082	1127
Lubuskie	11670	13484	115,5	1072	1091
Łódzkie	11549	13118	113,6	1025	1070
Małopolskie	11977	13668	114,1	1084	1052
Mazowieckie	13935	16160	116,0	1040	1042
Opolskie	12643	14428	114,1	1020	1023
Podkarpackie	10978	12494	113,8	899	996
Podlaskie	10415	11852	113,8	975	996
Pomorskie	12739	14819	116,3	924	983
Śląskie	15555	17665	113,6	929	972
Świętokrzyskie	10446	12000	114,9	874	969
Warmińsko-mazurskie	10984	12639	115,1	999	965
Wielkopolskie	12101	13995	115,7	854	887
Zachodniopomorskie	12020	13799	114,8	809	877

a Patrz uwagi metodyczne str.22

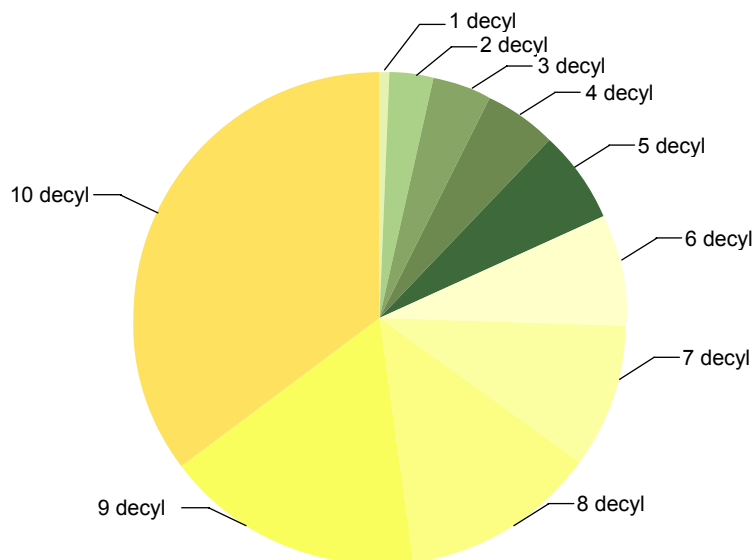
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Przy bardzo silnej dominacji przychodów uzyskanych z pracy najemnej, zwraca uwagę dość duża skala zróżnicowania wysokości przychodów ogółem w niektórych województwach.

Współczynnik zróżnicowania decylogowego jest największy przede wszystkim w województwach, gdzie silne ośrodki miejskie, o względnie wysokich przychodach, funkcjonują w otoczeniu terenów o niskiej urbanizacji i względnie niskich przychodach. Są to województwa: pomorskie, zachodniopomorskie, mazowieckie i wielkopolskie. Znaczące wskaźniki dyspersji, czyli zróżnicowania przestrzennego przeciętnych przychodów notujemy też w województwach warmińsko-mazurskim i lubuskim.

Współczynnik zróżnicowania decylogowego wzrósł w okresie między rokiem 2005 i 2007 o 2%, a skala tego wzrostu była największa w województwach pomorskim i kujawsko-pomorskim, gdzie przekroczyła 10 punktów procentowych.

WYKRES 5. STRUKTURA PRZYCHODÓW WEDŁUG GRUP DECYLOWYCH W 2007 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Łączna kwota przychodów, przypadająca na pięć grup decylowych najmniej zarabiających podatników stanowi niespełna 20% kwoty przychodów ogółem, gdy tymczasem 10% podatników najzamożniejszych zadeklarowało przychody stanowiące 35% ogólnej kwoty, a więc dwukrotnie więcej niż przychody z pięciu pierwszych grup decylowych razem wziętych (patrz wykres 5).

Udział emerytów i rencistów od 4 i 5 decyla stopniowo maleje, aby w grupie 10% podatników najzamożniejszych spaść do 1%. Udział pracujących jest też dominujący w grupie podatników osiągających najniższe przychody. W tej grupie poważne udziały mają przychody z nisko płatnej pracy najemnej oraz z pracy na rachunek własny, a także z tzw. innych źródeł, które podlegają opodatkowaniu.

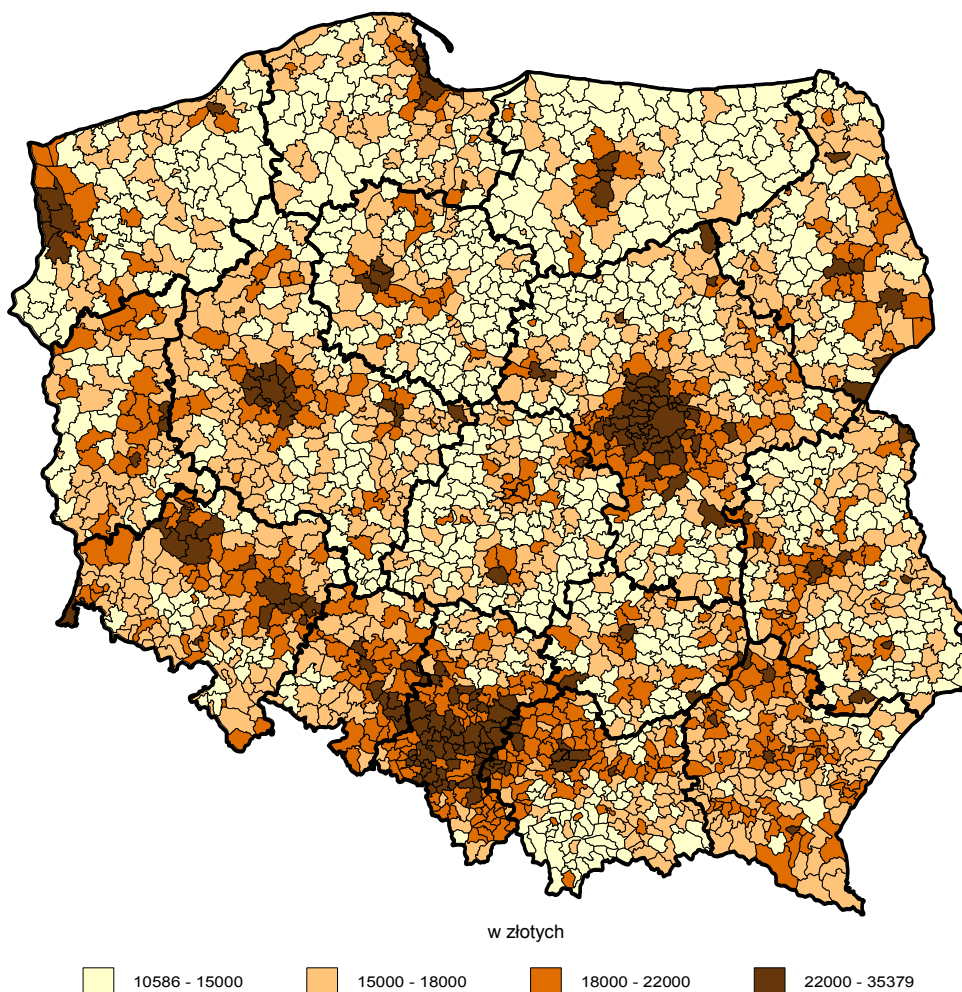
Warto zaznaczyć, że z pięciu województw o najwyższych przeciętnych przychodach, tylko śląskie i opolskie zaliczyć należy do województw o względnie niskim zróżnicowaniu przychodów. Wysoką dyspersję, czyli skalę zróżnicowania wewnątrz województw można więc wiązać z przeciętnie wysokimi przychodami z pracy (patrz tablica na stronie 39).

Podobnie – również z pewnymi wyjątkami – można powiedzieć, że niska dyspersja przychodów, na poziomie województw wiąże się z niskimi przychodami z pracy.

Bardzo silne zróżnicowanie w poziomie przychodów dotyczy tych, uzyskiwanych z pracy.

Uzasadnia to potrzebę wyodrębnienia z województw obszarów o względnie niskich i względnie wysokich przychodach z tytułu wynagrodzeń, co przedstawia mapa 6. Mediana przychodów z pracy według gmin obrazuje de facto zakres oddziaływania lokalnych rynków pracy, skupionych jak widać na obszarze oddziaływania głównych metropolii.

MAPA 6. MEDIANA PRZYCHODÓW UZYSKANYCH Z PRACY W 2007 R.

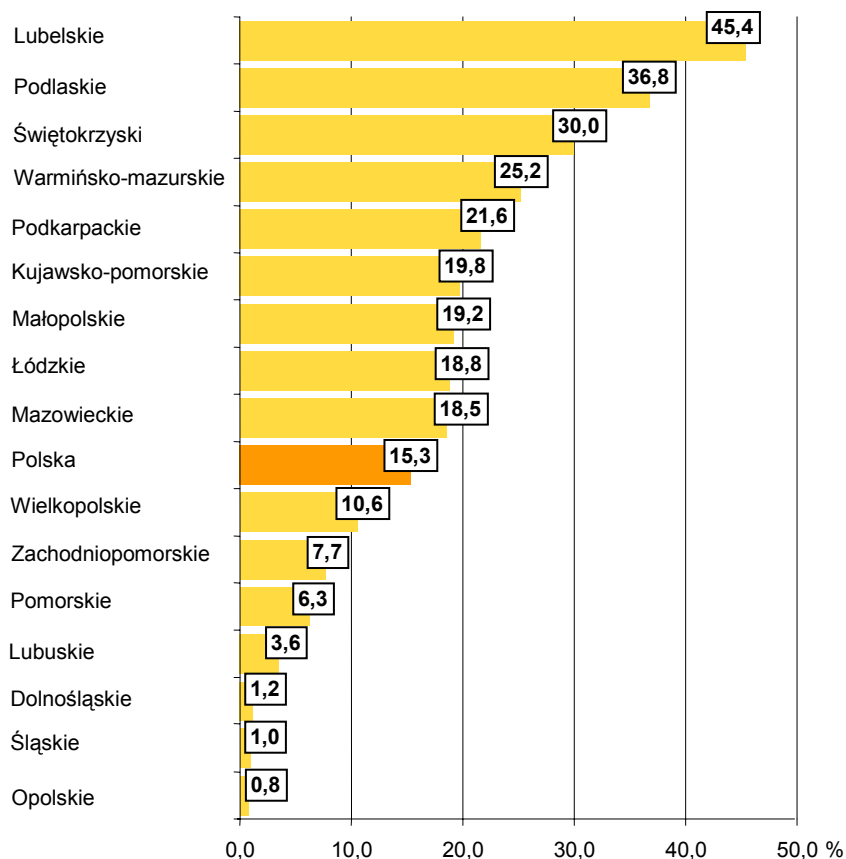
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

To oddziaływanie przekracza nieraz granice administracyjne województw – jak w przypadku śląskiego obszaru wysokich przychodów, obejmującego część województw opolskiego i małopolskiego. Innym przykładem jest województwo pomorskie gdzie obszar wysokich przychodów skoncentrowany jest w relatywnie niewielkim obszarze oddziaływania Trójmiasta. Zdecydowanie silniej „promieniuje” oddziaływaniem na okoliczne gminy Warszawa i jej aglomeracja. Tereny o względnie wysokich przychodach to duże miasta, wraz z otoczeniem oraz tereny o intensywnej działalności gospodarczej, co w tym wypadku oznacza miejsca pracy. W pozostałych regionach, o przewadze obszarów wiejskich, osiągane są przychody znacznie niższe. Nieco ponad 15% społeczeństwa naszego kraju mieszka w gminach, gdzie przeciętne przychody nie są wyższe niż 75% mediany krajowej, która wyniosła w 2007 r. 14147 zł.

Udział mieszkańców tych gmin w populacji ogółem w układzie województw jest bardzo zróżnicowany (patrz wykres 6) od około 1% w województwach opolskim, śląskim i dolnośląskim do

ponad 45% w województwie lubelskim. Także dość istotny jest wskaźnik dla województwa mazowieckiego, gdzie blisko 1/5 ludności mieszka na terenach o względnie niskich przychodach.

WYKRES 6. UDZIAŁ LUDNOŚCI W GMINACH O MEDIANIE PRZYCHODÓW DO 75% MEDIANY KRAJOWEJ W LUDNOŚCI WOJEWÓDZTW OGÓŁEM W 2007 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów i danych GUS.

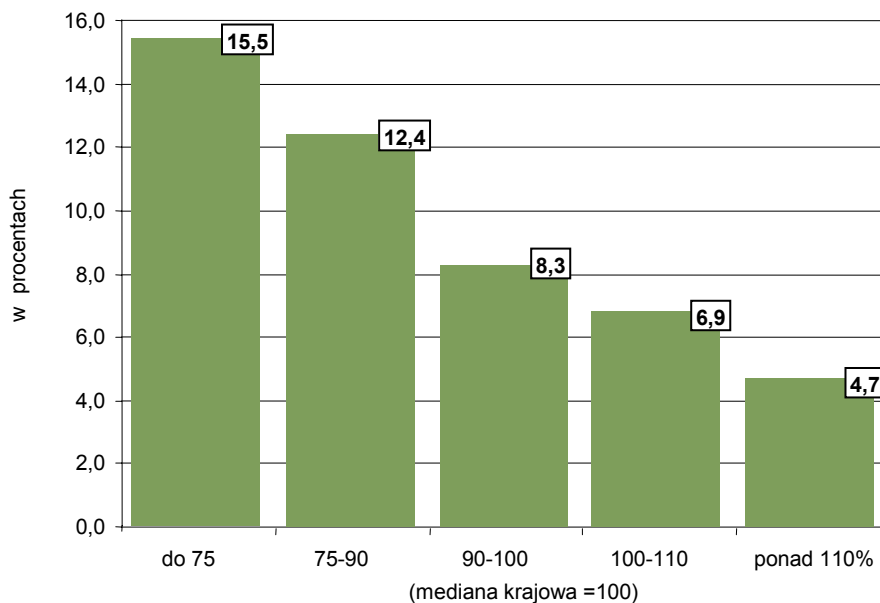
Jak zauważono wcześniej (mapa 6) w gminach bardziej odległych od większych ośrodków miejskich osiągnane przychody są znacznie niższe od tych uzyskiwanych w aglomeracjach wielkich miast i innych prężnych ośrodkach gospodarczych.

W tych gminach odsetek beneficjentów pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem jest tym wyższy im przeciętne przychody są niższe. Tę zależność przedstawia wykres 7, gdzie zgrupowano wszystkie gminy według ich przeciętnych przychodów w relacji do mediany krajowej.

W tych gminach gdzie mediana przychodów nie przekracza 75% mediany krajowej udział korzystających z pomocy społecznej w populacji ogółem sięga 15,5%.

W gminach najzamożniejszych, ze średnimi przychodami powyżej 110% mediany krajowej odsetek beneficjentów jest ponad 3-krotnie niższy.

WYKRES 7. UDZIAŁ BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W LICZBIE MIESZKAŃCÓW GMIN WEDŁUG PRZECIĘTNYCH PRZYCHODÓW W 2007 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, MPiPS oraz danych GUS.

Zważywszy, że przychody zarejestrowane w zbiorze Ministerstwa Finansów zostały uzyskane w głównej mierze z pracy najemnej oraz emerytur i rent, a problem bezrobocia występuje w połowie rodzin świadczeniobiorców pomocy społecznej, wolno sądzić, że porównywane wskaźniki mierzą także siłę, z jaką poziom życia w poszczególnych regionach kraju zależy od sytuacji na lokalnych rynkach pracy, a szczególnie od podaży pracy.

5. POZIOM I ŹRÓDŁA DOCHODÓW LUDNOŚCI

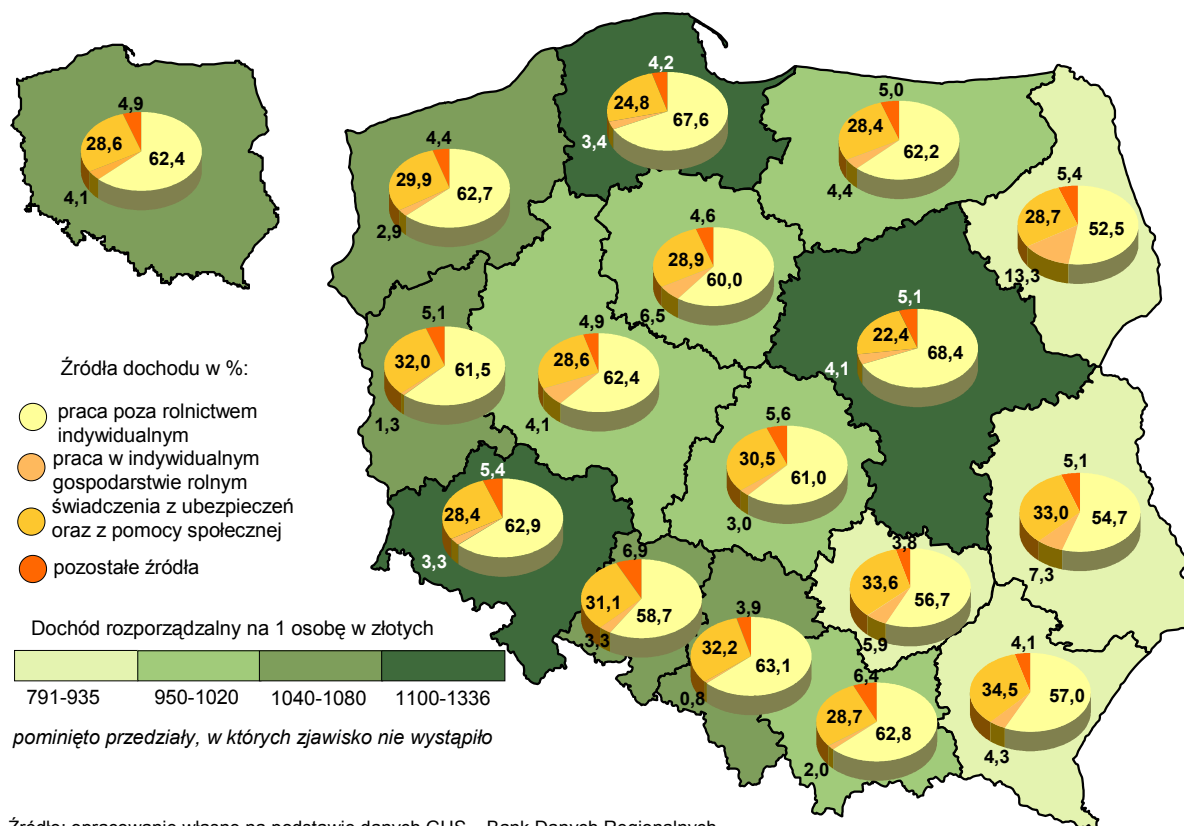
Dane w tym rozdziale przedstawiono na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych. Porównując dane uzyskane z tych badań, z informacjami z tego zakresu z innych źródeł, należy zwrócić uwagę, że wyniki uzyskiwane na podstawie oświadczeń osób badanych, są obarczone błędami o charakterze nielosowym. Szczególnie dochód, a także niektóre rodzaje wydatków, są świadomie zaniżane.

W gospodarstwach domowych w 2008 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę wynosił 1046 zł i był wyższy niż rok wcześniej o 12,6% (patrz mapa 7). Rozpiętość w poziomie tego dochodu między województwami jest bardzo wysoka, od 791 zł w województwie podkarpackim do 1336 zł w województwie mazowieckim. Różnica wyniosła zatem 545 zł i w porównaniu do 2007 r. powiększyła się.

Trzeba zaznaczyć, że w województwie mazowieckim poziom dochodu rozporządzalnego kształtuje Warszawa. W stolicy ten dochód jest zdecydowanie wyższy niż na pozostałym obszarze. Jeżeli dodamy, że w województwie mazowieckim w źródłach uzyskania dochodu rozporządzalnego najwyższy w kraju udział mają dochody z pracy poza rolnictwem, to bardzo wyraźny obraz wpływu

stolicy na województwo jest widoczny na mapce 6 „Mediana przychodów uzyskanych z pracy”, zamieszczonej w poprzednim rozdziale na str. 41.

MAPA 7. PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBĘ I ŹRÓDŁA JEGO UZYSKANIA W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Poziom dochodu rozporządzalnego w znacznym stopniu kształtuje struktura źródeł jego uzyskania, a szczególnie dwa główne źródła: dochody z pracy oraz świadczenia z ubezpieczeń społecznych. Charakterystyczne, że w dwóch województwach o najwyższym dochodzie – mazowieckim i pomorskim – najwyższy, w porównaniu z innymi województwami udział w jego uzyskaniu mają dochody z pracy poza rolnictwem, przy najniższym udziale dochodów ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

W województwach świętokrzyskim, podkarpackim i lubelskim w strukturze źródeł dochodu bardzo wysoki na tle innych województw, udział mają świadczenia z ubezpieczeń społecznych. Te świadczenia uzyskane z wcześniejszych relatywnie niskich wynagrodzeń – a w dużym stopniu są to ogólnie niskie świadczenia rolnicze – powodują, że poziom dochodu rozporządzalnego w tych województwach jest bardzo niski.

Poziom dochodów uzyskiwanych w rolnictwie indywidualnym jest relatywnie bardzo niski w małoobszarowych gospodarstwach województw lubelskiego, świętokrzyskiego i podkarpackiego. Wyższe dochody uzyskują rolnicy w wysokotowarowych gospodarstwach województw północnych: podlaskiego i warmińsko-mazurskiego oraz Wielkopolski. Z wyżej wymienionych województw, w podlaskim udział dochodów z rolnictwa w dochodzie rozporządzalnym gospodarstw domowych jest najwyższy w kraju.

6. CZYNNIKI WARUNKUJĄCE KORZYSTANIE Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Oceny zmian udziału beneficjentów w liczbie ludności ogółem dokonano poprzez wybór cech, które najdokładniej opisują te zmiany w przekroju województw. Opracowano model ekonometryczny przedstawiający ilościowy związek cech ekonomicznych. Pod uwagę wzięto 28 wskaźników mających wpływ lub charakteryzujących materialny poziom życia ludności.

Spośród nich wyeliminowano wskaźniki charakteryzujące się niską zmiennością. Silna współliniowość zmiennych objaśniających nie pozwoliła uwzględnić w modelu ekonometrycznym jednocześnie wszystkich potencjalnie istotnych zmiennych społeczno-ekonomicznych wyjaśniających udział beneficjentów pomocy społecznej. Stąd wyeliminowano kolejne wskaźniki silnie skorelowane między sobą. Ostatecznie pozostały 3 cechy skorelowane z udziałem beneficjentów pomocy społecznej w ludności ogółem:

- udział dzieci w wieku do lat 14, skorelowany na poziomie 0,54,
- stopa bezrobocia rejestrowanego skorelowana na poziomie 0,85,
- mediana przychodów ze zbioru Ministerstwa Finansów skorelowana na poziomie -0,58.

Zastosowano regresję krokową postępującą w celu selekcji zmiennych objaśniających statystycznie istotnych. Wyniki wskazują na niewielką rolę w wyjaśnianiu udziału beneficjentów medianą przychodów ze zbioru Ministerstwa Finansów. Ze względu na brak statystycznej istotności zrezygnowano z tej cechy, co znajduje uzasadnienie merytoryczne, chociaż intuicyjnie wydaje się, że ta cecha powinna mieć bezpośredni wpływ na udział beneficjentów. Są to jednak przychody poszczególnych podatników w głównej mierze z pracy najemnej. Ponadto wielkość przychodów pojedynczych osób nie może być podstawą wniosków o poziomie dochodu wieloosobowych rodzin i gospodarstw domowych, a poziom dochodu przeliczony na 1 osobę w rodzinie, gospodarstwie domowym jest jednym z warunków ubiegania się i otrzymania pomocy społecznej.

Oszacowano wielkość udziału dwóch cech: stopy bezrobocia i udział dzieci w wieku do lat 14 w wyjaśnianiu natężenia beneficjentów w ludności ogółem. Stopa bezrobocia i udział dzieci do lat 14 wyjaśnia w sposób istotny udział beneficjentów w ludności ogółem za pomocą równania regresji

$$y = 0,77x_1 + 1,15x_2 - 16,39$$

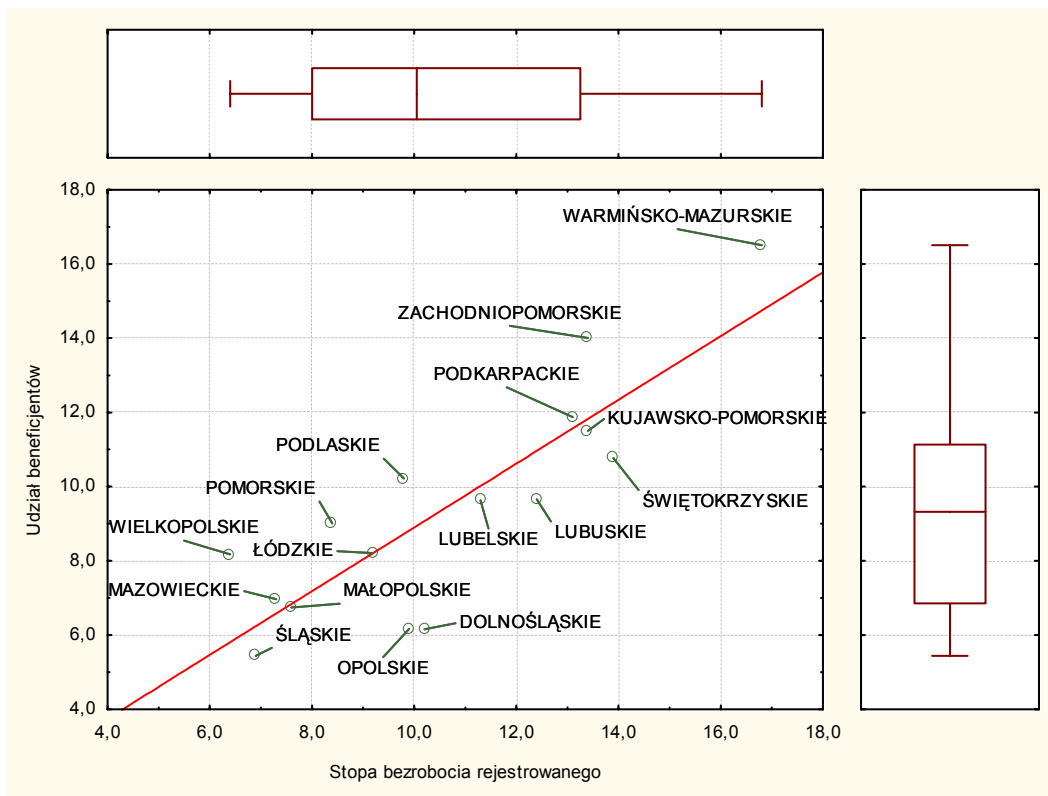
[0,11] [0,36] [5,4]

Większe znaczenie dla zmienności udziału beneficjentów ma udział dzieci w wieku do lat 14 niż stopa bezrobocia:

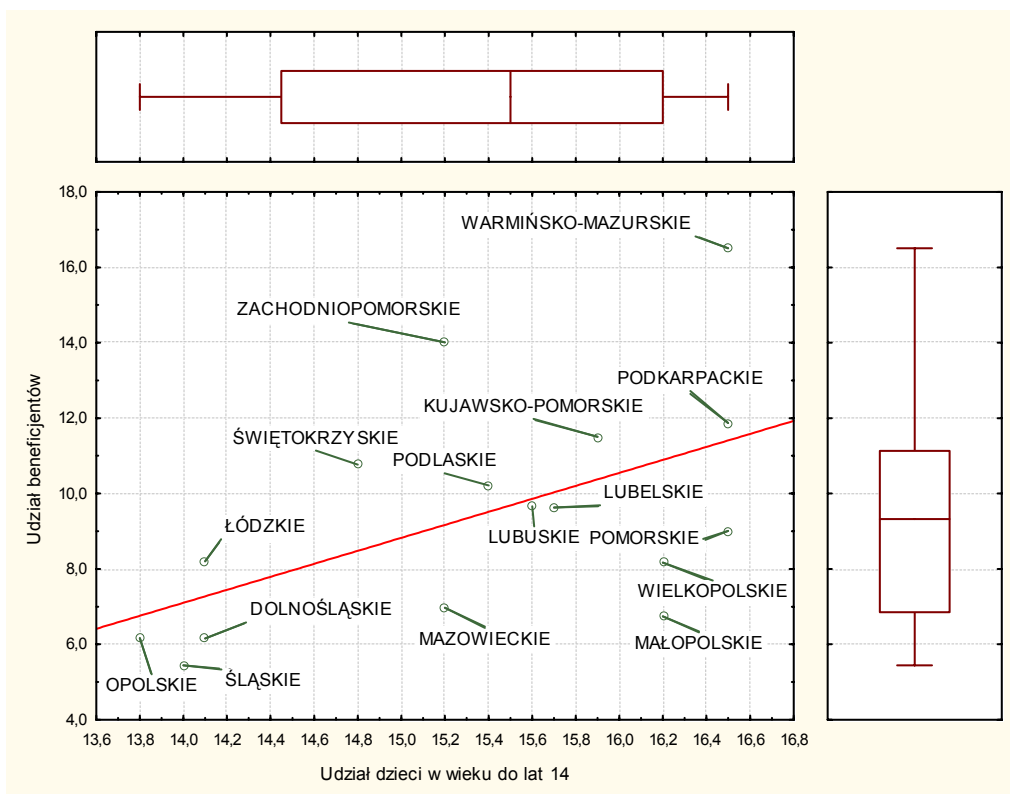
- przy wzroście udziału dzieci w wieku do lat 14 o 1% przeciętny przyrost udziału beneficjentów w ludności ogółem wzrośnie o około 1,2%,
- przy wzroście stopy bezrobocia o 1% przeciętny przyrost udziału beneficjentów w ludności ogółem wzrośnie o około 0,8%.

Ocena parametru stopy bezrobocia przeciętnie rzecz biorąc odchyła się od ich wartości prawdziwych o 0,11, a ocena parametru udziału dzieci w wieku do lat 14 o 0,36 (błąd średni szacunku parametrów funkcji regresji).

WYKRES 8. DIAGRAM KORELACYJNY ZALEŻNOŚCI UDZIAŁU BENEFICJENTÓW W OGÓLNEJ LUDNOŚCI WZGLĘDEM STOPY BEZROBOCIA W 2008 R.

WYKRES 9. DIAGRAM KORELACYJNY ZALEŻNOŚCI UDZIAŁU BENEFICJENTÓW W OGÓLNEJ LUDNOŚCI WZGLĘDEM UDZIAŁU DZIECI W WIEKU DO LAT 14 W 2008 R.

Źródło wykresu 8 i 9: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Dokładność szacunku współczynników regresji jest wystarczająca (co potwierdzają testy t-Studenta na istotność parametrów funkcji regresji).

Jakość funkcji regresji sprawdzono poprzez wyliczenie następujących miar:

współczynnika determinacji $R^2 = 84\%$

współczynnika zgodności $\phi^2[\%] = 16\%$

odchylenia standardowego składnika resztowego $S_u = 1,2\%$

współczynnika zmienności resztowej $V_u = 12,3\%$

A zatem zmienność udziału beneficjentów jest uwarunkowana w 84% zmiennością stopy bezrobocia i udziałem dzieci w wieku do lat 14, a w 16% innymi zmiennymi nie uwzględnionymi w modelu oraz czynnikiem przypadkowym.

Rzeczywisty udział beneficjentów w ludności ogółem różni się od teoretycznego przeciętnie o +/-1,2%. Wahania losowe stanowią 12,3% średniego poziomu udziału beneficjentów w ogólnej liczbie ludności. Reasumując na udział beneficjentów pomocy społecznej w populacji ludności ogółem najsilniej oddziałują odsetek ludności w wieku do lat 14 oraz stopa bezrobocia.

7. PODOBIEŃSTWA UWARUNKOWAŃ POMOCY SPOŁECZNEJ

Oprócz omówionych wyżej 2 cech najmocniej skorelowanych z występowaniem biorców pomocy społecznej, jest wiele innych cech społeczno-gospodarczych mających silniejszy lub słabszy wpływ pośredni. Poprzez analizę wybranych cech w województwach, można wyodrębnić skupienia województw o podobnym poziomie sytuacji materialnej ludności.

Do porównań wybrano cechy o charakterze wskaźnikowym, zarówno wskaźniki hybrydowe jak i lokalne wskaźniki strukturalne. Wybrane cechy są stymulantami (wzrost wartości cechy decyduje o lepszym poziomie rozpatrywanego zjawiska) oraz destymulantami (wzrost wartości cechy decyduje o gorszym poziomie rozpatrywanego zjawiska).

Na poziom sytuacji bytowej ludności ma wpływ efektywność gospodarcza województwa, a także sytuacja na rynku pracy. Konsekwencją dysproporcji gospodarczo-społecznych jest zróżnicowanie dochodów, wydatków mieszkańców oraz ich zasobność wyrażająca się w wyposażeniu gospodarstw w niektóre przedmioty trwałego użytkowania. Do ustalenia efektywności gospodarczej przyjęto PKB na jednego mieszkańca, a sytuację na rynku pracy można zdiagnozować stosując wskaźniki pracujących wg sektorów ekonomicznych, stopę zatrudnienia i stopę bezrobocia. Zróżnicowanie poziomu życia polskiego społeczeństwa jest opisane poprzez przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę ogółem oraz jego strukturę według wybranych źródeł uzyskania (dochód z pracy najemnej, z pracy na własny rachunek, z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie). Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych różnicuje poziom i strukturę wydatków. Uwzględniono więc przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w podziale na żywność i napoje bezalkoholowe, na edukację, rekreację i kulturę. Miarą poziomu życia ludności jest także wyposażenie w dobra trwałego użytkowania.

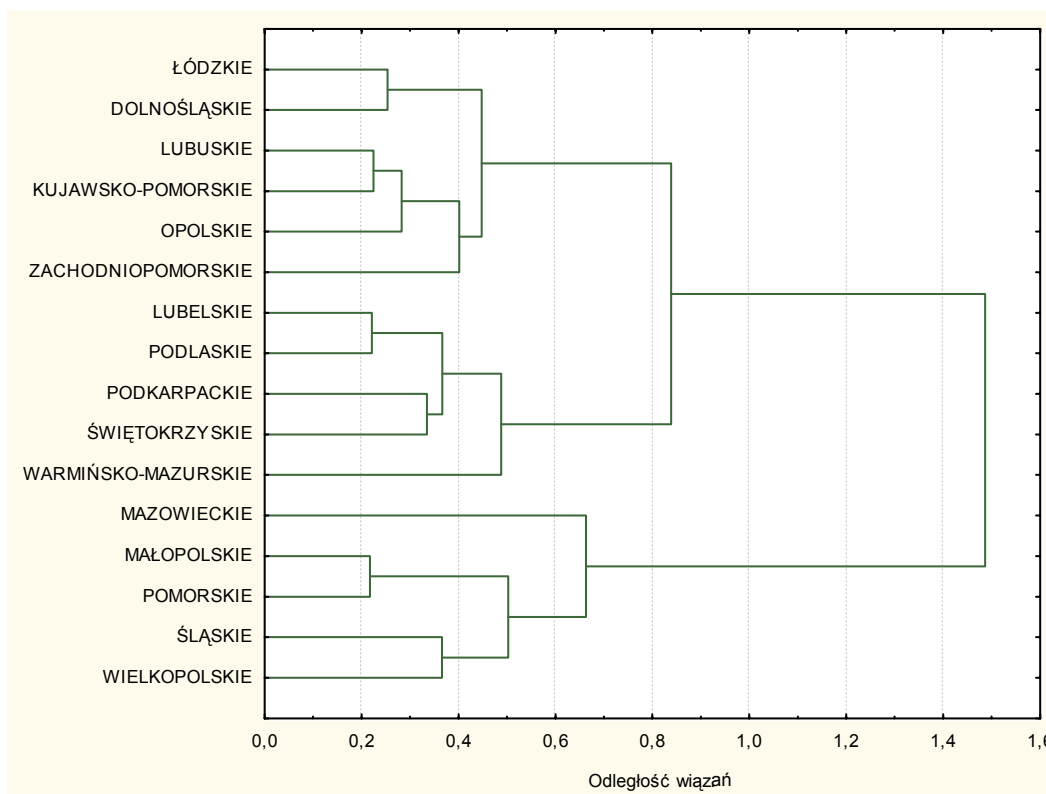
O wyborze zmiennych poza kryterium merytorycznym zdecydowała także zmienność cech oraz kryterium współliniowości (zmienne wchodzące do badania nie są silnie skorelowane, a więc nie powielają informacji). Ostatecznie uwzględniono 10 cech diagnostycznych: podmioty zarejestrowane

w rejestrze REGON na 10 tys. ludności; udział dzieci do lat 14 oraz udział ludności w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem; pracujący w gospodarce narodowej na 1 tys. ludności; pracujący w sektorze przemysłowym na 1 tys. ludności; stopa bezrobocia rejestrowanego; przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto; udział miesięcznych wydatków na edukację; komputer osobisty z dostępem do Internetu w % ogółu gospodarstw domowych a także samochody w % ogółu gospodarstw domowych.

W celu sprawdzenia, które województwa są najbardziej podobne ze względu na wymienione cechy przeprowadzono grupowanie województw metodą Warda z odległością euklidesową. Metoda pozwala na połączenie województw w grupy w taki sposób, że stopień powiązań województw w tej samej grupie jest jak największy, a z województwami z innych grup jak najmniejszy.

Wyniki grupowania przedstawiono na wykresie 10. Na osi poziomej odłożone są odległości między euklidesowe. Przy każdym węźle, gdzie uformowało się nowe skupienie, można odczytać odległość, w której odpowiednie województwa zostały powiązane ze sobą tworząc to skupienie.

WYKRES 10. DENDROGRAM GRUPOWANIA WOJEWÓDZTW METODĄ WARDĄ WEDŁUG WYBRANYCH DETERMINANT POZIOMU UDZIAŁU BENEFICJENTÓW W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Efektom grupowania jest wyodrębnienie 4 skupień województw.

Grupa pierwsza – wszystkie województwa regionu wschodniego: lubelskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie oraz jedno województwo regionu północnego warmińsko-mazurskie.

Grupa druga – województwa dolnośląskie, lubuskie, kujawsko-pomorskie, opolskie, zachodniopomorskie oraz łódzkie.

Grupa trzecia – województwa małopolskie, pomorskie, śląskie, wielkopolskie.

Grupa czwarta – województwo mazowieckie, które jest odległe od pozostałych województw i tworzy osobną grupę.

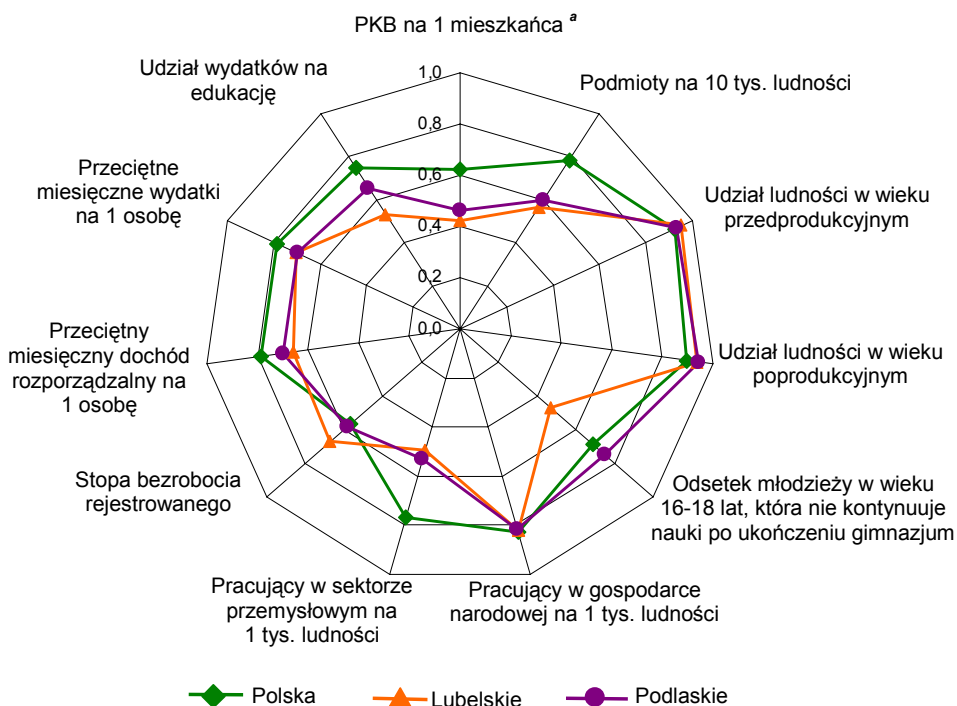
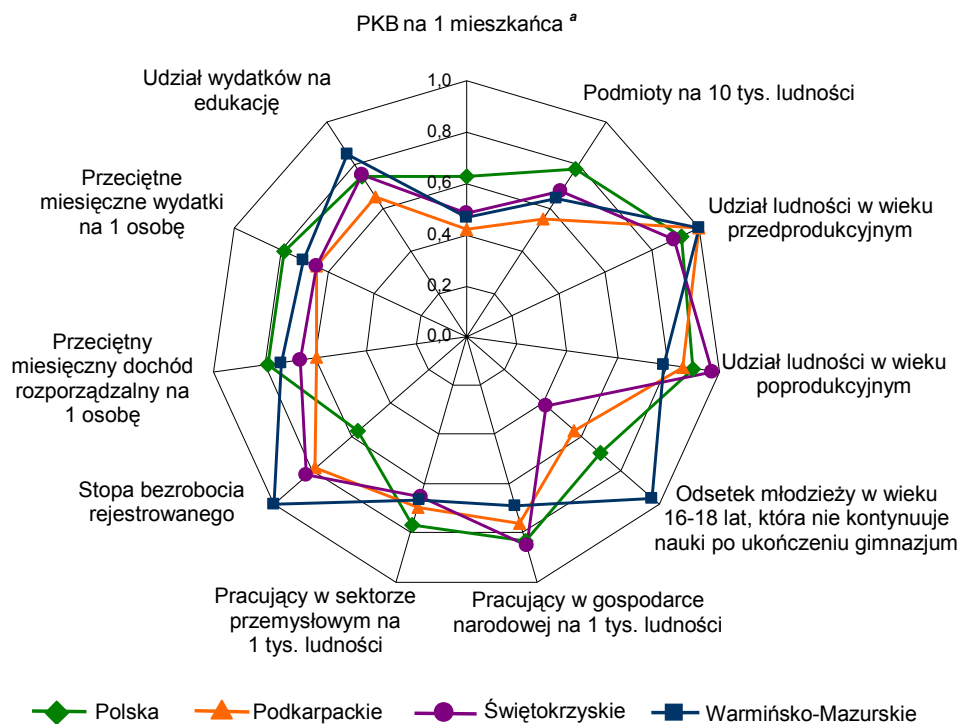
Oprócz podziału województw na skupienia istotna jest także analiza struktury każdego z wydzielonych skupień. Na wykresach radarowych przedstawiono cechy charakteryzujące poziom sytuacji bytowej ludności, które doprowadzono do porównywalności i jednorodności poprzez standaryzację. Dla porównania na każdym wykresie zaznaczono wartości cech dla Polski.

Województwa grupy I pozbawione są dużych ośrodków miejskich z silnym oddziaływaniem zewnętrznym. Charakteryzują się rzadszą siecią miast średnich oraz licznie występującymi małymi miastami w klasie 10-20 tys. mieszkańców (patrz wykres 11). Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w tych województwach jest najniższy w Polsce od 20,8 tys. zł w województwie podkarpackim do 23,7 tys. zł w województwie świętokrzyskim (średnia krajowa 30,9 tys. zł). Pracę zarobkową na 1 tys. ludności w województwie świętokrzyskim wykonuje 368 osób, w lubelskim 356, a podlaskim 352 osoby. W tych województwach pracujący w swoich gospodarstwach rolnych mają najwyższy udział wszystkich pracujących wynoszący ponad 30%. Pracę zarobkową na 1 tys. ludności w województwie warmińsko-mazurskim wykonuje 299 osób, podkarpackim 329 osób, przy liczbie pracujących w rolnictwie odpowiednio 16% i 23%. Stopa bezrobocia w tych województwach jest wyraźnie wyższa niż średnia dla Polski (9,5%) z największą wartością w warmińsko-mazurskim 16,8%, a znacznie niższą w świętokrzyskim 13,9%, podkarpackim 13,1%, i lubelskim 11,3%. Relatywnie niższą stopę bezrobocia 9,8% odnotowuje się w województwie podlaskim, co może być efektem mniejszego zainteresowania rejestracją w Urzędach Pracy. Część bezrobotnych rejestruje się w urzędach pracy tylko w celu uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego. Mieszkańcom województwa podlaskiego, gdzie indywidualne gospodarstwa rolne są wielkoobszarowe, takie ubezpieczenie gwarantuje KRUS, stąd pomimo, że nie mają oficjalnej pracy nie mają także potrzeby rejestrować się jako osoby bezrobotne. Łatwiej mogą też znaleźć pracę „w szarej strefie” w wysokodochodowych, dużych gospodarstwach rolnych.

Na poziom bezrobocia w gminach wiejskich wpływają małe możliwości zatrudnienia tej ludności poza rolnictwem. Wysokie bezrobocie pogłębiane jest często biernością i poczuciem braku nadziei wśród bezrobotnych o niskich kwalifikacjach zawodowych. Utrzymujący się w ostatnich latach na tych terenach relatywnie wysoki poziom bezrobocia świadczy o dużych trudnościach wyjścia z niekorzystnej sytuacji ekonomicznej.

Niski poziom PKB, wysoka stopa bezrobocia, duży udział osób pracujących w rolnictwie ma wpływ na niski przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę wynoszący w województwie podkarpackim – 791 zł do 979 zł w województwie warmińsko-mazurskim. Tak niski dochód rozporządzalny na 1 osobę jest konsekwencją niższego od średniej krajowej dochodu rozporządzalnego z pracy najemnej oraz z pracy na własny rachunek w każdym z tych województw, co z kolei podyktowane jest między innymi niższą jakością kapitału ludzkiego i niższymi kwalifikacjami pracowników w tych województwach. Dochód rozporządzalny z gospodarstwa indywidualnego w województwie podlaskim osiąga wartości największe w Polsce odpowiednio 124 zł na osobę, a w województwie podkarpackim wartość poniżej średniej krajowej i wynosi 34 zł na osobę. Tak wysoki dochód rozporządzalny z rolnictwa w województwie podlaskim jest wynikiem odpowiedniego wykorzystania sprzyjających warunków do produkcji mleka, bardzo dobrze rozwiniętego przetwórstwa z licznymi zakładami mleczarskimi - krajowymi liderami.

WYKRES 11. CECHY CHARAKTERYZUJĄCE POZIOM SYTUACJI BYTOWEJ LUDNOŚCI DLA WOJEWÓDZTW GRUPY I W 2008 R.

^a PKB na 1 mieszkańca podano dla roku 2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Niemniej jednak sytuacja rodzin mieszkających na wsi w tym rolników jest gorsza w porównaniu z rodzinami miejskimi. Dochód rozporządzalny w 2008 r. na osobę w rodzinie wiejskiej wynosił ok. 836 zł i był o 30% niższy niż w rodzinie miejskiej - 1176 zł.

Potwierdzeniem niezadowalającego poziomu życia ludności są znacznie poniżej średniej krajowej przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę a także struktura wydatków. Przy średniej krajowej wydatków wynoszących 904 zł, najniższe wydatki odnotowuje się w województwie podkarpackim 743 zł, a największe w lubelskim 811 zł. W przypadku gorszej sytuacji dochodowej w pierwszej kolejności chronione są potrzeby podstawowe niższego rzędu, w tym żywnościowe. W obydwu województwach trudności finansowe gospodarstw powodują ograniczenie wydatków na edukację do co najwyżej 8 zł miesięcznie, przy średniej krajowej 11 zł.

Równocześnie w tych województwach występuje wysoki udział ludności w wieku do 14 lat, a to wskazuje, że potrzeby w zakresie wydatków na edukację powinny być znacznie wyższe. Niepokojąca sytuacja występuje w województwie warmińsko-mazurskim gdzie udział ludności w wieku do lat 14 jest najwyższy w Polsce i wynosi 16,5%, odnotowuje się także bardzo wysoki 15% odsetek młodzieży w wieku 16-18 lat nie kontynuującej nauki po ukończeniu gimnazjum, a wydatki na edukację osiągają jedynie poziom średniej krajowej – 11 zł. Obecna struktura demograficzna tego województwa mogłaby być szansą rozwoju, pod warunkiem stworzenia możliwości edukacyjnych. Niezadowalająca sytuacja występuje również w województwie podlaskim, gdzie odsetek ludzi młodych przedwcześnie opuszczających system szkolny osiąga poziom powyżej średniej krajowej, a wydatki na edukację są znacznie poniżej średniej krajowej.

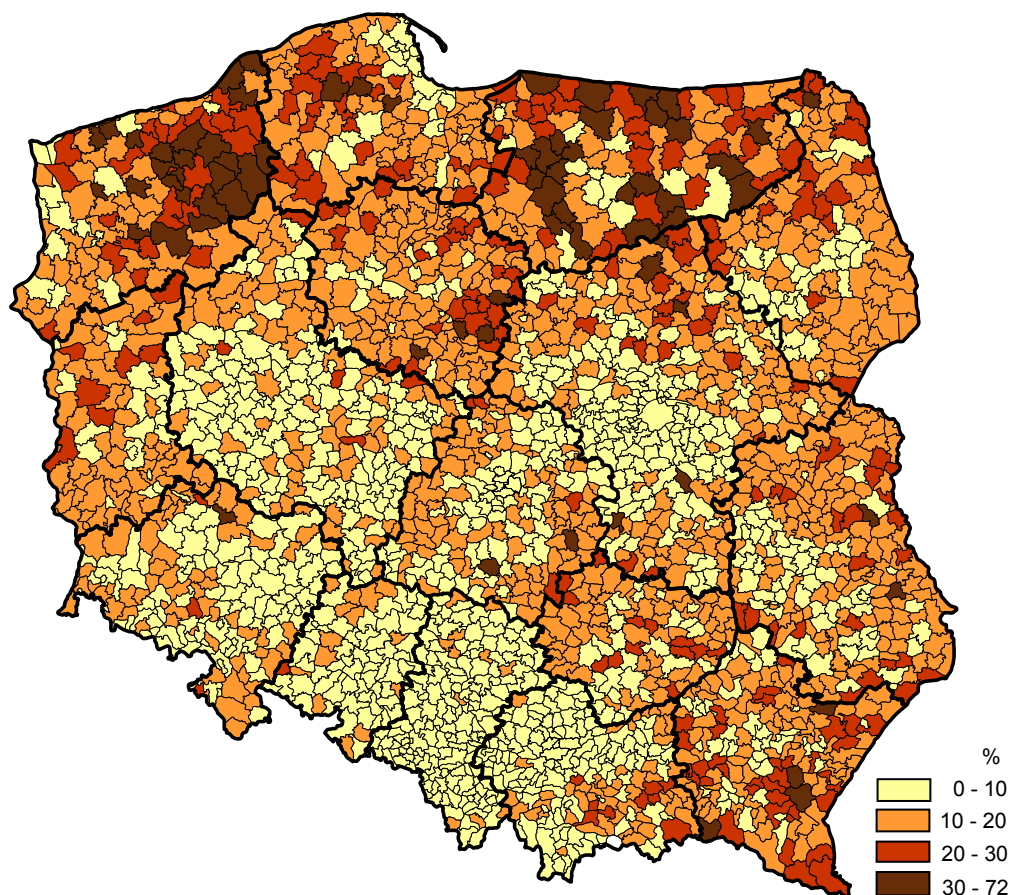
Gospodarstwa domowe województw grupy I ograniczają także wydatki na rekreację i kulturę. Wydatki na 1 osobę najniższe są w województwie świętokrzyskim i wynoszą 46 zł, a najwyższe w województwie warmińsko-mazurskim 57 zł.

Potwierdzeniem gorszej sytuacji bytowej ludności województw Polski wschodniej i „słabych” perspektyw jej poprawy jest głęboko ujemne saldo migracji. Może się to wiązać z emigracją „edukacyjną” na wyższe uczelnie, ale zapewne w większym stopniu wiąże się z emigracją zarobkową - poszukiwaniem pracy lub pracy lepiej płatnej.

Wymienione cechy nie gwarantują wystarczającego materialnego poziomu ludności, co determinuje wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem (patrz mapa 8).

Najwyższe natężenie osób korzystających z pomocy społecznej odnotowuje się w województwach warmińsko-mazurskim i podkarpackim, w których kumuluje się wiele negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych równocześnie. Przedstawione zjawiska mogą mieć wpływ na utrwalenie się na dotychczasowym poziomie niskiej zasobności mieszkańców, a w związku z tym na trwały charakter korzystania z pomocy społecznej.

**MAPA 8. UDZIAŁ BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ
W LICZBIE LUDNOŚCI OGÓŁEM W 2008 R.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS oraz GUS.

Województwa grupy II to między innymi województwa, w których likwidacja państwowych gospodarstw rolnych w ostatniej dekadzie XX wieku spowodowała załamanie gospodarki (zachodniopomorskie, lubuskie, opolskie, dolnośląskie, w części województwo kujawsko-pomorskie) a także województwo łódzkie (patrz wykres 12). Województwa te charakteryzują się średnim współczynnikiem urbanizacji, za wyjątkiem województwa zachodniopomorskiego i dolnośląskiego, dla których współczynnik urbanizacji jest wysoki i wynosi 70%. PKB na 1 mieszkańca w tych województwach osiąga wartości nieco wyższe niż w województwach grupy I, ale poniżej średniej krajowej (oprócz województwa dolnośląskiego). Pracę znajdowało od 311 na 1 tys. osób w opolskim do 351 osób w dolnośląskim, a w województwie łódzkim liczba pracujących na 1 tys. osób była stosunkowo wysoka i wynosiła 381 osób. W dużej mierze było to spowodowane większym udziałem pracujących w rolnictwie (19,9%) niż w pozostałych województwach tej grupy.

Niska liczba pracujących i relatywnie wysoka stopa bezrobocia występują w województwach zachodniopomorskim, kujawsko-pomorskim oraz lubuskim. Korzystniej kształtuje się sytuacja w województwach dolnośląskim i opolskim, gdzie występuje relatywnie niższa stopa bezrobocia.

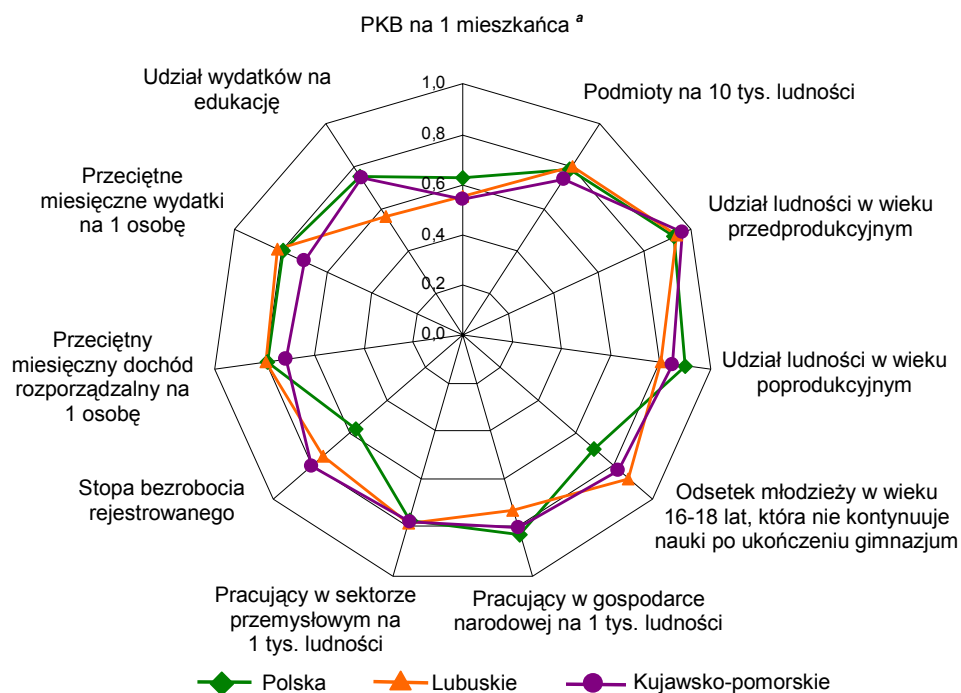
Wskaźnik przedsiębiorczości w województwie kujawsko-pomorskim, opolskim i łódzkim jest mniejszy niż średnia krajowa (985 podmiotów na 10 tys. ludności), w pozostałych dwóch województwach tej grupy wskaźnik znacznie przekracza średnią krajową: w województwie lubuskim na 10 tys. osób

prowadzi działalność 1010 podmiotów, w województwie dolnośląskim 1101. Natomiast w zachodniopomorskim liczba podmiotów prowadzących działalność na 10 tys. ludności jest największa w Polsce i wynosi 1259. W województwie zachodniopomorskim równoczesna wysoka aktywność gospodarcza i relatywnie wysoka stopa bezrobocia może być wynikiem braku oficjalnego zatrudnienia pracowników ze względu na wysokie koszty pozapłacowe. Stąd pracownicy pozostający w „szarej strefie” rejestrują się w Urzędzie Pracy jako osoby bezrobotne w celu uzyskania prawa do leczenia w ramach NFZ (ubezpieczenie zdrowotne). Wiele z tych osób korzysta także ze świadczeń pomocy społecznej.

W województwach łódzkim, lubuskim, zachodniopomorskim źródłem utrzymania gospodarstw domowych jest w dużym stopniu praca najemna oraz praca na własny rachunek, co ma odzwierciedlenie w przeciętnym miesięcznym dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę oscylującym wokół średniej krajowej wynoszącej 1046 zł, a w województwie dolnośląskim dochód był najwyższy w tej grupie i osiągnął poziom 1119 zł. W województwie kujawsko-pomorskim w większym stopniu niż w wymienionych województwach źródłem utrzymania gospodarstw jest rolnictwo, co przekłada się na niższy niż średnia krajowa przeciętny dochód rozporządzalny wynoszący 950 zł.

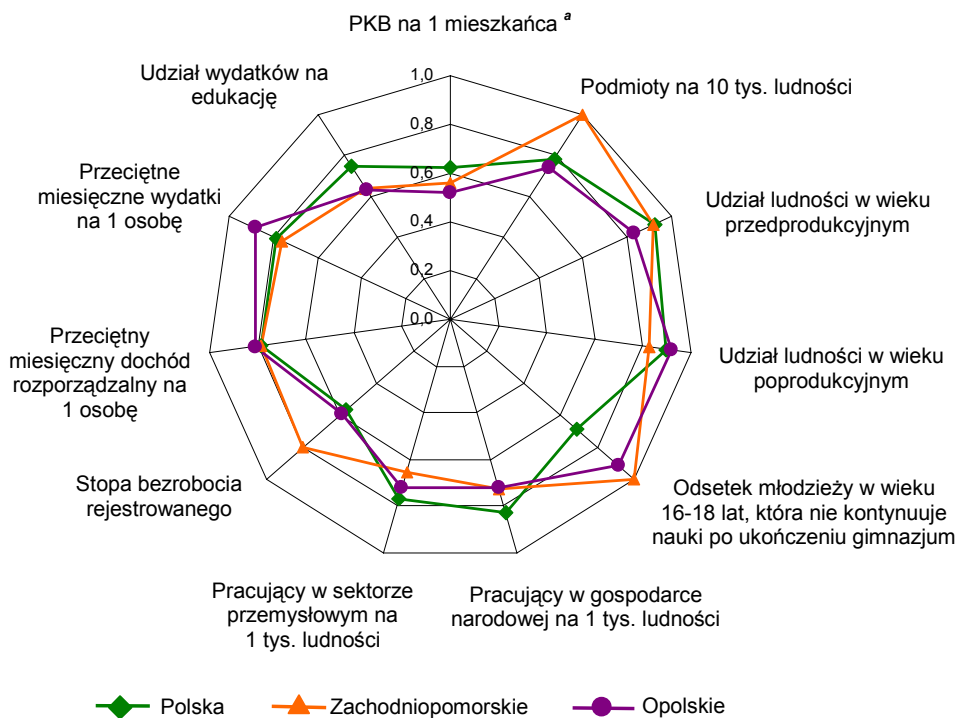
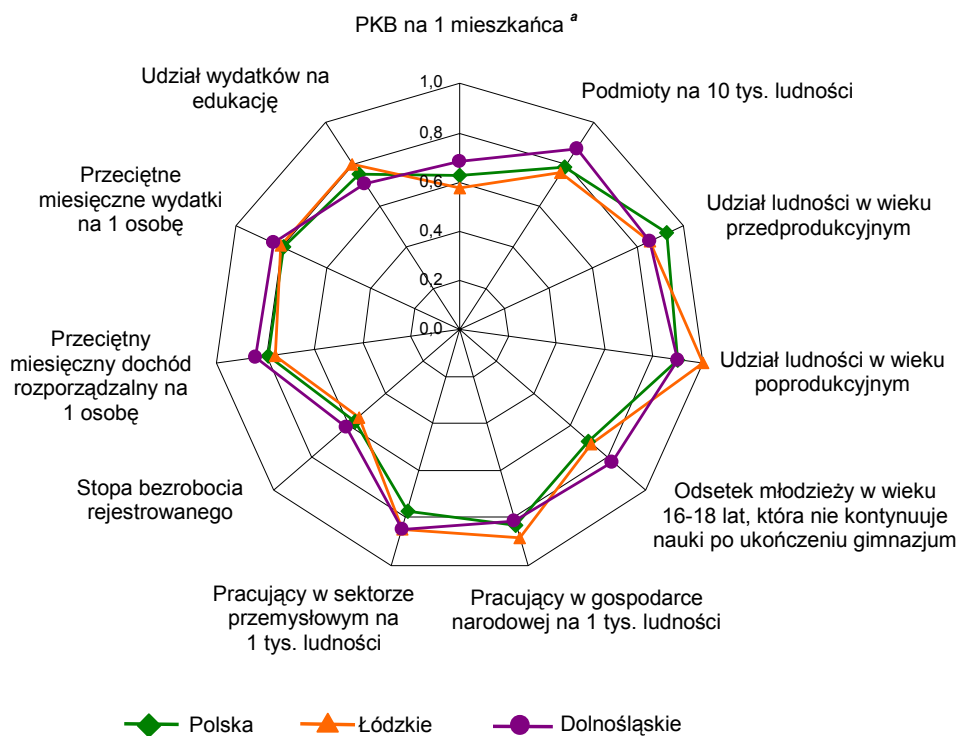
W województwach opolskim i dolnośląskim poziom korzystania z pomocy społecznej jest niższy niż wynikałoby to z poziomu życia ludności. Ma to jednak uzasadnienie biorąc pod uwagę niską stopę bezrobocia, relatywnie niski udział ludności w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym dużym udziale osób w wieku poprodukcyjnym. Gospodarstwa domowe pracowników, czy też emerytów w tych województwach odznaczają się dobrą kondycją ekonomiczną. Dochód rozporządzalny w tych województwach jest wyższy od średniej krajowej. Nie bez znaczenia dla tej kondycji mogą być dochody z pracy za granicą szczególnie w województwie opolskim gdzie wskaźnik czasowych emigracji zagranicznych jest najwyższy w Polsce.

WYKRES 12. CECHY CHARAKTERYZUJĄCE POZIOM SYTUACJI BYTOWEJ LUDNOŚCI DLA WOJEWÓDZTW GRUPY II W 2008 R.

^a PKB na 1 mieszkańca podano dla roku 2007

WYKRES 12. CECHY CHARAKTERYZUJĄCE POZIOM SYTUACJI BYTOWEJ LUDNOŚCI DLA WOJEWÓDZTW GRUPY II W 2008 R. (dok.)

^a PKB na 1 mieszkańca podano dla roku 2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

W województwach kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim poziom korzystania z pomocy społecznej jest wyższy niż wynikałoby to z sytuacji bytowej ludności. W województwie kujawsko-pomorskim jest to wynik zarówno dużego udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym jak i wysokiego bezrobocia, natomiast w województwie zachodniopomorskim główną przyczyną może być bardzo wysoka stopa bezrobocia.

Województwa grupy III - małopolskie, pomorskie, śląskie, wielkopolskie - to województwa z aglomeracjami miejskimi o dalekim zasięgu wpływu (patrz wykres 13). Wskaźnik PKB na 1 mieszkańca w województwie małopolskim jest niższy od średniej krajowej (26,5 tys. zł), w województwie pomorskim bliski średniej krajowej (30,4 tys. zł), natomiast w województwach śląskim i wielkopolskim przekracza 32 tys. zł przy średniej krajowej 30,9 tys. zł.

Województwa pomorskie i wielkopolskie charakteryzują się bardzo wysokimi wskaźnikami aktywności gospodarczej, natomiast w województwach małopolskim i śląskim aktywność gospodarcza jest niższa. W dwóch pierwszych województwach na 10 tys. mieszkańców prowadzi działalność odpowiednio 1084 i 1063 podmiotów.

Jedynie w województwie wielkopolskim na 1 tys. ludności pracuje 392 osoby, we wszystkich pozostałych województwach wskaźnik jest niższy niż dla Polski (360 pracujących na 1 tys. ludności).

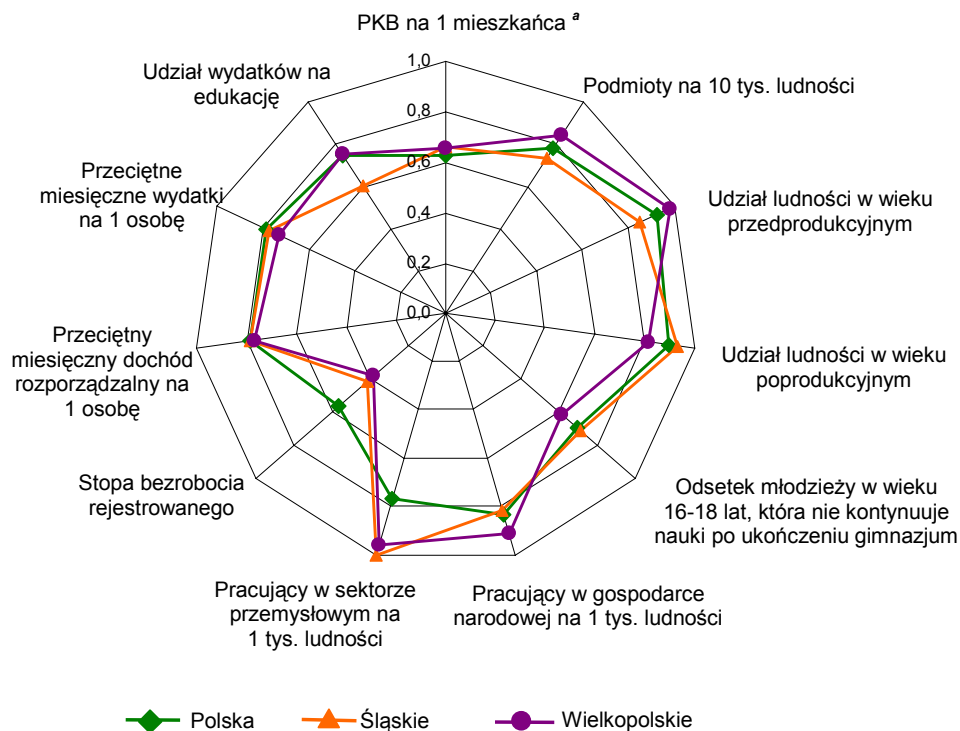
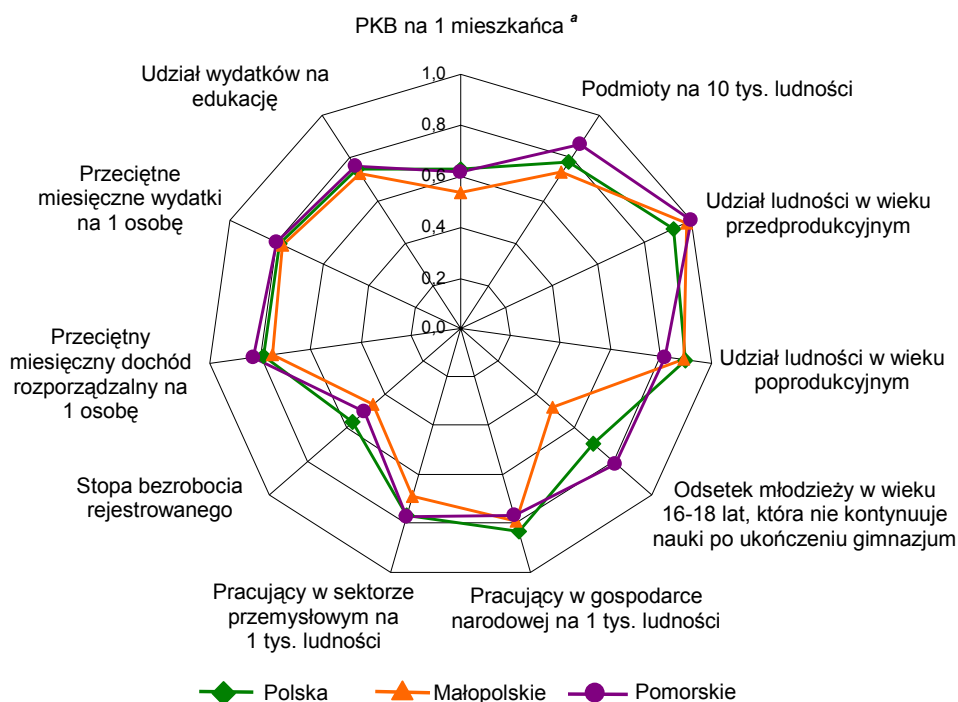
W województwach małopolskim i wielkopolskim udział pracujących w rolnictwie jest bliski średniej krajowej wynoszącej 15,6%, w województwie pomorskim znacznie poniżej średniej (8,4%), a województwie śląskim najniższy w Polsce (4,3%). Relatywnie większe możliwości znalezienia pracy w sektorze przemysłowym czy usługowym powodują, że stopa bezrobocia jest we wszystkich województwach niższa od stopy bezrobocia dla Polski (9,5%) i wynosi od 6,4% w województwie wielkopolskim do 8,4% w województwie pomorskim.

Wyższe wynagrodzenia osiągają mieszkańcy województwa pomorskiego i śląskiego. W województwie pomorskim wysokie dochody pochodzą zarówno z pracy na rachunek własny jak również z pracy najemnej, a w województwie śląskim mieszkańcy uzyskują wyższe dochody przede wszystkim z pracy najemnej, emerytur i rent. W województwach małopolskim i wielkopolskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie kształtuje się poniżej średniej krajowej. O większej zamożności ludności województwa pomorskiego świadczą wydatki na 1 osobę wynoszące 917 zł. W województwie pomorskim, a także małopolskim występują duże różnice dochodowe, które prowadzą do dysproporcji przestrzennej udziału osób korzystających z pomocy społecznej.

Udział beneficjentów pomocy społecznej tej grupy jest zróżnicowany:

- znaczny w województwach pomorskim i wielkopolskim uzasadniony dużymi różnicami dochodowymi gospodarstw domowych a także dużym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- średni w województwie małopolskim wynika głównie z nierówności dochodowych gospodarstw domowych oraz wysokiego udziału dzieci w wieku do lat 14, w tym częściej występujących rodzin wielodzietnych,
- najniższy w Polsce w województwie śląskim, co wynika z niskiej stopy bezrobocia, niskiego udziału dzieci w wieku do lat 14 i dużego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym ze świadczeniami emerytalno-rentowymi, których poziom zapewnia bezpieczeństwo ekonomiczne śląskich rodzin.

WYKRES 13. CECHY CHARAKTERYZUJĄCE POZIOM SYTUACJI BYTOWEJ LUDNOŚCI DLA WOJEWÓDZTW GRUPY III W 2008 R.

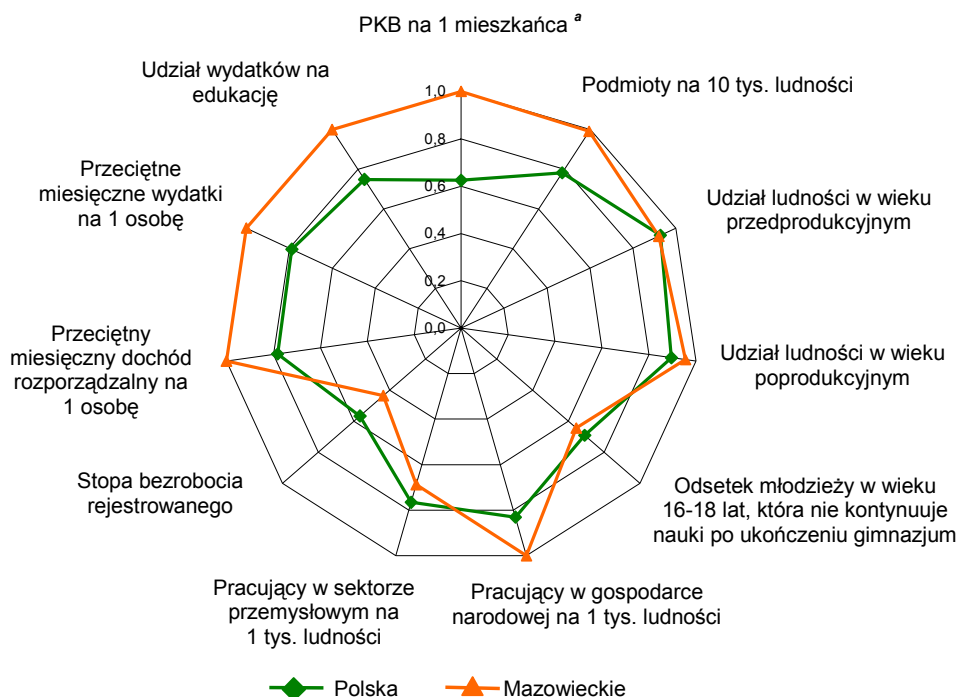
^a PKB na 1 mieszkańca podano dla roku 2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Województwo grupy IV to województwie mazowieckie, które jest atrakcyjne dla inwestorów i przedsiębiorców, a więc również dla mieszkańców.

Większość wskaźników w województwie mazowieckim uzyskuje maksymalne wartości w porównaniu do innych województw (patrz wykres 14). Począwszy od PKB na 1 mieszkańca znacznie przewyższającego średnią krajową (49,4 tys. zł), 433 pracujących na 1 tys. ludności, po najwyższy przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę wynoszący 1336 zł, a także najwyższe przeciętne miesięczne wydatki kształtujące się na poziomie 1147 zł na osobę. Głównym źródłem utrzymania mieszkańców jest praca na własny rachunek oraz praca najemna. Ale również jest to województwo o największych nierównościach dochodowych gospodarstw domowych, co pomimo tak wysokich wskaźników określających poziom życia ludności ma wpływ na duży udział beneficjentów pomocy społecznej w porównaniu do innych regionów.

WYKRES 14. CECHY CHARAKTERYZUJĄCE POZIOM SYTUACJI BYTOWEJ LUDNOŚCI DLA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO W 2008 R.

^a PKB na 1 mieszkańca podano dla roku 2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Należy zwrócić uwagę, że tak korzystne wskaźniki dla województwa mazowieckiego generuje stolica i aglomeracja warszawska (im dalej od stolicy tym sytuacja ekonomiczna i warunki bytu ludności zbliżają się do tych jakie są w ościennych województwach).

Różnice w poziomie rozwoju gospodarczego między województwami, w tym sytuacja na rynku pracy ma wpływ na poziom dochodów gospodarstw domowych, co z kolei powoduje zróżnicowanie udziału osób korzystających z pomocy społecznej. Udział osób korzystających z pomocy społecznej zależy także od cech demograficzno-społecznych ludności.

W województwach z dużymi aglomeracjami miejskimi odnotowuje się wyższy wskaźnik PKB na 1 mieszkańca, co jest wynikiem wyższej aktywności gospodarczej. Wysokim wskaźnikom PKB towarzyszy zwykle wysoki wskaźnik zatrudnienia i niższa stopa bezrobocia. W kształtowaniu się tych

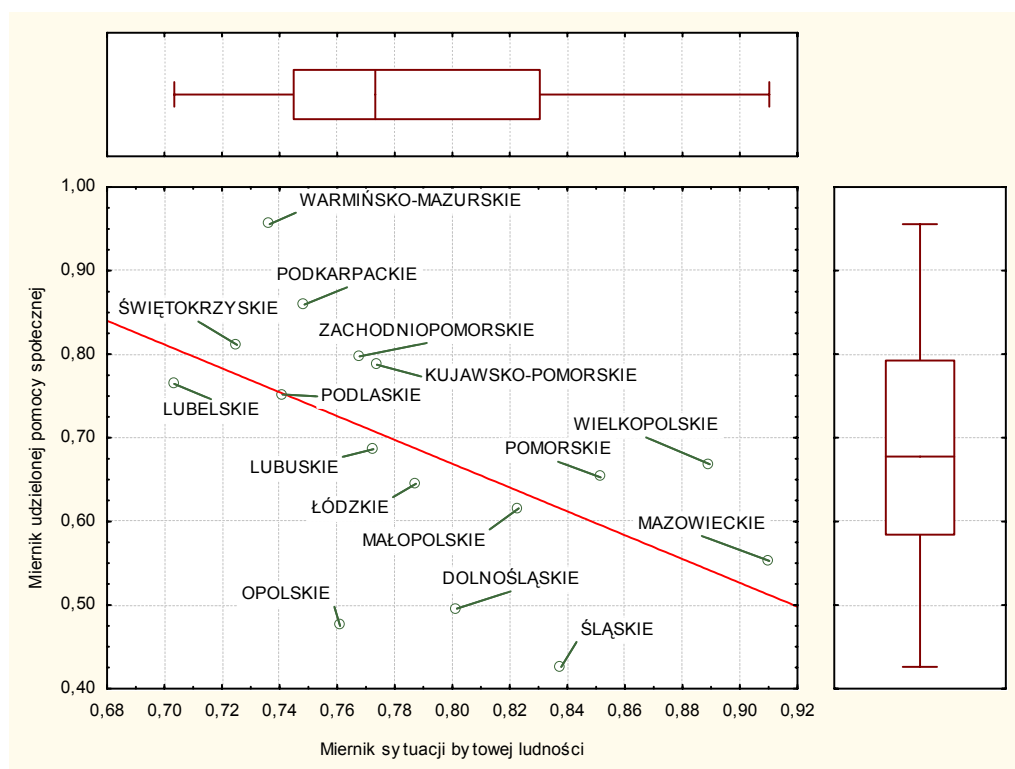
zjawisk wysokie znaczenie trzeba przypisać jakości „kapitału ludzkiego”. Skutki ekonomiczne tych pozytywnych zjawisk gospodarczych to „dobrobyt” ludności między innymi wyższy poziom dochodów gospodarstw domowych, chociaż przy jednoczesnych większych dysproporcjach dochodowych pomiędzy rodzinami biednymi i zamożnymi.

Najwyższym statusem materialnym charakteryzują się gospodarstwa utrzymujące się z pracy na rachunek własny poza rolnictwem, w dalszej kolejności gospodarstwa utrzymujące się z pracy najemnej oraz gospodarstwa emerytów. Wyższe dochody rozporządzalne na 1 osobę, to wyższe wydatki oraz specyfika struktury tych wydatków. W gospodarstwach domowych o najlepszej kondycji materialnej występuje relatywnie niski udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe oraz stosunkowo wysoki udział wydatków na edukację oraz rekreację, kulturę.

Pośrednim odzwierciedleniem wymienionych pozytywnych zjawisk ekonomicznych w województwach jest dodatnie saldo migracji stałej.

Najbardziej na korzystanie z pomocy społecznej narażeni są mieszkańcy województw o niskim stopniu urbanizacji (miasta poniżej 20 tys. i wieś), słabszym rozwoju gospodarczym, niższej aktywności gospodarczej. W tych województwach częściej występują gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania są świadczenia emerytalno-rentowe z niskim wynagrodzeniem, bądź z pracy na roli. Osoby zagrożone potrzebą korzystania z pomocy społecznej to osoby bezrobotne, członkowie gospodarstw domowych rolników oraz osoby wykonujące nisko płatną pracę, zwykle są to osoby o niskim poziomie wykształcenia. Na korzystanie z pomocy społecznej narażone są dzieci i młodzież w rodzinach wielodzietnych.

WYKRES 15. DIAGRAM KORELACYJNY ZALEŻNOŚCI MIERNIKA UDZIELONEJ POMOCY SPOŁECZNEJ WZGLĘDEM MIERNIKA SYTUACJI BYTOWEJ LUDNOŚCI W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

W celu porównania wpływu poziomu sytuacji materialnej na poziom korzystania z pomocy społecznej wyliczono (patrz wykres 15):

- wskaźnik syntetyczny poziomu korzystania z pomocy społecznej biorąc pod uwagę udział beneficjentów pomocy społecznej i udział liczby dzieci, na które pobierany jest zasiłek rodzinny,
- wskaźnik syntetyczny sytuacji bytowej ludności.

W każdym z województw występują inne grupy najbardziej zagrożone potrzebą korzystania z pomocy społecznej. Dodatkowo kumulacja determinant w województwie może powodować zwiększony udział beneficjentów pomocy społecznej. Z tego samego powodu występuje przestrzenne zróżnicowanie lub równomierny rozkład udziału beneficjentów w gminach poszczególnych województw.

Obserwuje się zróżnicowanie poziomu korzystania z pomocy społecznej pomiędzy województwami w zależności od sytuacji bytowej ludności, co przedstawiono w poniższej tabelce.

		POZIOM SYTUACJI BYTOWEJ LUDNOŚCI		
		NISKI	ŚREDNI	WYSOKI
POZIOM KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ	WYSOKI	warmińsko-mazurskie, podkarpackie, świętokrzyskie, podlaskie, lubelskie	kujawsko-pomorskie, zachodniopomorskie	
	ŚREDNI		lubuskie, łódzkie, małopolskie	pomorskie, wielkopolskie, mazowieckie
	NISKI		dolnośląskie, opolskie	śląskie

Najgorsza sytuacja występuje w grupie województw o niskim poziomie sytuacji bytowej ludności i wysokim wskaźniku korzystania z pomocy społecznej. Negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze w tych województwach przy dużym udziale osób w wieku przedprodukcyjnym mogą powodować transmisję biedy jeżeli zostaną pozostawione bez żadnej interwencji. Zmniejszenie udziału beneficjentów pomocy społecznej wymaga długotrwałych działań. Poprawy sytuacji należy upatrywać w tworzeniu nowych miejsc pracy między innymi poprzez wsparcie przedsiębiorczości. Istotną sprawą jest także podniesienie jakości kapitału ludzkiego poprzez wykształcenie. Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia zwiększa się udział dochodów z pracy najemnej i z pracy na rachunek własny, maleje natomiast stopa bezrobocia a w dalszej kolejności i udział beneficjentów pomocy społecznej. Osiągnięcie tych celów w dużej mierze zależy od wykorzystania środków unijnych.

Opisane zjawiska mają odzwierciedlenie w strukturze beneficjentów pomocy społecznej, co potwierdza prawidłowość przyjętych determinant. W populacji beneficjentów pomocy społecznej odnotowuje się duży udział następujących grup: dzieci - 38%, bezrobotni - 29%, ludność wsi - 56%, osoby z wykształceniem podstawowym - 39%. Natomiast udział osób pracujących wynosi 17%, osób starszych - 6%, a osób z wykształceniem wyższym 2%.

II. BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ

1. FORMY STACJONARNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ I KORZYSTAJĄCY Z TYCH FORM¹.

W zakresie pomocy społecznej świadczonej w formach stacjonarnych istnieją placówki typu opiekuńczo – wychowawczego dla dzieci i młodzieży do lat 18 oraz stacjonarne zakłady pomocy społecznej. Szczególną formą pomocy dla dzieci i młodzieży zupełnie pozbawionych opieki i wsparcia ze strony rodziców naturalnych są rodziny zastępcze.

Według stanu na koniec 2008 roku istniały 682 placówki pełniące funkcje opiekuńczo-wychowawcze i zapewniające opiekę całodobową dla 19,3 tys. dzieci i młodzieży. Największą liczbą miejsc dysponują placówki typu socjalizacyjnego. Ponad połowa ogółu wychowanków to przebywający w tego typu placówkach.

Oprócz zakładów całodobowych, istniało ponad 3,3 tys. placówek wsparcia dziennego. Z tej formy pomocy skorzystało blisko 100 tys. dzieci i młodzieży przy czym najczęściej korzystały one z placówek o charakterze opiekuńczym.

PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE WEDŁUG TYPÓW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Placówki	Miejsca	Wychowankowie
Placówki całodobowe	682	19602	19271
socjalizacyjne	278	10035	9964
rodzinne	231	1996	1859
interwencyjne	27	777	767
wielofunkcyjne	146	6794	6681
Placówki wsparcia dziennego	3334	110337	97539
opiekuńcze	2917	95271	83177
specjalistyczne	417	15066	14362

Źródło: dane GUS.

W końcu analizowanego okresu funkcjonowało 37,3 tys. rodzin zastępczych, w tym ponad 2/3 to rodziny w miastach. Zdecydowaną większość, bo ponad 4/5 ogółu rodzin zastępczych tworzą osoby spokrewnione z dzieckiem. Odsetek zawodowych rodzin zastępczych jest stosunkowo niewielki, stanowią one mniej niż 4% ogółu.

Łącznie rodziny zastępcze stanowiły „drugi dom” dla 53,4 tys. dzieci, w tym 8% to dzieci najmłodsze w wieku 0-3 lata. Nieco ponad 3/4 z ogółu dzieci było spokrewnionych z „rodzicami zastępczymi”, a ponad 9% przebywało w rodzinach zawodowych.

Te ostatnie częściej przyjmują dzieci najmłodsze. Z ogółu blisko 5 tys. dzieci w rodzinach zawodowych, dzieci w wieku 0-3 lata stanowiły niemal 26%. Niemniej największa liczba małych dzieci przebywa w rodzinach zawodowych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego, zatem te rodziny nie są „ostatnim domem” dla tych dzieci.

¹ Temat stacjonarnych form pomocy jest szerzej przedstawiony w publikacji GUS „Podstawowe dane z zakresu ochrony zdrowia w 2008 r.”

RODZINY ZASTĘPCZE WEDŁUG TYPÓW I DZIECI W TYCH RODZINACH W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rodziny zastępcze		Dzieci w rodzinach zastępczych	
	ogółem	w tym na wsi	ogółem	w tym w wieku 0-3 lat
OGÓŁEM	37296	11388	53357	4304
Spokrewnione z dzieckiem	30924	9006	40392	2367
Niespokrewnione z dzieckiem	5159	1869	8070	669
Zawodowe niespokrewnione z dzieckiem .	1213	513	4895	1268
wielodzietne	614	318	2932	344
specjalistyczne	109	31	242	32
o charakterze pogotowia rodzinnego	490	164	1721	892

Źródło: dane GUS.

Stacjonarne zakłady pomocy społecznej funkcjonują najczęściej jako domy pomocy społecznej, gdzie pensjonariusze z najstarszych grup wieku mają stałe miejsce pobytu. Coraz liczniejsze są też placówki, które ze względu na ich charakter zapewniają w określonych warunkach osobom potrzebującym pobyt czasowy.

STACJONARNE ZAKŁADY POMOCY SPOŁECZNEJ W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Placówki (domy lub ośrodki oraz filie)	Miejsca	Pensjonariusze
OGÓŁEM	1410	100832	98416
Domy pomocy społecznej	877	79752	78871
Rodzinne domy pomocy	13	111	92
Placówki zapewniające całodobową opiekę ^a w ramach działalności gospodarczej	118	3432	3250
Środowiskowe domy samopomocy lub inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	27	631	599
Schroniska lub domy dla bezdomnych	214	11045	10471
Domy dla matek	64	2144	1937
Noclegownie	71	3187	2840
Pozostałe	26	530	356

^a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.

Źródło: dane GUS.

W końcu 2008 roku funkcjonowało 1410 stacjonarnych zakładów pomocy społecznej. Łączna liczba miejsc w tych placówkach wynosiła niewiele ponad 100 tys. W tej liczbie niemal 80% to miejsca w domach pomocy społecznej, a 11% - w schroniskach lub domach dla bezdomnych.

W końcu omawianego okresu w placówkach przebywało łącznie 98,4 tys. pensjonariuszy, w tym ponad 80% to mieszkańcy domów pomocy społecznej. Mieszkańcy schronisk lub domów dla bezdomnych stanowili 11% ogółu pensjonariuszy. Bardziej „niezależni” bezdomni korzystali z miejsc w noclegowniach. W placówkach tego typu było w końcu roku niemal 3,2 tys. miejsc, z których skorzystało nieco ponad 2,8 tys. osób.

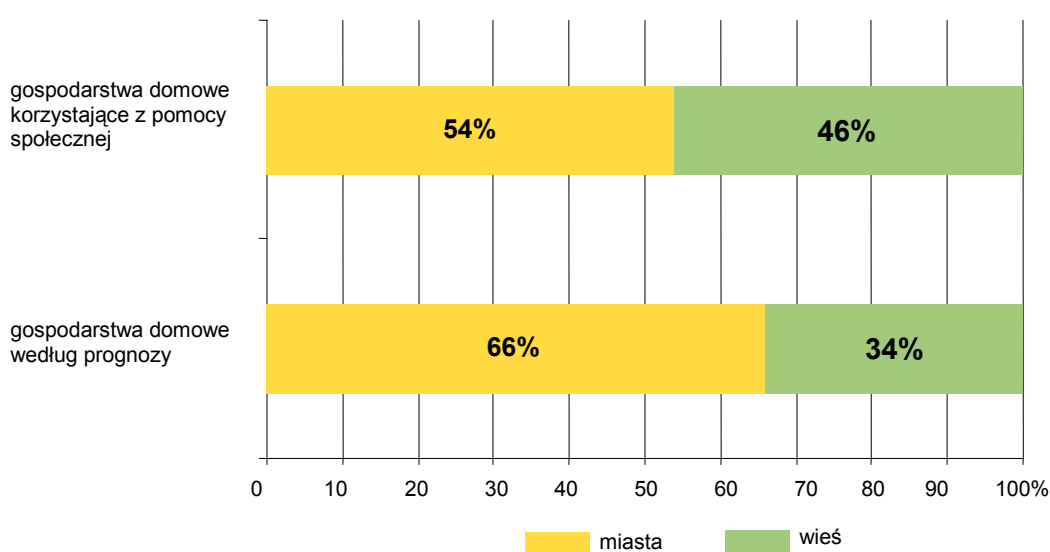
2. KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MIEJSCU ZAMIESZKANIA

A. Gospodarstwa domowe

1. Gospodarstwa domowe w miastach i na wsi

W 2008 roku pomoc społeczna w różnych formach świadczonych z poziomu gminy została skierowana do 7,8% ogółu gospodarstw domowych² w Polsce, a w liczbach bezwzględnych było to ponad 1120 tysięcy gospodarstw. Większość z nich, 54%, to gospodarstwa domowe mieszkańców miast, a 46% - mieszkańców wsi.

WYKRES 16. GOSPODARSTWA DOMOWE W MIASTACH I NA WSI W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Jak wynika z wykresu 16 podział gospodarstw domowych beneficjentów na miasta i wieś znacznie różni się od podobnej struktury wszystkich gospodarstw. W populacji ogółem udział gospodarstw na wsi jest zdecydowanie niższy niż w populacji beneficjentów – odpowiednio 34% wobec 46%.

Zatem gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej znacznie częściej występują na wsi niż w miastach. Potwierdza to ich udział w zbiorowości gospodarstw domowych na wsi, który wynosił 10,6% i był o ponad 4 punkty procentowe wyższy, niż odpowiedni udział w miastach.

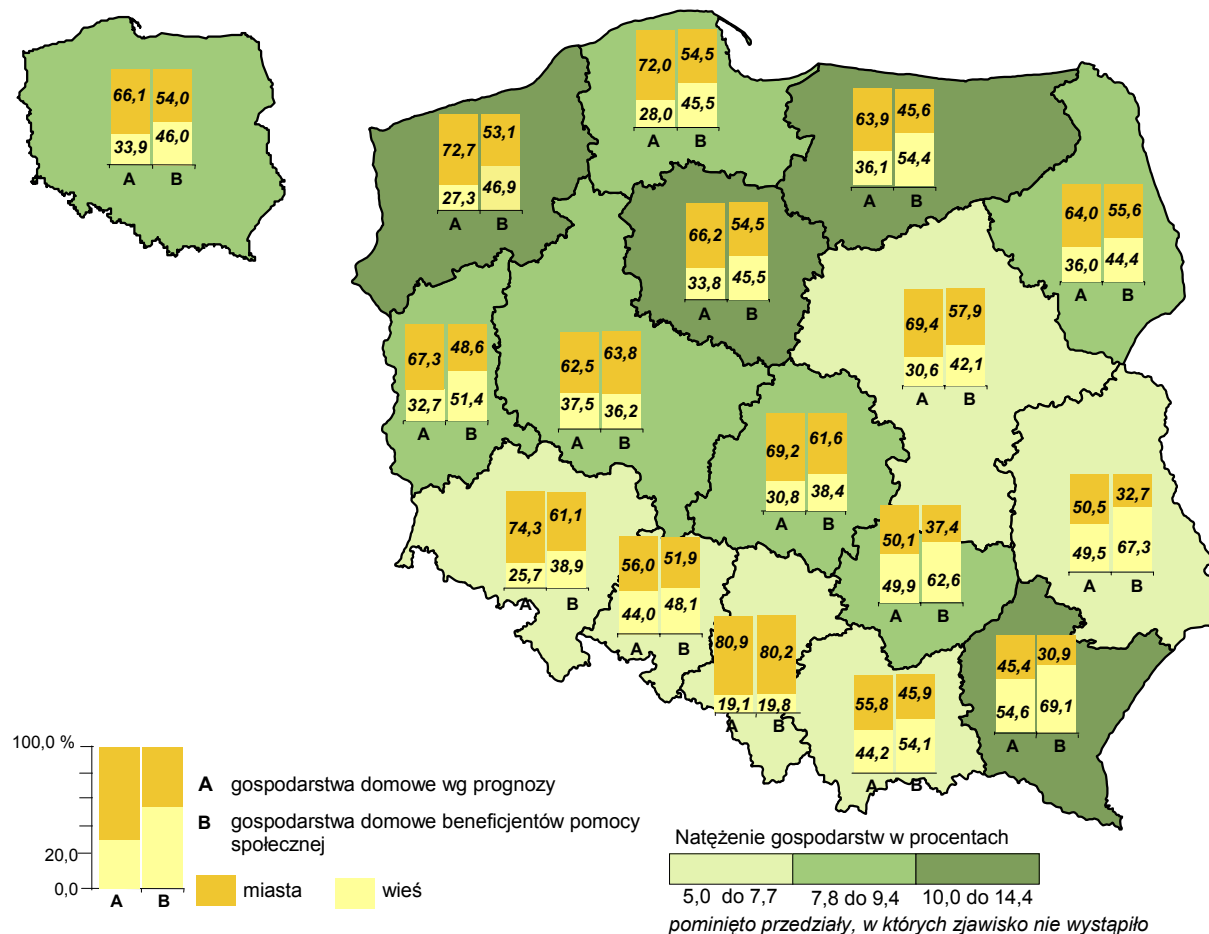
Natężenie gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej w populacji gospodarstw ogółem w poszczególnych województwach (mapa 9), wykazuje bardzo wysokie zróżnicowanie.

W 2008 r. pomoc społeczna została skierowana do relatywnie największej ich liczby w województwie warmińsko – mazurskim – 14,4% ogółu. Niewiele niższy udział gospodarstw świadczeniobiorców wystąpił w województwach: zachodniopomorskim, podkarpackim i kujawsko-pomorskim.

² Prognoza gospodarstw domowych na lata 2003-2030 www.stat.gov.pl.

Najniższe natężenie gospodarstw beneficjentów wystąpiło w województwie śląskim – 5,0% i było niemal 3-krotnie mniejsze niż w warmińsko – mazurskim, także relatywnie niskie było w województwach opolskim i dolnośląskim.

MAPA 9. NATĘŻENIE GOSPODARSTW DOMOWYCH BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWACH ORAZ STRUKTURA GOSPODARSTW WEDŁUG MIAST I WSI W 2008 R.

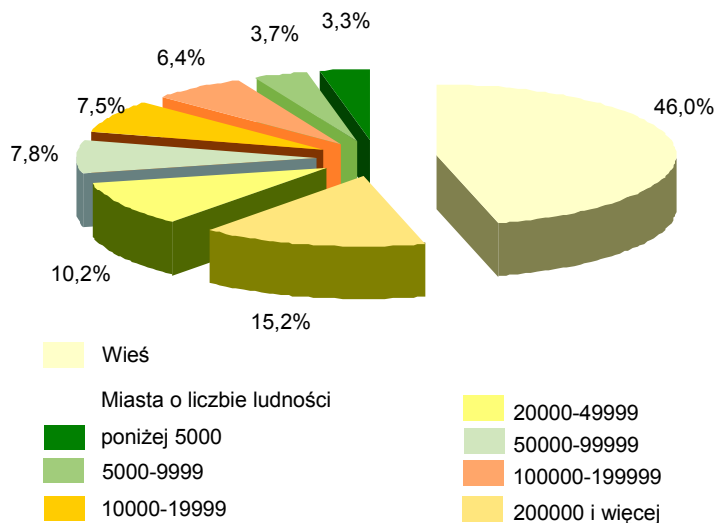

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny oraz danych GUS – Prognoza Gospodarstw Domowych.

Z ogółu gospodarstw świadczeniobiorców pomocy społecznej, 7% było zlokalizowanych w najmniejszych miastach liczących poniżej 10 tys. mieszkańców (patrz wykres 17), a blisko 18% w miastach o liczbie ludności od 10 tys. do 50 tys.

Z dużych miast o liczbie ludności przekraczającej 200 tys. mieszkańców pochodziło średnio, co siódme gospodarstwo domowe objęte pomocą.

WYKRES 17. GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA I WIELKOŚCI MIAST W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny oraz danych GUS.

2. Wielkość gospodarstw domowych

Zbiorowość osób wchodzących w skład gospodarstw domowych, które otrzymały pomoc społeczną wynosiła w omawianym roku 3 286,9 tys. osób. Gospodarstwo domowe beneficjentów liczyło średnio 2,9 osoby, zatem było większe niż przeciętne gospodarstwo domowe – 2, 6 osób.

GOSPODARSTWA DOMOWE WEDŁUG WIELKOŚCI I MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2008 R.

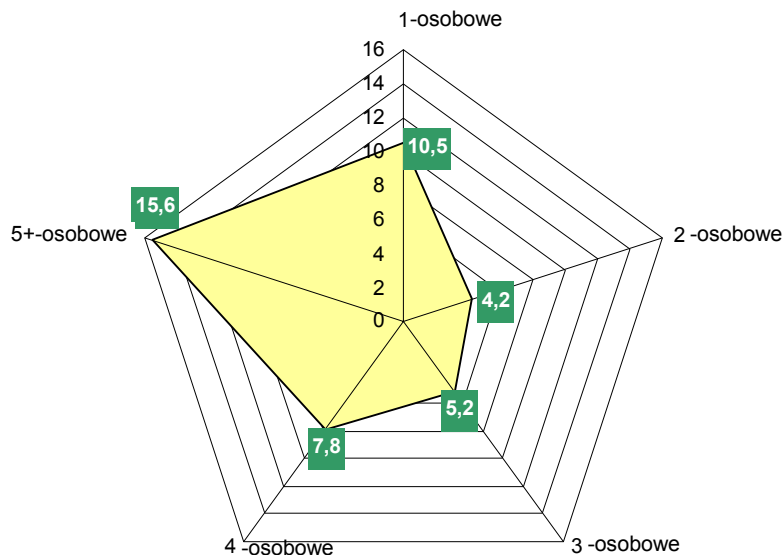
Gospodarstwa domowe	Ogółem	Liczba osób w gospodarstwie				
		1	2	3	4	5 i więcej
w tysiącach						
Ogółem	14317,8	3880,3	3740,2	3025,7	2244,0	1427,6
Miasta	9468,2	2832,4	2638,3	2066,6	1358,4	572,5
Wieś	4849,6	1047,8	1101,8	959,1	885,6	855,1
W tym beneficjentów pomocy społecznej	1120,2	407,9	157,6	156,8	175,1	222,7
Miasta	605,3	285,3	97,9	85	71,9	65,2
Wieś	514,9	122,6	59,8	71,8	103,2	157,5
w odsetkach						
Ogółem	100,0	27,1	26,1	21,1	15,7	10,0
Miasta	100,0	29,9	27,9	21,8	14,3	6,0
Wieś	100,0	21,6	22,7	19,8	18,3	17,6
W tym beneficjentów pomocy społecznej	100,0	36,4	14,1	14,0	15,6	19,9
Miasta	100,0	47,1	16,2	14,0	11,9	10,7
Wieś	100,0	23,8	11,6	13,9	20,0	30,5

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Jak wynika z powyższej tablicy gospodarstwa jednoosobowe stanowiły w analizowanym okresie ponad 1/3 ogółu zbiorowości gospodarstw pobierających świadczenia pomocy społecznej. Samotnie gospodarujący beneficjenci pomocy społecznej zamieszkują głównie w miastach (70% ogółu gospodarstw jednoosobowych). Spośród analizowanej zbiorowości gospodarstwa 4-osobowe

i większe przeważały na wsi. Dla porównania w miastach powyżej 200 tys. mieszkańców gospodarstwa tej wielkości stanowiły 6,4% ogółu, tj. blisko 5-krotnie mniej niż na wsi.

WYKRES 18. GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW W POPULACJI GOSPODARSTW OGÓŁEM WEDŁUG ICH WIELKOŚCI W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Największe gospodarstwa domowe najczęściej korzystają z pomocy społecznej. W omawianym roku, co szóste gospodarstwo domowe 5-osobowe lub większe otrzymało pomoc społeczną (patrz wykres 18).

Relatywnie bardzo wysoki jest udział beneficjentów pomocy społecznej w populacji osób samotnie gospodarujących, czyli jednoosobowych gospodarstwach domowych. W populacji tych gospodarstw, co dziesiąte skorzystało z jakiejś formy pomocy w 2008 roku. Tak wysoki odsetek beneficjentów wśród gospodarstw jednoosobowych wynika z faktu, że wiele osób samotnie gospodarujących jest w starszym wieku. Średnia wieku tej zbiorowości wynosi 56 lat. Takie osoby częściej są chore lub niepełnosprawne i potrzebują pomocy w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a często pomocy w formie usług opiekuńczych.

3. Typy gospodarstw domowych

W niniejszej analizie przyjęto grupowania gospodarstw domowych:

a) według stopnia pokrewieństwa

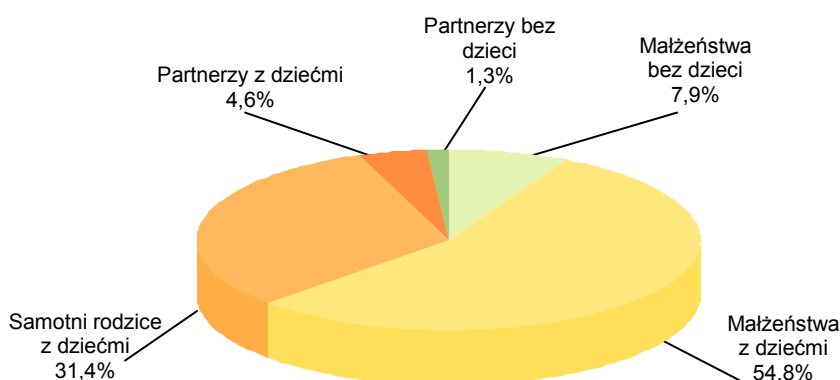
W populacji beneficjentów pomocy społecznej przeważają gospodarstwa domowe rodzinne. W 2008 roku stanowiły one 57% populacji, a gospodarstwa nierodzinne – jedno lub wieloosobowe – 43% tej populacji, w tym jak wspomniano wcześniej gospodarstwa jednoosobowe stanowiły ponad 1/3 ogółu gospodarstw beneficjentów.

W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że przedstawiony wyżej podział gospodarstw na rodzinne i nierodzinne, wyłączając jednoosobowe, nie może być ze względów metodologicznych, porównywany do struktury według takiej samej typologii stosowanej w NSP i innych badaniach GUS.

Szczegółowa analiza składu jednorodzinnych gospodarstw domowych wskazuje, że można je uznać jako odpowiednik (według metodologii GUS), kategorii jednorodzinnych gospodarstw domowych, bez osób spoza rodziny.

Strukturę jednorodzinnych gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej według typu rodziny przedstawiono na wykresie 19.

WYKRES 19. STRUKTURA JEDNORODZINNYCH GOSPODARSTW DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG TYPU RODZINY W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Analizując zbiorowość gospodarstw jednorodzinnych – na 10 takich gospodarstw 9 to rodziny z dziećmi. Według typów rodzin - niespełna 55% to małżeństwa z dziećmi; niemal 5% – partnerzy z dziećmi, a ponad 31% to samotni rodzice posiadający dzieci na wychowaniu. Średnio co trzecie gospodarstwo jednorodzinne posiada dwoje dzieci, prawie co czwarte – troje, a co piąte 4 lub więcej dzieci. Gospodarstwa z jednym dzieckiem to w większości samotni rodzice.

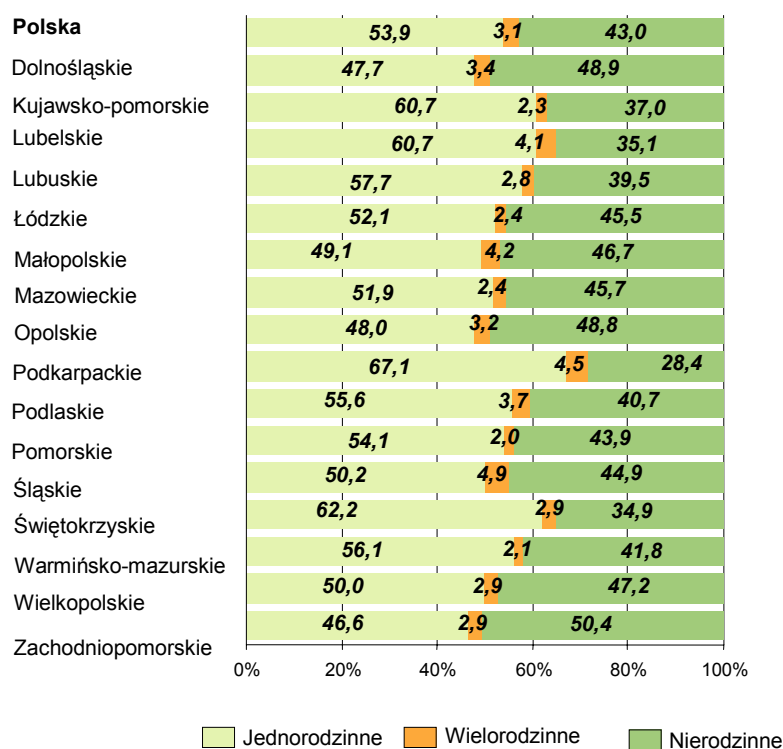
GOSPODARSTWA DOMOWE JEDNORODZINNE Z DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 24 NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU RODZINY I LICZBY DZIECI W 2008 R.

Typ rodziny	Ogółem	Z liczbą dzieci			
		1	2	3	4 i większą
w tysiącach					
Ogółem	522,0	121,7	181,0	119,9	99,4
w odsetkach według liczby dzieci w rodzinie					
Ogółem	100,0	23,3	34,7	23,0	19,0
Małżeństwa z dziećmi	100,0	16,7	34,5	26,0	22,8
Samotni rodzice z dziećmi	100,0	35,1	34,9	17,2	12,8
Konkubinaty z dziećmi	100,0	26,5	35,8	23,7	14,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Na wykresie 20 zamieszczono strukturę gospodarstw domowych według typów w poszczególnych województwach. Najwyższy odsetek gospodarstw nierodzinnych, w większości jednoosobowych wystąpił w województwie zachodniopomorskim, dolnośląskim i opolskim, natomiast gospodarstwa rodzinne zdecydowanie przeważały w województwie podkarpackim stanowiąc tam blisko 3/4 gospodarstw objętych pomocą oraz w województwach świętokrzyskim i lubuskim – około 2/3 gospodarstw. W pozostałych województwach relacja gospodarstw rodzinnych do nierodzinnych (szczególnie jednoosobowych) utrzymywała się poziomie zbliżonym do krajowego.

WYKRES 20. GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG TYPU GOSPODARSTWA W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

b) według płci i wieku głowy gospodarstwa domowego

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że w systemie pomocy społecznej głowę gospodarstwa domowego³ – można wyznaczyć tylko na podstawie stopnia pokrewieństwa pozostałych członków gospodarstwa.

W związku z tym charakterystyki populacji głów gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej nie mogą być bezpośrednio porównywane do ogółu głów gospodarstw domowych wyodrębnianych w NSP i innych badaniach GUS.

W łącznej liczbie 1120 tys. gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej w blisko 70% głową gospodarstwa domowego są kobiety. Tak wysoki odsetek kobiet wynika z faktu, że wywiad środowiskowy częściej jest przeprowadzany z kobietami. Zasady wypełniania formularza wywiadu

³ Patrz uwagi metodyczne str. 18

środowiskowego są takie, że na pierwszym miejscu wpisuje się osobę, z którą wywiad jest przeprowadzany, a stopień pokrewieństwa ustala się wobec osoby wpisanej jako pierwsza.

Natomiast wśród beneficjentów pomocy społecznej samotnie gospodarujących przeważają mężczyźni i stanowią 57,3% ogółu jednoosobowych gospodarstw domowych.

W omawianej zbiorowości występują nieliczne przypadki głów gospodarstw domowych w wieku przedprodukcyjnym, czyli do 17 lat włącznie. Najczęściej pomoc społeczną otrzymują gospodarstwa domowe, których głowa jest w wieku 18-44 lata, czyli produkcyjnym mobilnym – 47% gospodarstw. W wieku produkcyjnym niemobilnym, czyli 45-59 lat kobiety i 45-64 lata mężczyźni jest blisko 40% głów gospodarstw domowych beneficjentów. O ile wśród głów w grupie wieku 18-44 lata kobiet jest 4-krotnie więcej niż mężczyzn, to w grupie wieku 45-59/64 kobiet jest tylko o 1,5% więcej, gdyż samotnie gospodarujący mężczyźni, w zdecydowanej większości są w wieku produkcyjnym niemobilnym.

GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW WEDŁUG PŁCI I EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU⁴ GŁOWY GOSPODARSTWA W 2008 R.

Płeć	Ogółem	W wieku			
		przedprodukcyjny	produkcyjny		poprodukcyjny
			mobilny	niemobilny	
W tysiącach osób					
Ogółem	1120221	0,2	528,0	441,3	150,6
Mężczyźni	348211	0,1	102,3	213,7	32,1
Kobiety	772010	0,1	425,7	227,6	118,5
w tym gospodarstwa jednoosobowe					
Razem	412178	0,2	76,0	220,2	115,8
Mężczyźni	236105	0,1	54,5	157,0	24,5
Kobiety	176073	0,1	21,5	63,2	91,3
W odsetkach					
Ogółem	100,0	0,0	47,1	39,4	13,4
Mężczyźni	100,0	0,0	29,4	61,4	9,2
Kobiety	100,0	0,0	55,1	29,5	15,4
w tym gospodarstwa jednoosobowe					
Razem	100,0	0,0	18,4	53,4	28,1
Mężczyźni	100,0	0,0	23,1	66,5	10,4
Kobiety	100,0	0,0	12,2	35,9	51,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Gospodarstwa domowe, w których głową jest osoba w wieku poprodukcyjnym, czyli 60 lat i więcej kobieta, lub 65 lat i więcej mężczyzna, stanowiły ponad 13% ogółu gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej. W tej zbiorowości kobiet jest blisko 4-krotnie więcej niż mężczyzn, i w takiej samej proporcji płci są głowy w tym wieku w gospodarstwach jednoosobowych.

c) według poziomu wykształcenia głowy gospodarstwa domowego

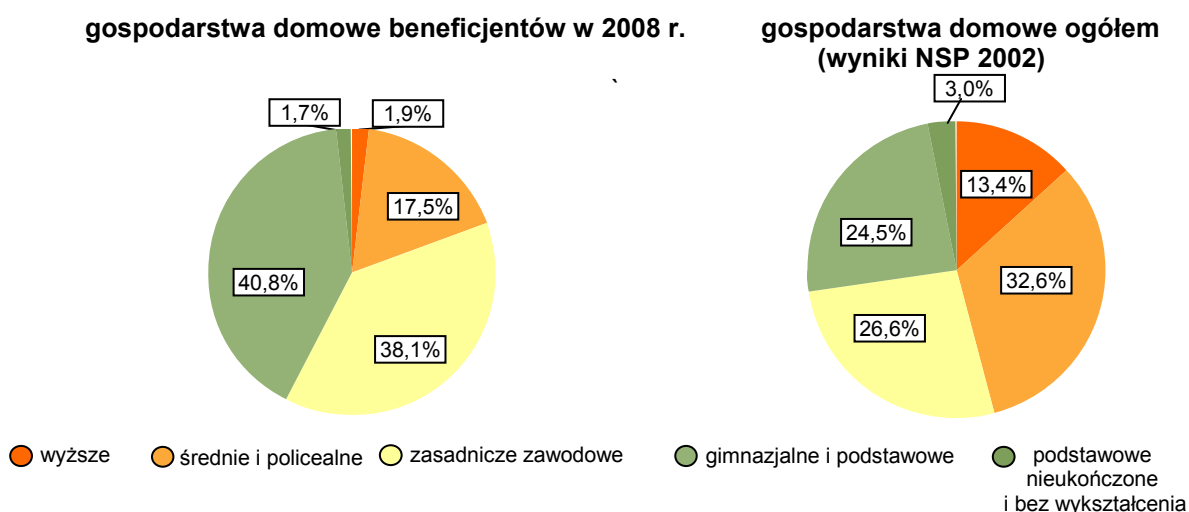
Poziom wykształcenia głów gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej jest bardzo niski. Ponad 80% posiada wykształcenie poniżej średniego, w tym ponad 40% ukończyło tylko gimnazjum lub szkołę podstawową.

⁴ Patrz Uwagi metodyczne str. 20

Z wcześniej przedstawionych analiz wynika, że głową co drugiego gospodarstwa beneficjentów pomocy społecznej jest kobieta w wieku 18-44 lata, a populację kobiet w tej grupie wieku charakteryzuje relatywnie wyższy poziom wykształcenia niż mężczyzn. Kobiety z tego przedziału wiekowego zgłaszające się o pomoc i otrzymujące ją, to przede wszystkim matki dzieci głównie w wieku szkolnym. Można zatem stwierdzić, że w rodzinnych gospodarstwach domowych beneficjentów pomocy społecznej poziom wykształcenia matek jest niski, a ojców - statystycznie nie wyższy, niż matek. Wyniki wielu badań społecznych wskazują, że niskie wykształcenie rodziców „generuje” niższe aspiracje w zakresie wykształcenia dzieci, a dziedziczenie pasywnej postawy wobec dalszej edukacji po realizacji obowiązku szkolnego w wielu rodzinach nadal się utrzymuje, mimo dość dynamicznego w ostatnich latach wzrostu poziomu wykształcenia ogółu ludności.

Mając na uwadze struktury płci i wieku głów gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej można próbować (*mimo wspomnianej wcześniej niezgodności metodologicznej w definicji „głowy gospodarstwa domowego” między resortem pracy i GUS*), oceniać głębokość różnicy między ich poziomem wykształcenia, a wykształceniem głów całej populacji gospodarstw domowych.

WYKRES 21. GOSPODARSTWA DOMOWE WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA GŁOWY GOSPODARSTWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – wyniki NSP 2002 oraz danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Struktura ogółu gospodarstw domowych na wykresie 21 dotyczy sytuacji sprzed 6 lat, zatem w świetle wcześniejszych wniosków, różnicę w poziomie wykształcenia analizowanych zbiorowości, trzeba określić jako „przepaść edukacyjną”. Stąd zapisane wcześniej stwierdzenie o dziedziczeniu w wielu rodzinach pasywnej postawy wobec dalszej edukacji wydaje się być prawdziwe szczególnie w rodzinach beneficjentów pomocy społecznej.

d) według aktywności ekonomicznej głowy gospodarstwa domowego

Z ogółu osób określonych jako głowy gospodarstw, które otrzymały pomoc społeczną w omawianym roku 48% to osoby biernie zawodowo. Jeżeli przyjmiemy, że wszystkie głowy gospodarstw w wieku poprodukcyjnym – 13,4%, są biernie zawodowo, to i tak odsetek tych będących w wieku produkcyjnym i biernych zawodowo jest bardzo wysoki i sięga 35%. Z aktywnych zawodowo

tylko niewiele ponad 14% określiło się jako pracujący, a 37,5% głów gospodarstw beneficjentów to osoby bezrobotne.

GŁOWY GOSPODARSTW DOMOWYCH WEDŁUG AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ W 2008 R.

Województwo	Ogółem	Aktywni zawodowo		Bierni zawodowo
		pracujący	bezrobotni	
		w tysiącach		
Polska	1120,2	161,3	419,4	537,1
		w odsetkach		
Polska	100,0	14,4	37,5	48,0
Dolnośląskie	100,0	9,6	44,4	46,0
Kujawsko-pomorskie	100,0	13,0	47,5	39,5
Lubelskie	100,0	21,6	35,6	42,9
Lubuskie	100,0	13,3	42,1	44,5
Łódzkie	100,0	16,0	37,2	46,8
Małopolskie	100,0	14,7	25,4	59,9
Mazowieckie	100,0	17,7	31,3	51,0
Opolskie	100,0	11,3	42,6	46,1
Podkarpackie	100,0	16,6	38,2	45,2
Podlaskie	100,0	21,1	35,4	43,5
Pomorskie	100,0	12,5	32,3	55,2
Śląskie	100,0	13,1	40,8	46,1
Świętokrzyskie	100,0	16,5	40,0	43,5
Warmińsko-mazurskie ...	100,0	11,4	45,1	43,5
Wielkopolskie	100,0	13,8	29,6	56,6
Zachodniopomorskie	100,0	9,6	42,8	47,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Odsetek biernych zawodowo waha się od 39,5% w województwie kujawsko-pomorskim do 59,9% w województwie małopolskim. Najwięcej bezrobotnych głów gospodarstw domowych występuje w województwie kujawsko-pomorskim – 47,5%, najmniej zaś w województwie małopolskim – 25,4% ogółu głów gospodarstw beneficjentów. Osoby pracujące będące zarazem głowami gospodarstw domowych najliczniej wystąpiły w województwach lubelskim i podlaskim – odpowiednio 21,6 i 21,1%. Relatywnie najmniej pracujących głów gospodarstw świadczeniobiorców było w województwach zachodniopomorskim i dolnośląskim - po 9,6% w każdym z nich.

4. Główne źródło utrzymania gospodarstw domowych

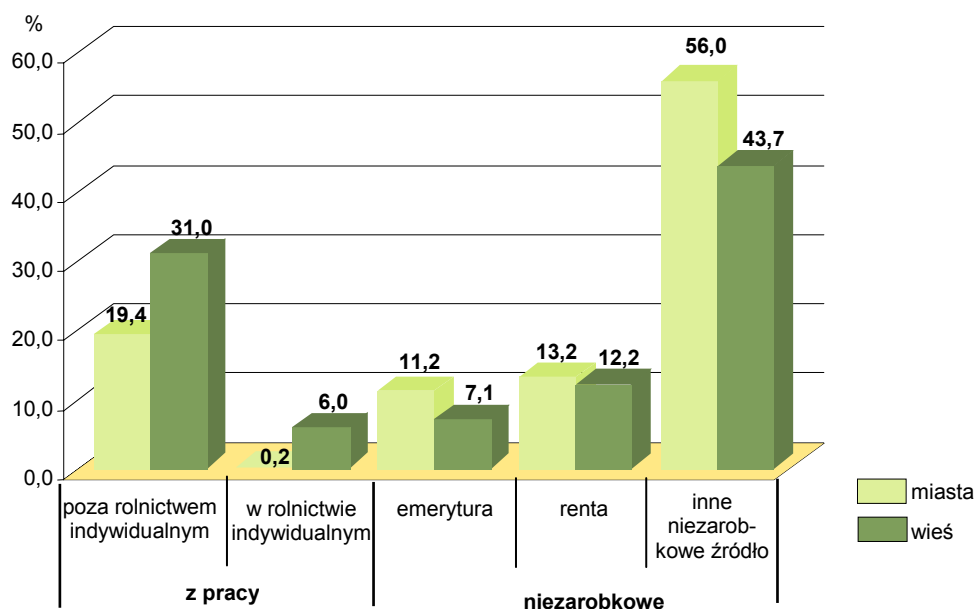
W analizowanym roku głównym źródłem utrzymania dla blisko 3/4 ogółu gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej były źródła niezarobkowe. Zdecydowaną większość stanowiły źródła inne niż emerytura lub renta. Najczęściej były to zasiłki dla bezrobotnych lub z pomocy społecznej. Należy zwrócić uwagę, że za główne źródło utrzymania gospodarstwa domowego uznaje się to, z którego dochód w ciągu roku był najwyższy⁵. Zatem tak wysoki odsetek

⁵ Patrz uwagi metodyczne str. 21

gospodarstw beneficjentów utrzymujących się głównie z niezarobkowych źródeł, wiąże się nie tylko z relatywnie wyższym udziałem osób niepracujących, ale także z niskimi dochodami uzyskiwanymi z pracy. Często jest to praca, wykonywana sporadycznie lub dorywczo, która nie zapewnia stałego źródła dochodów. Stąd niewielki, ale stały lub otrzymywany przez dłuższy okres zasiłek staje się głównym źródłem utrzymania.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania odsetek gospodarstw utrzymujących się ze źródeł o charakterze stałym (praca najemna stała, praca na rachunek własny poza rolnictwem indywidualnym, użytkowanie indywidualnego gospodarstwa rolnego, emerytura, renta) jest zróżnicowany (patrz wykres 22).

WYKRES 22. GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA UTRZYMANIA I MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2008 R.

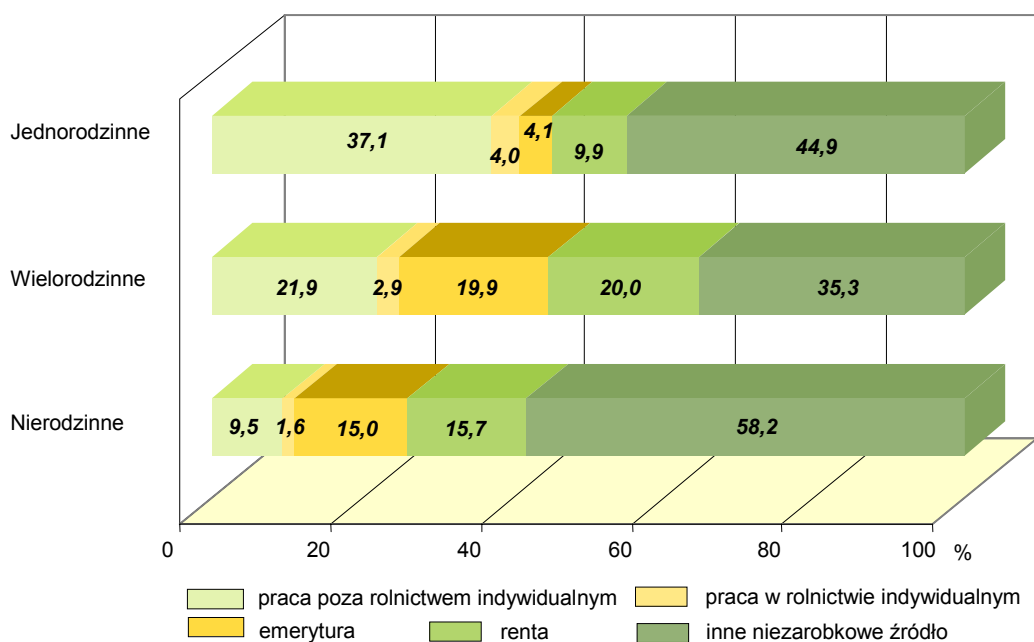

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Gospodarstwa zamieszkujące w miastach rzadziej posiadają stałe źródła dochodów. W analizowanym okresie odsetek gospodarstw korzystających z pomocy społecznej mających do dyspozycji stałe dochody z pracy, albo z emerytury lub renty wynosił 44% gospodarstw. Na wsi udział takich gospodarstw jest znacznie wyższy, gdyż wynosił ponad 56%.

Struktura gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej według głównego źródła utrzymania wykazuje silne zróżnicowanie w zależności od typu gospodarstwa (patrz wykres 23).

WYKRES 23. GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG TYPU I GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA UTRZYMANIA W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Biorąc pod uwagę województwo zamieszkania odsetek gospodarstw utrzymujących się ze źródeł o charakterze stałym, wahał się w granicach od 41,1% w województwie warmińsko-mazurskim do blisko 60% w województwie małopolskim przy średniej krajowej – blisko 50%.

GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW WEDŁUG GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA UTRZYMANIA W 2008 R.

Wyszczególnienie	Ogółem	Dochody z pracy				Źródła niezarobkowe			
		razem	praca najemna	użytkowanie gospodarstwa rolnego	praca na własny rachunek	razem	emerytura	renta	inne
w procentach									
Polska	100,0	27,7	23,7	2,9	1,1	72,3	9,3	12,7	50,3
Dolnośląskie	100,0	21,7	19,6	0,9	1,2	78,1	8,8	12,3	57,0
Kujawsko-pomorskie	100,0	25,5	22,2	2,5	0,8	74,5	7,0	11,3	56,2
Lubelskie	100,0	33,2	24,7	7,4	1,1	66,8	8,7	13,4	44,7
Lubuskie	100,0	27,2	24,7	1,0	1,5	72,8	6,8	13,1	52,9
Łódzkie	100,0	23,3	20,5	1,9	0,9	76,7	11,0	10,9	54,8
Małopolskie	100,0	31,2	26,6	3,2	1,4	68,8	11,1	17,1	40,6
Mazowieckie	100,0	29,5	23,2	5,1	1,3	70,5	11,6	10,7	48,2
Opolskie	100,0	24,1	22,1	1,3	0,7	75,9	12,7	12,7	50,5
Podkarpackie	100,0	35,2	31,6	2,5	1,1	64,8	9,2	14,9	40,7
Podlaskie	100,0	33,8	21,5	11,2	1,1	66,2	9,0	9,4	47,8
Pomorskie	100,0	26,2	23,6	1,9	0,7	73,8	7,8	13,3	52,7
Śląskie	100,0	27,0	24,8	0,6	1,6	73,0	8,7	12,5	51,7
Świętokrzyskie	100,0	28,6	24,2	3,5	0,8	71,4	7,5	11,3	52,6
Warmińsko-mazurskie	100,0	23,8	21,4	1,7	0,8	76,2	5,9	11,3	59,0
Wielkopolskie	100,0	25,7	22,6	2,1	1,0	74,3	12,8	16,0	45,5
Zachodniopomorskie	100,0	27,9	25,7	1,5	0,7	72,1	7,5	12,8	51,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Gospodarstwa objęte pomocą społeczną, a utrzymujące się głównie z najemnej pracy stałej stanowiły w zbiorowości gospodarstw beneficjentów od 19,6% w województwie dolnośląskim do 31,6% w podkarpackim. Użytkowanie indywidualnego gospodarstwa rolnego jako główne źródło utrzymania deklarowało w skali kraju 2,9% gospodarstw objętych pomocą społeczną w roku 2008, przy czym najwięcej w województwie podlaskim, a najmniej w województwie śląskim, odpowiednio – 11,2% i 0,6%.

5. Główne przyczyny przyznania świadczeń

Wśród przyczyn wnioskowania o pomoc, deklarowanych w wywiadzie środowiskowym przez gospodarstwa domowe, które tę pomoc otrzymały w roku 2008 najczęściej występują przyczyny ekonomiczne, grupujące dwa problemy - ubóstwo i bezrobocie (patrz wykres 24). Te problemy pojawiały się razem, zamiennie jako pierwszy lub drugi (z pięciu możliwych do podania w wywiadzie środowiskowym) w blisko 56% gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej.

GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW WEDŁUG GŁÓWNYCH PRZYCZYŃ PRYZNANIA ŚWIADCZEŃ W 2008 R.

Wyszczególnienie	Ogółem	Z ogółem przyczyny				
		ekono- miczne	zdrowotne	rodzinne	społeczne	pozostałe
	w procentach					
Ogółem	100,0	55,7	25,9	8,4	1,6	8,4
Miasta razem	100,0	53,6	28,1	6,3	1,8	10,2
o liczbie ludności:						
Poniżej 5000	100,0	60,9	25,2	7,1	1,7	5,1
5000-9999	100,0	59,0	27,1	6,2	1,9	5,8
10000-19999	100,0	57,2	28,0	6,7	1,7	6,4
20000-49999	100,0	55,7	28,7	6,8	2,0	6,8
50000-99999	100,0	59,5	26,4	6,1	1,7	6,3
100000-199999	100,0	55,9	21,8	5,3	1,5	15,5
200000 i więcej	100,0	43,7	32,1	6,0	2,0	16,2
Wieś	100,0	58,1	23,3	10,9	1,3	6,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Problemy o charakterze ekonomicznym były dominujące zarówno na wsi jak i w mieście, przy czym na wsi występowały znacznie częściej.

Przyczyny zdrowotne, czyli długotrwała choroba lub niepełnosprawność to druga pod względem częstości występowania kategoria problemów, z którymi zmagają się beneficjenci świadczeń pomocy społecznej. Ponieważ dotyczą one przeważnie osób starszych, w tym gospodarstw jednoosobowych oraz gospodarstw małżeństw bez dzieci, a natężenie populacji tych gospodarstw jest większe w miastach, stąd problemy zdrowotne jako główna przyczyna częściej występują w miastach.

Struktura społeczna beneficjentów pomocy społecznej na wsi, a w tym wypadku, dominujący tam udział rodzin z dziećmi, ma też wpływ na następną pod względem częstości występowania grupę problemów określonych jako przyczyny rodzinne.

Stąd również mamy istotną różnicę pomiędzy miastem, a wsią w tym zakresie. W tej grupie, na którą składa się pięć problemów⁶, ustawa wyróżnia dwie podstawowe podgrupy: potrzeba ochrony macierzyństwa oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia

⁶ Patrz uwagi metodyczne str. 17

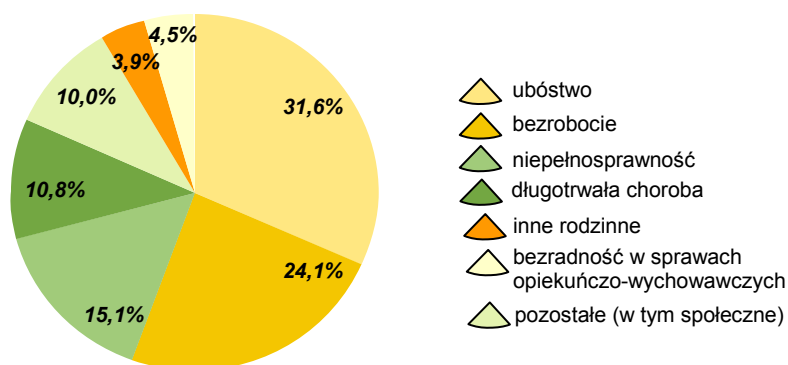
gospodarstwa domowego. Przyczyny z grupy rodzinne występowały jako główne w nieco ponad 8% gospodarstw domowych beneficjentów.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że jeżeli osoba udzielająca odpowiedzi w wywiadzie środowiskowym, sama przyznaje, że główną przyczyną zgłaszania się o pomoc, jest „bezzradność w prawach opiekuńczo- wychowawczych”, a tym bardziej „przemoc w rodzinie”, to trzeba to uznać jako wyraz jej bezsilności lub nawet desperacji, ale też odwagi nazwania problemu „po imieniu”. Inną sprawą jest postawa pracownika socjalnego, który swoim zachowaniem, lub dodatkowymi wyjaśnieniami może zachęcić lub zniechęcić do podania prawdziwych problemów, które są podłożem trudnej sytuacji.

Biorąc pod uwagę powyższe aspekty można uznać, że problemy rodzinne, jako główne przyczyny wnioskowania o pomoc występują bardzo rzadko, ale z drugiej strony, przy możliwości wyboru wielu innych bardziej „zewnątrznych” przyczyn - ponad 8% populacji gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej można uznać jako udział dość znaczący.

Przyczyny z grupy rodzinne, zdecydowanie częściej towarzyszą problemom ekonomicznym. Łącznie jako główne i dalsze, przyczyny rodzinne do wywiadu środowiskowego podało 22,5% ogółu gospodarstw domowych beneficjentów.

WYKRES 24. GOSPODARSTWA DOMOWE KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG GŁÓWNEJ (PIERWSZEJ) PRZYCZYNY UBIEGANIA SIĘ O POMOC W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Wyjaśnienia dotyczące częstości występowania niektórych przyczyn z grupy „rodzinne” w jakimś stopniu można odnieść także do przyczyn społecznych. W tej grupie⁷, są między innymi problemy rodzące patologie, czyli zjawiska niebezpieczne dla osób dotkniętych problemem oraz ich otoczenia. Problemy z tej grupy jako główne wystąpiły w przypadku 1,6% ogółu gospodarstw domowych i nieco częściej występują w mieście niż na wsi.

Przyczyny społeczne występują częściej poza inną przyczyną główną, ale sam fakt zgłoszenia takiego problemu w trakcie wywiadu środowiskowego, wymaga szczegółowego rozpoznania. Problemy z tej grupy jako główne i dalsze wskazało 7% gospodarstw beneficjentów, ale wydaje się, że w tym przypadku kolejność zapisania problemu w wywiadzie środowiskowym ma znaczenie drugorzędne.

Wśród ogółu tych problemów najczęściej występujące, to alkoholizm i bezdomność, ta druga przyczyna częściej jest notowana w miastach, a szczególnie występuje w dużych aglomeracjach.

Gospodarstwa beneficjentów, które jako główną podały przyczynę z grupy „pozostałe”⁸ stanowiły 8,4% ogółu gospodarstw, które otrzymały pomoc w 2008 r. W przyczynach pozostałych

⁷ Patrz uwagi metodyczne str.17

⁸ Patrz uwagi metodyczne str.17

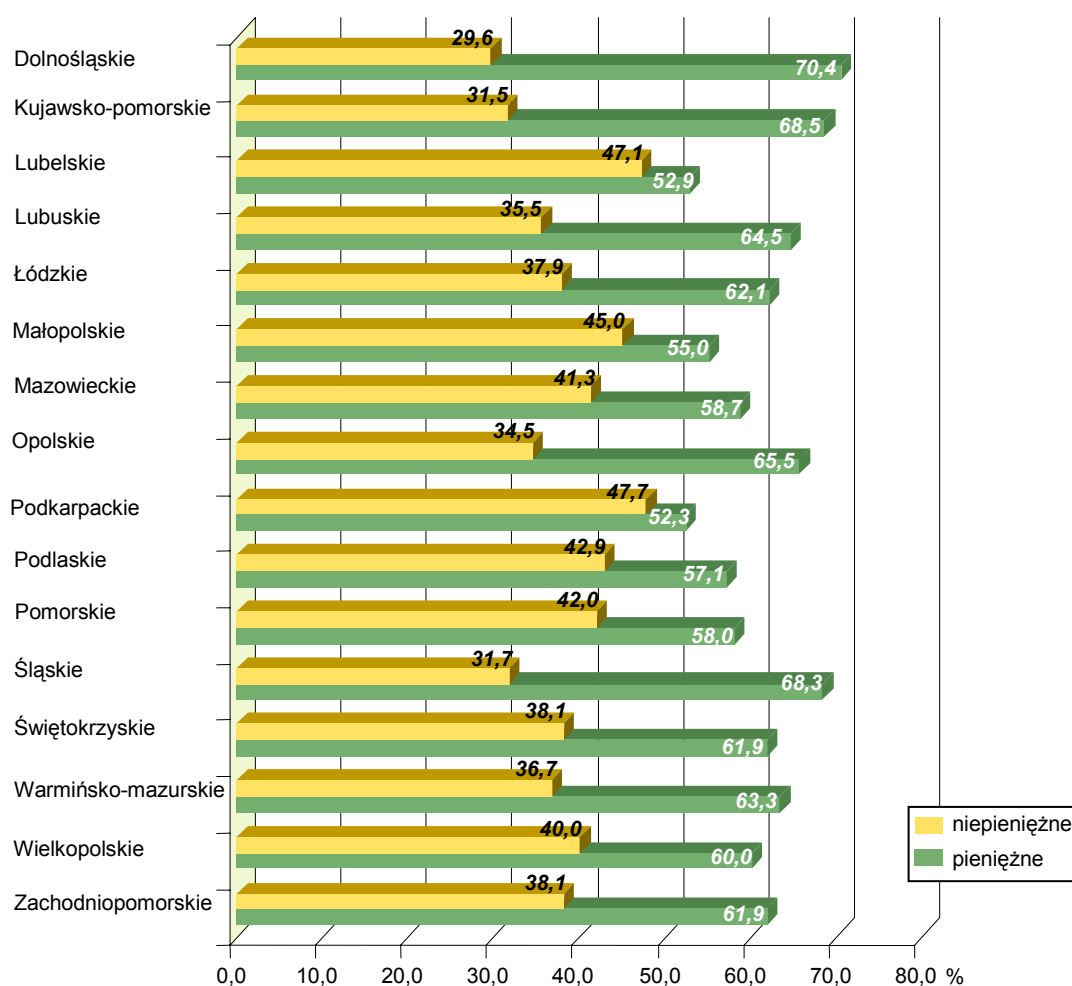
zebrano kilka problemów, z których zdecydowanie najczęściej występują zdarzenia losowe, czyli między innymi - indywidualne przypadki pożaru czy zalania mieszkania lub domu.

O zakwalifikowaniu danej sytuacji jako zdarzenie losowe, decyduje gmina, która przyznaje zasiłek celowy z tego tytułu. W omawianym okresie, pozostałe przyczyny jako główne częściej występowały w miastach, w tym najczęściej w dużych.

6. Formy pomocy społecznej skierowanej do gospodarstw domowych

Beneficjenci pomocy społecznej mogą otrzymywać świadczenia w formie pieniężnej lub niepieniężnej (patrz wykres 25). Pierwsza z tych form pomocy obejmuje m.in. zasiłki – celowe, okresowe i stałe, zaś druga m.in. posiłki, pomoc rzeczową, usługi opiekuńcze. Gospodarstwa domowe mogą skorzystać z wielu form pomocy. W omawianym roku 61,2% ogółu gospodarstw skorzystało z pomocy w formie pieniężnej. Były to świadczenia realizowane głównie w postaci zasiłków – celowych i okresowych – odpowiednio dla 25,3% i 13,9% ogółu gospodarstw beneficjentów.

WYKRES 25. GOSPODARSTWA DOMOWE KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG FORMY ŚWIADCZENIA W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Wśród gospodarstw objętych pomocą w postaci świadczeń niepieniężnych najliczniejszą grupę, tj. blisko 63,9% tej zbiorowości stanowili beneficjenci korzystający z posiłków. W odniesieniu do ogółu gospodarstw objętych pomocą społeczną na przestrzeni ubiegłego roku z posiłków korzystało średnio co czwarte gospodarstwo należące do tej zbiorowości. Świadczenie w postaci usług opiekuńczych otrzymało 13,5%, a pomoc rzeczową około 1,2% beneficjentów objętych pomocą niepieniężną.

2. KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MIEJSCU ZAMIESZKANIA

B. Członkowie gospodarstw domowych

W niniejszym rozdziale zbiorowość członków gospodarstw domowych jest określana jako beneficjenci pomocy społecznej¹, chociaż każdy rodzaj i forma pomocy są przyznawane decyzją imiennie, na konkretną osobę i w zależności od charakteru świadczenia mogą być „adresowane” na jedną osobę w wieloosobowej rodzinie.

Niemniej autorzy przyjęli takie ujęcie, kierując się tym, że każda forma pomocy wywiera, choćby niewielki wpływ na sytuację bytową wszystkich osób pozostających we wspólnym gospodarstwie, szczególnie dzieci i młodzieży pozostających na utrzymaniu, ale także ich rodziców, którzy nie „z własnej winy” nie są w stanie zapewnić odpowiednich warunków.

W 2008 roku gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej skupiały 3286,9 tys. osób, co stanowi 8,6% ogółu ludności Polski.

BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ W 2008 R.

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
	W tysiącach osób		
Ogółem	3286,9	1438,2	1848,7
Mężczyźni	1616,5	689,0	927,5
Kobiety	1670,4	749,2	921,2
	W odsetkach		
Ogółem	100,0	100,0	100,0
Mężczyźni	49,2	47,9	50,2
Kobiety	50,8	52,1	49,8
	Natężenie w populacji ogółem w %		
Ogółem	8,6	6,2	12,5
Mężczyźni	8,8	6,2	12,6
Kobiety	8,5	6,1	12,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

W zbiorowości beneficjentów przeważają nieznacznie kobiety – 50,8%. W miastach przewaga kobiet jest nieco wyższa, natomiast na wsi mężczyzn jest minimalnie więcej.

1. Terytorialne zróżnicowanie uzależnienia ludności od pomocy społecznej

Struktura beneficjentów pomocy społecznej według miejsca zamieszkania znacznie odbiega od takiej samej struktury ludności Polski. Według danych GUS, w roku 2008, wskaźnik urbanizacji, czyli odsetek ludności miejskiej w populacji ogółem wyniósł 61%. W populacji beneficjentów taki sam wskaźnik wynosił niespełna 44%.

Udział beneficjentów pomocy społecznej zamieszkujących na wsi w liczbie ludności wiejskiej ogółem wyniósł 12,5% i jest dwukrotnie wyższy od wskaźnika dla ludności miejskiej – 6,2%. Niemal tak wysokie jak na wsi, natężenie beneficjentów pomocy społecznej jest też w najmniejszych miastach, liczących mniej niż 5 tys. mieszkańców.

¹ Patrz uwagi metodyczne str. 16

BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2008 R.

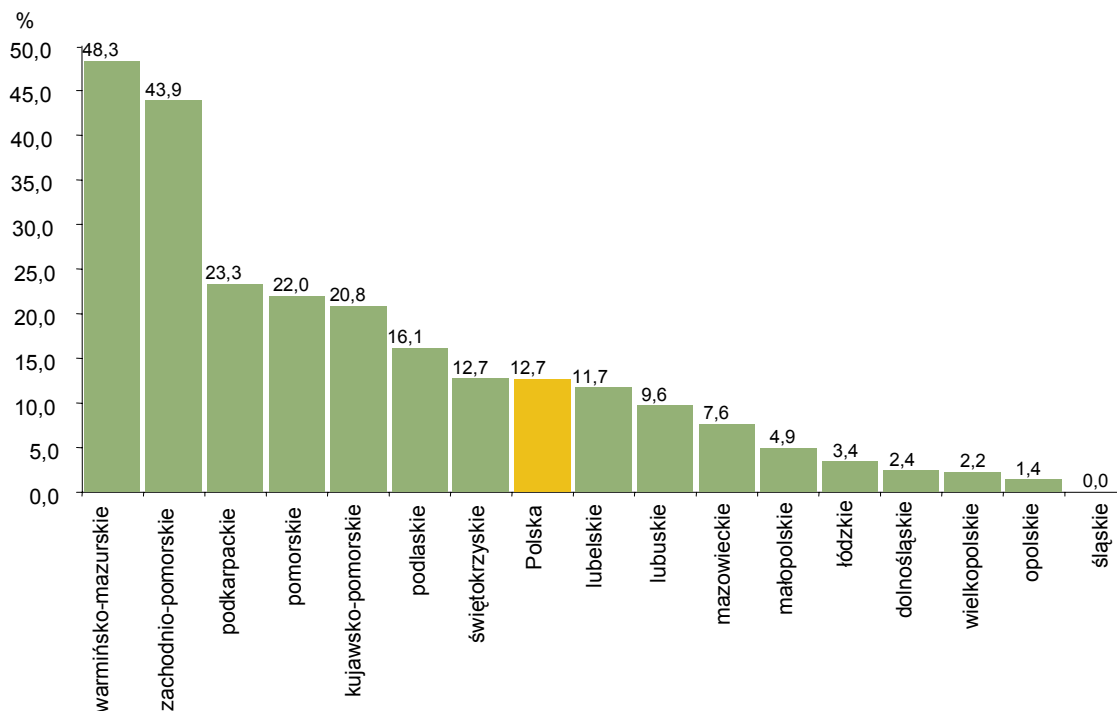
Wyszczególnienie	Liczba ludności			Struktura ludności wg miejsca zamieszkania	
	ogółem ^a	w rodzinach beneficjentów		ogółem	w rodzinach beneficjentów
		razem	ogółem =100		
	w tysiącach			w procentach	
Ogółem	38135,9	3286,9	8,6	100,0	100,0
Miasta ogółem	23288,2	1438,2	6,2	61,1	43,8
o liczbie ludności:					
Poniżej 5000	928,3	107,7	11,6	2,4	3,3
5000-9999	1345,2	111,3	8,3	3,5	3,4
10000-19999	2643,9	215,4	8,1	6,9	6,6
20000-49999	4192,3	283,4	6,8	11,0	8,6
50000-99999	3211,0	213,4	6,6	8,4	6,5
100000-199999	3044,4	166,9	5,5	8,0	5,1
200000 i więcej	7923,1	340,1	4,3	20,8	10,3
Wieś	14847,7	1848,7	12,5	38,9	56,2

a Stan w dniu 31 XII 2008 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS oraz danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Z terenów wiejskich łącznie z tymi najmniejszymi miastami, gdzie łącznie mieszka nieco ponad 40% ludności Polski, wywodzi się ponad 60% populacji beneficjentów pomocy społecznej.

WYKRES 26. UDZIAŁ GMIN Z NATĘŻENIEM BENEFICJENTÓW PRZEKRACZAJĄCYM 20% MIESZKAŃCÓW W 2008 R.

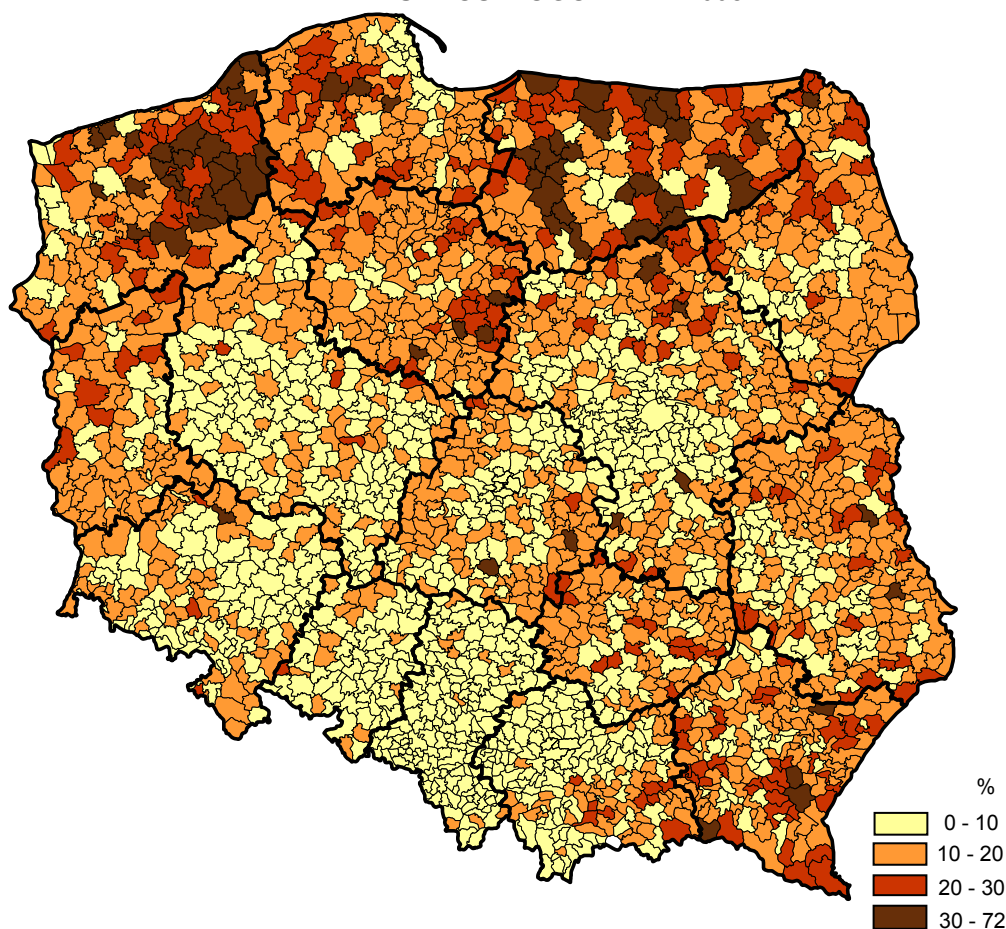
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Głębokie zróżnicowanie, jeżeli chodzi o natężenie beneficjentów pomocy społecznej da się zauważyć w granicach województw.

Gminy o największym udziale beneficjentów w liczbie mieszkańców skupione są w województwach: warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim, podkarpackim i pomorskim gdzie znajduje się ponad połowa gmin o przekraczającym 20% udziale beneficjentów pomocy społecznej w liczbie mieszkańców (patrz wykres 26). Dominują więc województwa północne i wschodnie, do których należałoby doliczyć jeszcze kujawsko-pomorskie – 1/5 gmin i podlaskie – 16% gmin gdzie natężenie beneficjentów pomocy społecznej przekracza 20%.

Duża rozpiętość pomiędzy najniższym, a najwyższym wskaźnikiem udziału beneficjentów pomocy społecznej w liczbie mieszkańców zachodzi w tych województwach, w których silne ośrodki miejskie, o stosunkowo niskim zapotrzebowaniu na pomoc społeczną, funkcjonują w otoczeniu wsi i małych miast, gdzie względna liczba beneficjentów jest znacznie większa niż w dużych miastach (patrz mapa 8).

**MAPA 8. UDZIAŁ BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ
W LICZBIE LUDNOŚCI OGÓŁEM W 2008 R.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny oraz danych GUS.

Procentowy udział członków gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w poszczególnych gminach przedstawia powyższa mapa. Wyraźnie zarysowuje się tu obszar Polski północnej, wschodniej i południowo-wschodniej, jako obszar, na którym relatywnie większa liczba ludności jest uzależniona od korzystania z pomocy społecznej.

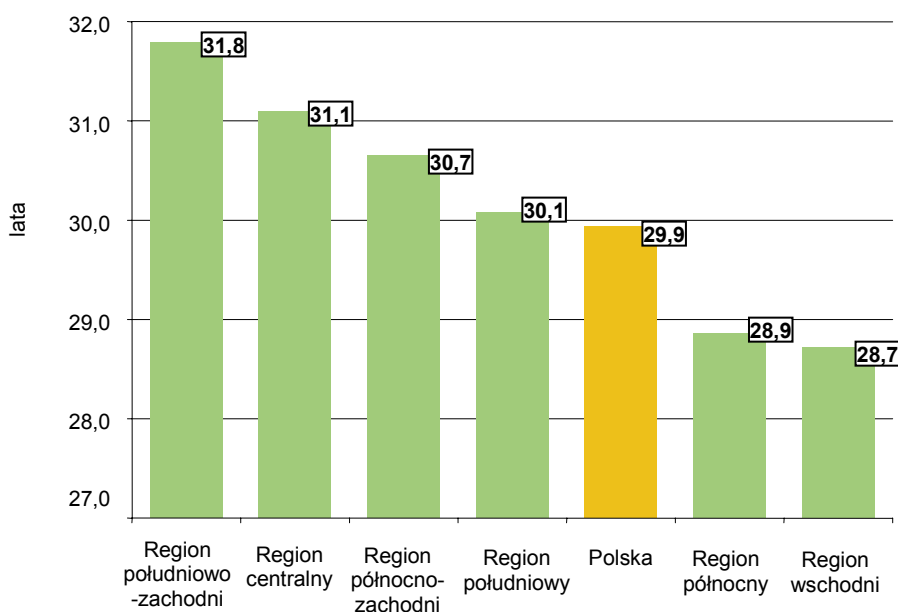
W 314 gminach, co stanowi 13% ogółu najmniejszych jednostek administracyjnych kraju, wskaźnik natężenia beneficjentów pomocy społecznej przekroczył 20%, a w 72 przekroczył 30%. W Polsce północnej jest 15 gmin, w których udział ten w 2008 roku przekroczył 50% (10 gmin znajduje się w województwie zachodniopomorskim, a 5 w warmińsko - mazurskim). Najniższe wskaźniki udziału beneficjentów w liczbie mieszkańców gmin występują na Śląsku i Opolszczyźnie oraz w sąsiedztwie Krakowa, Wrocławia, Poznania i Warszawy.

2. Struktura według wieku

W Polsce średnia wieku osób w gospodarstwach korzystających z pomocy społecznej w 2008 r. liczona jako mediana wieku wynosiła prawie 30 lat. Dla porównania statystyczny mieszkaniec kraju w tym samym czasie był znacznie starszy, gdyż liczył ponad 37 lat.

Przeciętny wiek świadczeniobiorcy pomocy społecznej był niższy od przeciętnego wieku mieszkańca każdego z regionów (patrz wykres 27). Najwyższą średnią wieku charakteryzowali się beneficjenci z regionu południowo-zachodniego – 31,8, a najniższą regionu wschodniego – 28,7.

WYKRES 27. MEDIANA WIEKU BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG REGIONÓW W 2008 R.

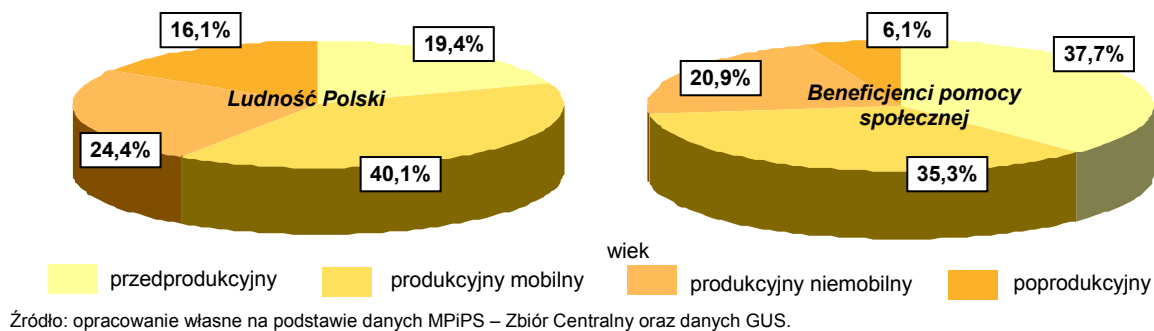
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Według stanu w końcu czerwca 2008 roku liczba ludności kraju w wieku produkcyjnym² - wynosiła ponad 24,6 mln osób, czyli 64,5% ludności ogółem, a w wieku nieprodukcyjnym 13,5 mln. Dla ogółu populacji wskaźnik obciążenia ekonomicznego, rozumiany jako liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosił 55. W poszczególnych województwach wskaźnik ten kształtował się na poziomie od 52 osób w województwie dolnośląskim, lubuskim i zachodnio-pomorskim do 59 osób w województwie podlaskim.

² Patrz uwagi metodyczne str.20

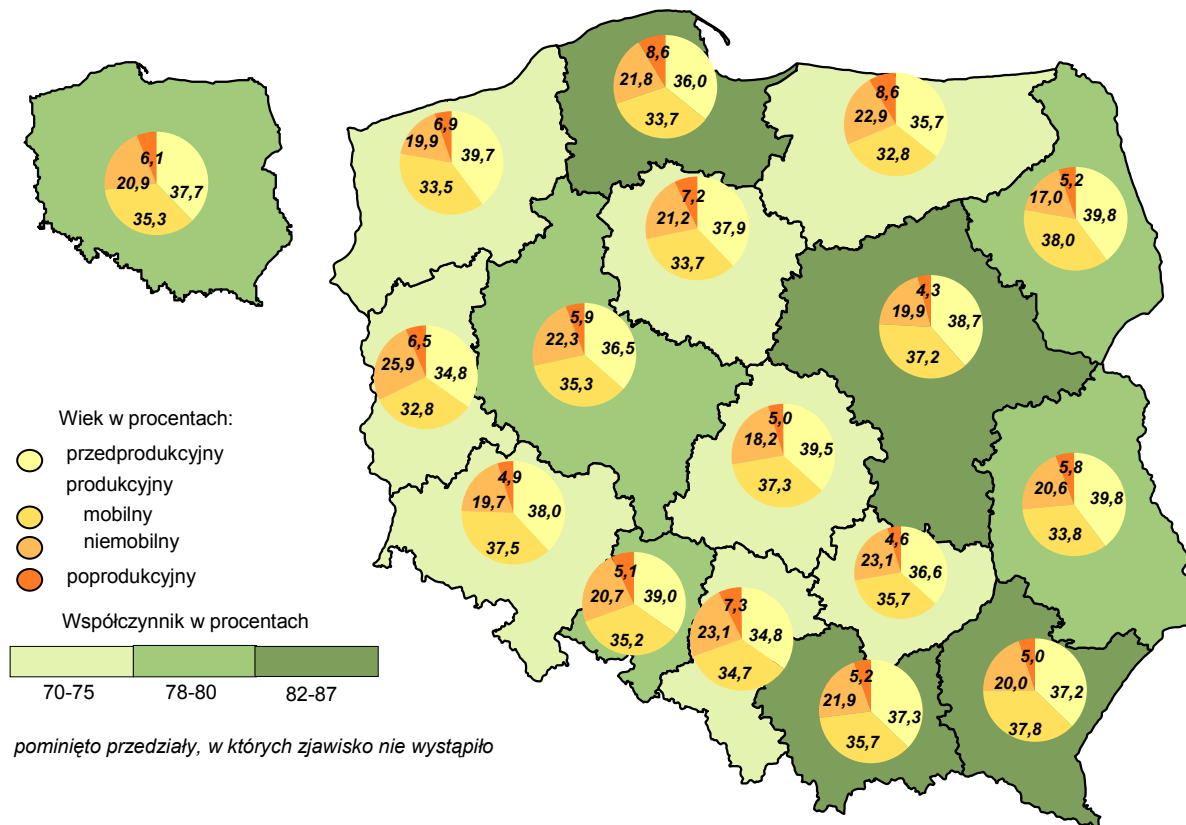
Struktura beneficjentów pomocy społecznej według ekonomicznych grup wieku (patrz wykres 28) w porównaniu do ogółu ludności różni się znacząco, gdyż pomoc społeczna jest kierowana głównie do gospodarstw domowych i rodzin słabych ekonomicznie gdzie jest relatywnie więcej osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli pozostających na utrzymaniu dzieci do lat 14 i młodzieży do lat 17, która niemal w 100% także pozostaje na utrzymaniu kontynuując naukę.

WYKRES 28. LUDNOŚĆ POLSKI I BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W 2008 R.

Stąd w zbiorowości beneficjentów udział osób w wieku przedprodukcyjnym jest blisko 2-krotnie wyższy niż w populacji ogółem. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w populacji beneficjentów jest o 10 punktów procentowych niższy w porównaniu do odpowiedniego udziału w populacji ogółem. Niemniej z tej informacji nie można wyciągać pochopnych wniosków o dobrej kondycji ekonomicznej ogółu osób starszych.

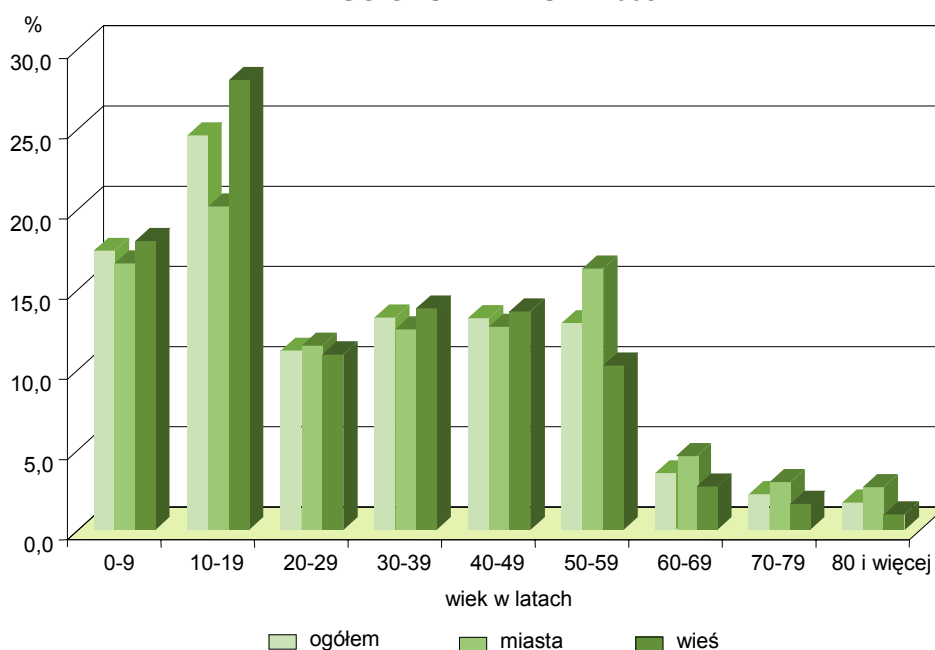
MAPA 10. WSPÓŁCZYNNIK OBCIĄŻENIA EKONOMICZNEGO BENEFICJENTÓW I ICH STRUKTURA WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Wskaźnik obciążenia ekonomicznego w populacji beneficjentów pomocy społecznej w 2008 roku wynosił 78 osób i był o 23 punkty wyższy niż wyliczony dla ogółu ludności Polski. W układzie przestrzennym najmniej osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało w województwie lubuskim – 70, a najwięcej w małopolskim – 83 osoby (patrz mapa 10). W strukturze beneficjentów według ekonomicznych grup wieku, w trzech województwach: lubelskim, podlaskim i zachodniopomorskim udział osób w wieku przedprodukcyjnym sięga 40% omawianej populacji. Relatywnie najmniejszy udział – poniżej 35% w populacji beneficjentów mają dzieci i młodzież do lat 17 w województwach śląskim i lubuskim.

WYKRES 29. STRUKTURA BENEFICJENTÓW W MIASTACH I NA WSI WEDŁUG GRUP WIEKU W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

W bardziej szczegółowej strukturze beneficjentów według 10 - letnich grup wieku najliczniejszą grupę stanowią dzieci i młodzież w wieku 10-19 lat. Ich udział w całej zbiorowości wynosi 24%. W tej grupie obserwuje się także największe zróżnicowanie między miastem i wsią (patrz wykres 29).

Rozpatrując strukturę beneficjentów według 5-cio letnich grup wieku, można z dużym przybliżeniem wyodrębnić zbiorowość uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (dzieci w wieku 5-14 lat). Ich udział w łącznej liczbie członków gospodarstw korzystających z pomocy społecznej wynosił 22,8%. Ta grupa wiekowa w największym stopniu korzysta z pomocy w formie posiłków, czyli obiadów w stołówkach szkolnych.

Młodzież z przedziału wiekowego 15-19 lat stanowi 12,0% ogółu członków gospodarstw domowych, które otrzymały pomoc w analizowanym roku.

Struktura zbiorowości beneficjentów według wieku zamieszkujących na wsi charakteryzuje się wyższym niż w mieście odsetkiem dzieci i młodzieży oraz znacznie niższym udziałem osób z najstarszych grup wiekowych.

3. Stan zdrowia

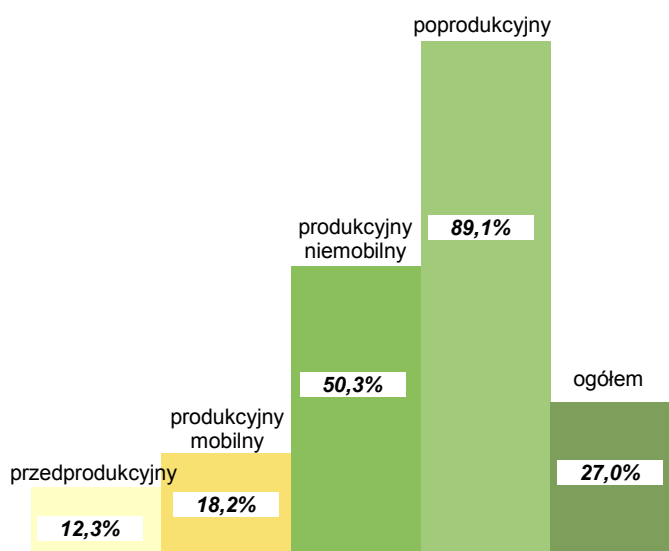
Z ogółu członków gospodarstw korzystających z pomocy społecznej blisko 30% osób zgłosiło w wywiadzie zły stan zdrowia – ze względu na chorobę lub niepełnosprawność.

Natężenie występowania osób chorych jest jednak bardzo zróżnicowane w zależności od wieku beneficjentów. Dla osób w wieku do 45 lat udział ten przekracza 20%, wśród osób starszych osoby chore przeważają znacznie. Odsetek osób chorych w wieku produkcyjnym przekracza 30%, przy czym waha się on w przedziale od 12% dla osób pracujących, do prawie 50% dla osób biernych zawodowo.

Udział osób w wieku produkcyjnym chorych lub niepełnosprawnych jest znacznie wyższy w mieście niż na wsi, częściej też jako osoby chore określani są mężczyźni niż kobiety. Szczególnie wśród biernych zawodowo osoby o złym stanie zdrowia zdarzają się częściej w grupie mężczyzn niż kobiet.

Wśród beneficjentów w wieku poprodukcyjnym osoby chore lub niepełnosprawne stanowią niemal 90% populacji (patrz wykres 30).

WYKRES 30. UDZIAŁ OSÓB CHORYCH LUB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POPULACJI BENEFICJENTÓW WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

W zbiorowości beneficjentów ogółem dominują członkowie gospodarstw domowych z dziećmi. Natomiast w strukturze osób chorych i niepełnosprawnych grupą dominującą są osoby samotnie gospodarujące. Znaczący odsetek osób chorych stanowią również osoby z małżeństw bezdzietnych. Zarówno osoby samotnie gospodarujące jak i małżeństwa bez dzieci tworzą osoby relatywnie najstarsze (średnia wieku w przedziale 56-58 lat), stąd ich udział wśród chorych i niepełnosprawnych jest najwyższy.

Struktura ta nie jest jednak jednorodna. Osoby tworzące gospodarstwa jednoosobowe stanowią dominującą grupę wśród beneficjentów chorych lub niepełnosprawnych w mieście. Na wsi wciąż przeważają, choć w mniejszym stopniu członkowie gospodarstw domowych rodzinnych – z dziećmi.

W ścisłym związku z tymi danymi pozostaje fakt, że niepełnosprawność wśród beneficjentów pomocy społecznej to głównie problem dużych miast i terenów zurbanizowanych. Udział chorych lub niepełnosprawnych beneficjentów w ich populacji generalnej w największych miastach Polski przekracza 40%, a w Krakowie, Warszawie i Trójmieście przekracza 50%. Wysoki odsetek, powyżej 40% beneficjentów stanowią osoby chore i niepełnosprawne również w obszarach podmiejskich.

Niemal 75% beneficjentów określonych podczas wywiadu środowiskowego jako osoby niepełnosprawne ma orzeczenie o niepełnosprawności, a 70% legitymuje się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności (wcześniej grupy inwalidzkie). Dają się zauważyć pewne różnice między miastem, a wsią; w mieście odsetek osób z przyznaną grupą inwalidzką wśród niepełnosprawnych jest o 5 punktów procentowych większy niż na wsi. Może to być spowodowane większą liczbą orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców na wsi dzieci do lat 16.

Ponad 11% orzeczeń to orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy lub samodzielnej egzystencji. Ponad 80% orzeczeń wystawiły zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności, przy czym najczęściej wystawiono orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na czas określony.

4. Poziom wykształcenia

Analizę poziomu wykształcenia przeprowadzono dla populacji w wieku 13 lat i więcej.

Poziom wykształcenia³ beneficjentów pomocy społecznej jest bardzo niski. W 2008 roku tylko nieco ponad 15% populacji posiadało wykształcenie, co najmniej średnie, przy czym, wśród beneficjentów mieszkających w miastach udział ten przekraczał 20%, a na wsi – nie sięgał 12%. Niemniej jak wykazano wcześniej, w zbiorowości beneficjentów udział osób w wieku przedprodukcyjnym jest 2-krotnie wyższy niż w populacji ogółem. Ta „zaburzona” struktura beneficjentów według wieku wywiera niekorzystny wpływ na strukturę poziomu ich wykształcenia.

STRUKTURA LUDNOŚCI I BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WYKSZTAŁCENIA W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludność ogółem	Beneficjenci pomocy społecznej		
		ogółem	miasta	wieś
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
wyższe	16,8	1,3	2,1	0,7
średnie i policealne	34,1	14,1	18,0	10,9
zasadnicze zawodowe	22,9	28,5	28,7	28,4
gimnazjalne	5,4	9,3	7,3	10,8
podstawowe ukończone oraz niepełne i bez wykształcenia	20,8	46,8	43,9	49,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie szacunków GUS oraz danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Z tego też powodu, rozkładu poziomu wykształcenia beneficjentów nie można bezpośrednio porównywać do rozkładu tej zmiennej w ludności Polski ogółem.

Z wcześniejszej analizy wynika, że w populacji beneficjentów relatywnie bardzo wysoki jest udział dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, stąd znaczna liczba osób, które mając ukończoną szkołę podstawową lub gimnazjum kontynuuje naukę. W roku 2008 w systemie pomocy społecznej ponad

³ Patrz uwagi metodyczne str.20

31% ogółu członków gospodarstw domowych było zarejestrowanych jako uczniowie i studenci. W liczbach bezwzględnych było to ponad 1029 tys. osób.

Omawiana w poprzednim rozdziale charakterystyka populacji beneficjentów według 5-letnich grup wieku wykazała, że młodzież z przedziału wiekowego 15-19 lat stanowi 12,0% ogółu populacji, a w liczbach bezwzględnych jest to 394,2 tys. osób. Jeśli z tej zbiorowości wyłączymy 87,2 tys. 15-latków oraz 66,5 tys. 19-latków, to pozostaje ponad 240 tys. młodzieży w wieku 16-18 lat potencjalnych uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Jak wynika z poniższej tabelki liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych wynosi 173,5 tys. osób. Jeżeli nawet założymy, że wszyscy są w wieku 16-18 lat, to stanowią oni ponad 72% młodzieży w tym wieku.

BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ KONTYNUUJĄCY NAUKĘ W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Uczniowie i studenci - beneficjenci pomocy społecznej w tys. osób	Udział beneficjentów w populacji uczniów i studentów ogółem
Ogółem	1029,1	13,0
Uczniowie szkół podstawowych	566,0	23,8
Uczniowie gimnazjum	272,9	18,8
Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	173,5	9,2
Uczniowie szkół policealnych	3,4	1,1
Studenci	13,3	0,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Zatem w zbiorowości beneficjentów pomocy społecznej, udział 16-18-latków, którzy nie kontynuują nauki w subpopulacji osób w tym wieku wynosi blisko 28% i jest bardzo wysoki (*porównaj Uwarunkowania pomocy społecznej str. 31*). W skali kraju udział nie uczącej się młodzieży w wieku 16-18 lat wynosi 10,5%.

Charakterystyczną cechą ludności kraju ogółem, a także beneficjentów pomocy społecznej jest to, że mieszkańcy największych miast są przeciętnie lepiej wykształceni niż mieszkańcy wsi. W populacji beneficjentów udział osób ze średnim i wyższym wykształceniem w największych miastach wyniósł 25% i jest ponad dwukrotnie wyższy niż na wsi.

5. Aktywność ekonomiczna

Analizę aktywności ekonomicznej przeprowadzono dla populacji w wieku 15 lat i więcej.

W roku 2008 spośród ogółu beneficjentów pomocy społecznej, dla których określano aktywność ekonomiczną niewiele ponad 45% stanowią osoby aktywne zawodowo, a blisko 55% - zawodowo bierni.

Niemniej w zbiorowości aktywnych zawodowo, tylko 16,7% zadeklarowało w wywiadzie środowiskowym swoją pozycję na rynku pracy jako „pracujący”, a 28,6 %, to osoby „bezrobotne”.

Ludność wiejska cechuje się nieco większą aktywnością zawodową. Znacznie większy niż w mieście jest tam odsetek osób pracujących i nieco mniejszy udział osób określonych w wywiadzie środowiskowym jako bezrobotne.

AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Aktywni zawodowo		Bierni zawodowo
		pracujący	bezrobotni	
a – osoby w wieku 15 lat i więcej b – osoby w wieku 18 lat i więcej c – osoby w wieku produkcyjnym	w procentach			
Ogółem	100,0	16,7	28,6	54,7
..... a	100,0	18,7	32,2	49,1
..... b	100,0	20,7	35,3	44,1
Miasta	100,0	12,5	31,6	55,9
..... a	100,0	13,6	34,6	51,8
..... b	100,0	15,5	39,1	45,4
Wieś	100,0	20,2	26,1	53,7
..... a	100,0	23,2	30,0	46,8
..... b	100,0	24,9	32,1	43,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Spośród wszystkich województw jedynie w Małopolsce struktura zbiorowości według analizowanej cechy nieznacznie odbiega od pozostałych województw charakteryzując się najwyższym udziałem biernych zawodowo oraz najniższym odsetkiem bezrobotnych (odpowiednio – 65,3% i 18,7%).

STRUKTURA BENEFICJENTÓW W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ I WOJEWÓDZTW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Pracujący	Bezrobotni	Bierni zawodowo
Polska	100,0	16,7	28,6	54,7
Dolnośląskie	100,0	12,4	35,2	52,4
Kujawsko-pomorskie	100,0	16,7	35,9	47,3
Lubelskie	100,0	20,1	27,2	52,7
Lubuskie	100,0	15,6	32,9	51,5
Łódzkie	100,0	18,5	29,5	52,0
Małopolskie	100,0	16,0	18,7	65,3
Mazowieckie	100,0	19,3	25,0	55,7
Opolskie	100,0	14,8	32,7	52,5
Podkarpackie	100,0	17,2	28,2	54,6
Podlaskie	100,0	20,3	25,2	54,5
Pomorskie	100,0	16,3	24,6	59,2
Śląskie	100,0	16,1	31,4	52,5
Świętokrzyskie	100,0	17,7	29,7	52,6
Warmińsko-mazurskie	100,0	13,5	34,3	52,1
Wielkopolskie	100,0	17,5	22,3	60,3
Zachodniopomorskie	100,0	12,4	32,2	55,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS – Zbiór Centralny.

Średnio, co piąta osoba z populacji beneficjentów w wieku produkcyjnym pozostaje w stosunku pracy (23,6 % w wieku mobilnym i 15,6% w wieku niemobilnym), co trzecia znajduje się na bezrobociu, a około 44% jest biernych zawodowo.

6. Źródła utrzymania

Ponad 80% populacji beneficjentów w wieku produkcyjnym posiadających własne źródło dochodów utrzymywało się w roku 2008 ze źródeł niezarobkowych. Tylko dla 19,8% beneficjentów praca stanowiła główne źródło dochodu, a jeszcze mniej – 15,3% utrzymywało się z pracy stałej.

GLÓWNE ŹRÓDŁO DOCHODU BENEFICJENTÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Praca	Praca stała		Praca dorywcza	Niezarobkowe źródło utrzymania	
			razem	w tym użytkownicy gospodarstw rolnych		razem	w tym emerytury i renty
	w tysiącach	w odsetkach					
Ogółem	1849,1	19,8	15,3	3,4	4,9	40,0	7,1
Miasta	840,1	16,3	11,8	0,5	4,8	43,4	7,6
Wieś	1009,0	22,7	18,3	5,8	5,0	37,2	6,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Warto też zauważyć, że wśród mieszkańców wsi utrzymujących się z pracy, tylko co czwarty beneficjent wykazał użytkowanie gospodarstwa rolnego jako źródło dochodu, jest to tylko 6% beneficjentów w wieku produkcyjnym. Przypomnijmy w tym miejscu, że 60% beneficjentów pomocy społecznej to mieszkańcy wsi.

Osoby w wieku poprodukcyjnym, utrzymują się głównie z niezarobkowych źródeł utrzymania. Tylko niewielki odsetek deklaruował w roku 2008 dochody z pracy. Podobnie jak w przypadku osób w wieku produkcyjnym nieco większą aktywność zawodową wykazują mieszkańcy wsi, gdzie odsetek utrzymujących się z pracy jest czterokrotnie większy niż w mieście.

GLÓWNE ŹRÓDŁO DOCHODU BENEFICJENTÓW W WIEKU POPRODUKCYJNYM W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Praca	Niezarobkowe źródła utrzymania	
			razem	w tym renty i emerytury
	w tysiącach	w odsetkach		
Ogółem	198,9	1,8	82,8	61,3
Miasta	121,2	0,7	85,2	62,8
Wieś	77,6	3,4	79,1	59,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPIPS – Zbiór Centralny.

Ponad 74% beneficjentów w wieku poprodukcyjnym utrzymuje się ze stałych form źródeł niezarobkowych, tj. z emerytur i rent. Na wsi odsetek utrzymujących się z rent i emerytur jest nieco większy niż w mieście.

Osoby utrzymywane

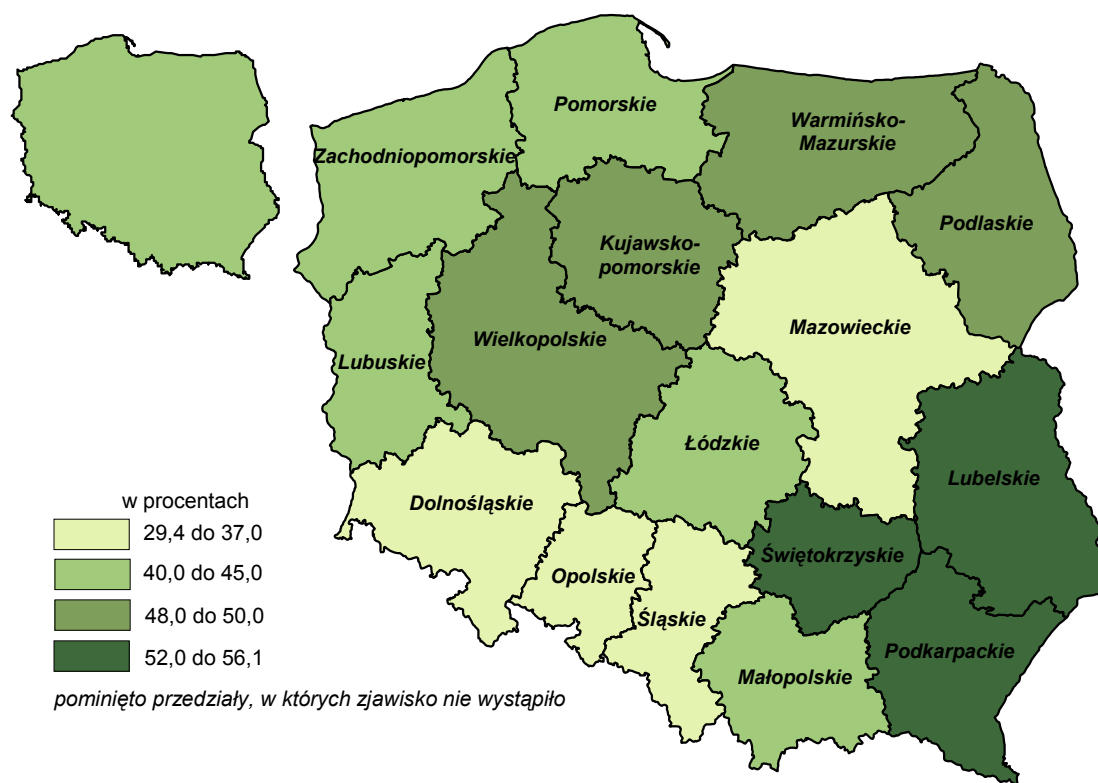
Z populacji beneficjentów w wieku 18 lat i więcej osoby bez własnego źródła dochodu to głównie beneficjenci w wieku produkcyjnym. O ile w populacji „dorosłych” beneficjentów osoby w wieku produkcyjnym stanowią nieco ponad 90%, to ich udział w grupie osób bez dochodu rośnie o kilka punktów procentowych. Odsetek osób utrzymywanych wśród osób w wieku poprodukcyjnym jest dwukrotnie niższy niż w populacji osób wieku produkcyjnym. Udział osób utrzymywanych w wieku produkcyjnym jak również wśród osób starszych jest nieco większy na wsi niż w mieście.

III. BENEFICJENCI ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH

1. CHARAKTERYSTYKA RODZIN

Według stanu na grudzień 2008 roku¹, świadczenia rodzinne otrzymało 2302,9 tys. beneficjentów. W łącznej liczbie biorców świadczeń rodzinnych – blisko 85%, a liczbach bezwzględnych 1948,1 tys. stanowiły rodziny z dziećmi na utrzymaniu². Pozostali to osoby pełnoletnie, czyli uczniowie szkół policealnych i studenci uprawnieni do pobierania świadczeń rodzinnych na siebie oraz osoby po 75 roku życia uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego w ramach ustawy o świadczeniach rodzinnych. W omawianym roku, rodziny z dziećmi na utrzymaniu otrzymywały świadczenia dla 3400,9 tys. dzieci w wieku 0-18 lat, co stanowi 42,9% ogółu populacji w tym wieku. Między województwami występuje silne zróżnicowanie natężenia dzieci – beneficjentów świadczeń rodzinnych (patrz mapa 11).

MAPA 11. UDZIAŁ BENEFICJENTÓW ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH W WIEKU DO LAT 18 W LICZBIE DZIECI OGÓŁEM W TYM WIEKU W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Sprawozdania Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych.

Relatywnie najwięcej dzieci, na które są wypłacane świadczenia rodzinne występuje w województwach podkarpackim, świętokrzyskim i lubelskim, odpowiednio 56; 54 i 52% ogółu dzieci i młodzieży do lat 18. Także w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim, co drugie dziecko w wieku do lat 18 jest objęte świadczeniami rodzinnymi.

¹ Dane pochodzą ze sprawozdania za 3 miesiąc czwartego kwartału. W informacji o realizacji świadczeń rodzinnych w 2008 r. MPIPS wykazało, że ze świadczeń rodzinnych ogółem skorzystało 2,590,5 tys. rodzin, łączne z tymi które otrzymały tylko jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka.

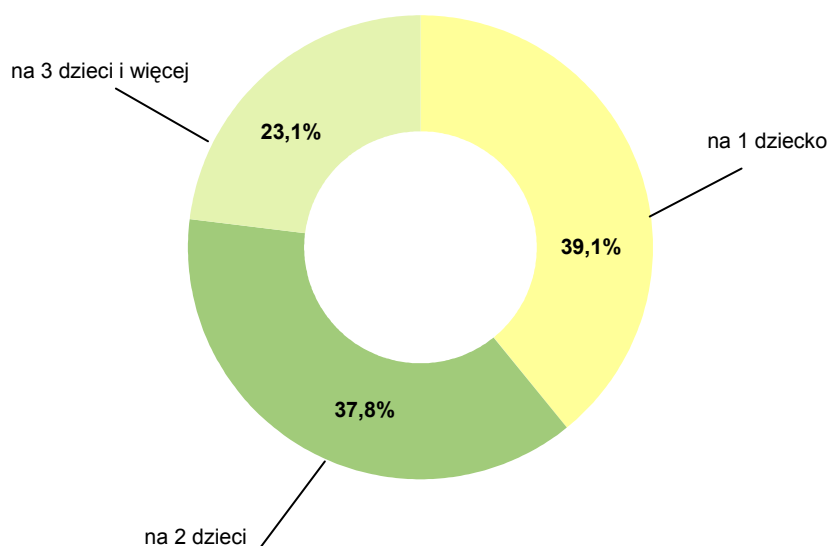
² Patrz uwagi metodyczne str.19

Najniższy udział dzieci – beneficjentów świadczeń rodzinnych w populacji do lat 18 wystąpił w województwie śląskim gdzie nieznacznie przekroczył 29%. Także stosunkowo niski wskaźnik dotyczy województw opolskiego – 33% oraz dolnośląskiego – 35%. Zróżnicowanie przestrzenne omawianego wyżej wskaźnika w znacznym stopniu pokrywa się z udziałem dzieci w populacji ogółem (porównaj: *Uwarunkowania pomocy społecznej* – str. 29).

W zbiorowości rodzin z dziećmi na utrzymaniu 20% to rodziny niepełne, a nieco ponad 10% to rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym.

Struktura rodzin według liczby dzieci, na które są pobierane świadczenia rodzinne wskazuje na niski status ekonomiczny wielu rodzin nie tylko wielodzietnych. Z wykazanych wcześniej 1948,1 tys. rodzin z dziećmi ponad 3/4 tej zbiorowości to rodziny, w których wychowuje się nie więcej niż dwoje dzieci. Udział rodzin wielodzietnych, czyli, z co najmniej trojgiem dzieci nieznacznie przekraczał 23% (patrz wykres 31).

**WYKRES 31. RODZINY WEDŁUG LICZBY DZIECI,
NA KTÓRE OTRZYMAŁY ŚWIADCZENIA RODZINNE W 2008 R.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Sprawozdania Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych.

Ubóstwo materialne wielu rodzin – beneficjentów świadczeń rodzinnych obrazuje ich struktura według wysokości miesięcznego dochodu na osobę w rodzinie.

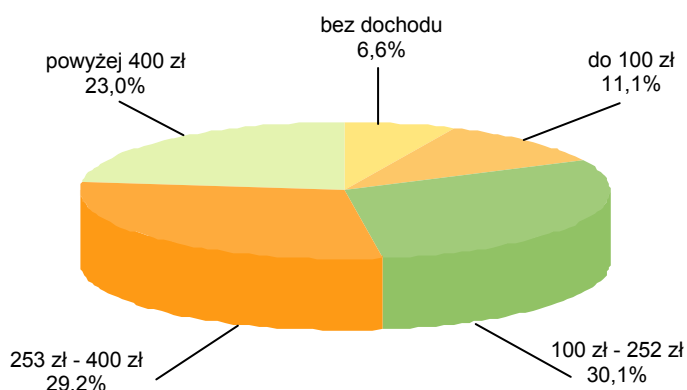
Uprawniające do świadczeń rodzinnych kryterium dochodowe 504 zł na osobę w rodzinie (z tej charakterystyki wyłączono rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym, gdzie kryterium wynosi 583 zł) stanowi mniej niż połowę przeciętnego dochodu rozporządzalnego na osobę w gospodarstwie domowym, który w 2008 r. wynosił 1046 zł – (porównaj: *Uwarunkowania pomocy społecznej* – str. 43).

Porównanie takie jest uprawnione metodologicznie, z uwagą, że dochód rozporządzalny obejmuje także dochody niepieniężne – tzw. spożycie naturalne, czyli wartość towarów i usług konsumpcyjnych

pobranym z własnego gospodarstwa rolnego lub z działalności gospodarczej prowadzonej na własny rachunek. Niemniej – jak wynika z badań GUS, udział dochodów niepieniężnych w dochodzie rozporządzalnym jest niewielki.

Mimo tak określonego kryterium dochodowego, 48% rodzin pobierających świadczenia rodzinie osiąga miesięcznie na członka rodziny dochód nieprzekraczający połowy tego kryterium, czyli 252 zł, w tym 6,6% rodzin nie uzyskuje własnych dochodów, zatem pozostają na utrzymaniu (patrz wykres 32).

WYKRES 32. RODZINY - BENEFICJENCI ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH WEDŁUG DOCHODU NA OSOBĘ W RODZINIE W 2007 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Sprawozdania Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych.

Najwięcej, bo co trzecia rodzina ma na utrzymanie od 100 do 252 zł miesięcznie na osobę w rodzinie. Niemal tyle samo rodzin osiąga dochód na osobę, w przedziale 253 – 400 zł miesięcznie. Rodziny o dochodzie przekraczającym 400 zł na osobę stanowiły 23% ogółu rodzin z dziećmi na utrzymaniu.

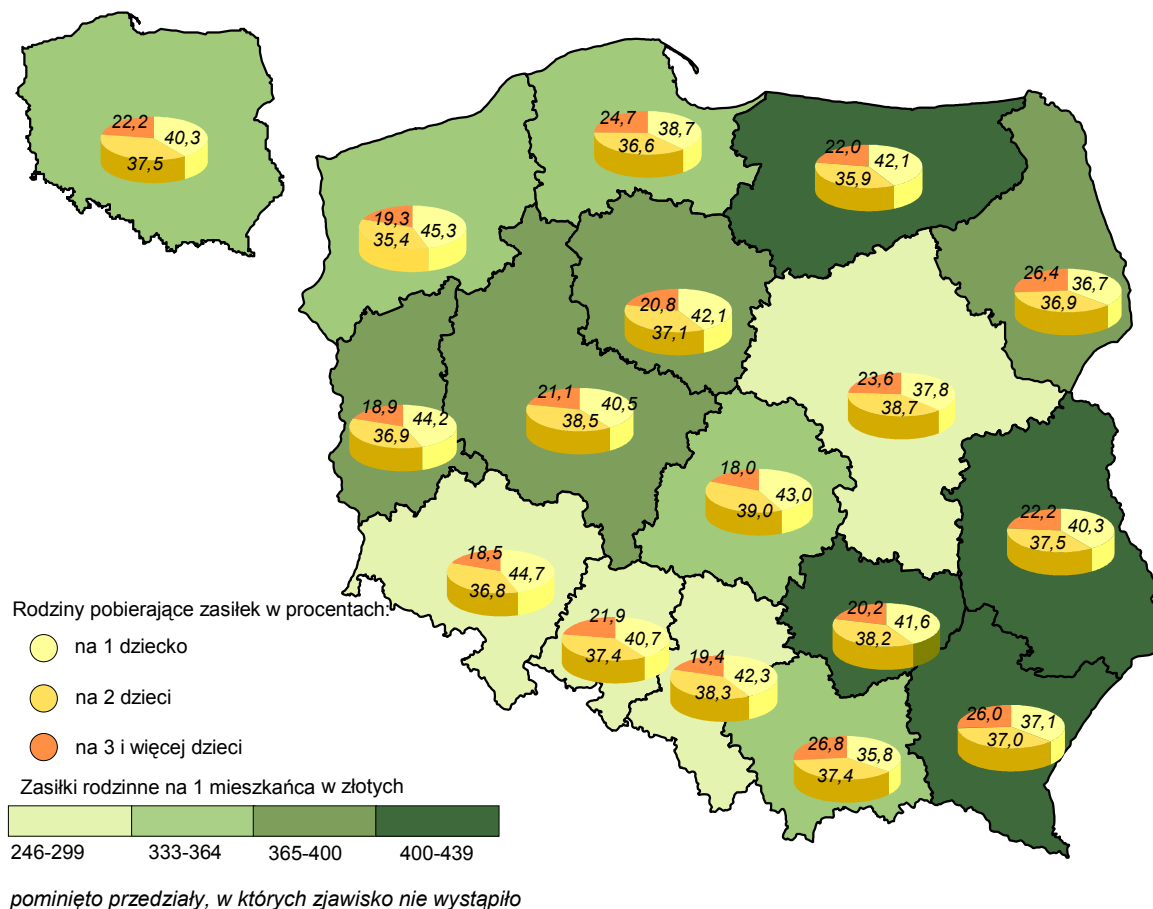
2. RODZAJE I WARTOŚĆ ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH

W 2008 r. beneficjenci świadczeń rodzinnych otrzymali 76,3 mln różnego rodzaju świadczeń i było to o 9,4% mniej niż rok wcześniej, a w poprzednim rozdziale zaznaczono, że liczba beneficjentów zmniejszyła się o 14%. Spadek liczby zarówno beneficjentów jak i wypłaconych świadczeń wynika głównie ze zmniejszenia ogólnej liczby dzieci w grupie wiekowej uprawniającej do zasiłku rodzinnego (niż demograficzny), ale także jest efektem wzrastającej zamożności społeczeństwa, przy jednoczesnym utrzymaniu wysokości kryterium dochodowego na poziomie określonym w roku 2004.

Zasadniczym świadczeniem rodzinnym jest zasiłek rodzinny (patrz mapa 12). Jego udział w ogólnej liczbie 76,3 mln świadczeń w omawianym roku sięgnął niemal 60%, wszystkie dodatki do zasiłku rodzinnego stanowiły 27,5% ogółu, a świadczenia opiekuńcze 13,2% globalnej liczby wypłaconych świadczeń.

Zasiłek rodzinny otrzymywało 1719,7 tys. rodzin z dziećmi. Niemal 78% tej populacji stanowią rodziny pobierające zasiłek na jedno lub dwoje dzieci. W układzie przestrzennym zróżnicowanie w strukturze rodzin według liczby dzieci, na które otrzymały zasiłek rodzinny pozostaje w zależności do natężenia występowania rodzin wielodzietnych (porównaj: *Uwarunkowania pomocy społecznej* – str. 30). Im relatywnie mniej tych ostatnich, tym częściej zasiłek rodzinny otrzymywały rodziny z jednym dzieckiem.

MAPA 12. ZASIŁKI RODZINNE NA 1 MIESZKAŃCA W WIEKU DO LAT 18 I RODZINY WEDŁUG LICZBY DZIECI, NA KTÓRE OTRZYMAŁY ZASIŁEK RODZINNY W 2008 R.

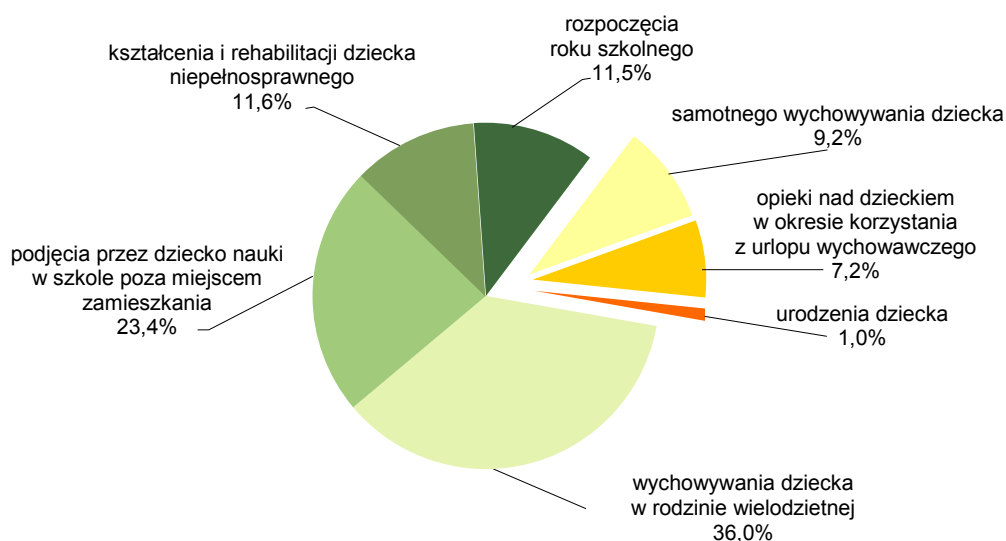
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Sprawozdania Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych oraz danych GUS.

Takie wnioski nasuwają się po analizie sytuacji w trzech województwach – zachodniopomorskim, lubuskim i dolnośląskim, gdzie zwraca uwagę bardzo wysoki wynoszący odpowiednio – 45,3; 44,7 oraz 44,2%, przy średniej krajowej 40,3% - udział rodzin otrzymujących zasiłek na 1 dziecko. W województwach małopolskim, podkarpackim i podlaskim, z tradycją wysokiego natężenia rodzin wielodzietnych, udział tych, które otrzymały zasiłek rodzinny na 1 dziecko wynosił 36-37%. Także przeciętna wartość zasiłków rodzinnych na 1 mieszkańca w wieku do lat 18, w omawianym roku pozostaje w związku z natężeniem występowania rodzin mających na utrzymaniu troje lub więcej

dzieci. Najwyższa kwota – 439 zł przypadała na statystycznego mieszkańca w wieku do lat 18 w województwie podkarpackim, a najniższa – 246 zł w województwie śląskim.

W analizowanym roku dodatki do zasiłków rodzinnych były wypłacane dla niemal połowy (47,6 %) dzieci objętych tymi zasiłkami (patrz wykres 33). Najwięcej dodatków było związanych z wychowywaniem dziecka w rodzinie wielodzietnej – 36%. Dodatki z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania stanowiły 23,4%, a związane z kształceniem i rehabilitacją dziecka niepełnosprawnego - 11,6% ogólnej liczby dodatków.

WYKRES 33. STRUKTURA DODATKÓW DO ZASIŁKU RODZINNEGO W 2008 R.

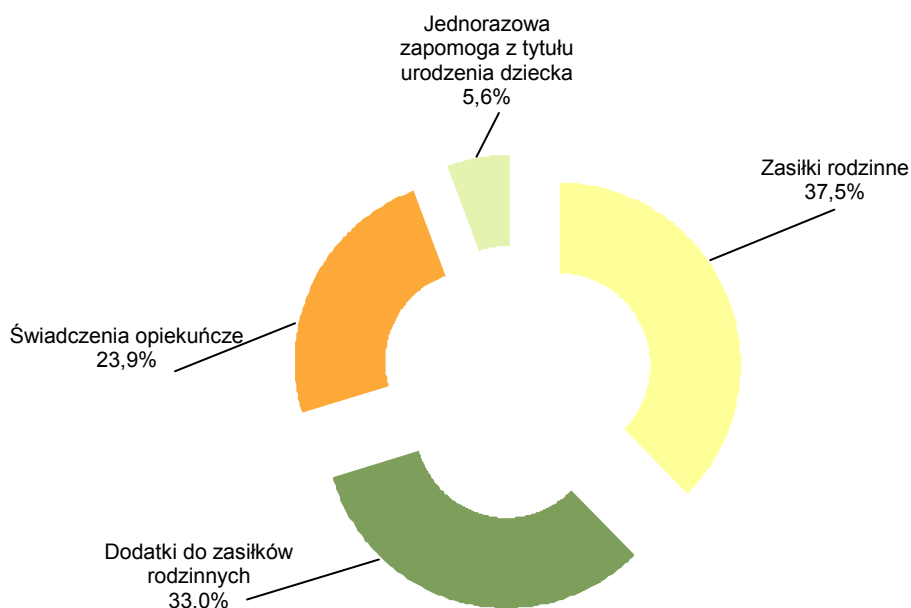
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Sprawozdania Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych.

Świadczenia opiekuńcze stanowiły 13,2% ogólnej liczby wypłaconych świadczeń, z czego zasiłki pielęgnacyjne stanowiły 12,1%, a świadczenia pielęgnacyjne 1,1%. Zasiłków pielęgnacyjnych w 2008 r. wypłacono o blisko 6 % więcej niż w 2007 r. Wzrost ten był spowodowany przede wszystkim wzrostem liczby orzeczeń o znacznym stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia.

Wydatki budżetu państwa na realizację ustawy o świadczeniach rodzinnych w 2008 r. przekroczyły kwotę 7,3 mld zł, a ich struktura ukształtowała się następująco (patrz wykres 34). Ponad 2,7 mld zł, czyli więcej niż 1/3 ogółu wydatków stanowiły zasiłki rodzinne, niewiele mniejszą kwotę – przekraczającą 2,4 mld zł, czyli 1/3 ogółu środków wydatkowano na dodatki do zasiłków rodzinnych. Na wypłaty świadczeń opiekuńczych przeznaczono niemal 1,8 mld zł, w tym zasadniczą część – ponad 1,4 mld stanowiły zasiłki pielęgnacyjne.

Z globalnej puli wydatków państwa na świadczenia rodzinne, 412,4 mln zł wypłacono w formie tzw. „becikowego”, czyli jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka wprowadzonej w 2006 r. To świadczenie ma powszechny charakter, niezależny od poziomu uzyskiwanych dochodów, dlatego, jak zaznaczono w uwagach metodycznych, w przedstawionej wcześniej analizie rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych wyłączono te, które otrzymały tylko tę jednorazową zapomogę. W omawianych wyżej rodzajach i liczbie świadczeń tych zapomóg także nie uwzględniono.

WYKRES 34. STRUKTURA WYDATKÓW BUDŻETU PAŃSTWA NA ŚWIADCZENIA RODZINNE W 2008 R.

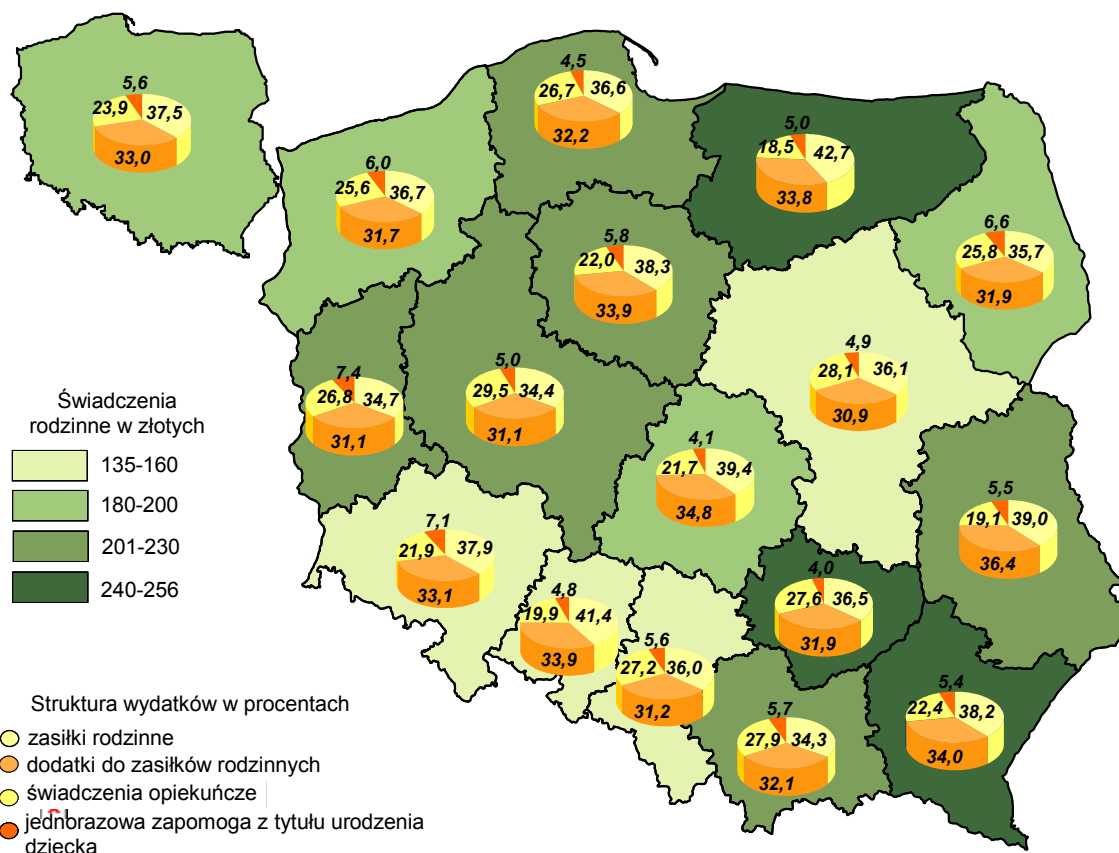
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS – Sprawozdania Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych.

Ogólna kwota wydatków budżetu państwa na świadczenia rodzinne w omawianym roku wyniosła 7330,7 mln zł i była niższa w porównaniu do 2007 roku, o 6,4%.

Wydatki na wypłatę zasiłku rodzinnego w 2008 r. wyniosły 2746,2 mln zł i były o 11,9% mniejsze niż rok wcześniej. Zmniejszeniu uległy także globalne kwoty dodatków do zasiłku rodzinnego oraz świadczeń pielęgnacyjnych. Wzrostowi uległy natomiast wydatki na zasiłki pielęgnacyjne (o 6%) i na jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka (o 8,5%).

Wydatki na świadczenia rodzinne ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 roku wyniosły 192 zł wobec 206 zł rok wcześniej (patrz mapa 13). Rozpiętość tego wskaźnika między województwami jest bardzo wysoka, od województw podkarpackiego i warmińsko-mazurskiego, gdzie na 1 mieszkańca przypadało odpowiednio 256 i 252 zł, do województwa śląskiego z kwotą 135 zł, czyli blisko 2-krotnie niższą niż na Podkarpaciu. Także relatywnie niskie wydatki – 147 zł na 1 mieszkańca wystąpiły w województwie opolskim.

MAPA 13. ŚWIADCZENIA RODZINNE NA 1 MIESZKAŃCA I STRUKTURA WYDATKÓW NA ŚWIADCZENIA RODZINNE W 2008 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPIPS – Sprawozdania Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych oraz danych GUS.

W strukturze wydatków na świadczenia rodzinne w układzie przestrzennym można dostrzec pewną regułę, że im wyższy jest udział wydatków na zasiłki rodzinne, tym mniejszy udział mają wypłaty świadczeń opiekuńczych. W wydatkach ogółem zasiłki rodzinne mają najwyższy udział w województwach: podlaskim – 42,7% i lubelskim – 41,5%; przy równoczesnym relatywnie bardzo niskim udziale wydatków na świadczenia opiekuńcze w tych województwach – odpowiednio 18,5% (najniższy) i 19,8%. Odwrotnie kształtują się te udziały w województwach: lubuskim i pomorskim – minimalne w zasiłkach rodzinnych, odpowiednio 34,3 i 34,4%, a maksymalne w świadczeniach opiekuńczych – odpowiednio 29,5 oraz 27,8%.

Niewielkie odstępstwo od wspomnianej reguły dotyczy województwa kujawsko-pomorskiego, gdzie przy bardzo wysokim udziale wydatków na świadczenia opiekuńcze – 28,1% udział wydatków na zasiłki rodzinne – 36,1% nie należy do najniższych.

PODSUMOWANIE

Skala pomocy społecznej w Polsce jest niebagatelna, gdyż w 2008 roku dotyczyła 7,8% ogółu gospodarstw domowych, które skupiały 8,6% populacji naszego kraju, a w liczbach bezwzględnych 3,2 mln osób.

Ponadto rodziny z dziećmi na utrzymaniu otrzymały świadczenia rodzinne dla 3,4 mln dzieci w wieku 0-18 lat, co stanowi niemal 43% ogółu populacji w tym wieku.

Z przedstawionej w niniejszym opracowaniu szerokiej analizy populacji beneficjentów pomocy społecznej wynikają następujące ustalenia i wnioski:

1. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej znacznie częściej występują na wsi niż w miastach. W populacji tych gospodarstw największy udział mają rodziny, z co najmniej trójką dzieci, których częstość występowania na wsi jest większa niż w mieście. Z terenów wiejskich i najmniejszych miast, gdzie łącznie mieszka nieco ponad 40% ludności Polski, wywodzi się ponad 60% populacji beneficjentów pomocy społecznej.
2. Zbiorowość beneficjentów jest specyficzna pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią dzieci i młodzież w wieku 10-19 lat, a ich udział sięga ¼ całej subpopulacji. Dla ogółu ludności kraju ten udział jest o połowę niższy.
3. Głową gospodarstwa domowego beneficjentów są najczęściej kobiety w wieku 18-44 lata, czyli przede wszystkim matki dzieci głównie w wieku szkolnym. Poziom wykształcenia tych kobiet jest bardzo niski, a ich mężów – ojców dzieci, statystycznie nie wyższy niż kobiet. W porównaniu do poziomu wykształcenia głów ogółu gospodarstw domowych, różnicę w tym zakresie można określić jako „przepaść” edukacyjną.
4. Wyniki wielu badań społecznych wskazują, że niskie wykształcenie rodziców „generuje” niższe aspiracje w zakresie wykształcenia dzieci. Niniejsza analiza także to potwierdza. W zbiorowości beneficjentów pomocy społecznej, udział 16-18-latków, którzy nie kontynuują nauki po ukończeniu gimnazjum, w subpopulacji osób w tym wieku jest blisko 3-krotnie wyższy niż odpowiedni wskaźnik dla kraju.
5. Osoby określone jako głowy gospodarstw domowych beneficjentów niemal w połowie są bierne zawodowo. Powodem tego, w głównej mierze jest zapewne konieczność sprawowania opieki nad dziećmi. Niemniej z ogółu beneficjentów pomocy społecznej w wieku produkcyjnym, średnio tylko, co piąta osoba pozostaje w stosunku pracy, co trzecia jest zarejestrowana jako bezrobotna, a około 44% jest biernych zawodowo.
6. Głównym źródłem utrzymania dla blisko 75% gospodarstw domowych beneficjentów są źródła niezarobkowe. W zbiorowości beneficjentów w wieku produkcyjnym posiadających własne źródło dochodów ponad 80% utrzymywało się ze źródeł niezarobkowych, praca stanowiła główne źródło dochodu tylko dla 20% beneficjentów, w tym jeszcze mniej – nieco ponad 15% utrzymywało się z pracy stałej.

7. Wśród przyczyn wnioskowania o pomoc, najczęściej występują przyczyny ekonomiczne, grupujące dwa problemy - ubóstwo i bezrobocie, a za nimi przyczyny zdrowotne. Te ostatnie to głównie problem dużych miast i terenów zurbanizowanych. Udział chorych lub niepełnosprawnych w populacji beneficjentów w największych miastach Polski przekracza 40%, a w Krakowie, Warszawie i Trójmieście przekracza 50%.
8. Struktura rodzin według liczby dzieci, na które są pobierane świadczenia rodzinne wskazuje na niski status ekonomiczny wielu rodzin nie tylko wielodzietnych. Z ogółu rodzin z dziećmi ponad 3/4 tej zbiorowości to rodziny, w których wychowuje się nie więcej niż dwoje dzieci.
9. Uprawniające do świadczeń rodzinnych kryterium dochodowe 504 zł na osobę w rodzinie stanowi mniej niż połowę przeciętnego dochodu rozporządzalnego na osobę w gospodarstwach domowych. Niemniej, blisko połowa rodzin pobierających świadczenia rodzinne osiąga miesięcznie na członka rodziny dochód nieprzekraczający połowy kwoty kryterium.

Determinanty wysokiego udziału osób korzystających z pomocy społecznej:

- Niski stopień urbanizacji, brak dużych ośrodków miejskich z silnym oddziaływaniem zewnętrznym.
- Słaby rozwój gospodarczy charakteryzujący się niskim poziomem PKB na jednego mieszkańca i niską aktywnością gospodarczą.
- Duży udział pracujących w rolnictwie. Sytuacja rodzin mieszkających na wsi w tym rolników jest gorsza w porównaniu z rodzinami miejskim.
- Wysokie bezrobocie pogłębiane często biernością i poczuciem braku nadziei wśród bezrobotnych o niskich kwalifikacjach i niższym poziomie wykształcenia.
- Niski przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę z pracy najemnej oraz z pracy na własny rachunek, co wynika niższymi kwalifikacjami pracowników w tych województwach.
- Wysoki udział ludności w wieku do 14 lat, w tym częściej występujących rodzin wielodzietnych

Zjawiska, które mogą mieć wpływ na trwały charakter korzystania z pomocy społecznej

- długotrwałe bezrobocie,
- wysoki odsetek ludzi młodych przedwcześnie opuszczających system szkolny, przy równoczesnych ograniczeniach wydatków na edukację przez gospodarstwa domowe,
- kumulacja wielu negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych równocześnie,
- głęboko ujemne saldo migracji.

W każdym z województw występują inne grupy najbardziej zagrożone potrzebą korzystania z pomocy społecznej, stąd występuje przestrzenne zróżnicowanie lub równomierny rozkład udziału

beneficjentów w gminach poszczególnych województw. Na dysproporcje przestrzennego udziału osób korzystających z pomocy społecznej mają także wpływ różnice dochodowe w ramach województw.

Negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze przy dużym udziale osób w wieku przedprodukcyjnym mogą powodować transmisję biedy, jeżeli zostaną pozostawione bez żadnej interwencji.

Zmniejszenie udziału beneficjentów pomocy społecznej wymaga długotrwałych działań. Poprawy sytuacji należy upatrywać w tworzeniu nowych miejsc pracy między innymi poprzez wsparcie przedsiębiorczości. Istotną sprawą jest także podniesienie jakości kapitału ludzkiego poprzez wykształcenie i wyższe kwalifikacje.

Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia i kwalifikacji zwiększa się udział dochodów z pracy najemnej i z pracy na rachunek własny, maleje natomiast stopa bezrobocia a w dalszej kolejności i udział beneficjentów pomocy społecznej. Osiągnięcie tych celów w dużej mierze zależy od wykorzystania środków unijnych.

Tytułowi beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych korzystają z szerokiej gamy form i rodzajów świadczeń realizowanych na podstawie dwóch ustaw:

1. z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2008r. nr 115 poz. 728 z późn. zm.)
2. z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tekst ujednolicony Dz. U. z 2006 r. nr 139 poz. 992 z późn. zm.).

Na realizację świadczeń wynikających z tych ustaw budżet państwa i jednostki samorządu terytorialnego przeznaczyły w 2008 roku 10848,2 mln zł, a rok wcześniej – 11159,2 mln zł.

Oprócz świadczeń ze ścisłego zakresu pomocy społecznej występują formy pomocy państwa wynikające z innych przepisów prawa. Należą do nich:

- dodatki mieszkaniowe,
- zasiłki dla bezrobotnych,
- renta socjalna,
- zaliczka alimentacyjna.

Z powyższych tytułów w 2007 roku wydatkowano 4948,9 mln zł, a liczba wypłaconych świadczeń ogółem wyniosła 7916 tys.

**FORMY POMOCY PAŃSTWA WEDŁUG RODZAJÓW I PRZECIĘTNEJ WYSOKOŚCI ŚWIADCZEŃ
W LATACH 2007-2008.**

Wyszczególnienie	2007		2008	
	Liczba wypłaconych świadczeń w tys.	Średnie miesięczne świadczenie w zł	Liczba wypłaconych świadczeń w tys.	Średnie miesięczne świadczenie w zł
Dodatki mieszkaniowe	7113,2	147	5914,7	138
Zasiłki dla bezrobotnych	264,3	532	224,9	749
Renta socjalna	238,2	505	240,5	529
Zaliczka alimentacyjna	300,3	214	-	-

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych i Roczniki Statystyczne GUS.

Ponadto w roku szkolnym 2008/2009 zostały wypłacone stypendia dla 463,2 tys. studentów, w tym 236,4 tys. osób otrzymywało stypendia o charakterze socjalnym. Rok wcześniej zarówno liczba stypendystów ogółem, jak i tych, którzy otrzymali stypendia o charakterze socjalnym – były wyższe i wynosiły odpowiednio 519,3 tys. i 295,2 tys.

Wszystkie wyżej przedstawione formy i rodzaje pomocy stanowią segment szeroko rozumianej pomocy państwa.

Oprócz instytucji pomocy „sektora państwowego” istnieje wiele organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji i innych form instytucjonalnych, lub powoływanych doraźnie dla realizacji konkretnych zadań mających na celu pomoc potrzebującym.

Wyniki wstępne cyklicznego badania SOF-1 „Sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych za 2008 r.” wskazują, że ponad 30% z ogólnej liczby tych podmiotów w swojej działalności statutowej miało zadania z zakresu pomocy społecznej i socjalnej.

Wiele takich instytucji ma status organizacji pożytku publicznego i na ich działalność corocznie coraz większa liczba podatników przekazuje 1% podatku dochodowego.

Polaka Akcja Humanitarna, która udziela pomocy w sytuacjach, w których skala potrzeb przekracza możliwości ich zaspokojenia przez władze lokalne, wykazała w sprawozdaniu za 2008 r., że z 1% podatku uzyskała 1678,4 tys. zł. W tym samym roku PAH na realizację celów statutowych wydatkowała ponad 10,6 mln zł.

Polski Czerwony Krzyż organizuje pomoc socjalną, która trafia rocznie do ponad 200 tys. osób. Zadaniem tej organizacji jest uzupełnianie roli państwa, wynikającej z ustawy o pomocy społecznej.

PCK pozyskuje od społeczeństwa środki finansowe, produkty żywnościowe, różnego typu dobra materialne, które następnie przekazuje potrzebującym.

Ważną rolę w tym zakresie spełniają kościelne organizacje charytatywne, w tym głównie CARITAS. Według sprawozdania finansowego za 2008 r. ta organizacja łącznie z oddziałami diecezjalnymi wydatkowała ponad 300 mln zł na projekty krajowe.

Coraz bardziej rozwija działalność fundacja Dzieło Nowego Tysiąclecia, która jest organizatorem corocznego dnia papieskiego. Jednym ze statutowych celów tej fundacji jest podnoszenie szans edukacyjnych młodzieży uzdolnionej z uboższych rodzin, szczególnie z zaniedbanych terenów małych miast i wsi. Dla realizacji tego celu został stworzony program stypendialny, którym jest objętych 2175 osób. Ponadto dla tej młodzieży organizowane są obozy wakacyjne i językowe. W 2008 roku na wypłatę stypendiów fundacja przeznaczyła niemal 5,2 mln zł.

Akcje zbierania „darów” lub „datków” odbywają się w różny sposób i w różnych formach. Największą ogólnokrajową akcją zbierania „datków” jest Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, która corocznie gromadzi coraz więcej funduszy. W czasie XVI finału WOŚP w styczniu 2008 r. zebrano łącznie ponad 32 mln zł.

Polska w ocenie Unii Europejskiej ma bardzo wiele do zrobienia w zakresie walki z ubóstwem. Tak wynika z raportu, który Komisja Europejska przygotowała na spotkanie szefów państw i rządów UE w marcu 2008 r.

Komisja za pułap ubóstwa przyjęła 60% przeciętnego wynagrodzenia w danym kraju, stawiając tezę, że dochody poniżej tego poziomu uniemożliwiają pełne uczestnictwo w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym, co prowadzi do wykluczenia. Komisja Europejska podkreśla, że nawet posiadanie stałej pracy nie chroni przed ubóstwem.

Polska w tym raporcie została sklasyfikowana razem z Grecją, Hiszpanią, Włochami, Litwą, Łotwą i Portugalią. Unia Europejska apeluje, aby te kraje oprócz innych usprawnień wprowadziły nowe bardziej skuteczne systemy świadczeń pomocowych.

TABL. 1. **GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE – BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW W 2008 R.**

REGION WOJEWÓDZTWO PODREGION	Gospodarstwa domowe		Osoby w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców		Przeciętna liczba osób w		
	w tys.	w % ogółu gospodarstw ^a	w tys.	w % ogółu ludności ^b	gospodarstwie domowym	gospodarstwie z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	gospodarstwach wieloosobowych
P O L S K A	1120,2	7,8	3286,88	8,6	2,9	4,2	4,1
Miasta	605,2	6,4	1438,2	6,2	2,4	3,7	3,6
Wieś	515	10,6	1848,7	12,5	3,6	4,5	4,4
Region centralny	210,1	6,8	571,28	7,4	2,7	4,2	4,0
Województwo łódzkie	80,8	7,9	209,71	8,2	2,6	4,0	3,8
podregiony:							
łódzki	10,5	.	27,17	7,2	2,6	3,9	3,7
piotrkowski	23,7	.	67,70	11,3	2,9	4,1	3,9
sieradzki	12,9	.	42,35	9,3	3,3	4,4	4,3
skierniewicki	11,4	.	32,68	8,8	2,9	4,1	3,9
m. Łódź	22,4	.	39,82	5,3	1,8	3,3	3,1
Województwo mazowieckie ..	129,3	6,3	361,57	7,0	2,8	4,2	4,0
podregiony:							
ciechanowsko-płocki	18,6	.	56,00	9,0	3,0	4,2	4,1
ostrołęcko-siedlecki	26,3	.	92,97	12,4	3,5	4,5	4,4
radomski	21,9	.	67,99	10,9	3,1	4,4	4,1
warszawski wschodni	18,2	.	50,99	6,8	2,8	4,3	4,0
warszawski zachodni	14,3	.	37,02	5,0	2,6	4,1	3,8
m.st. Warszawa	30,0	.	56,61	3,3	1,9	3,5	3,3
Region południowy	163,6	5,4	474,24	6,0	2,9	4,3	4,1
Województwo małopolskie ...	70,8	6,2	221,02	6,7	3,1	4,6	4,4
podregiony:							
krakowski	12,8	.	39,90	6,0	3,1	4,6	4,4
nowosądecki	19,4	.	74,91	9,8	3,9	4,9	4,7
oświęcimski	13,3	.	38,56	6,1	2,9	4,3	4,1
tarnowski	13,4	.	45,86	10,0	3,4	4,8	4,5
m. Kraków	11,8	.	21,78	2,9	1,8	3,7	3,5
Województwo śląskie	92,8	5,0	253,22	5,4	2,7	4,0	3,9
podregiony:							
bielski	11,1	.	34,52	5,3	3,1	4,5	4,3
bytomski	12,3	.	35,04	7,7	2,8	4,2	4,1
częstochoowski	10,7	.	28,73	5,4	2,7	4,1	3,9
gliwicki	9,9	.	25,63	5,1	2,6	3,9	3,8
katowicki	18,2	.	46,10	6,0	2,5	3,9	3,8
rybnicki	9,6	.	27,85	4,4	2,9	4,1	4,1
sosnowiecki	14,8	.	38,38	5,3	2,6	3,7	3,6
tyski	6,0	.	16,98	4,4	2,8	4,3	4,0

a Prognoza gospodarstw domowych na lata 2003-2030 www.stat.gov.pl . b Stan na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 1. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE – BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW W 2008 R.(cd.)

REGION WOJEWÓDZTWO PODREGION	Gospodarstwa domowe		Osoby w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców		Przeciętna liczba osób w		
	w tys.	w % ogółu gospodarstw ^a	w tys.	w % ogółu ludności ^b	gospodarstwie domowym	gospodarstwie z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	gospodarstwach wieloosobowych
Region wschodni	212,6	8,9	716,82	10,7	3,4	4,4	4,3
Województwo lubelskie	61,3	7,7	208,62	9,6	3,4	4,5	4,4
podregiony:							
bialski	11,1	.	41,09	13,3	3,7	4,5	4,4
chełmsko-zamojski	22,3	.	76,48	11,8	3,4	4,4	4,3
lubelski	12,8	.	38,70	5,4	3,0	4,3	4,2
puławski	15,0	.	52,35	10,6	3,5	4,6	4,4
Województwo podkarpackie ..	68,5	10,0	249,01	11,9	3,6	4,6	4,5
podregiony:							
krośnieński	17,4	.	61,74	12,8	3,5	4,5	4,4
przemyski	15,4	.	58,70	14,9	3,8	4,5	4,5
rzeszowski	17,0	.	61,02	10,0	3,6	4,6	4,5
tarnobrzeski	18,7	.	67,56	11,0	3,6	4,6	4,5
Województwo podlaskie	39,2	8,9	121,85	10,2	3,1	4,4	4,3
podregiony:							
białostocki	14,9	.	40,71	8,1	2,7	4,0	4,0
łomżyński	13,3	.	43,54	10,6	3,3	4,6	4,4
suwalski	11,0	.	37,59	13,6	3,4	4,6	4,5
Województwo świętokrzyskie	43,5	9,4	137,35	10,8	3,2	4,2	4,1
podregiony:							
kielecki	26,2	.	77,18	9,9	2,9	4,1	3,9
sandomiersko-jędrzejowski	17,3	.	60,17	12,1	3,5	4,4	4,3
Region północno-zachodni	216,3	9,7	611,22	10,0	2,8	4,1	4,0
Województwo lubuskie	34,4	9,1	97,41	9,7	2,8	4,1	3,9
podregiony:							
gorzowski	14,2	.	40,23	10,5	2,8	4,1	3,9
zielonogórski	20,1	.	57,18	9,1	2,8	4,1	3,9
Województwo wielkopolskie .	100,0	8,4	276,78	8,2	2,8	4,2	4,0
podregiony:							
kaliski	16,5	.	49,66	7,4	3,0	4,2	4,1
koniński	17,2	.	51,37	7,9	3,0	4,2	4,0
leszczyński	13,4	.	42,79	7,9	3,2	4,5	4,3
pilski	12,6	.	40,61	10,0	3,2	4,4	4,2
poznański	11,1	.	34,38	6,1	3,1	4,3	4,1
m. Poznań	29,2	.	57,96	10,4	2,0	3,7	3,4

a Prognoza gospodarstw domowych na lata 2003-2030 www.stat.gov.pl . b Stan na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 1. **GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE – BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW W 2008 R.(dok.)**

REGION WOJEWÓDZTWO PODREGION	Gospodarstwa domowe		Osoby w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców		Przeciętna liczba osób w		
	w tys.	w % ogółu gospodarstw ^a	w tys.	w % ogółu ludności ^b	gospodarstwie domowym	gospodarstwie z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	gospodarstwach wieloosobowych
Region północno-zachodni (dok.)							
Województwo zachodniopomorskie	82,0	12,5	237,03	14,0	2,9	4,0	4,0
podregiony:							
koszaliński	43,9	.	131,80	22,3	3,0	4,0	4,1
starogardzki	16,5	.	51,99	13,9	3,2	4,3	4,2
szczeciński	12,9	.	36,68	11,5	2,8	4,0	3,9
m. Szczecin	8,7	.	16,56	4,1	1,9	3,3	3,2
Region południowo-zachodni	93,1	6,1	241,12	6,2	2,6	4,0	3,8
Województwo dolnośląskie ...	69,5	6,1	177,22	6,2	2,5	3,9	3,8
podregiony:							
jeleniogórski	18,2	.	44,99	7,8	2,5	3,9	3,8
legnicko-głogowski	10,4	.	29,14	6,5	2,8	4,2	4,0
wałbrzyski	21,7	.	55,10	8,1	2,5	3,8	3,7
wrocławski	11,5	.	33,37	6,2	2,9	4,3	4,1
m. Wrocław	7,6	.	14,63	2,3	1,9	3,4	3,3
Województwo opolskie	23,6	6,1	63,90	6,2	2,7	4,2	4,0
podregiony:							
nyski	11,1	.	31,17	7,6	2,8	4,2	4,0
opolski	12,5	.	32,73	5,2	2,6	4,3	4,1
Region północny	224,6	10,6	672,20	11,8	3,0	4,2	4,0
Województwo kujawskopomorskie	80,8	10,6	237,62	11,5	2,9	4,1	4,0
podregiony:							
bydgosko-toruński	17,9	.	47,62	6,3	2,7	4,0	3,8
grudziądzki	24,3	.	78,60	14,8	3,2	4,2	4,1
włocławski.....	38,6	.	111,40	14,3	2,9	4,1	3,9
Województwo pomorskie	68,2	8,3	199,17	9,0	2,9	4,3	4,2
podregiony:							
gdański	15,6	.	54,50	10,9	3,5	4,7	4,5
słupski	23,4	.	68,73	14,4	2,9	4,3	4,1
starogardzki	17,9	.	54,58	11,1	3,0	4,3	4,1
trójmiejski	11,2	.	21,36	2,9	1,9	3,8	3,6
Województwo warmińskomazurskie	75,6	14,4	235,42	16,5	3,1	4,1	4,0
podregiony:							
elbląski	30,5	.	96,21	18,2	3,2	4,1	4,0
ełcki	13,0	.	43,33	15,3	3,3	4,4	4,3
olsztyński.....	32,2	.	95,87	15,6	3,0	4,0	4,0

a Prognoza gospodarstw domowych na lata 2003-2030 www.stat.gov.pl . b Stan na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 2. GOSPODARSTWA DOMOWE KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG TYPÓW GOSPODARSTW W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Z liczby ogółem									
		jednorodzinne					wielorodzinne	nierodzinne		gospodarstwa z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu	
		razem	małżeństwa bez dzieci	małżeństwa z dziećmi	samotni rodzice z dziećmi	partnerzy		razem	w tym jednoosobowe	razem	w tym rodzinny wielodzietne
W tysiącach											
Ogółem	1120,2	603,5	47,9	330,4	189,6	35,6	35,0	481,7	407,9	547,6	183,4
W odsetkach											
Ogółem	100,0	53,9	4,3	29,5	16,9	3,2	3,1	43,0	36,4	48,9	16,4
Miasta o liczbie											
ludności	100,0	44,6	4,2	17,3	19,4	3,7	2,9	52,5	47,1	39,4	8,7
poniżej 5000 ...	100,0	53,6	4,8	28,6	16,5	3,6	3,2	43,2	34,9	48,0	14,1
5000-9999	100,0	50,8	5,1	24,2	17,8	3,8	3,5	45,7	38,1	44,8	12,0
10000-19999 ..	100,0	49,4	4,5	21,8	19,3	3,8	3,1	47,5	41,4	44,0	10,7
20000-49999 ..	100,0	46,1	4,3	18,6	19,7	3,5	3,2	50,7	44,2	40,9	9,4
50000-99999 ..	100,0	47,9	4,2	18,4	21,3	4,0	3,3	48,8	44,7	42,6	8,9
100000-199999	100,0	43,4	3,8	14,3	20,4	4,8	3,9	52,7	48,0	38,1	7,8
200000 i więcej	100,0	36,7	4,0	10,7	18,8	3,2	1,6	61,7	57,7	31,8	5,3
Wieś	100,0	64,8	4,3	43,9	14,0	2,5	3,4	31,8	23,8	60,1	25,4

TABL. 3. WIELKOŚĆ GOSPODARSTW DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Liczba osób w gospodarstwie					
		1	2	3	4	5	6 i więcej
W tysiącach							
Ogółem	1120,2	407,9	157,6	156,8	175,1	116,8	105,9
W odsetkach							
Ogółem	100,0	36,4	14,1	14,0	15,6	10,4	9,5
Miasta o liczbie							
ludności	100,0	47,1	16,2	14,0	11,9	6,3	4,4
poniżej 5000	100,0	34,9	14,8	15,5	16,8	10,3	7,6
5000-9999	100,0	38,1	16,2	15,4	15,0	8,7	6,6
10000-19999	100,0	41,4	16,2	15,2	14,0	7,8	5,4
20000-49999	100,0	44,2	16,3	14,8	12,8	7,0	4,9
50000-99999	100,0	44,7	16,5	15,1	12,7	6,4	4,5
100000-199999	100,0	48,0	16,7	14,1	11,2	5,9	4,1
200000 i więcej	100,0	57,7	15,9	11,7	8,3	3,8	2,6
Wieś	100,0	23,8	11,6	13,9	20,0	15,2	15,3

TABL. 4. STRUKTURA GOSPODARSTW DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG GŁÓWNEJ PRZYCZYNY PRYZNANIA ŚWIADCZEŃ W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Grupy ^a głównych przyczyn				
		ekonomiczne	zdrowotne	rodzinne	społeczne	pozostałe
Gospodarstwa	100,0	59,7	27,8	9,0	1,7	1,8
Z liczby ogółem:						
Jednorodzinne	100,0	64,3	18,9	14,2	0,9	1,7
małżeństwa bez dzieci	100,0	49,2	46,7	0,5	0,9	2,7
małżeństwa z dziećmi	100,0	66,1	17,6	13,4	0,9	2,1
samotni rodzice z dziećmi	100,0	62,0	15,5	20,7	0,9	0,9
partnerzy	100,0	79,7	11,7	6,8	1,2	0,6
Wielorodzinne	100,0	61,8	25,8	8,5	1,1	2,8
Nierodzinne	100,0	53,5	39,6	2,3	2,8	1,8
w tym jednoosobowe	100,0	51,3	43,4	0,4	3,2	1,7
Gospodarstwa z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	100,0	65,4	16,5	15,6	0,9	1,6
w tym rodziny wielodzietne	100,0	61,8	13,3	22,8	0,7	1,3
Miasta o liczbie ludności	100,0	59,1	31,0	6,9	2,0	1,0
poniżej 5000	100,0	63,3	26,3	7,4	1,7	1,4
5000-9999	100,0	61,8	28,3	6,5	2,0	1,4
10000-19999	100,0	60,4	29,6	7,1	1,8	1,1
20000-49999	100,0	59,1	30,5	7,2	2,1	1,1
50000-99999	100,0	62,6	27,8	6,4	1,8	1,4
100000-199999	100,0	65,8	25,7	6,2	1,8	0,5
200000 i więcej	100,0	51,7	38,0	7,1	2,4	0,8
Wieś	100,0	60,3	24,3	11,4	1,4	2,6

a Patrz uwagi metodyczne str. 17

TABL. 5. STRUKTURA GOSPODARSTW DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA UTRZYMANIA W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Główne źródło utrzymania						
		z pracy			niezarobkowe			
		razem	poza rolnictwem indywidualnym	w rolnictwie indywidualnym ^a	razem	emerytura ^b	renta ^c	inne niezarobkowe źródło
Gospodarstwa	100,0	27,6	24,7	2,9	72,4	9,3	12,7	50,3
Z liczby ogółem:								
Jednorodzinne	100,0	41,1	37,1	4,0	58,9	4,1	9,9	44,9
małżeństwa bez dzieci	100,0	13,8	12,6	1,3	86,2	26,3	24,7	35,2
małżeństwa z dziećmi	100,0	57,6	51,3	6,4	42,4	1,8	7,6	32,9
samotni rodzice z dziećmi	100,0	19,1	18,0	1,1	80,9	3,0	10,4	67,5
partnerzy	100,0	41,7	40,8	0,9	58,3	2,1	8,7	47,5

a Użytkowanie gospodarstwa rolnego lub pomoc w jego użytkowaniu. b Emerytura pracownicza, pochodna, kombatancka, emerytura rolnicza. c Renta pracownicza, kombatancka, renta rolnicza, renta rodzinna, renta socjalna.

TABL. 5. STRUKTURA GOSPODARSTW DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA UTRZYMANIA W 2008 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Główne źródło utrzymania						
		praca			niezarobkowe			
		razem	poza rolnictwem indywidualnym	w rolnictwie indywidualnym ^a	razem	emerytura ^b	renta ^c	inne niezarobkowe źródło
Wielorodzinne	100,0	24,8	21,9	2,9	75,2	19,9	20,0	35,3
Nierodzinne	100,0	11,0	9,5	1,6	89,0	15,0	15,7	58,2
w tym jednoosobowe	100,0	5,6	4,7	0,8	94,4	16,1	16,3	62,0
Gospodarstwa z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	100,0	43,2	38,8	4,4	56,8	2,2	8,4	46,2
w tym rodziny wielodzietne	100,0	49,9	43,5	6,3	50,1	0,8	5,0	44,3

a Użytkowanie gospodarstwa rolnego lub pomoc w jego użytkowaniu. b Emerytura pracownicza, pochodna, kombatancka, emerytura rolnicza. c Renta pracownicza, kombatancka, renta rolnicza, renta rodzinna, renta socjalna.

TABL. 6. POZIOM WYKSZTAŁCENIA GŁOWY GOSPODARSTWA KORZYSTAJĄCEGO Z POMOCY SPOŁECZNEJ W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wykształcenie					
		wyższe	średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne lub podstawowe	niepełne podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego
W tysiącach							
Ogółem	1120,2	20,9	124,1	71,5	426,6	458,4	18,7
W odsetkach							
Gospodarstwa	100,0	1,9	11,1	6,4	38,1	40,9	1,7
Z liczby ogółem:							
Jednorodzinne	100,0	1,7	12,0	6,8	43,8	35,0	0,8
małżeństwa bez dzieci	100,0	1,9	7,9	5,3	28,1	55,0	1,8
małżeństwa z dziećmi ..	100,0	1,6	13,0	6,2	48,7	30,1	0,5
samotni rodzice							
z dziećmi	100,0	1,8	12,1	8,4	40,3	36,3	1,1
partnerzy	100,0	0,9	7,6	5,3	37,9	47,0	1,4
Wielorodzinne	100,0	1,7	12,4	5,6	36,0	42,4	1,9
Nierodzinne	100,0	2,1	9,9	5,9	31,2	48,1	2,7
w tym jednoosobowe ..	100,0	2,2	9,2	6,2	29,6	49,9	2,9
Gospodarstwa z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	100,0	1,6	12,4	7,0	45,4	32,9	0,7
w tym rodziny wielodzietne	100,0	1,1	10,9	4,9	49,8	32,7	0,5

TABL. 7. OSOBY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WIEKU W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem	Miasta	Wieś
a - ogółem	b - głowy gospodarstw domowych			
W tysiącach				
Ogółem	a	3286,9	1438,2	1848,7
	b	1120,2	606,1	514,1
0-4 lat	a	236,0	110,0	126,0
5-9	a	336,0	129,1	207,0
10-14	a	414,3	148,7	265,6
15-19	a	394,2	141,4	252,8
	b	5,1	3,3	1,8
20-24	a	204,9	85,3	119,5
	b	42,0	25,1	16,8
25-29	a	162,6	79,9	82,8
	b	87,0	46,9	40,1
30-34	a	206,7	90,5	116,2
	b	126,2	58,8	67,3
35-39	a	228,7	89,5	139,2
	b	139,3	59,6	79,7
40-44	a	216,4	85,2	131,1
	b	128,7	57,1	71,6
45-49	a	217,6	96,9	120,7
	b	134,5	68,2	66,3
50-54	a	222,8	116,4	106,4
	b	149,0	86,4	62,5
55-59	a	201,0	117,8	83,2
	b	126,2	80,3	45,9
60-64	a	76,4	43,8	32,5
	b	54,2	34,2	20,0
65-69	a	39,9	22,5	17,5
	b	28,5	17,7	10,7
70-74	a	39,0	22,1	16,9
	b	28,2	17,7	10,5
75-79	a	34,2	20,8	13,4
	b	25,4	17,1	8,3
80 lat i więcej	a	56,2	38,2	18,0
	b	46,0	33,6	12,5
W wieku:				
Przedprodukcyjnym	a	1238,9	477,0	761,9
	b	0,2	0,2	0,1
Produkcyjnym	a	1849,1	840,1	1009,0
	b	969,4	505,7	463,7
mobilnym	a	1160,8	482,6	678,2
	b	528,0	250,7	277,3
niemobilnym	a	688,3	357,4	330,8
	b	441,3	254,9	186,4
Poprodukcyjnym	a	198,9	121,2	77,8
	b	150,6	100,3	50,3

TABL. 7. OSOBY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WIEKU W 2008 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE				
a - ogółem				
b - głowy gospodarstw domowych				
		Ogółem	Miasta	Wieś
W odsetkach				
Ogółem	a	100,0	100,0	100,0
	b	100,0	100,0	100,0
0-4 lat	a	7,2	7,7	6,8
5-9	a	10,2	9,0	11,2
10-14	a	12,6	10,3	14,4
15-19	a	12,0	9,8	13,7
	b	0,5	0,5	0,3
20-24	a	6,2	5,9	6,5
	b	3,7	4,1	3,3
25-29	a	4,9	5,6	4,5
	b	7,8	7,7	7,8
30-34	a	6,3	6,3	6,3
	b	11,3	9,7	13,1
35-39	a	7,0	6,2	7,5
	b	12,4	9,8	15,5
40-44	a	6,6	5,9	7,1
	b	11,5	9,4	13,9
45-49	a	6,6	6,7	6,5
	b	12,0	11,3	12,9
50-54	a	6,8	8,1	5,8
	b	13,3	14,3	12,2
55-59	a	6,1	8,2	4,5
	b	11,3	13,3	8,9
60-64	a	2,3	3,0	1,8
	b	4,8	5,6	3,9
65-69	a	1,2	1,6	0,9
	b	2,5	2,9	2,1
70-74	a	1,2	1,5	0,9
	b	2,5	2,9	2,0
75-79	a	1,0	1,4	0,7
	b	2,3	2,8	1,6
80 lat i więcej	a	1,7	2,7	1,0
	b	4,1	5,5	2,4
W wieku:				
Przedprodukcyjnym	a	37,7	33,2	41,2
	b	0,0	0,0	0,0
Produkcyjnym	a	56,3	58,4	54,6
	b	86,5	83,4	90,2
mobilnym	a	35,3	33,6	36,7
	b	47,1	41,4	53,9
niemobilnym	a	20,9	24,9	17,9
	b	39,4	42,1	36,3
Poprodukcyjnym	a	6,1	8,4	4,2
	b	13,4	16,6	9,8

TABL. 8. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA OSÓB W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem	Aktywni zawodowo		Bierni zawodowo
a - ogółem	b - głowy gospodarstw domowych		pracujący	bezrobotni	
W tysiącach					
Ogółem	a	2300,5	383,4	658,5	1258,6
	b	1120,2	161,3	419,4	539,5
W odsetkach					
Ogółem	a	100,0	16,7	28,6	54,7
	b	100,0	14,4	37,4	48,2
mężczyźni	a	100,0	19,9	26,4	53,7
	b	100,0	9,3	35,0	55,7
kobiety	a	100,0	13,6	30,7	55,7
	b	100,0	16,7	38,5	44,8
Miasta	a	100,0	12,5	31,6	55,9
	b	100,0	9,8	38,0	52,2
mężczyźni	a	100,0	14,0	30,6	55,4
	b	100,0	4,4	37,0	58,6
kobiety	a	100,0	11,2	32,5	56,3
	b	100,0	12,7	38,5	48,9
Wieś	a	100,0	20,2	26,1	53,7
	b	100,0	19,8	36,8	43,4
mężczyźni	a	100,0	24,6	23,1	52,3
	b	100,0	16,6	32,1	51,3
kobiety	a	100,0	15,8	29,1	55,1
	b	100,0	21,0	38,6	40,4

TABL. 9. RODZINY Z DZIEĆMI POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIA RODZINNE WEDŁUG GRUP DOCHODOWYCH, REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW W 2008 R.

REGIONY WOJEWÓDZTWA PODREGIONY	Ogółem	Rodziny						
		w tym		Dochód na osobę w rodzinie ^a				
		niepełne	z dzieckiem niepełnosprawnym	bez dochodu	do 100 zł	101-252	253-400	powyżej 400 zł
		w tysiącach			w odsetkach			
P O L S K A	1733348	348278	185405	6,6	11,1	30,2	29,2	23,0
Region centralny	311702	62125	29308	7,1	10,9	31,0	29,7	21,2
Województwo łódzkie	115972	25180	10747	5,3	9,2	30,1	30,9	24,6
podregiony:								
łódzki	17292	3908	1578	5,8	8,4	30,5	32,4	23,0
piotrkowski	33797	5776	3309	4,2	9,3	31,1	31,6	23,8
sieradzki	27901	4614	1991	4,4	9,8	32,0	30,8	22,9
skierniewicki	18556	3444	1773	5,1	8,4	26,9	31,0	28,6
m. Łódź	18426	7438	2096	8,1	9,4	27,8	28,5	26,1
Województwo mazowieckie	195730	36945	18561	8,3	11,9	31,6	28,9	19,3
podregiony:								
ciechanowsko-płocki	36101	8170	3346	7,6	11,4	32,2	29,1	19,7
ostrołęcko-siedlecki	47867	6079	4737	7,7	13,5	32,1	28,9	17,8
radomski	41176	7114	3153	4,6	11,9	33,4	29,5	20,6

a Bez rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym.

TABL. 9. RODZINY Z DZIEĆMI POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIA RODZINNE WEDŁUG GRUP DOCHODOWYCH, REGIONÓW, WOJEWÓDZTWA, PODREGIONÓW W 2008 R. (cd.)

REGIONY WOJEWÓDZTWA PODREGIONY	Ogółem	Rodziny						
		w tym		Dochód na osobę w rodzinie ^a				
		niepełne	z dzie- kiem niepełno- spraw- nym	bez dochodu	do 100 zł	101-252	253-400	powyż- e j 400 zł
		w tysiącach			w odsetkach			
Region centralny (dok.)								
Województwo mazowieckie (dok.)								
warszawski wschodni	31248	4188	3069	12,0	11,2	30,8	28,7	17,2
warszawski zachodni.....	23406	4596	2240	11,7	11,4	29,3	28,6	19,0
m.st. Warszawa	15932	6798	2016	8,6	10,5	29,1	28,2	23,6
Region południowy	294179	57419	27652	6,3	11,4	28,9	28,8	24,6
Województwo małopolskie .	155302	19953	14324	5,9	12,9	30,0	28,4	22,8
podregiony:								
krakowski	34205	3129	2801	4,6	9,4	30,0	30,6	25,4
nowosądecki	54396	6582	4959	6,6	17,8	30,9	26,1	18,6
oświęcimski	25389	3234	2278	5,3	9,9	28,8	30,0	26,1
tarnowski	26944	3204	2246	6,5	12,0	30,3	28,0	23,1
m. Kraków	14368	3804	2040	6,2	9,9	27,7	29,6	26,5
Województwo śląskie	138877	37466	13328	6,8	9,7	27,8	29,2	26,6
podregiony:								
bielski	22445	4363	1820	5,8	8,0	26,2	31,1	28,9
bytomski	14782	4741	1576	5,5	10,5	28,3	28,9	26,7
częstochoowski	27611	4666	2468	5,4	10,5	31,0	30,0	23,1
gliwicki	12176	4986	1163	6,8	12,9	29,4	27,1	23,8
katowicki	21347	7302	2576	13,6	10,2	23,5	26,0	26,7
rybnicki	15407	4288	1455	4,7	8,1	28,6	30,0	28,6
sosnowiecki	15874	4854	1453	5,9	9,5	28,6	29,8	26,2
tyski	9235	2266	817	4,7	7,7	25,8	30,4	31,4
Region wschodni	386307	59044	41662	6,1	11,6	29,7	29,6	23,0
Województwo lubelskie	124110	20795	10735	7,6	11,8	29,7	29,0	21,8
podregiony:								
bialski	21844	3480	1656	4,8	11,7	30,6	30,6	22,3
chełmsko-zamojski	40350	6866	3584	6,3	13,4	30,2	27,9	22,2
lubelski	30345	5418	2878	13,9	11,0	27,7	27,7	19,7
puławski	31571	5031	2617	5,2	10,7	30,5	30,7	22,9
Województwo podkarpackie	127175	14547	16685	5,5	11,2	28,5	29,9	24,9
podregiony:								
krośnieński	30498	3108	4280	5,3	9,8	27,6	31,4	25,9
przemyski	26867	4004	3921	6,9	12,3	29,7	28,9	22,2
rzyszowski	34323	3693	4153	4,4	11,0	28,8	30,3	25,5
tarnobrzeski	35487	3742	4331	5,7	12,0	28,0	28,9	25,5
Województwo podlaskie ..	61025	10566	4772	5,5	11,9	31,2	29,8	21,7
podregiony:								
białostocki	20189	4706	1574	6,6	11,3	29,8	29,5	22,8
łomżyński.....	23346	3078	1715	5,3	12,4	31,3	30,2	20,9
suwalski	17490	2782	1483	4,5	11,8	32,5	29,8	21,4

a Bez rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym.

TABL. 9. RODZINY Z DZIEĆMI POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIA RODZINNE WEDŁUG GRUP DOCHODOWYCH, REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW W 2008 R. (cd.)

REGIONY WOJEWÓDZTWA PODREGIONY	Ogółem	Rodziny						
		w tym		Dochód na osobę w rodzinie ^a				
		niepełne	z dziec- kiem niepełno- sprawnym	bez dochodu	do 100 zł	101-252	253-400	powyżej 400 zł
		w tysiącach			w odsetkach			
Region wschodni (dok.)								
Województwo świętokrzyskie	73997	13136	9470	5,0	11,4	30,7	29,8	23,0
podregiony:								
kielecki	42319	9400	5423	4,9	11,2	31,0	29,7	23,2
sandomiersko- jędrzejowski	31678	3736	4047	5,2	11,8	30,3	29,9	22,8
Region północno- zachodni	306378	62255	32807	6,8	10,6	30,4	29,2	23,0
Województwo lubuskie	50828	13791	6686	9,4	11,6	29,3	28,0	21,7
podregiony:								
gorzowski	19520	5104	2401	9,3	10,7	29,4	27,8	22,8
zielonogórski	31308	8687	4285	9,4	12,2	29,1	28,2	21,1
Województwo wielkopolskie	177374	31708	17667	6,2	9,8	30,1	30,0	24,0
podregiony:								
kaliski	41416	7128	3700	5,4	10,1	30,1	30,1	24,2
koniński	40743	7145	4582	7,5	11,5	31,2	28,4	21,5
leszczyński	32261	4531	3115	4,7	7,9	29,0	33,0	25,3
pilski	23724	5383	2484	5,1	8,9	29,7	30,3	26,0
poznański	25758	3569	2580	9,1	8,7	30,6	28,6	22,9
m. Poznań	13472	3952	1206	5,1	11,2	29,3	28,9	25,6
Województwo zachodnio- pomorskie	78176	16756	8454	6,6	11,8	31,9	28,3	21,5
podregiony:								
koszaliński	33198	3780	3208	5,0	11,2	32,8	29,3	21,8
starogardzki	21662	4608	2386	7,9	12,3	31,7	28,2	19,9
szczeciński	14008	3648	1774	7,1	12,2	31,4	27,0	22,2
m. Szczecin	9308	4720	1086	8,4	12,0	29,5	27,2	22,8
Region południowo- zachodni	138826	37090	15181	8,6	11,2	29,0	28,1	23,1
Województwo dolnośląskie	104822	29098	11779	9,5	11,6	29,1	27,9	22,0
podregiony:								
jeleniogórski	26500	7945	2562	9,7	12,7	30,1	27,5	20,0
legnicko-głogowski	16391	4432	1932	14,3	13,1	29,2	27,0	16,5
wałbrzyski	29053	7789	3394	8,4	10,2	28,8	28,8	23,8
wrocławski	24026	5067	3024	8,7	11,1	28,6	27,7	23,9
m. Wrocław	8852	3865	867	6,1	10,7	28,1	28,1	27,0
Województwo opolskie	34004	7992	3402	6,0	10,0	28,7	28,8	26,5
podregiony:								
nyski	18122	4428	1887	5,8	11,0	30,0	28,6	24,5
opolski	15882	3564	1515	6,2	8,9	27,2	29,1	28,6

a Bez rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym.

TABL. 9. **RODZINY Z DZIEĆMI POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIA RODZINNE WEDŁUG GRUP DOCHODOWYCH, REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW W 2008 R. (dok.)**

REGIONY WOJEWÓDZTWA PODREGIONY	Ogółem	Rodziny						
		w tym		Dochód na osobę w rodzinie ^a				
		niepełne	z dzie- kiem niepełno- spraw- nym	bez dochodu	do 100 zł	101-252	253-400	powyżej 400 zł
		w tysiącach			w odsetkach			
Region północny	295956	70345	38795	5,7	10,9	31,3	28,9	23,2
Województwo kujawsko- pomorskie	112897	27751	16243	5,9	10,5	31,0	29,1	23,5
podregiony:								
bydgosko-toruński	28949	10288	4309	6,7	10,2	27,4	28,8	26,9
grudziądzki	34782	6381	5128	5,8	11,1	30,8	30,1	22,2
włocławski	49166	11082	6806	5,5	10,3	33,1	28,6	22,5
Województwo pomorskie ...	99555	23122	11847	5,8	11,2	31,5	28,5	23,0
podregiony:								
gdański	28842	4081	2910	6,7	12,7	32,9	26,8	21,0
słupski	28640	7281	4104	5,0	10,7	30,9	29,2	24,2
starogardzki	28600	6292	3133	5,1	10,7	31,6	29,4	23,2
trójmiejski	13473	5468	1700	6,8	10,3	29,4	28,8	24,7
Województwo warmińsko- mazurskie	83504	19472	10705	5,2	10,9	31,4	29,3	23,1
podregiony:								
elbląski	32479	7802	4915	4,6	9,8	30,9	30,0	24,7
ełcki	18156	4197	1729	6,3	12,2	31,7	28,5	21,3
olsztyński	32869	7473	4061	5,2	11,2	31,8	29,2	22,6

a Bez rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym.

TABL. 10. **RODZINY Z DZIEĆMI POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIE RODZINNE WEDŁUG LICZBY DZIECI W RODZINIE, REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW W 2008 R.**

REGION WOJEWÓDZTWO PODREGION	Ogółem	Rodziny o liczbie dzieci			
		1	2	3	4 i więcej
P O L S K A	1733348	673793	653641	271161	134753
Region centralny	311702	121410	121585	47630	21077
Województwo łódzkie	115972	48822	45711	15596	5843
podregiony:					
łódzki	17292	7513	7339	1847	593
piotrkowski	33797	13332	13482	5117	1866
sieradzki	27901	11181	10901	4116	1703
skierniewicki	18556	7250	7202	2872	1232
m. Łódź	18426	9546	6787	1644	449
Województwo mazowieckie ...	195730	72588	75874	32034	15234
podregiony:					
ciechanowsko-płocki	36101	13662	13933	5614	2892
ostrołęcko-siedlecki	47867	16610	17911	8697	4649
radomski	41176	15699	15909	6577	2991
warszawski wschodni	31248	11039	12493	5340	2376
warszawski zachodni	23406	8479	9639	3761	1527
m.st. Warszawa	15932	7099	5989	2045	799

TABL. 10. **RODZINY Z DZIEĆMI POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIE RODZINNE WEDŁUG LICZBY DZIECI W RODZINIE, REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓ W 2008 R. (cd.)**

REGION WOJEWÓDZTWO PODREGION	Ogółem	Rodziny o liczbie dzieci			
		1	2	3	4 i więcej
Region południowy	294179	109833	111752	47980	24614
Województwo małopolskie	155302	52464	58641	28440	15757
podregiony:					
krakowski	34205	11127	13481	6338	3259
m. Kraków	14368	6056	5603	1947	762
nowosądecki	54396	17541	19380	10766	6709
oświęcimski	25389	9276	9870	4153	2090
tarnowski	26944	8464	10307	5236	2937
Województwo śląskie	138877	57369	53111	19540	8857
podregiony:					
bielski	22445	7988	8720	3811	1926
bytomski	14782	5946	5529	2200	1107
częstochowski	27611	12391	11070	3161	989
gliwicki	12176	4950	4423	1850	953
katowicki	21347	9220	7762	2935	1430
rybnicki	15407	6054	5897	2367	1089
sosnowiecki	15874	7234	6187	1801	652
tyski	9235	3586	3523	1415	711
Region wschodni	386307	139857	144783	66499	35168
Województwo lubelskie	124110	47737	45508	20341	10524
podregiony:					
bialski	21844	7714	7987	3902	2241
chełmsko-zamojski	40350	16354	14530	6269	3197
lubelski	30345	12231	11235	4697	2182
puławski	31571	11438	11756	5473	2904
Województwo podkarpackie ...	127175	41694	47963	23995	13523
podregiony:					
krośnieński	30498	10553	11685	5352	2908
przemyski	26867	9533	9846	4776	2712
rzeszowski	34323	10837	12957	6752	3777
tarnobrzeski	35487	10771	13475	7115	4126
Województwo podlaskie	61025	20642	22845	11370	6168
podregiony:					
białostocki	20189	7510	7830	3383	1466
łomżyński	23346	7434	8685	4592	2635
suwalski	17490	5698	6330	3395	2067
Województwo świętokrzyskie .	73997	29784	28467	10793	4953
podregiony:					
kielecki	42319	17715	16434	5752	2418
sandomiersko-jędrzejowski .	31678	12069	12033	5041	2535
Region północno- zachodni	306378	126022	114799	44206	21351
Województwo lubuskie	50828	21964	18888	6861	3115
podregiony:					
gorzowski	19520	8578	7326	2511	1105
zielonogórski	31308	13386	11562	4350	2010

TABL. 10. **RODZINY Z DZIEĆMI POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIE RODZINNE WEDŁUG LICZBY DZIECI W RODZINIE, REGIONÓW, WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW 2008 R. (dok.)**

REGION WOJEWÓDZTWO PODREGION	Ogółem	Rodziny o liczbie dzieci			
		1	2	3	4 i więcej
Region północno-zachodni (dok.)					
Województwo wielkopolskie ..	177374	69250	68052	26954	13118
podregiony:					
kaliski	41416	16072	16195	6247	2902
koniński	40743	15558	15933	6365	2887
leszczyński	32261	11801	12786	5322	2352
pilski	23724	9139	8935	3743	1907
poznański	25758	9461	9859	3909	2529
m. Poznań	13472	7219	4344	1368	541
Województwo zachodnio-pomorskie	78176	34808	27859	10391	5118
podregiony:					
koszaliński	33198	14757	11812	4482	2147
starogardzki	21662	9537	7580	2970	1575
szczeciński	14008	6231	4974	1831	972
m. Szczecin	9308	4283	3493	1108	424
Region południowo-zachodni	138826	58919	51546	19443	8918
Województwo dolnośląskie	104822	45781	38702	14064	6275
podregiony:					
jeleniogórski	26500	12060	9697	3297	1446
legnicko-głogowski	16391	6879	6063	2332	1117
wałbrzyski	29053	12985	10883	3620	1565
wrocławski	24026	9578	8913	3765	1770
m. Wrocław	8852	4279	3146	1050	377
Województwo opolskie	34004	13138	12844	5379	2643
podregiony:					
nyski	18122	7511	6676	2648	1287
opolski	15882	5627	6168	2731	1356
Region północny	295956	117752	109176	45403	23625
Województwo kujawsko-pomorskie	112897	45722	42530	16568	8077
podregiony:					
bydgosko-toruński	28949	11275	11511	4289	1874
grudziądzki	34782	14150	12722	5205	2705
włocławski.....	49166	20297	18297	7074	3498
Województwo pomorskie	99555	37603	36548	16434	8970
podregiony:					
gdański	28842	9855	10518	5342	3127
słupski	28640	11143	10505	4540	2452
starogardzki	28600	10771	10468	4713	2648
trójmiejski	13473	5834	5057	1839	743
Województwo warmińsko-mazurskie	83504	34427	30098	12401	6578
podregiony:					
elbląski	32479	12956	11899	4954	2670
ełcki	18156	7499	6328	2727	1602
olsztyński	32869	13972	11871	4720	2306

**TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY
SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN
W 2008 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
DOLNOŚLĄSKIE	69504	177220	6,2
PODREGION JELENIOGÓRSKI	18198	44985	7,8
Powiat bolesławiecki	2282	6436	7,3
gm. m-w. Nowogrodziec	289	932	6,3
gm.w. Bolesławiec	288	834	6,5
gm.w. Gromadka	245	761	13,8
gm.w. Osiecznica	357	1199	16,6
gm.w. Warta Bolesławiecka	191	615	7,7
m. Bolesławiec	912	2095	5,2
Powiat jaworski	1741	4961	9,6
gm. m-w. Bolków	446	1285	11,7
gm.w. Męcinka	260	775	16,2
gm.w. Mściwojów	185	595	14,8
gm.w. Paszowice	109	308	8,1
gm.w. Wądroże Wielkie	126	486	12,0
m. Jawor	615	1512	6,3
Powiat jeleniogórski	2425	5290	8,3
gm.w. Janowice Wielkie	105	239	5,8
gm.w. Jeżów Sudecki	153	351	5,4
gm.w. Mysłakowice	398	966	9,6
gm.w. Podgórzyn	392	895	11,5
gm.w. Stara Kamienica	217	563	10,8
m. Karpacz	182	346	6,9
m. Kowary	475	977	8,4
m. Piechowice	175	356	5,4
m. Szklarska Poręba	328	597	8,6
Powiat kamiennogórski	1671	4171	9,1
gm. m-w. Lubawka	421	988	8,6
gm.w. Kamienna Góra	222	708	8,1
gm.w. Marciszów	309	895	19,3
m. Kamienna Góra	719	1580	7,5
Powiat lubański	1862	4643	8,2
gm. m-w. Leśna	440	1161	10,9
gm. m-w. Olszyna	374	904	13,4
gm.w. Lubań	99	353	5,4
gm.w. Platerówka	71	186	10,8
gm.w. Siekierczyn	152	440	9,7
m. Lubań	537	1193	5,5
m. Świeradów-Zdrój	189	406	9,0
Powiat lwówecki	1636	4339	9,1
gm. m-w. Gryfów Śląski	303	767	7,6
gm. m-w. Lubomierz	233	639	10,8
gm. m-w. Lwówek Śląski	367	1116	6,2
gm. m-w. Mirsk	528	1188	13,2
gm. m-w. Wleń	205	629	13,8
Powiat zgorzelecki	3104	7331	7,8
gm. m-w. Bogatynia	1154	2606	10,4

gm. m-w. Pieńsk	309	800	8,7
gm. m-w. Węgliniec	328	886	10,2
gm.w. Sulików	254	666	11,2
gm.w. Zgorzelec	356	1115	13,9
m. Zawidów	81	197	4,5
m. Zgorzelec	622	1061	3,3
Powiat złotoryjski	1528	4062	8,9
gm. m-w. Świerzawa	151	358	4,6
gm.w. Pielgrzymka	178	654	14,0
gm.w. Zagrodno	230	750	13,4
gm.w. Złotoryja	248	755	10,6
m. Wojcieszów	233	576	14,6
m. Złotoryja	488	969	5,9
Powiat m. Jelenia Góra	1949	3752	4,4
Jelenia Góra	1949	3752	4,4
PODREGION LEGNICKO-GŁOGOWSKI	10439	29140	6,5
Powiat głogowski	2430	6476	7,4
gm.w. Głogów	169	602	10,3
gm.w. Jerzmanowa	131	372	10,3
gm.w. Kotła	129	453	11,0
gm.w. Pęcław	134	464	20,1
gm.w. Żukowice	184	536	15,2
m. Głogów	1683	4049	5,9
Powiat górowski	1924	6150	16,9
gm. m-w. Góra	1137	3289	15,8
gm. m-w. Wąsosz	304	1059	14,2
gm.w. Jemielno	256	1006	32,4
gm.w. Niechlów	227	796	15,6
Powiat legnicki	1893	5249	9,8
gm. m-w. Prochowice	228	597	7,8
gm.w. Chojnów	383	1302	13,9
gm.w. Krotoszyce	74	275	9,6
gm.w. Kunice	143	410	7,8
gm.w. Legnickie Pole	298	653	13,1
gm.w. Miłkowice	235	547	9,0
gm.w. Ruja	139	419	15,6
m. Chojnów	393	1046	7,2
Powiat lubiński	1879	4985	4,7
gm. m-w. Ścinawa	324	850	8,1
gm.w. Lubin	300	895	7,4
gm.w. Rudna	149	455	6,3
m. Lubin	1106	2785	3,7
Powiat polkowicki	1936	5149	8,4
gm. m-w. Chocianów	422	986	7,7
gm. m-w. Polkowice	732	1794	6,9
gm. m-w. Przemków	438	1145	13,1
gm.w. Gaworzyce	128	445	11,5
gm.w. Grębocice	55	273	5,1
gm.w. Radwanice	161	506	11,2
Powiat m. Legnica	377	1131	1,1
Legnica	377	1131	1,1
PODREGION WAŁBRZYSKI	21740	55097	8,1
Powiat dzierzoniowski	2900	7385	7,1
gm. m-w. Niemcza	178	522	8,8
gm.w. Dzierżoniów	248	668	7,2
gm.w. Łagiewniki	301	1000	13,7

m. Bielawa	715	1507	4,9
m. Dzierżoniów	926	2214	6,4
m. Pieszyce	337	925	9,8
m. Piława Górna	195	549	8,1
Powiat kłodzki	6054	15442	9,4
gm. m-w. Bystrzyca Kłodzka	1009	2428	12,5
gm. m-w. Łądek-Zdrój	350	945	11,0
gm. m-w. Międzyzlesie	333	875	11,7
gm. m-w. Radków	331	1047	11,3
gm. m-w. Stronie Śląskie	212	561	7,1
gm. m-w. Szczytna	215	633	8,7
gm.w. Kłodzko	664	2076	12,3
gm.w. Lewin Kłodzki	146	400	22,4
gm.w. Nowa Ruda	391	1134	9,5
m. Duszniki-Zdrój	251	578	11,5
m. Kłodzko	1093	2248	8,0
m. Kudowa-Zdrój	359	751	7,4
m. Nowa Ruda	652	1643	6,9
m. Polanica-Zdrój	48	123	1,8
Powiat świdnicki	3724	9538	6,0
gm. m-w. Jaworzyna Śląska	382	1094	10,6
gm. m-w. Strzegom	1230	3124	11,7
gm. m-w. Żarów	156	449	3,6
gm.w. Dobromierz	510	1452	27,0
gm.w. Marcinowice	247	697	10,9
gm.w. Świdnica	442	1061	6,8
m. Świdnica	.	.	x
m. Świebodzice	757	1661	7,3
Powiat wałbrzyski	6591	15893	8,8
gm. m-w. Głuszyca	375	923	10,0
gm. m-w. Mieroszów	289	619	8,3
gm.w. Czarny Bór	123	398	8,3
gm.w. Stare Bogaczowice	110	309	7,4
gm.w. Walim	344	944	16,6
m. Boguszów-Gorce	610	1593	9,7
m. Jedlina-Zdrój	165	407	8,1
m. Szczawno-Zdrój	275	594	10,6
m. Wałbrzych	4300	10106	8,2
Powiat ząbkowicki	2471	6839	10,0
gm. m-w. Bardo	335	803	14,6
gm. m-w. Ząbkowice Śląskie	637	1672	7,3
gm. m-w. Ziębice	691	1865	10,3
gm. m-w. Złoty Stok	266	770	16,2
gm.w. Ciepłowody	113	374	11,9
gm.w. Kamieniec Ząbkowicki	149	436	5,0
gm.w. Stoszowice	280	919	16,7
PODREGION WROCŁAWSKI	11507	33366	6,2
Powiat milicki	1277	3843	10,4
gm. m-w. Milicz	600	1628	6,7
gm.w. Cieszków	249	884	19,2
gm.w. Krośnice	428	1331	16,6
Powiat oleśnicki	1743	5444	5,3
gm. m-w. Bierutów	228	829	8,2
gm. m-w. Międzybórz	168	588	11,6
gm. m-w. Syców	278	992	6,1
gm. m-w. Twardogóra	69	279	2,2

gm.w. Dobroszyce	135	414	6,8
gm.w. Dziadowa Kłoda	.	.	x
gm.w. Oleśnica	421	1094	9,5
m. Oleśnica	444	1248	3,4
Powiat oławski	1206	2821	3,9
gm. m-w. Jelcz-Laskowice	356	821	3,8
gm.w. Domaniów	109	319	6,0
gm.w. Oława	239	785	5,7
m. Oława	502	896	2,9
Powiat strzeliński	1608	4659	10,6
gm. m-w. Strzelin	696	1798	8,3
gm. m-w. Wiązów	251	903	12,1
gm.w. Borów	188	511	9,9
gm.w. Kondratowice	221	724	15,9
gm.w. Przeworno	252	723	14,0
Powiat średzki	1136	3324	6,7
gm. m-w. Środa Śląska	359	1003	5,2
gm.w. Kostomłoty	168	616	8,9
gm.w. Malczyce	214	508	8,6
gm.w. Miękinia	204	660	5,5
gm.w. Udanin	191	537	9,7
Powiat trzebnicki	1774	5119	6,5
gm. m-w. Oborniki Śląskie	417	1004	5,5
gm. m-w. Prusice	343	1031	11,3
gm. m-w. Trzebnica	244	714	3,2
gm. m-w. Żmigród	407	1215	8,1
gm.w. Wisznia Mała	137	414	5,0
gm.w. Zawonia	226	741	13,4
Powiat wołowski	1274	3973	8,4
gm. m-w. Brzeg Dolny	463	1433	8,8
gm. m-w. Wołów	496	1382	6,1
gm.w. Wińsko	315	1158	13,5
Powiat wrocławski	1489	4183	3,9
gm. m-w. Kały Wrocławskie	201	577	3,1
gm. m-w. Sobótka	233	603	4,9
gm. m-w. Święta Katarzyna	179	467	3,2
gm.w. Czernica	212	653	6,4
gm.w. Długołęka	174	591	2,7
gm.w. Jordanów Śląski	59	194	6,4
gm.w. Kobierzyce	215	582	4,0
gm.w. Mietków	73	199	5,2
gm.w. Żórawina	143	317	3,9
PODREGION M. WROCŁAW	7620	14632	2,3
Powiat M. Wrocław	7620	14632	2,3
M.Wrocław	7620	14632	2,3

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
KUJAWSKO-POMORSKIE	80836	237618	11,5
PODREGION BYDGOSKO-TORUŃSKI	17929	47622	6,3
Powiat bydgoski	3204	10637	10,6
gm. m-w. Koronowo	899	2865	12,2
gm. m-w. Solec Kujawski	510	1355	8,3
gm.w. Białe Błota	315	1009	6,5
gm.w. Dąbrowa Chełmińska	325	1331	18,0
gm.w. Dobrcz	328	1273	13,4
gm.w. Nowa Wieś Wielka	337	1070	12,4
gm.w. Osielsko	235	748	7,2
gm.w. Sicienko	255	986	10,7
Powiat toruński	3283	11217	12,1
gm.w. Chełmża	300	1139	12,1
gm.w. Czernikowo	434	1722	20,3
gm.w. Lubicz	463	1596	8,9
gm.w. Łubianka	164	535	9,1
gm.w. Łysomice	348	1226	14,2
gm.w. Obrowo	373	1311	11,9
gm.w. Wielka Nieszawka	118	430	10,2
gm.w. Zławieś Wielka	333	1266	10,7
m. Chełmża	750	1992	13,1
Powiat m. Bydgoszcz	6867	15476	4,3
M. Bydgoszcz	6867	15476	4,3
Powiat m. Toruń	4575	10292	5,0
M. Toruń	4575	10292	5,0
PODREGION GRUDZIĄDZKI	24324	78599	14,8
Powiat brodnicki	3147	11181	14,8
gm. m-w. Górzno	133	466	12,1
gm. m-w. Jabłonowo Pomorskie	488	1791	19,8
gm.w. Bartniczka	197	724	15,6
gm.w. Bobrowo	173	707	11,5
gm.w. Brodnica	338	1229	18,2
gm.w. Brzozie	181	728	20,3
gm.w. Osiek	202	844	20,8
gm.w. Świedziebnia	255	1135	22,3
gm.w. Zbiczno	251	947	20,9
m. Brodnica	929	2610	9,5
Powiat chełmiński	2113	6852	13,3
gm.w. Chełmno	254	930	17,7
gm.w. Kijewo Królewskie	100	344	8,0
gm.w. Lisewo	124	495	9,5
gm.w. Papowo Biskupie	269	1036	23,5
gm.w. Stolno	212	845	16,4
gm.w. Unisław	288	1002	14,8
m. Chełmno	866	2200	10,8
Powiat golubsko-dobrzyński	1742	6158	13,7
gm. m-w. Kowalewo Pomorskie	481	1554	13,7

gm.w. Ciechocin	64	260	6,5
gm.w. Golub-Dobrzyń	326	1246	15,1
gm.w. Radomin	155	684	16,6
gm.w. Zbójno	249	1105	24,6
m. Golub-Dobrzyń	467	1309	10,1
Powiat grudziądzki	2088	7710	20,0
gm. m-w. Łasin	369	1416	17,3
gm. m-w. Radzyń Chełmiński	391	1261	26,0
gm.w. Grudziądz	463	1688	15,8
gm.w. Gruta	350	1347	20,8
gm.w. Rogóźno	198	759	18,5
gm.w. Świecie nad Osą	317	1239	28,7
Powiat sępoleński	1973	6818	16,6
gm. m-w. Kamień Krajeński	460	1686	24,5
gm. m-w. Sępólno Krajeńskie	586	1802	11,3
gm. m-w. Więcbork	598	2061	15,7
gm.w. Sośno	329	1269	24,8
Powiat świecki	4380	14266	14,7
gm. m-w. Nowe	465	1566	14,8
gm. m-w. Świecie	1510	4068	12,3
gm.w. Bukowiec	304	1008	19,6
gm.w. Dragacz	328	1231	17,8
gm.w. Drzycim	214	900	18,1
gm.w. Jeżewo	298	1096	13,9
gm.w. Lniano	195	760	18,4
gm.w. Osie	232	716	13,4
gm.w. Pruszcz	378	1193	13,0
gm.w. Świekatowo	178	685	19,6
gm.w. Warlubie	278	1043	16,0
Powiat tucholski	2381	8925	18,8
gm. m-w. Tuchola	925	3091	15,4
gm.w. Cekcyn	235	946	14,5
gm.w. Gostycyn	266	995	19,2
gm.w. Kęsowo	301	1262	28,6
gm.w. Lubiewo	340	1363	23,7
gm.w. Śliwice	314	1268	23,2
Powiat wąbrzeski	1265	4371	12,6
gm.w. Dębowa Łąka	80	292	9,1
gm.w. Książki	195	772	18,3
gm.w. Płużnica	325	1190	24,1
gm.w. Wąbrzeźno	251	923	10,8
m. Wąbrzeźno	414	1194	8,6
Powiat m. Grudziądz	5235	12318	12,4
M. Grudziądz	5235	12318	12,4
PODREGION WŁOCŁAWSKI	38583	111397	14,3
Powiat aleksandrowski	2393	6737	12,2
gm.w. Aleksandrów Kujawski	583	1759	15,7
gm.w. Bądkowo	178	692	15,3
gm.w. Koneck	212	706	21,1
gm.w. Raciążek	234	589	18,8
gm.w. Waganiec	168	506	11,5
gm.w. Zakrzewo	189	586	16,2
m. Aleksandrów Kujawski	569	1395	11,3
m. Ciechocinek	249	488	4,5
m. Nieszawa	11	16	0,8
Powiat inowrocławski	6654	19376	11,8

gm. m-w. Gniewkowo	607	1836	12,5
gm. m-w. Janikowo	470	1435	10,5
gm. m-w. Kruszwica	939	3110	15,7
gm. m-w. Pakość	307	993	10,0
gm.w. Dąbrowa Biskupia	295	1011	19,6
gm.w. Inowrocław	416	1398	12,6
gm.w. Rojewo	223	800	17,2
gm.w. Złotniki Kujawskie	508	1617	17,9
m. Inowrocław	2889	7176	9,4
Powiat lipnowski	5168	16116	24,4
gm. m-w. Dobrzyń nad Wisłą	725	1980	25,0
gm. m-w. Skępe	544	2002	26,5
gm.w. Bobrowniki	340	1113	37,2
gm.w. Chrostkowo	169	741	24,5
gm.w. Kikół	498	1642	22,8
gm.w. Lipno	574	2375	20,9
gm.w. Tłuchowo	394	1305	28,4
gm.w. Wielgie	560	2191	33,2
m. Lipno	1364	2767	18,7
Powiat mogileński	1911	6228	13,3
gm. m-w. Mogilno	960	3052	12,3
gm. m-w. Strzelno	533	1636	13,4
gm.w. Dąbrowa	129	518	11,0
gm.w. Jeziora Wielkie	289	1022	20,3
Powiat nakielski	3438	11185	13,1
gm. m-w. Kcynia	888	2592	18,9
gm. m-w. Mrocza	395	1442	15,6
gm. m-w. Nakło nad Notecią	905	2905	9,1
gm. m-w. Szubin	968	3132	13,6
gm.w. Sadki	282	1114	15,5
Powiat radziejowski	2426	6862	16,4
gm. m-w. Piotrków Kujawski	937	2114	22,3
gm.w. Bytoń	255	727	19,5
gm.w. Dobrze	193	612	11,2
gm.w. Osiećciny	383	1142	14,1
gm.w. Radziejów	384	1488	34,1
gm.w. Topólka	20	52	1,0
m. Radziejów	254	727	12,6
Powiat rypiński	2188	7498	17,0
gm.w. Brzuze	192	631	11,8
gm.w. Rogowo	462	1857	39,9
gm.w. Rypin	285	974	13,2
gm.w. Skrwilno	381	1435	23,6
gm.w. Wapielsk	218	788	19,2
m. Rypin	650	1813	10,9
Powiat włocławski	3794	11530	13,5
gm. m-w. Brześć Kujawski	681	1969	17,5
gm. m-w. Chodecz	31	69	1,1
gm. m-w. Izbica Kujawska	376	1358	17,0
gm. m-w. Lubień Kujawski	343	943	12,7
gm. m-w. Lubraniec	424	1274	12,8
gm.w. Baruchowo	143	399	10,9
gm.w. Boniewo	139	444	12,5
gm.w. Choceń	470	1274	16,2
gm.w. Fabianki	449	1468	16,3
gm.w. Kowal	134	471	11,6

gm.w. Lubanie	185	580	12,4
gm.w. Włocławek	222	755	12,1
m. Kowal	197	526	15,1
Powiat żniński	3024	10171	14,6
gm. m-w. Barcin	623	2178	14,8
gm. m-w. Janowiec Wielkopolski	348	1045	11,3
gm. m-w. Łabiszyn	317	943	10,0
gm. m-w. Żnin	1357	4538	18,8
gm.w. Gąsawa	209	781	15,0
gm.w. Rogowo	170	686	9,9
Powiat m. Włocławek	7587	15694	13,3
M.Włocławek	7587	15694	13,3

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
LUBELSKIE	61317	208617	9,6
PODREGION BIALSKI	11147	41094	13,3
Powiat bialski	4688	18216	16,1
gm.w. Biała Podlaska	575	2321	18,3
gm.w. Drelów	339	1523	27,6
gm.w. Janów Podlaski	160	631	11,4
gm.w. Kodeń	228	764	19,6
gm.w. Konstantynów	189	754	18,4
gm.w. Leśna Podlaska	180	714	16,0
gm.w. Łomazy	121	563	10,5
gm.w. Międzyrzec Podlaski	457	2047	19,9
gm.w. Piszczac	240	1008	13,4
gm.w. Rokitno	139	598	18,3
gm.w. Rossosz	88	368	15,5
gm.w. Sławatycze	196	666	25,9
gm.w. Sosnówka	165	606	22,6
gm.w. Terespol	209	699	10,1
gm.w. Tuczna	190	745	21,6
gm.w. Wisznice	139	470	9,2
gm.w. Zalesie	167	729	15,9
m. Międzyrzec Podlaski	772	2568	15,0
m. Terespol	134	442	7,4
Powiat parczewski	1718	6052	16,8
gm. m-w. Parczew	684	2185	14,8
gm.w. Dębowa Kłoda	222	774	19,6
gm.w. Jabłoń	181	591	14,5
gm.w. Milanów	150	600	14,6
gm.w. Podedwórze	60	223	12,5
gm.w. Siemień	229	919	19,1
gm.w. Sosnowica	192	760	28,6
Powiat radzyński	1868	7224	11,8
gm.w. Borki	264	1186	19,4
gm.w. Czemierniki	163	532	11,6
gm.w. Kąkolewnica Wschodnia	282	1175	13,9
gm.w. Komarówka Podlaska	191	760	16,4
gm.w. Radzyń Podlaski	255	1005	12,5
gm.w. Ulan-Majorat	137	652	10,9
gm.w. Wołyń	280	914	12,7
m. Radzyń Podlaski	296	1000	6,2
Powiat włodawski	1788	6125	15,4
gm.w. Hanna	156	602	18,4
gm.w. Hańsk	166	502	12,9
gm.w. Stary Brus	245	915	41,9
gm.w. Urszulin	116	460	11,6
gm.w. Włodawa	361	1230	20,4
gm.w. Wola Uhruska	232	812	19,8
gm.w. Wiryki	42	168	6,1

m. Włodawa	470	1436	10,6
Powiat m. Biała Podlaska	1085	3477	6,0
Biała Podlaska	1085	3477	6,0
PODREGION CHEŁMSKO-ZAMOJSKI	22313	76478	11,8
Powiat biłgorajski	2650	10220	9,9
gm. m-w. Frampol	220	895	13,9
gm. m-w. Józefów	311	1112	15,7
gm. m-w. Tarnogród	181	809	11,9
gm.w. Aleksandrów	88	365	11,4
gm.w. Biłgoraj	272	1192	9,4
gm.w. Biszczka	135	529	13,7
gm.w. Goraj	183	752	17,0
gm.w. Księżpol	159	814	12,1
gm.w. Łukowa	56	250	5,6
gm.w. Obsza	196	873	20,0
gm.w. Potok Górny	124	579	10,5
gm.w. Tereszpol	136	447	11,3
gm.w. Turobin	4	14	0,2
m. Biłgoraj	585	1589	5,8
Powiat chełmski	4071	14543	18,4
gm.w. Białopole	137	568	17,8
gm.w. Chełm	443	1647	12,8
gm.w. Dorohusk	374	1206	17,7
gm.w. Dubienka	136	454	17,3
gm.w. Kamień	165	697	17,4
gm.w. Leśniowice	361	1276	32,3
gm.w. Rejowiec	400	1248	19,2
gm.w. Rejowiec Fabryczny	169	568	12,3
gm.w. Ruda-Huta	340	1148	24,2
gm.w. Sawin	294	1063	19,1
gm.w. Siedliszcze	398	1521	21,8
gm.w. Wierzbica	277	1042	19,6
gm.w. Wojstawice	196	731	17,5
gm.w. Żmudź	164	642	19,4
m. Rejowiec Fabryczny	217	732	16,3
Powiat hrubieszowski	2374	7931	11,7
gm.w. Dołhobyczów	220	867	14,6
gm.w. Horodło	265	939	16,8
gm.w. Hrubieszów	390	1474	13,8
gm.w. Mircze	223	880	11,5
gm.w. Trzeszczany	220	627	13,8
gm.w. Uchanie	157	419	8,7
gm.w. Werbkowice	203	861	8,6
m. Hrubieszów	696	1864	10,1
Powiat krasnostawski	2263	7262	10,6
gm.w. Fajstławice	144	575	11,5
gm.w. Gorzków	53	204	5,1
gm.w. Izbica	270	866	9,8
gm.w. Krasnystaw	233	801	8,9
gm.w. Kraśniczyn	167	583	13,8
gm.w. Łopiennik Górny	206	773	18,3
gm.w. Rudnik	166	545	16,0
gm.w. Siennica Różana	135	522	12,2
gm.w. Żółkiewka	119	473	7,9
m. Krasnystaw	770	1920	10,0
Powiat tomaszowski	3124	11830	13,5

gm. m-w. Tyszowce	91	362	6,0
gm.w. Bełżec	81	253	7,3
gm.w. Jarczów	120	465	13,1
gm.w. Krynice	168	571	16,0
gm.w. Lubycza Królewska	456	1922	29,2
gm.w. Łaszczów	236	888	13,8
gm.w. Rachanie	300	1158	20,5
gm.w. Susiec	353	1572	20,3
gm.w. Tarnawatka	255	965	23,9
gm.w. Telatyn	126	532	12,3
gm.w. Tomaszów Lubelski	216	796	7,3
gm.w. Ulhówek	264	1076	21,1
m. Tomaszów Lubelski	458	1270	6,3
Powiat zamojski	3651	14134	12,9
gm. m-w. Krasnobród	260	1063	14,6
gm. m-w. Szczepieszyn	335	1111	9,3
gm. m-w. Zwierzyniec	209	659	9,1
gm.w. Adamów	101	370	7,3
gm.w. Grabowiec	128	552	12,0
gm.w. Komarów-Osada	161	682	12,4
gm.w. Łabunie	223	937	15,0
gm.w. Miączyn	255	1159	19,0
gm.w. Nielisz	313	1285	21,8
gm.w. Radecznica	186	709	11,1
gm.w. Sitno	184	785	11,7
gm.w. Skierbieszów	264	1029	18,7
gm.w. Stary Zamość	283	1006	18,5
gm.w. Sułów	190	729	14,4
gm.w. Zamość	559	2058	9,9
Powiat m. Chełm	2153	4869	7,2
Chełm	2153	4869	7,2
Powiat m. Zamość	2027	5689	8,6
Zamość	2027	5689	8,6
PODREGION LUBELSKI	12812	38698	5,4
Powiat lubartowski	3543	12455	13,8
gm. m-w. Kock	519	1968	29,5
gm. m-w. Ostrów Lubelski	220	833	15,0
gm.w. Abramów	67	303	7,1
gm.w. Firlej	222	708	11,5
gm.w. Jeziorzany	151	566	19,6
gm.w. Kamionka	181	730	11,4
gm.w. Lubartów	417	1525	14,5
gm.w. Michów	353	1179	18,9
gm.w. Niedźwiada	283	1086	17,1
gm.w. Ostrówek	209	767	18,7
gm.w. Serniki	144	588	12,2
gm.w. Uścimów	183	736	21,9
m. Lubartów	594	1466	6,4
Powiat lubelski	3709	12538	8,8
gm. m-w. Bełżyce	495	1576	11,4
gm. m-w. Bychawa	331	993	8,1
gm.w. Borzechów	74	363	9,6
gm.w. Garbów	253	701	7,8
gm.w. Głusk	215	684	8,7
gm.w. Jabłonna	208	726	9,6
gm.w. Jastków	175	671	5,3

gm.w. Konopnica	173	575	5,0
gm.w. Krzczonów	213	596	12,2
gm.w. Niedrzwica Duża	291	1084	9,7
gm.w. Niemce	407	1427	8,5
gm.w. Strzyżewice	241	786	10,3
gm.w. Wojciechów	259	946	15,9
gm.w. Wólka	172	580	5,8
gm.w. Wysokie	114	433	8,6
gm.w. Zakrzew	88	397	12,6
Powiat łęczyński	1525	5422	9,5
gm. m-w. Łęczna	330	1160	4,7
gm.w. Cyców	237	950	12,6
gm.w. Ludwin	256	974	19,6
gm.w. Milejów	385	1209	13,0
gm.w. Puchaczów	93	322	6,5
gm.w. Spiczyn	224	807	14,8
Powiat świdnicki	2024	5491	7,6
gm. m-w. Piaski	300	914	8,5
gm.w. Melgiew	281	932	10,8
gm.w. Rybczewice	160	537	14,0
gm.w. Trawniki	371	1153	12,5
m. Świdnik	912	1955	4,9
Powiat m. Lublin	2011	2792	0,8
Lublin	2011	2792	0,8
PODREGION PUŁAWSKI	15045	52347	10,6
Powiat janowski	1763	6563	13,8
gm. m-w. Janów Lubelski	499	1587	9,8
gm.w. Batorz	137	547	15,9
gm.w. Chrzanów	82	339	11,1
gm.w. Dzwola	136	492	7,4
gm.w. Godziszów	331	1370	22,1
gm.w. Modliborzyce	304	1134	15,7
gm.w. Potok Wielki	274	1094	22,5
Powiat kraśnicki	3570	11387	11,5
gm. m-w. Annopol	501	1881	20,3
gm.w. Dzierzkowice	111	401	7,4
gm.w. Gościeradów	562	1795	24,5
gm.w. Kraśnik	198	714	10,1
gm.w. Szastarka	272	1110	18,1
gm.w. Trzydnik Duży	240	885	12,9
gm.w. Urzędów	250	859	9,7
gm.w. Wilkołaz	163	509	9,3
gm.w. Zakrzówek	197	700	10,2
m. Kraśnik	1076	2533	7,1
Powiat łukowski	3161	13084	12,1
gm.w. Adamów	280	1126	19,7
gm.w. Krzywda	373	1659	15,9
gm.w. Łuków	455	1968	11,7
gm.w. Serokomla	230	980	23,6
gm.w. Stanin	283	1265	13,0
gm.w. Stoczek Łukowski	324	1475	17,6
gm.w. Trzebieszów	153	715	9,5
gm.w. Wojcieszków	279	1154	16,6
gm.w. Wola Mysłowska	200	779	15,0
m. Łuków	520	1746	5,7
m. Stoczek Łukowski	64	217	8,0

Powiat opolski	1827	6279	10,0
gm. m-w. Opole Lubelskie	471	1610	9,1
gm. m-w. Poniatowa	297	962	6,5
gm.w. Chodel	352	1310	19,3
gm.w. Józefów nad Wisłą	272	955	13,7
gm.w. Karczmiska	147	383	6,2
gm.w. Łaziska	178	651	12,5
gm.w. Wilków	110	408	8,5
Powiat puławski	2940	9106	7,8
gm. m-w. Kazimierz Dolny	126	387	5,5
gm. m-w. Nałęczów	191	627	6,6
gm.w. Baranów	101	406	9,8
gm.w. Janowiec	173	699	19,3
gm.w. Końskowola	202	655	7,2
gm.w. Kurów	163	582	7,4
gm.w. Markuszów	100	322	10,6
gm.w. Puławy	176	585	5,2
gm.w. Wąwolnica	134	555	11,3
gm.w. Żyrzyn	129	484	7,3
m. Puławy	1445	3804	7,7
Powiat rycki	1784	5928	10,1
gm. m-w. Ryki	663	2158	10,6
gm.w. Kłoczew	273	1051	14,4
gm.w. Nowodwór	216	967	22,8
gm.w. Stężycza	178	606	11,3
gm.w. Ułęż	74	198	5,7
m. Dęblin	380	948	5,3

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
LUBUSKIE	34368	97408	9,7
PODREGION GORZOWSKI	14232	40227	10,5
Powiat gorzowski	2689	8202	12,3
gm. m-w. Witnica	628	2037	15,7
gm.w. Bogdaniec	332	931	13,6
gm.w. Deszczno	230	766	9,9
gm.w. Kłodawa	303	817	12,1
gm.w. Lubiszyn	388	1280	18,9
gm.w. Santok	237	856	11,1
m. Kostrzyn nad Odrą	571	1515	8,6
Powiat międzyrzecki	2780	7695	13,2
gm. m-w. Międzyrzecz	954	2246	9,0
gm. m-w. Skwierzyna	773	1968	15,5
gm. m-w. Trzciel	157	553	8,8
gm.w. Bledzew	298	1094	23,8
gm.w. Przytoczna	413	1146	20,4
gm.w. Pszczew	185	688	16,4
Powiat słubicki	1952	5354	11,5
gm. m-w. Cybinka	369	1112	16,4
gm. m-w. Ośno Lubuskie	344	923	14,6
gm. m-w. Rzepin	10	25	0,3
gm. m-w. Słubice	972	2490	12,8
gm.w. Górzycza	257	804	19,2
Powiat strzelecko-drezdenecki	2650	8450	16,9
gm. m-w. Dobiegniew	425	1390	20,1
gm. m-w. Drezdenko	958	2887	16,8
gm. m-w. Strzelce Krajeńskie	686	2385	13,7
gm.w. Stare Kurowo	267	777	18,8
gm.w. Zwierzyn	314	1011	22,9
Powiat sulęciński	2116	6022	17,0
gm. m-w. Lubniewice	179	527	17,0
gm. m-w. Sulęcín	866	2091	12,9
gm. m-w. Torzym	507	1530	22,6
gm.w. Krzeszyce	256	820	17,8
gm.w. Słońsk	308	1054	22,2
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	2045	4504	3,6
Gorzów Wielkopolski	2045	4504	3,6
PODREGION ZIELONOGÓRSKI	20136	57181	9,1
Powiat krośnieński	2488	7057	12,5
gm. m-w. Krosno Odrzańskie	499	1328	7,2
gm.w. Bobrowice	94	294	9,4
gm.w. Bytnica	155	531	20,4
gm.w. Dąbie	240	646	12,7
gm.w. Gubin	503	1693	23,3
gm.w. Maszewo	125	433	14,6
m. Gubin	872	2132	12,7
Powiat nowosolski	2856	8435	9,7

gm. m-w. Bytom Odrzański	178	528	9,8
gm. m-w. Kozuchów	820	2613	16,4
gm. m-w. Nowe Miasteczko	155	447	8,1
gm.w. Kolsko	133	448	13,8
gm.w. Nowa Sól	238	804	12,1
gm.w. Otyń	280	851	13,5
gm.w. Siedlisko	206	632	17,8
m. Nowa Sól	846	2112	5,3
Powiat świebodziński	1475	4540	8,1
gm. m-w. Świebodzin	596	1724	5,8
gm. m-w. Zbąszynek	168	592	7,1
gm.w. Lubrza	81	337	10,0
gm.w. Łagów	240	686	13,3
gm.w. Skąpe	234	669	12,0
gm.w. Szczaniec	156	532	13,5
Powiat wschowski	1740	4947	12,7
gm. m-w. Sława	615	1664	13,6
gm. m-w. Szlichtyngowa	267	897	17,5
gm. m-w. Wschowa	858	2386	11,1
Powiat zielonogórski	2973	9025	10,0
gm. m-w. Babimost	102	394	6,1
gm. m-w. Czerwieńsk	465	1320	13,8
gm. m-w. Kargowa	148	480	8,3
gm. m-w. Nowogród Bobrzański	367	1222	13,1
gm. m-w. Sulechów	735	2214	8,4
gm.w. Bojadła	122	425	12,5
gm.w. Świdnica	262	868	14,4
gm.w. Trzebiechów	149	476	14,6
gm.w. Zabór	160	469	13,0
gm.w. Zielona Góra	463	1157	6,9
Powiat żagański	4114	11131	13,6
gm. m-w. Iłowa	401	1033	14,6
gm. m-w. Małomice	291	716	13,2
gm. m-w. Szprotawa	1441	4066	18,8
gm.w. Brzeźnica	195	691	18,7
gm.w. Niegostawice	235	735	15,7
gm.w. Wymiarki	132	377	15,5
gm.w. Żagań	348	1059	15,1
m. Gozdnicza	247	638	18,7
m. Żagań	824	1816	6,9
Powiat żarski	4179	11595	11,8
gm. m-w. Jasień	314	910	12,6
gm. m-w. Lubsko	1073	3029	15,7
gm.w. Brody	167	463	13,3
gm.w. Lipinki Łużyckie	176	556	17,2
gm.w. Przewóz	158	623	19,1
gm.w. Trzebiel	348	1083	18,9
gm.w. Tuplice	190	532	16,4
gm.w. Żary	512	1605	13,8
m. Łęknica	185	440	16,9
m. Żary	1056	2354	6,1
Powiat m. Zielona Góra	311	451	0,4
Zielona Góra	311	451	0,4

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
ŁÓDZKIE	80818	209710	8,2
PODREGION ŁÓDZKI	10494	27166	7,2
Powiat brzeziński	1132	3274	10,7
gm.w. Brzeziny	169	562	10,4
gm.w. Dmosin	143	436	9,4
gm.w. Jeżów	118	396	11,1
gm.w. Rogów	199	666	14,3
m. Brzeziny	503	1214	9,9
Powiat łódzki wschodni	1972	5434	8,3
gm. m-w. Koluszki	522	1400	6,1
gm. m-w. Rzgów	268	697	7,5
gm. m-w. Tuszyn	680	1838	15,7
gm.w. Andrespol	247	682	5,7
gm.w. Brójce	185	580	10,2
gm.w. Nowosolna	70	237	5,9
Powiat pabianicki	2905	6971	5,9
gm.w. Dłutów	87	347	8,2
gm.w. Dobroń	143	404	5,7
gm.w. Ksawerów	126	307	4,2
gm.w. Lutomiersk	171	430	5,9
gm.w. Pabianice	141	404	6,7
m. Konstantynów Łódzki	533	1233	7,0
m. Pabianice	1704	3846	5,5
Powiat zgierski	4485	11487	7,1
gm. m-w. Aleksandrów Łódzki	863	2113	7,8
gm. m-w. Stryków	337	825	6,8
gm.w. Głowno	173	618	12,6
gm.w. Ozorków	301	868	13,0
gm.w. Parzęczew	152	539	10,8
gm.w. Zgierz	245	770	6,5
m. Głowno	561	1507	10,1
m. Ozorków	544	1467	7,2
m. Zgierz	1309	2780	4,8
PODREGION M. ŁÓDŹ	22377	39818	5,3
Powiat m. Łódź	22377	39818	5,3
Łódź	22377	39818	5,3
PODREGION PIOTRKOWSKI	23672	67699	11,3
Powiat bełchatowski	3834	10094	9,0
gm. m-w. Zelów	821	2013	13,2
gm.w. Bełchatów	271	870	9,0
gm.w. Drużbice	247	696	14,1
gm.w. Kleszczów	617	1558	35,0
gm.w. Kluki	119	374	9,2
gm.w. Rusiec	236	904	17,0
gm.w. Szczerców	264	741	9,6
m. Bełchatów	1259	2938	4,8
Powiat opoczyński	3147	11615	14,8

gm. m-w. Drzewica	351	1238	11,2
gm. m-w. Opoczno	1365	4765	13,4
gm.w. Białaczów	290	1054	17,7
gm.w. Mniszków	148	494	10,4
gm.w. Paradyż	121	484	10,9
gm.w. Poświętne	85	329	10,1
gm.w. Sławno	565	2496	34,1
gm.w. Żarnów	222	755	12,2
Powiat piotrkowski	3269	9765	10,8
gm. m-w. Sulejów	508	1566	9,9
gm.w. Aleksandrów	182	647	14,5
gm.w. Czarnocin	114	314	7,8
gm.w. Gorzkowice	432	991	11,5
gm.w. Grabica	134	462	7,6
gm.w. Łęki Szlacheckie	140	509	13,9
gm.w. Moszczenica	551	1578	12,3
gm.w. Ręczno	170	573	15,9
gm.w. Rozprza	284	867	7,2
gm.w. Wola Krzysztoporska	492	1603	13,8
gm.w. Wolbórz	262	655	8,6
Powiat radomszczański	5146	15069	12,8
gm. m-w. Kamieńsk	194	577	9,5
gm. m-w. Przedbórz	582	1940	25,8
gm.w. Dobryczyce	214	700	16,6
gm.w. Gidle	216	609	9,3
gm.w. Gomunice	239	733	12,4
gm.w. Kobiele Wielkie	204	771	17,4
gm.w. Kodrąb	211	675	14,3
gm.w. Lgota Wielka	122	424	9,6
gm.w. Ładzice	143	564	11,5
gm.w. Masłowice	229	762	17,8
gm.w. Radomsko	226	728	13,1
gm.w. Wielgomłynny	214	736	15,1
gm.w. Żytno	306	988	17,8
m. Radomsko	2046	4862	9,9
Powiat tomaszowski	5337	14131	11,7
gm.w. Będków	85	252	7,2
gm.w. Budziszewice	108	349	16,1
gm.w. Czerniewice	409	1315	25,8
gm.w. Inowłódz	137	485	12,7
gm.w. Lubochnia	271	950	12,5
gm.w. Rokiciny	192	410	6,9
gm.w. Rzeczycza	236	888	18,2
gm.w. Tomaszów Mazowiecki	338	1083	10,7
gm.w. Ujazd	306	900	11,6
gm.w. Żelechlinek	122	426	12,4
m. Tomaszów Mazowiecki	3133	7073	10,7
Powiat m. Piotrków Trybunalski	2939	7025	9,0
Piotrków Trybunalski	2939	7025	9,0
PODREGION SIERADZKI	12876	42351	9,3
Powiat łaski	1572	4546	9,0
gm. m-w. Łask	854	2290	8,0
gm.w. Buczek	129	436	8,9
gm.w. Sędziejowice	159	519	8,1
gm.w. Widawa	349	992	12,6
gm.w. Wodzierady	81	309	9,9

Powiat pajęczański	1371	4899	9,2
gm. m-w. Działoszyn	245	928	7,2
gm. m-w. Pajęczno	271	810	7,0
gm.w. Kielczygłów	137	483	11,3
gm.w. Nowa Brzeźnica	113	398	8,1
gm.w. Rząśnia	192	726	15,1
gm.w. Siemkowice	99	428	8,6
gm.w. Strzelce Wielkie	181	687	14,2
gm.w. Sulmierzyce	133	439	9,4
Powiat poddębicki	1724	5689	13,6
gm. m-w. Poddębice	649	1883	11,9
gm. m-w. Uniejów	358	1087	15,1
gm.w. Dalików	138	512	13,9
gm.w. Pęczniew	167	642	17,9
gm.w. Wartkowice	288	1147	18,3
gm.w. Zadzim	124	418	8,0
Powiat sieradzki	3778	12710	10,6
gm. m-w. Błaszki	589	2185	14,6
gm. m-w. Warta	458	1545	11,9
gm. m-w. Złoczew	227	831	11,3
gm.w. Brąszewice	131	616	13,9
gm.w. Brzeźnio	304	897	14,2
gm.w. Burzenin	218	843	15,0
gm.w. Goszczanów	262	1020	17,7
gm.w. Klonowa	135	445	14,7
gm.w. Sieradz	345	1152	11,7
gm.w. Wróblew	169	633	10,2
m. Sieradz	940	2543	5,8
Powiat wieluński	1756	5867	7,5
gm. m-w. Wieluń	599	1465	4,5
gm.w. Biała	158	615	11,2
gm.w. Czarnożyły	93	365	8,0
gm.w. Konopnica	40	200	5,2
gm.w. Mokrsko	117	417	7,7
gm.w. Osjaków	121	446	9,3
gm.w. Ostrówek	165	538	11,5
gm.w. Pątnów	216	812	12,5
gm.w. Skomlin	105	395	11,6
gm.w. Wierzchlas	142	614	9,2
Powiat wierszowski	1063	3772	8,9
gm. m-w. Wieruszów	363	1257	8,9
gm.w. Bolesławiec	110	323	7,8
gm.w. Czastary	75	239	6,0
gm.w. Galewice	75	301	4,9
gm.w. Lututów	221	839	17,9
gm.w. Łubnice	89	360	8,6
gm.w. Sokolniki	130	453	9,2
Powiat zduńskowolski	1612	4868	7,2
gm. m-w. Szadek	333	1097	15,0
gm.w. Zapolice	167	584	12,2
gm.w. Zduńska Wola	293	1082	9,4
m. Zduńska Wola	819	2105	4,8
PODREGION SKIERNIEWICKI	11399	32676	8,8
Powiat kutnowski	4332	11654	11,4
gm. m-w. Krośniewice	591	1733	19,4
gm. m-w. Żychlin	919	2059	16,1

gm.w. Bedlno	181	473	7,8
gm.w. Dąbrowice	135	439	21,6
gm.w. Krzyżanów	233	699	16,1
gm.w. Kutno	343	1092	13,0
gm.w. Łanięta	147	494	19,5
gm.w. Nowe Ostrowy	294	867	23,0
gm.w. Oporów	98	297	11,0
gm.w. Strzelce	139	503	12,2
m. Kutno	1252	2998	6,4
Powiat łączycki	2151	6303	12,0
gm.w. Daszyna	100	349	8,5
gm.w. Góra Świętej Małgorzaty	77	253	5,6
gm.w. Grabów	213	663	10,5
gm.w. Łęczycza	248	969	11,4
gm.w. Piątek	209	671	10,4
gm.w. Świnice Warckie	169	622	15,5
gm.w. Witonia	158	496	14,4
m. Łęczycza	977	2280	14,9
Powiat łowicki	1594	4835	5,9
gm.w. Bielawy	186	555	9,4
gm.w. Chańsko	80	240	7,6
gm.w. Domaniewice	108	351	7,6
gm.w. Kiernozia	63	225	6,3
gm.w. Kocierzew Południowy	83	354	7,7
gm.w. Łowicz	100	411	5,6
gm.w. Łyszkowice	162	556	8,1
gm.w. Nieborów	87	271	2,8
gm.w. Zduny	109	316	5,2
m. Łowicz	616	1556	5,2
Powiat rawski	1400	4133	8,4
gm. m-w. Biała Rawska	394	1128	9,8
gm.w. Cielądz	219	741	18,4
gm.w. Rawa Mazowiecka	176	621	7,2
gm.w. Regnów	72	281	15,3
gm.w. Sadkowice	111	411	7,3
m. Rawa Mazowiecka	428	951	5,4
Powiat skierniewicki	936	3318	8,8
gm.w. Bolimów	85	324	8,1
gm.w. Głuchów	88	419	7,0
gm.w. Godzianów	63	262	9,8
gm.w. Kowiesy	81	299	10,0
gm.w. Lipce Reymontowskie	74	268	8,1
gm.w. Maków	85	292	4,9
gm.w. Nowy Kawęczyn	118	334	10,1
gm.w. Skierniewice	230	767	11,3
gm.w. Słupia	112	353	13,4
Powiat m. Skierniewice	986	2433	5,0
Skierniewice	986	2433	5,0

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
MAŁOPOLSKIE	70753	221016	6,7
PODREGION KRAKOWSKI	12774	39899	6,0
Powiat bocheński	2220	7515	7,4
gm. m-w. Nowy Wiśnicz	155	643	4,9
gm.w. Bochnia	554	1782	9,6
gm.w. Drwinia	168	536	8,4
gm.w. Lipnica Murowana	106	433	7,8
gm.w. Łapanów	63	296	3,9
gm.w. Rzezawa	176	642	6,1
gm.w. Trzciana	142	654	12,9
gm.w. Żegocina	159	667	13,3
m. Bochnia	697	1862	6,3
Powiat krakowski	3534	9716	3,9
gm. m-w. Krzeszowice	379	846	2,7
gm. m-w. Skała	144	398	4,1
gm. m-w. Skawina	229	526	1,3
gm. m-w. Słomniki	358	860	6,3
gm. m-w. Świątniki Górne	201	454	5,2
gm.w. Czernichów	235	715	5,5
gm.w. Igołomia-Wawrzeńczyce	72	236	3,1
gm.w. Iwanowice	123	350	4,1
gm.w. Jerzmanowice-Przeginia	147	476	4,5
gm.w. Kocmyrzów-Luborzyca	166	507	3,8
gm.w. Liszki	261	761	4,8
gm.w. Michałowice	180	629	7,7
gm.w. Mogilany	253	758	6,6
gm.w. Sułoszowa	91	339	5,8
gm.w. Wielka Wieś	190	486	5,0
gm.w. Zabierzów	298	828	3,6
gm.w. Zielonki	207	547	3,3
Powiat miechowski	1356	3879	7,7
gm. m-w. Miechów	598	1481	7,5
gm.w. Charsznica	189	569	7,3
gm.w. Gołcza	172	479	7,7
gm.w. Kozłów	116	369	7,4
gm.w. Książ Wielki	140	510	9,3
gm.w. Raclawice	37	116	4,6
gm.w. Słaboszów	104	355	9,4
Powiat myślenicki	2705	10334	8,7
gm. m-w. Dobczyce	285	1029	7,2
gm. m-w. Myślenice	562	1762	4,3
gm. m-w. Sułkowice	358	1362	9,8
gm.w. Lubień	219	898	9,5
gm.w. Pcim	244	922	8,8
gm.w. Raciechowice	316	1238	20,8
gm.w. Siepraw	107	426	5,4
gm.w. Tokarnia	354	1594	19,4

gm.w. Wiśniowa	260	1103	16,0
Powiat proszowicki	967	2949	6,8
gm. m-w. Proszowice	432	1209	7,5
gm.w. Koniusza	98	321	3,7
gm.w. Koszyce	175	615	11,0
gm.w. Nowe Brzesko	131	474	8,3
gm.w. Pałecznica	63	170	4,5
gm.w. Radziemice	68	160	4,7
Powiat wielicki	1992	5506	5,1
gm. m-w. Niepołomice	267	751	3,3
gm. m-w. Wieliczka	1129	2779	5,6
gm.w. Biskupice	188	577	6,6
gm.w. Gdów	208	811	4,9
gm.w. Kłaj	200	588	5,9
PODREGION M. KRAKÓW	11838	21784	2,9
Powiat m. Kraków	11838	21784	2,9
Kraków	11838	21784	2,9
PODREGION NOWOSĄDECKI	19405	74914	9,8
Powiat gorlicki	3734	13989	13,1
gm. m-w. Biecz	478	1749	10,4
gm.w. Bobowa	553	2344	25,4
gm.w. Gorlice	738	2460	15,1
gm.w. Lipinki	342	1244	18,3
gm.w. Łużna	328	1513	18,4
gm.w. Moszczenica	177	829	17,6
gm.w. Ropa	24	41	0,8
gm.w. Sękowa	107	527	11,0
gm.w. Uście Gorlickie	328	1358	21,6
m. Gorlice	659	1924	6,8
Powiat limanowski	4058	17698	14,4
gm.w. Dobra	310	1375	14,8
gm.w. Jodłownik	312	1528	18,9
gm.w. Kamienica	390	1833	24,9
gm.w. Laskowa	329	1478	19,6
gm.w. Limanowa	643	2982	12,9
gm.w. Łukowica	448	1964	21,0
gm.w. Mszana Dolna	295	1513	9,1
gm.w. Niedźwiedź	257	1051	15,2
gm.w. Słupnice	275	1372	22,8
gm.w. Tymbark	188	820	13,0
m. Limanowa	468	1331	9,0
m. Mszana Dolna	143	451	6,0
Powiat nowosądecki	5250	21875	10,9
gm. m-w. Krynica-Zdrój	268	682	4,1
gm. m-w. Muszyna	293	1065	9,3
gm. m-w. Piwniczna-Zdrój	505	1854	17,7
gm. m-w. Stary Sącz	515	1896	8,5
gm.w. Chełmiec	799	3344	13,2
gm.w. Gródek nad Dunajcem	381	1749	19,4
gm.w. Grybów			0,0
gm.w. Kamionka Wielka	299	1376	14,6
gm.w. Korzenna	733	3361	24,9
gm.w. Łabowa	181	790	14,9
gm.w. Łącko	467	1957	13,0
gm.w. Łososina Dolna	153	655	6,6
gm.w. Nawojowa	196	977	12,5

gm.w. Podegrodzie	341	1654	14,0
gm.w. Rytro	93	419	11,5
m. Grybów	26	96	1,6
Powiat nowotarski	3098	11650	6,3
gm. m-w Szczawnica	150	429	5,8
gm. m-w. Rabka-Zdrój	321	1017	5,9
gm.w. Czarny Dunajec	293	1248	5,8
gm.w. Czorsztyn	113	456	6,3
gm.w. Jabłonka	260	1166	6,8
gm.w. Krościenko nad Dunajcem	99	409	6,3
gm.w. Lipnica Wielka	72	332	5,8
gm.w. Łapsze Niżne	53	206	2,3
gm.w. Nowy Targ	485	1984	8,8
gm.w. Ochotnica Dolna	255	1169	14,6
gm.w. Raba Wyżna	217	817	5,9
gm.w. Spytkowice	73	280	6,9
gm.w. Szaflary	168	720	7,0
m. Nowy Targ	539	1417	4,2
Powiat tatrzański	1229	3891	6,0
gm.w. Biały Dunajec	253	992	14,7
gm.w. Bukowina Tatrzańska	199	782	6,2
gm.w. Kościelisko	126	477	5,9
gm.w. Poronin	118	435	4,0
m. Zakopane	533	1205	4,5
Powiat m. Nowy Sącz	2036	5811	6,9
Nowy Sącz	2036	5811	6,9
PODREGION OŚWIĘCIMSKI	13348	38557	6,1
Powiat chrzanowski	3202	7999	6,3
gm. m-w. Alwernia	133	398	3,1
gm. m-w. Chrzanów	1346	3294	6,7
gm. m-w. Libiąż	577	1455	6,4
gm. m-w. Trzebinia	1008	2495	7,3
gm.w. Babice	138	357	4,0
Powiat olkuski	2853	7444	6,5
gm. m-w. Olkusz	877	2170	4,3
gm. m-w. Wolbrom	579	1514	6,5
gm.w. Bolesław	116	295	3,7
gm.w. Klucze	912	2598	17,5
gm.w. Trzyciąż	121	313	4,4
m. Bukowno	248	554	5,2
Powiat oświęcimski	2814	7054	4,6
gm. m-w. Brzeszcze	275	713	3,3
gm. m-w. Chełmek	309	717	5,6
gm. m-w. Kęty	404	1088	3,2
gm. m-w. Zator	189	478	5,3
gm.w. Osiek	105	373	4,7
gm.w. Oświęcim	257	637	3,7
gm.w. Polanka Wielka	38	116	2,8
gm.w. Przeciszów	107	316	4,7
m. Oświęcim	1130	2616	6,5
Powiat suski	2245	8116	9,8
gm. m-w. Maków Podhalański	297	890	5,6
gm.w. Budzów	112	448	5,3
gm.w. Bystra-Sidzina	273	1237	18,9
gm.w. Jordanów	435	1830	17,4
gm.w. Stryszawa	368	1180	10,0

gm.w. Zawoja	327	1148	12,8
gm.w. Zembrzyce	109	454	8,2
m. Jordanów	120	354	6,9
m. Sucha Beskidzka	204	575	6,0
Powiat wadowicki	2234	7944	5,1
gm. m-w. Andrychów	471	1496	3,5
gm. m-w. Kalwaria Zebrzydowska	419	1306	6,8
gm. m-w. Wadowice	223	821	2,2
gm.w. Brzeźnica	320	1206	12,4
gm.w. Lanckorona	116	404	6,9
gm.w. Mucharz	70	241	6,3
gm.w. Spytkowo	159	602	6,0
gm.w. Stryszów	99	381	5,7
gm.w. Tomice	139	612	8,3
gm.w. Wieprz	218	875	7,5
PODREGION TARNOWSKI	13388	45862	10,0
Powiat brzeski	2093	7950	8,8
gm. m-w. Brzesko	920	3216	9,0
gm. m-w. Czchów	206	848	9,1
gm.w. Borzęcin	143	516	6,2
gm.w. Dębno	136	526	3,8
gm.w. Gnojnik	228	960	12,9
gm.w. Iwkowa	246	1099	17,9
gm.w. Szczurowa	214	785	8,0
Powiat dąbrowski	1798	7342	12,5
gm. m-w. Dąbrowa Tarnowska	632	2374	11,7
gm.w. Bolesław	105	448	15,6
gm.w. Gręboszów	139	508	14,3
gm.w. Mędrzechów	123	526	14,6
gm.w. Olesno	110	452	5,9
gm.w. Radgoszcz	193	925	12,6
gm.w. Szczucin	496	2109	15,8
Powiat tarnowski	5758	21850	11,2
gm. m-w. Ciężkowice	578	2442	22,1
gm. m-w. Ryglice	286	1363	11,9
gm. m-w. Tuchów	423	1551	8,8
gm. m-w. Wojnicz	351	1166	8,9
gm. m-w. Zakliczyn	354	1371	11,2
gm. m-w. Żabno	502	1631	8,6
gm.w. Gromnik	258	1124	13,2
gm.w. Lisia Góra	359	1552	11,1
gm.w. Pleśna	286	1173	10,1
gm.w. Radłów	277	906	9,4
gm.w. Rzepiennik Strzyżewski	529	1852	27,2
gm.w. Skrzyszów	325	1243	9,4
gm.w. Szerzyny	221	1058	13,0
gm.w. Tarnów	639	2153	9,2
gm.w. Wierzchosławice	223	689	6,5
gm.w. Wietrzychowice	147	576	13,9
Powiat m. Tarnów	3739	8720	7,5
Tarnów	3739	8720	7,5

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
MAZOWIECKIE	129260	361569	7,0
PODREGION CIECHANOWSKO-PŁOCKI	18562	55998	9,0
Powiat ciechanowski	2138	7045	7,8
gm. m-w. Głinojeck	448	1674	21,1
gm.w. Ciechanów	13	37	0,6
gm.w. Gołymin-Ośrodek	35	101	2,5
gm.w. Grudusk	82	304	7,8
gm.w. Ojrzeń	159	715	16,4
gm.w. Opinogóra Górna	198	753	12,7
gm.w. Regimin	172	647	13,1
gm.w. Sońsk	137	447	5,6
m. Ciechanów	894	2367	5,2
Powiat gostyniński	1376	4026	8,6
gm.w. Gostynin	444	1453	11,7
gm.w. Pacyna	121	394	10,3
gm.w. Sanniki	189	637	9,7
gm.w. Szczawin Kościelny	172	682	13,4
m. Gostynin	450	860	4,5
Powiat mławski	2153	7971	10,9
gm.w. Dzierzgowo	182	777	23,0
gm.w. Lipowiec Kościelny	209	834	16,3
gm.w. Radzanów	199	676	19,2
gm.w. Strzegowo	252	1277	16,3
gm.w. Stupsk	96	335	6,7
gm.w. Szreńsk	61	214	4,7
gm.w. Szydłowo	150	630	13,9
gm.w. Wieczfnia Kościelna	151	583	13,8
gm.w. Wiśniewo	159	713	13,4
m. Mława	694	1932	6,6
Powiat płocki	2929	9467	8,9
gm. m-w. Drobin	426	1538	18,2
gm. m-w. Gąbin	40	132	1,2
gm. m-w. Wyszogród	276	758	12,8
gm.w. Bielsk	280	1061	11,9
gm.w. Bodzanów	206	544	6,6
gm.w. Brudzeń Duży	303	965	12,2
gm.w. Bulkowo	107	309	5,3
gm.w. Łąck	103	356	7,1
gm.w. Mała Wieś	180	579	9,3
gm.w. Nowy Duninów	138	455	11,8
gm.w. Radzanowo	151	540	7,2
gm.w. Słubice	.	.	x
gm.w. Słupno	164	479	8,1
gm.w. Stara Biała	257	780	7,5
gm.w. Staroźreby	298	971	13,0
Powiat płoński	2394	7891	9,0
gm.w. Baboszewo	228	947	11,7

gm.w. Czerwińsk nad Wisłą	201	698	9,1
gm.w. Dzierżążnia	106	358	9,2
gm.w. Joniec	74	243	9,3
gm.w. Naruszewo	336	1134	17,4
gm.w. Nowe Miasto	95	345	7,3
gm.w. Płońsk	143	471	6,5
gm.w. Raciąż	386	1313	15,8
gm.w. Sochocin	125	423	7,5
gm.w. Załuski	164	532	9,8
m. Płońsk	250	628	2,8
m. Raciąż	286	799	17,0
Powiat sierpecki	2134	6756	12,6
gm.w. Gozdowo	162	486	8,1
gm.w. Mochowo	318	1042	16,8
gm.w. Rościszewo	163	620	14,9
gm.w. Sierpc	291	965	13,5
gm.w. Szczutowo	199	752	17,0
gm.w. Zawidz	266	1073	15,6
m. Sierpc	735	1818	9,8
Powiat żuromiński	941	3504	8,8
gm. m-w. Biezuń	283	1069	20,2
gm. m-w. Żuromin	251	848	5,9
gm.w. Kuczbork-Osada	100	433	8,7
gm.w. Lubowidz	100	381	5,3
gm.w. Lutocin	32	94	2,1
gm.w. Siemiątkowo	175	679	19,2
Powiat m. Płock	4497	9338	7,4
Płock	4497	9338	7,4
PODREGION OSTROŁĘCKO-SIEDLECKI	26333	92966	12,4
Powiat łosicki	1018	3863	11,9
gm. m-w. Łosice	262	865	7,7
gm.w. Huszlew	136	514	17,6
gm.w. Olszanka	98	372	11,8
gm.w. Platerów	175	673	13,1
gm.w. Sarnaki	172	711	13,8
gm.w. Stara Kornica	175	728	14,9
Powiat makowski	2529	8899	19,3
gm. m-w. Różan	486	1359	30,9
gm.w. Czerwonka	169	684	25,8
gm.w. Karniewo	213	853	15,8
gm.w. Krasnosielc	422	1706	26,4
gm.w. Młynarze	74	357	20,6
gm.w. Płoniawy-Bramura	263	932	16,0
gm.w. Rzewnie	84	342	12,6
gm.w. Sypniewo	138	548	15,7
gm.w. Szelków	231	868	23,3
m. Maków Mazowiecki	449	1250	12,8
Powiat ostrołęcki	3290	14086	16,8
gm. m-w. Myszyniec	556	2364	23,2
gm.w. Baranowo	231	1049	15,8
gm.w. Czarnia	191	830	32,3
gm.w. Czerwin	82	298	5,8
gm.w. Goworowo	346	1432	16,6
gm.w. Kadzidło	606	2479	22,3
gm.w. Lelis	226	993	11,7
gm.w. Łyse	302	1502	18,9

gm.w. Olszewo-Borki	315	1262	13,2
gm.w. Rzekuń	286	1217	13,6
gm.w. Troszyn	149	660	13,7
Powiat ostrowski	2162	7374	9,9
gm. m-w. Brok	78	240	8,3
gm.w. Andrzejewo	40	143	3,2
gm.w. Boguty-Pianki	63	242	8,6
gm.w. Małkinia Górna	279	915	7,5
gm.w. Nur	82	286	9,2
gm.w. Ostrów Mazowiecka	440	1714	13,5
gm.w. Stary Lubotyń	173	710	18,1
gm.w. Szulborze Wielkie	72	294	16,6
gm.w. Wąsewo	231	951	21,0
gm.w. Zaręby Kościelne	131	529	13,8
m. Ostrów Mazowiecka	573	1350	6,0
Powiat przasnyski	2633	9857	18,7
gm. m-w. Chorzele	485	2015	19,9
gm.w. Czernice Borowe	181	665	16,8
gm.w. Jednorozec	709	2877	40,0
gm.w. Krasne	138	495	13,0
gm.w. Krzynowłoga Mała	152	628	18,0
gm.w. Przasnysz	341	1370	18,9
m. Przasnysz	627	1807	10,7
Powiat pułtuski	2188	7405	14,5
gm. m-w. Pułtusk	806	2496	10,5
gm.w. Gzy	115	376	9,4
gm.w. Obryte	133	413	8,7
gm.w. Pokrzywnica	196	795	16,7
gm.w. Świercze	435	1221	25,3
gm.w. Winnica	243	950	23,0
gm.w. Zatory	260	1154	24,3
Powiat siedlecki	2591	10323	12,8
gm. m-w. Mordy	240	839	13,4
gm.w. Domanice	136	542	20,6
gm.w. Korczew	141	603	20,4
gm.w. Kotuń	286	1034	12,3
gm.w. Mokobody	137	558	10,5
gm.w. Paprotnia	87	392	14,3
gm.w. Przesmyki	127	491	13,6
gm.w. Siedlce	285	957	5,9
gm.w. Skórzec	231	1111	15,4
gm.w. Suchożebry	144	524	11,3
gm.w. Wiśniew	204	878	14,9
gm.w. Wodynie	201	853	17,9
gm.w. Zbuczyn	372	1541	15,5
Powiat sokołowski	1822	6245	11,1
gm. m-w. Kosów Lacki	185	534	8,2
gm.w. Bielany	128	501	13,2
gm.w. Ceranów	88	366	15,3
gm.w. Jabłonna Lacka	143	582	11,6
gm.w. Repki	202	806	14,2
gm.w. Sabnie	153	563	14,3
gm.w. Sokołów Podlaski	201	691	11,3
gm.w. Sterdyń	146	470	10,7
m. Sokołów Podlaski	576	1732	9,4
Powiat węgrowski	2343	8338	12,4

gm. m-w. Łochów	582	2076	11,8
gm.w. Grębków	94	376	8,2
gm.w. Korytnica	262	1125	17,0
gm.w. Liw	193	711	9,4
gm.w. Miedzna	140	588	14,5
gm.w. Sadowne	181	662	10,8
gm.w. Stoczek	329	1118	21,7
gm.w. Wierzbno	103	403	13,3
m. Węgrów	459	1279	10,1
Powiat wyszkowski	2309	7541	10,5
gm. m-w. Wyszaków	1021	2767	7,2
gm.w. Brańszczyk	318	987	11,7
gm.w. Długosiodło	462	1673	22,0
gm.w. Rząśnik	177	793	11,9
gm.w. Somianka	131	520	9,5
gm.w. Zabrodzie	200	801	14,4
Powiat m. Ostrołęka	1576	4189	7,8
Ostrołęka	1576	4189	7,8
Powiat m. Siedlce	1872	4846	6,3
Siedlce	1872	4846	6,3
PODREGION RADOMSKI	21870	67986	10,9
Powiat białobrzeski	836	3048	9,1
gm. m-w. Białobrzegi	276	844	8,2
gm. m-w. Wyśmierzyce	76	281	9,8
gm.w. Promna	105	377	6,7
gm.w. Radzanów	47	173	4,4
gm.w. Stara Błotnica	171	730	14,0
gm.w. Stromiec	161	643	11,5
Powiat kozienicki	2159	7439	12,1
gm. m-w. Kozienice	906	2780	9,3
gm.w. Garbatka-Letnisko	190	526	9,9
gm.w. Głowaczów	44	137	1,9
gm.w. Gniewoszków	204	778	18,8
gm.w. Grabów nad Pilicą	82	344	9,1
gm.w. Magnuszew	527	2105	32,0
gm.w. Sieciechów	206	769	18,1
Powiat lipski	1023	3331	9,2
gm. m-w. Lipsko	272	789	6,9
gm.w. Chotcza	119	424	16,8
gm.w. Ciepeliów	155	450	7,8
gm.w. Rzeczników	117	415	8,9
gm.w. Sienno	174	611	9,7
gm.w. Solec nad Wisłą	186	642	11,5
Powiat przysuski	1391	5419	12,5
gm. m-w. Przysucha	277	987	8,0
gm.w. Borkowice	276	906	19,5
gm.w. Gielniów	97	332	7,0
gm.w. Klwów	258	1133	32,7
gm.w. Odrzywół	78	314	7,7
gm.w. Potworów	124	597	14,1
gm.w. Rusinów	195	792	18,0
gm.w. Wieniawa	86	358	6,5
Powiat radomski	4658	17585	12,0
gm. m-w. Iłża	418	1652	10,7
gm. m-w. Skaryszew	471	1800	13,2
gm.w. Gózd	224	981	12,0

gm.w. Jastrzębia	138	580	8,9
gm.w. Jedlińsk	531	2084	15,4
gm.w. Jedlnia-Letnisko	265	899	7,7
gm.w. Kowala	424	1607	14,7
gm.w. Pionki	413	1524	15,5
gm.w. Przytyk	252	1024	14,5
gm.w. Wierzbica	334	1202	11,9
gm.w. Wolanów	287	1167	14,0
gm.w. Zakrzew	425	1829	15,9
m. Pionki	476	1236	6,3
Powiat szydłowiecki	1835	6534	16,3
gm. m-w. Szydłowiec	944	3131	16,3
gm.w. Chlewiska	418	1492	24,4
gm.w. Jastrząg	6	24	0,5
gm.w. Mirów	274	1094	28,6
gm.w. Orońsko	193	793	13,8
Powiat zwoleński	1371	4793	13,0
gm. m-w. Zwoleń	505	1668	11,0
gm.w. Kazanów	100	387	8,3
gm.w. Policzna	245	837	14,2
gm.w. Przyłek	376	1257	19,4
gm.w. Tczów	145	644	13,3
Powiat m. Radom	8597	19837	8,8
Radom	8597	19837	8,8
PODREGION M. ST. WARSZAWA	30024	56607	3,3
Powiat m. st. Warszawa	30024	56607	3,3
M. st. Warszawa	30024	56607	3,3
PODREGION WARSZAWSKI WSCHODNI	18208	50989	6,8
Powiat garwoliński	2565	9448	8,9
gm. m-w. Pilawa	188	649	6,2
gm. m-w. Żelechów	217	756	9,0
gm.w. Borowie	91	385	7,5
gm.w. Garwolin	267	1114	9,3
gm.w. Górzno	125	526	8,6
gm.w. Łaskarzew	83	376	6,8
gm.w. Maciejowice	215	931	12,9
gm.w. Miastków Kościelny	62	293	5,9
gm.w. Parysów	114	467	11,3
gm.w. Sobolew	275	908	10,9
gm.w. Trojanów	248	962	12,5
gm.w. Wilga	141	452	8,6
m. Garwolin	350	1031	6,3
m. Łaskarzew	189	598	12,3
Powiat legionowski	2413	5616	5,6
gm. m-w. Serock	280	693	5,9
gm.w. Jabłonna	243	669	4,6
gm.w. Nieporęt	304	815	6,7
gm.w. Wieliszew	217	555	5,4
m. Legionowo	1369	2884	5,6
Powiat miński	3152	10037	7,0
gm. m-w. Halinów	228	687	5,1
gm. m-w. Kałuszyn	256	924	15,1
gm.w. Cegłów	143	416	6,6
gm.w. Dębe Wielkie	275	846	9,9
gm.w. Dobrze	152	541	9,1
gm.w. Jakubów	188	676	13,6

gm.w. Latowicz	143	509	9,2
gm.w. Mińsk Mazowiecki	283	979	7,3
gm.w. Mrozy	220	861	9,9
gm.w. Siennica	165	582	8,3
gm.w. Stanisławów	198	795	12,7
m. Mińsk Mazowiecki	475	1212	3,2
m. Sulejówek	426	1009	5,4
Powiat nowodworski	2420	6138	8,1
gm. m-w. Nasielsk	341	1127	5,8
gm. m-w. Zakroczym	456	1029	16,5
gm.w. Czosnów	367	954	10,6
gm.w. Leoncin	138	439	8,5
gm.w. Pomiechówek	357	889	10,0
m. Nowy Dwór Mazowiecki	761	1700	6,2
Powiat otwocki	2268	5514	4,7
gm. m-w. Karczew	235	587	3,7
gm.w. Celestynów	183	431	3,9
gm.w. Kołbiel	84	303	3,8
gm.w. Osieck	70	278	8,1
gm.w. Sobienie-Jeziory	129	417	6,7
gm.w. Wiązowna	170	525	5,1
m. Józefów	254	635	3,3
m. Otwock	1143	2338	5,3
Powiat wołomiński	5390	14236	6,8
gm. m-w. Radzymin	495	1293	6,4
gm. m-w. Tłuszcz	351	1077	5,8
gm. m-w. Wołomin	1699	3966	7,9
gm.w. Dąbrówka	233	870	12,3
gm.w. Jadów	277	909	11,9
gm.w. Klembów	248	776	8,6
gm.w. Poświętne	193	739	12,5
gm.w. Strachówka	128	480	16,3
m. Kobyłka	291	784	4,2
m. Marki	725	1624	6,5
m. Ząbki	431	1000	3,8
m. Zielonka	319	718	4,1
PODREGION WARSZAWSKI ZACHODNI	14263	37023	5,0
Powiat grodziski	2205	5182	6,5
gm. m-w. Grodzisk Mazowiecki	1075	2279	5,9
gm.w. Baranów	115	361	7,4
gm.w. Jaktorów	233	677	6,5
gm.w. Żabia Wola	200	658	9,9
m. Milanówek	489	1011	6,4
m. Podkowa Leśna	93	196	5,1
Powiat grójecki	1847	5746	5,9
gm. m-w. Grójec	418	1009	4,3
gm. m-w. Mogielnica	239	789	8,8
gm. m-w. Nowe Miasto nad Pilicą	234	760	9,3
gm. m-w. Warka	312	997	5,3
gm.w. Belsk Duży	91	314	4,7
gm.w. Błędów	93	323	4,1
gm.w. Chynów	65	233	2,4
gm.w. Goszczyn	72	310	10,4
gm.w. Jasieniec	192	616	11,4
gm.w. Pniewy	131	395	8,5
Powiat piaseczyński	2195	4996	3,3

gm. m-w. Góra Kalwaria	540	1243	5,1
gm. m-w. Konstancin-Jeziorna	463	1085	4,6
gm. m-w. Piaseczno	713	1349	2,0
gm. m-w. Tarczyn	140	376	3,5
gm.w. Lesznowola	206	560	3,2
gm.w. Prażmów	133	383	4,3
Powiat pruszkowski	2110	5250	3,5
gm. m-w. Brwinów	403	944	4,3
gm.w. Michałowice	182	330	2,0
gm.w. Nadarzyn	180	517	4,7
gm.w. Raszyn	302	815	4,1
m. Piastów	212	543	2,4
m. Pruszków	831	2101	3,8
Powiat sochaczewski	2171	6445	7,7
gm.w. Brochów	2	15	0,3
gm.w. Iłów	274	921	14,6
gm.w. Młodzieszyn	298	1002	18,2
gm.w. Nowa Sucha	80	305	5,0
gm.w. Rybno	88	357	10,4
gm.w. Sochaczew	222	718	7,9
gm.w. Teresin	397	1122	10,0
m. Sochaczew	810	2005	5,3
Powiat warszawski zachodni	1710	4399	4,2
gm. m-w. Błonie	527	1221	6,1
gm. m-w. Łomianki	253	703	3,1
gm. m-w. Ożarów Mazowiecki	289	685	3,3
gm.w. Izabelin	210	564	5,5
gm.w. Kampinos	122	349	8,6
gm.w. Leszno	164	442	4,9
gm.w. Stare Babice	145	435	2,7
Powiat żyrardowski	2025	5005	6,7
gm. m-w. Mszczonów	256	855	7,6
gm.w. Puszcza Mariańska	142	376	4,4
gm.w. Radziejowice	103	267	5,6
gm.w. Wiskitki	284	788	8,4
m. Żyrardów	1240	2719	6,6

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
OPOLSKIE	23585	63899	6,2
PODREGION NYSKI	11123	31166	7,6
Powiat brzeski	2536	7045	7,7
gm. m-w. Grodków	562	1732	8,8
gm. m-w. Lewin Brzeski	602	1578	11,6
gm.w. Lubsza	183	616	7,1
gm.w. Olszanka	78	271	5,5
gm.w. Skarbimierz	142	403	5,5
m. Brzeg	969	2445	6,5
Powiat kluczborski	1728	5090	7,4
gm. m-w. Buczyna	369	1271	13,1
gm. m-w. Kluczbork	798	2011	5,3
gm. m-w. Wołczyn	476	1579	11,0
gm.w. Lasowice Wielkie	85	229	3,2
Powiat namysłowski	1378	4317	9,9
gm. m-w. Namysłów	594	1628	6,2
gm.w. Domaszowice	204	661	17,6
gm.w. Pokój	225	761	13,7
gm.w. Świerczów	167	552	15,0
gm.w. Wilków	188	715	15,3
Powiat nyski	3749	10297	7,1
gm. m-w. Głuchołazy	508	1192	4,7
gm. m-w. Korfantów	250	804	8,3
gm. m-w. Nysa	1455	3619	6,1
gm. m-w. Otmuchów	365	1121	7,9
gm. m-w. Paczków	411	1159	8,5
gm.w. Kamiennik	318	928	25,3
gm.w. Łambinowice	147	489	6,0
gm.w. Pakosławice	194	602	15,4
gm.w. Skoroszyce	101	383	6,0
Powiat prudnicki	1732	4417	7,5
gm. m-w. Biała	176	486	4,2
gm. m-w. Głogówek	196	555	3,9
gm. m-w. Prudnik	1249	3038	10,4
gm.w. Lubrza	111	338	7,7
PODREGION OPOLSKI	12462	32733	5,2
Powiat głubczycki	1418	3953	8,0
gm. m-w. Baborów	350	984	15,2
gm. m-w. Głubczyce	681	1947	8,1
gm. m-w. Kietrz	17	30	0,3
gm.w. Branice	370	992	13,2
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	2121	5576	5,5
gm.w. Bierawa	126	338	4,3
gm.w. Cisek	117	307	4,7
gm.w. Pawłowiczki	192	555	6,7
gm.w. Polska Cerekiew	128	377	8,3
gm.w. Reńska Wieś	116	307	3,6

m. Kędzierzyn-Koźle	1442	3692	5,7
Powiat krapkowicki	1505	3791	5,7
gm. m-w. Gogolin	267	660	5,5
gm. m-w. Krapkowice	693	1692	7,0
gm. m-w. Zdzeszowice	327	862	5,0
gm.w. Strzeleczy	97	262	3,4
gm.w. Walce	121	315	5,4
Powiat oleski	1253	3761	5,6
gm. m-w. Dobrodzień	106	315	3,0
gm. m-w. Gorzów Śląski	233	751	9,9
gm. m-w. Olesno	290	876	4,7
gm. m-w. Praszka	230	576	4,2
gm.w. Radłów	98	302	6,6
gm.w. Rudniki	150	534	6,3
gm.w. Zębów	146	407	10,3
Powiat opolski	2919	8302	6,2
gm. m-w. Niemodlin	549	1571	11,4
gm. m-w. Ozimek	395	982	4,7
gm. m-w. Prószków	138	323	3,3
gm.w. Chrzastowice	96	260	3,9
gm.w. Dąbrowa	128	425	4,4
gm.w. Dobrzeń Wielki	446	1288	9,0
gm.w. Komprachcice	110	310	2,7
gm.w. Łubniany	215	622	6,7
gm.w. Murów	118	378	6,6
gm.w. Popielów	249	718	8,5
gm.w. Tarnów Opolski	231	695	7,1
gm.w. Tułowice	108	339	6,2
gm.w. Turawa	136	391	4,1
Powiat strzelecki	1579	4016	5,0
gm. m-w. Kolonowskie	132	343	5,6
gm. m-w. Leśnica	153	473	5,5
gm. m-w. Strzelce Opolskie	652	1447	4,4
gm. m-w. Ujazd	240	813	13,1
gm. m-w. Zawadzkie	189	420	3,3
gm.w. Izbicko	86	215	3,9
gm.w. Jemielnica	127	305	4,0
Powiat m. Opole	1667	3334	2,6
Opole	1667	3334	2,6

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
PODKARPACKIE	68537	249005	11,9
PODREGION KROŚNIEŃSKI	17433	61737	12,8
Powiat bieszczadzki	1013	3687	16,7
gm. m-w. Ustrzyki Dolne	699	2488	14,2
gm.w. Czarna	151	595	25,4
gm.w. Lutowiska	163	604	27,8
Powiat brzozowski	2611	10521	16,2
gm. m-w. Brzozów	602	2226	8,5
gm.w. Domaradz	379	1622	26,7
gm.w. Dydnia	444	1839	22,5
gm.w. Haczów	270	1037	11,4
gm.w. Jasienica Rosielna	440	1707	23,2
gm.w. Nozdrzec	476	2090	25,2
Powiat jasielski	4390	15535	13,5
gm.w. Brzyska	305	1405	22,5
gm.w. Dębowiec	214	899	10,6
gm.w. Jasło	434	1648	10,4
gm.w. Kołaczyce	510	1791	20,2
gm.w. Krempna	184	727	37,0
gm.w. Nowy Żmigród	343	1303	14,2
gm.w. Osiek Jasielski	234	885	16,6
gm.w. Skołyszyn	639	2332	18,8
gm.w. Tarnowiec	377	1417	15,6
m. Jasło	1150	3128	8,4
Powiat krośnieński	3712	12977	11,8
gm. m-w. Dukla	917	3361	20,2
gm. m-w. Iwonicz-Zdrój	391	1647	15,0
gm. m-w. Jedlicze	476	1342	8,9
gm. m-w. Rymanów	408	1489	9,6
gm.w. Chorkówka	373	1314	9,9
gm.w. Korczyn	389	1265	11,7
gm.w. Krościenko Wyżne	143	490	9,3
gm.w. Miejsce Piastowe	436	1450	10,7
gm.w. Wojaszówka	179	619	6,8
Powiat leski	1135	3953	14,9
gm. m-w. Lesko	416	1306	11,3
gm.w. Baligród	195	725	23,0
gm.w. Cisna	106	373	22,1
gm.w. Olszanica	233	829	16,5
gm.w. Solina	185	720	13,9
Powiat sanocki	3206	11398	12,0
gm. m-w. Zagórz	311	1047	8,2
gm.w. Besko	192	644	15,0
gm.w. Bukowsko	195	818	15,6
gm.w. Komańcza	209	798	15,6
gm.w. Sanok	806	3409	20,2
gm.w. Tyrawa Wołoska	134	564	29,1

gm.w. Zarszyn	355	1488	16,1
m. Sanok	1004	2630	6,7
Powiat M. Krosno	1366	3666	7,7
Krosno	1366	3666	7,7
PODREGION PRZEMYSKI	15365	58695	14,9
Powiat jarosławski	4171	16095	13,2
gm.w. Chłopice	243	1026	18,3
gm.w. Jarosław	486	2065	16,3
gm.w. Laszki	463	2000	28,9
gm.w. Pawłosiów	193	823	9,9
gm.w. Pruchnik	334	1359	14,1
gm.w. Radymno	300	1225	10,8
gm.w. Rokietnica	109	386	9,0
gm.w. Rożwienica	322	1457	23,6
gm.w. Wiązownica	500	2355	21,2
m. Jarosław	1153	3159	7,9
m. Radymno	68	240	4,3
Powiat lubaczowski	2271	9439	16,6
gm. m-w. Cieszanów	298	1391	19,3
gm. m-w. Narol	359	1441	17,2
gm. m-w. Oleszyce	452	1839	28,4
gm.w. Horyniec-Zdrój	198	839	17,0
gm.w. Lubaczów	528	2186	24,1
gm.w. Stary Dzików	133	660	14,6
gm.w. Wielkie Oczy	111	483	12,5
m. Lubaczów	192	600	4,8
Powiat przemyski	3926	15425	21,7
gm.w. Bircza	646	2662	40,8
gm.w. Dubiecko	857	3282	35,1
gm.w. Fredropol	345	1328	24,1
gm.w. Krasiczyn	271	962	19,6
gm.w. Krzywczka	138	568	11,6
gm.w. Medyka	260	1119	18,2
gm.w. Orły	208	926	10,9
gm.w. Przemyśl	542	2114	23,4
gm.w. Stubno	153	657	16,7
gm.w. Żurawica	506	1807	14,6
Powiat przeworski	2675	10635	13,5
gm. m-w. Kańczuga	432	1556	12,3
gm. m-w. Sieniawa	230	1065	15,5
gm.w. Adamówka	323	1444	34,7
gm.w. Gać	156	596	13,0
gm.w. Jawornik Polski	266	1042	22,1
gm.w. Przeworsk	463	1958	13,5
gm.w. Tryńcza	271	1150	14,1
gm.w. Zarzecze	151	623	8,7
m. Przeworsk	383	1201	7,7
Powiat m. Przemyśl	2322	7101	10,6
Przemyśl	2322	7101	10,6
PODREGION RZESZOWSKI	17039	61015	10,0
Powiat kolbuszowski	2354	8826	14,4
gm. m-w. Kolbuszowa	873	3009	12,3
gm.w. Cmolas	367	1514	19,2
gm.w. Dzikowiec	249	1068	16,6
gm.w. Majdan Królewski	244	851	8,8
gm.w. Niwiska	348	1217	21,1

gm.w. Raniżów	273	1167	16,3
Powiat łańcucki	2163	7583	9,7
gm.w. Białobrzegi	207	682	8,3
gm.w. Czarna	324	1240	11,4
gm.w. Łańcut	385	1542	7,5
gm.w. Markowa	240	1029	15,5
gm.w. Rakszawa	276	909	12,7
gm.w. Żołyńia	284	1002	15,0
m. Łańcut	447	1179	6,5
Powiat ropczycko-sędziszowski	1721	7581	10,6
gm. m-w. Ropczyce	271	1173	4,5
gm. m-w. Sędziszów Małopolski	483	2153	9,5
gm.w. Iwierzycy	127	563	7,5
gm.w. Ostrów	362	1545	22,6
gm.w. Wielopole Skrzyńskie	478	2147	25,7
Powiat rzeszowski	5172	19364	11,8
gm. m-w Boguchwała	533	1817	10,0
gm. m-w. Błażowa	306	1044	9,9
gm. m-w. Głogów Małopolski	506	1837	9,8
gm. m-w. Sokółów Małopolski	607	2649	16,1
gm. m-w. Tyczyn	418	1470	8,7
gm.w. Chmielnik	309	1077	16,8
gm.w. Dynów	406	1731	23,9
gm.w. Hyżne	206	779	11,3
gm.w. Kamień	369	1601	23,3
gm.w. Krasne	281	867	8,9
gm.w. Lubenia	135	496	7,7
gm.w. Świlcza	462	1706	12,0
gm.w. Trzebownisko	420	1433	7,5
m. Dynów	214	857	14,1
Powiat strzyżowski	2432	9010	14,6
gm. m-w. Strzyżów	877	2783	13,5
gm.w. Czudec	479	1740	15,1
gm.w. Frysztak	343	1454	13,7
gm.w. Niebylec	293	1176	11,1
gm.w. Wiśniowa	440	1857	22,1
Powiat m. Rzeszów	3197	8651	5,0
Rzeszów	3197	8651	5,0
PODREGION TARNOBRZESKI	18700	67558	11,0
Powiat dębicki	5188	19598	14,8
gm. m-w. Pilzno	646	2663	15,4
gm.w. Brzostek	809	3454	26,5
gm.w. Czarna	723	2810	22,4
gm.w. Dębica	763	3161	13,1
gm.w. Jodłowa	310	1309	24,2
gm.w. Żyraków	445	1929	14,3
m. Dębica	1492	4272	9,1
Powiat leżajski	2063	7873	11,4
gm. m-w. Nowa Sarzana	752	2790	13,1
gm.w. Grodzisko Dolne	222	930	11,4
gm.w. Kuryłówka	203	845	15,1
gm.w. Leżajsk	520	2222	11,2
m. Leżajsk	366	1086	7,7
Powiat mielecki	3131	12099	9,1
gm. m-w. Radomyśl Wielki	844	3527	25,7
gm.w. Borowa	158	615	11,0

gm.w. Czermin	134	581	8,6
gm.w. Gawłuszowice	122	444	15,7
gm.w. Mielec	254	964	7,8
gm.w. Padew Narodowa	215	951	17,8
gm.w. Przecław	278	1192	10,8
gm.w. Tuszów Narodowy	355	1227	16,3
gm.w. Wadowice Górne	262	1152	15,7
m. Mielec	509	1446	2,4
Powiat niżański	2769	10674	15,9
gm. m-w. Nisko	664	2467	11,0
gm. m-w. Rudnik nad Sanem	532	1703	16,8
gm. m-w. Ulanów	257	964	11,3
gm.w. Harasiuki	288	1128	17,7
gm.w. Jarocin	353	1467	27,8
gm.w. Jeżowe	500	2246	22,6
gm.w. Krzeszów	175	699	16,5
Powiat stalowowolski	2742	8143	7,5
gm.w. Bojanów	247	1107	15,4
gm.w. Pysznica	158	573	5,9
gm.w. Radomyśl nad Sanem	261	978	13,2
gm.w. Zaklików	263	804	9,4
gm.w. Zaleszany	277	872	8,2
m. Stalowa Wola	1536	3809	5,9
Powiat tarnobrzeski	1827	6337	11,8
gm. m-w. Baranów Sandomierski	445	1719	14,3
gm. m-w. Nowa Dęba	832	2546	13,9
gm.w. Gorzyce	292	1087	8,0
gm.w. Grębów	258	985	10,2
Powiat m. Tarnobrzeg	980	2834	5,7
Tarnobrzeg	980	2834	5,7

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
PODLASKIE	39231	121846	10,2
PODREGION BIAŁOSTOCKI	14912	40711	8,1
Powiat białostocki	4835	14612	10,6
gm. m-w. Choroszcz	326	973	7,3
gm. m-w. Czarna Białostocka	395	1162	9,9
gm. m-w. Łapy	991	2598	11,4
gm. m-w. Supraśl	294	776	5,9
gm. m-w. Suraż	86	323	15,9
gm. m-w. Tykocin	260	989	15,4
gm. m-w. Wasilków	410	1084	8,1
gm. m-w. Zabłudów	352	1078	12,6
gm.w. Dobrzyniewo Duże	201	714	8,8
gm.w. Gródek	296	842	14,8
gm.w. Juchnowiec Kościelny	379	1204	8,6
gm.w. Michałowo	314	806	11,2
gm.w. Poświętne	253	1049	27,9
gm.w. Turośń Kościelna	221	774	14,1
gm.w. Zawady	57	240	8,1
Powiat sokólski	3020	10916	15,3
gm. m-w. Dąbrowa Białostocka	458	1895	15,1
gm. m-w. Sokółka	1258	3604	13,8
gm. m-w. Suchowola	363	1602	22,1
gm.w. Janów	155	739	17,0
gm.w. Korycin	69	247	7,0
gm.w. Krynk	183	608	18,4
gm.w. Kuźnica	161	594	14,1
gm.w. Nowy Dwór	101	508	17,8
gm.w. Sidra	138	594	15,6
gm.w. Szudziałowo	134	525	15,7
Powiat m. Białystok	7057	15183	5,2
Białystok	7057	15183	5,2
PODREGION ŁOMŻYŃSKI	13339	43541	10,6
Powiat bielski	2286	6656	11,3
gm.w. Bielsk Podlaski	413	1128	15,6
gm.w. Boćki	142	547	11,2
gm.w. Brańsk	154	690	10,9
gm.w. Orla	138	458	14,2
gm.w. Rudka	111	424	19,5
gm.w. Wyszki	172	628	12,9
m. Bielsk Podlaski	997	2323	8,8
m. Brańsk	159	458	12,0
Powiat hajnowski	2367	6808	14,5
gm. m-w. Kleszczęle	133	459	16,5
gm.w. Białowieża	161	369	14,3
gm.w. Czeremcha	227	671	18,9
gm.w. Czyże	91	251	10,4
gm.w. Dubicze Cerkiewne	107	341	18,6

gm.w. Hajnówka	200	667	15,8
gm.w. Narew	204	587	14,6
gm.w. Narewka	159	460	12,0
m. Hajnówka	1085	3003	13,8
Powiat kolneński	1284	5048	12,8
gm. m-w. Stawiski	257	830	12,7
gm.w. Grabowo	112	470	13,1
gm.w. Kolno	250	1217	14,1
gm.w. Mały Płock	165	700	14,0
gm.w. Turośl	305	1263	25,8
m. Kolno	195	568	5,3
Powiat łomżyński	1561	6421	12,6
gm. m-w. Jedwabne	255	1006	18,3
gm. m-w. Nowogród	167	649	16,1
gm.w. Łomża	250	1050	10,5
gm.w. Miastkowo	207	880	20,5
gm.w. Piątnica	150	732	6,9
gm.w. Przytuły	51	230	10,7
gm.w. Śniadowo	80	285	5,0
gm.w. Wizna	93	328	7,6
gm.w. Zbójna	308	1261	29,0
Powiat siemiatycki	1633	5734	12,0
gm. m-w. Drohiczyn	198	788	11,7
gm.w. Dziadkowice	138	591	19,6
gm.w. Grodzisk	130	431	9,6
gm.w. Mielnik	221	769	29,4
gm.w. Milejczyce	76	302	14,1
gm.w. Nurzec-Stacja	198	712	16,2
gm.w. Perlejewo	53	285	9,3
gm.w. Siemiatycze	193	714	11,3
m. Siemiatycze	426	1142	7,6
Powiat wysokomazowiecki	1333	4986	8,4
gm. m-w. Ciechanowiec	278	915	9,8
gm.w. Czyżew-Osada	192	663	9,9
gm.w. Klukowo	175	721	15,6
gm.w. Kobylin-Borzymy	44	174	4,9
gm.w. Kulesze Kościelne	114	527	15,6
gm.w. Nowe Piekuty	87	323	8,0
gm.w. Sokoły	78	318	5,4
gm.w. Szepietowo	182	670	9,0
gm.w. Wysokie Mazowieckie	101	422	8,1
m. Wysokie Mazowieckie	82	253	2,7
Powiat zambrowski	905	2838	6,4
gm.w. Kołaki Kościelne	80	340	14,2
gm.w. Rutki	180	645	10,7
gm.w. Szumowo	50	154	3,2
gm.w. Zambrów	159	516	5,9
m. Zambrów	436	1183	5,2
Powiat m. Łomża	1970	5050	8,0
Łomża	1970	5050	8,0
PODREGION SUWALSKI	10980	37594	13,6
Powiat augustowski	2118	7554	12,8
gm. m-w. Lipsk	403	1603	28,9
gm.w. Augustów	169	718	10,9
gm.w. Bargłów Kościelny	337	1391	24,3
gm.w. Nowinka	93	326	11,5

gm.w. Płaska	67	219	8,7
gm.w. Sztabin	194	958	18,1
m. Augustów	855	2339	7,7
Powiat grajewski	2038	7248	14,6
gm. m-w. Rajgród	332	1121	20,4
gm. m-w. Szczuczyn	282	1083	16,2
gm.w. Grajewo	250	1154	19,0
gm.w. Radziłów	158	613	12,1
gm.w. Wąsosz	188	889	22,4
m. Grajewo	828	2388	10,7
Powiat moniecki	1702	6565	15,4
gm. m-w. Goniądz	326	1129	21,6
gm. m-w. Knyszyn	221	716	14,7
gm. m-w. Mońki	480	1666	10,7
gm.w. Jasionówka	164	671	23,0
gm.w. Jaświły	281	1265	23,5
gm.w. Krypno	85	412	10,1
gm.w. Trzcianne	145	706	15,3
Powiat sejneński	1024	3374	16,0
gm.w. Giby	226	741	25,1
gm.w. Krasnopol	157	545	14,1
gm.w. Puńsk	150	514	11,8
gm.w. Sejny	240	861	21,1
m. Sejny	251	713	12,1
Powiat suwalski	1524	5916	16,8
gm.w. Bakalarzewo	71	304	9,9
gm.w. Filipów	268	801	17,7
gm.w. Jeleniewo	232	1023	33,6
gm.w. Przerośl	183	704	23,2
gm.w. Raczki	177	719	11,9
gm.w. Rutka-Tartak	106	471	20,9
gm.w. Suwałki	180	649	10,0
gm.w. Szypliszki	125	505	12,7
gm.w. Wiżajny	182	740	27,6
Powiat m. Suwałki	2574	6937	10,0
Suwałki	2574	6937	10,0

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
POMORSKIE	68157	199171	9,0
PODREGION GDAŃSKI	15587	54495	10,9
Powiat gdański	1848	6300	7,0
gm.w. Cedry Wielkie	154	563	8,9
gm.w. Kolbudy	211	666	5,1
gm.w. Pruszcz Gdański	289	918	5,0
gm.w. Przywidz	246	943	18,2
gm.w. Pszczółki	133	438	5,4
gm.w. Suchy Dąb	98	464	11,8
gm.w. Trąbki Wielkie	312	1200	12,3
m. Pruszcz Gdański	405	1108	4,4
Powiat kartuski	5571	22172	19,6
gm. m-w. Kartuzy	1408	4499	14,3
gm. m-w. Żukowo	950	3675	13,5
gm.w. Chmielno	299	1352	20,4
gm.w. Przodkowo	350	1467	20,4
gm.w. Sierakowice	1359	6007	35,3
gm.w. Somonino	730	3119	33,1
gm.w. Stężycza	290	1249	14,0
gm.w. Sulęczyño	185	804	16,2
Powiat nowodworski	1520	4846	13,6
gm. m-w. Nowy Dwór Gdański	708	2359	13,2
gm.w. Ostaszewo	153	489	15,3
gm.w. Stegna	419	1246	13,0
gm.w. Sztutowo	131	456	13,0
m. Krynica Morska	109	296	21,6
Powiat pucki	1862	5719	7,5
gm.w. Kosakowo	211	625	7,0
gm.w. Krokowa	414	1608	15,6
gm.w. Puck	296	1092	4,8
m. Hel	95	210	5,5
m. Jastarnia	96	300	7,5
m. Puck	326	764	6,7
m. Władysławowo	424	1120	7,5
Powiat wejherowski	4786	15458	8,3
gm.w. Choczewo	200	663	12,0
gm.w. Gniewino	81	279	4,0
gm.w. Linia	342	1421	24,2
gm.w. Luzino	392	1576	11,7
gm.w. Łęczyce	561	2011	17,7
gm.w. Szemud	349	1351	9,9
gm.w. Wejherowo	419	1819	9,1
m. Reda	359	1088	5,6
m. Rumia	993	2374	5,3
m. Wejherowo	1090	2876	6,2
PODREGION SŁUPSKI	23444	68733	14,4
Powiat bytowski	3628	13832	18,3

gm. m-w. Bytów	720	2417	10,1
gm. m-w. Miastko	951	3193	16,3
gm.w. Borzytucho	163	680	23,8
gm.w. Czarna Dąbrówka	579	2639	47,3
gm.w. Kołczygłowy	202	800	18,4
gm.w. Lipnica	190	837	17,3
gm.w. Parchowo	171	712	20,9
gm.w. Studzienice	121	496	14,5
gm.w. Trzebielino	269	984	26,3
gm.w. Tuchomie	262	1074	27,0
Powiat chojnicki	3143	10316	11,2
gm. m-w. Brusy	279	1143	8,6
gm. m-w. Czersk	1007	3243	15,7
gm.w. Chojnice	641	2393	14,5
gm.w. Konarzyny	33	104	4,7
m. Chojnice	1183	3433	8,6
Powiat człuchowski	2697	9274	16,3
gm. m-w. Czarne	423	1491	16,1
gm. m-w. Debrzno	473	1718	18,4
gm.w. Człuchów	597	2349	22,6
gm.w. Koczała	214	653	18,8
gm.w. Przechlewo	348	1248	20,1
gm.w. Rzeczenica	266	979	26,4
m. Człuchów	376	836	5,8
Powiat lęborski	2496	7655	12,0
gm.w. Cewice	471	1753	25,2
gm.w. Nowa Wieś Lęborska	597	2152	17,0
gm.w. Wicko	255	926	16,4
m. Lębork	990	2404	6,9
m. Łeba	183	420	11,2
Powiat słupski	4896	14926	16,1
gm. m-w. Kępice	549	1632	16,9
gm.w. Damnica	376	1293	20,2
gm.w. Dębica Kaszubska	659	2155	22,7
gm.w. Główny	631	2231	23,7
gm.w. Kobylnica	484	1313	13,2
gm.w. Potęgowo	434	1536	21,6
gm.w. Słupsk	522	1650	11,8
gm.w. Smółdzino	200	592	17,3
gm.w. Ustka	516	1490	19,9
m. Ustka	525	1034	6,4
Powiat m. Słupsk	6584	12730	13,1
Słupsk	6584	12730	13,1
PODREGION STAROGARDZKI	17907	54583	11,1
Powiat kościerski	2401	8113	12,0
gm.w. Dziemiany	.	.	x
gm.w. Karsin	397	1507	25,3
gm.w. Kościerzyna	226	897	6,5
gm.w. Liniewo	194	761	16,8
gm.w. Lipusz	185	749	21,6
gm.w. Nowa Karczma	213	925	14,4
gm.w. Stara Kiszewa	501	1249	19,6
m. Kościerzyna	685	2025	8,8
Powiat kwidzyński	3781	10543	13,0
gm. m-w. Prabuty	787	2255	17,2
gm.w. Gardeja	548	2057	25,0

gm.w. Kwidzyn	481	1433	13,6
gm.w. Ryjewo	370	1161	20,0
gm.w. Sadlinki	189	761	13,5
m. Kwidzyn	1406	2876	7,6
Powiat malborski	2462	6689	10,7
gm. m-w. Nowy Staw	297	928	11,9
gm.w. Lichnowy	224	724	15,6
gm.w. Malbork	153	602	14,6
gm.w. Miłoradz	140	512	15,2
gm.w. Stare Pole	161	576	12,5
m. Malbork	1487	3347	8,8
Powiat starogardzki	4692	15451	12,6
gm. m-w. Skarszewy	535	1690	11,9
gm.w. Bobowo	105	359	12,2
gm.w. Kaliska	168	670	13,0
gm.w. Lubichowo	319	1154	20,1
gm.w. Osieczna	161	675	24,0
gm.w. Osiek	93	286	11,5
gm.w. Skórcz	199	811	18,1
gm.w. Smętowo Graniczne	301	975	18,6
gm.w. Starogard Gdański	486	1897	13,4
gm.w. Zblewo	443	1577	14,3
m. Czarna Woda	162	589	18,4
m. Skórcz	114	368	10,3
m. Starogard Gdański	1606	4400	9,2
Powiat sztumski	1795	6325	15,1
gm. m-w. Dzierzgoń	448	1350	14,1
gm. m-w. Sztum	580	1800	10,1
gm.w. Mikołajki Pomorskie	230	1020	27,4
gm.w. Stary Dzierzgoń	213	854	21,0
gm.w. Stary Targ	324	1301	19,9
Powiat tczewski	2776	7462	6,6
gm. m-w. Gniew	.	.	x
gm. m-w. Pelplin	525	1702	10,2
gm.w. Morzeszczyn	155	636	16,6
gm.w. Subkowy	185	680	12,9
gm.w. Tczew	.	.	x
m. Tczew	1911	4444	7,4
PODREGION TRÓJMIEJSKI	11219	21360	2,9
Powiat m. Gdańsk	6224	11988	2,6
Gdańsk	6224	11988	2,6
Powiat m. Gdynia	3973	7717	3,1
Gdynia	3973	7717	3,1
Powiat m. Sopot	1022	1655	4,2
Sopot	1022	1655	4,2

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
SLĄSKIE	92839	253223	5,4
PODREGION BIELSKI	11149	34522	5,3
Powiat bielski	2507	7635	5,0
gm. m-w. Czechowice-Dziedzice	804	2262	5,2
gm. m-w. Wilamowice	266	849	5,5
gm.w. Bestwina	84	267	2,5
gm.w. Buczkowice	176	632	5,9
gm.w. Jasienica	220	704	3,4
gm.w. Jaworze	67	195	2,9
gm.w. Kozy	243	709	6,0
gm.w. Porąbka	248	826	5,5
gm.w. Wilkowice	241	762	6,0
m. Szczyrk	158	429	7,4
Powiat cieszyński	3733	11654	6,8
gm. m-w. Skoczów	487	1532	5,9
gm. m-w. Strumień	315	924	7,6
gm.w. Brenna	252	976	9,3
gm.w. Chybie	159	470	5,1
gm.w. Dębowiec	111	435	7,9
gm.w. Golezów	152	493	4,0
gm.w. Hażlach	140	440	4,4
gm.w. Istebna	376	1686	14,9
gm.w. Zebrzydowice	287	905	7,1
m. Cieszyn	843	2001	5,7
m. Ustroń	274	795	5,2
m. Wisła	337	997	8,8
Powiat żywiecki	3088	10550	7,0
gm.w. Czernichów	137	453	6,9
gm.w. Gilowice	93	304	5,2
gm.w. Jeleśnia	296	1039	7,7
gm.w. Koszarawa	81	319	12,8
gm.w. Lipowa	158	585	5,9
gm.w. Łękawica	122	390	9,1
gm.w. Łodygowice	106	377	2,8
gm.w. Milówka	264	931	9,3
gm.w. Radziechowy-Wieprz	154	656	5,2
gm.w. Rajcza	256	902	10,0
gm.w. Ślemień	67	206	5,9
gm.w. Świnna	163	610	7,7
gm.w. Ujsoły	114	424	9,1
gm.w. Węgierska Górka	446	1566	10,7
m. Żywiec	631	1788	5,6
Powiat m. Bielsko-Biała	1821	4683	2,7
Bielsko-Biała	1821	4683	2,7
PODREGION BYTOMSKI	12346	35042	7,7
Powiat lubliniecki	1697	5349	7,0
gm. m-w. Woźniki	148	552	5,8

gm.w. Boronów	111	390	11,8
gm.w. Ciasna	90	354	4,5
gm.w. Herby	235	782	11,2
gm.w. Kochanowice	203	652	9,8
gm.w. Koszęcin	325	1079	9,4
gm.w. Pawonków	177	636	9,8
m. Lubliniec	408	904	3,8
Powiat tarnogórski	2608	7595	5,5
gm.w. Krupski Młyn	54	152	4,4
gm.w. Ożarówce	78	264	4,9
gm.w. Świerklaniec	160	438	4,0
gm.w. Tworóg	121	384	4,7
gm.w. Zbroślawice	295	979	6,3
m. Kalety	189	583	6,7
m. Miasteczko Śląskie	186	550	7,5
m. Radzionków	247	704	4,1
m. Tarnowskie Góry	1278	3541	5,8
Powiat m. Bytom	5506	15520	8,4
Bytom	5506	15520	8,4
Powiat m. Piekary Śląskie	2535	6578	11,2
Piekary Śląskie	2535	6578	11,2
PODREGION CZĘSTOCHOWSKI	10746	28729	5,4
Powiat częstochowski	3083	8802	6,6
gm. m-w. Blachownia	537	1428	10,7
gm. m-w. Koniecpol	210	616	6,0
gm.w. Dąbrowa Zielona	72	261	6,3
gm.w. Janów	150	454	7,7
gm.w. Kamienica Polska	148	367	6,5
gm.w. Kłomnice	344	902	6,5
gm.w. Konopiska	244	674	6,4
gm.w. Kruszyna	191	602	12,3
gm.w. Lelów	132	467	9,1
gm.w. Mstów	118	411	3,9
gm.w. Mykanów	244	645	4,6
gm.w. Olsztyn	87	280	4,2
gm.w. Poczesna	256	734	5,8
gm.w. Przyrów	133	408	9,9
gm.w. Rędziny	172	409	4,2
gm.w. Starcza	45	144	5,3
Powiat kłobucki	1941	6337	7,5
gm. m-w. Kłobuck	449	1275	6,3
gm. m-w. Krzepice	159	482	5,2
gm.w. Lipie	134	466	7,2
gm.w. Miedźno	179	583	7,7
gm.w. Opatów	116	403	6,0
gm.w. Panki	89	306	6,1
gm.w. Popów	321	1147	19,0
gm.w. Przystajń	138	499	8,3
gm.w. Wręczyca Wielka	356	1176	6,8
Powiat myszkowski	1300	3635	5,1
gm. m-w. Koziegłowy	346	938	6,6
gm. m-w. Żarki	271	797	9,6
gm.w. Niegowa	65	215	3,8
gm.w. Poraj	387	1119	10,6
m. Myszków	231	566	1,7
Powiat m. Częstochowa	4422	9955	4,1

Częstochowa	4422	9955	4,1
PODREGION GLIWICKI	9927	25627	5,1
Powiat gliwicki	1815	5125	4,5
gm. m-w. Sośnicowice	50	165	2,0
gm. m-w. Toszek	255	729	7,5
gm.w. Gierałtowiec	120	373	3,5
gm.w. Pilchowice	103	296	2,8
gm.w. Rudziniec	203	542	5,1
gm.w. Wielowieś	162	488	8,1
m. Knurów	618	1752	4,5
m. Pyskowice	304	780	4,1
Powiat m. Gliwice	3787	9098	4,6
Gliwice	3787	9098	4,6
Powiat m. Zabrze	4325	11404	6,0
Zabrze	4325	11404	6,0
PODREGION KATOWICKI	18238	46100	6,0
Powiat m. Chorzów	3433	8404	7,4
Chorzów	3433	8404	7,4
Powiat m. Katowice	6807	16643	5,3
Katowice	6807	16643	5,3
Powiat m. Mysłowice	1710	4215	5,6
Mysłowice	1710	4215	5,6
Powiat m. Ruda Śląska	2063	6384	4,4
Ruda Śląska	2063	6384	4,4
Powiat m. Siemianowice Śląskie	2658	6387	8,9
Siemianowice Śląskie	2658	6387	8,9
Powiat m. Świętochłowice	1567	4067	7,5
Świętochłowice	1567	4067	7,5
PODREGION RYBNICKI	9585	27846	4,4
Powiat raciborski	1453	4331	3,9
gm. m-w. Krzanowice	67	228	3,8
gm. m-w. Kuźnia Raciborska	216	667	5,5
gm.w. Kornowac	39	136	2,8
gm.w. Krzyżanowice	101	387	3,4
gm.w. Nędza	154	449	6,3
gm.w. Pietrowice Wielkie	96	349	4,9
gm.w. Rudnik	79	318	6,1
m. Racibórz	701	1797	3,2
Powiat rybnicki	1654	4770	6,4
gm. m-w. Czerwionka-Leszczyny	1244	3379	8,2
gm.w. Gaszowice	116	408	4,6
gm.w. Jejkowice	50	150	4,0
gm.w. Lyski	124	379	4,2
gm.w. Świerklany	120	454	4,0
Powiat wodzisławski	2538	7680	4,9
gm.w. Godów	138	412	3,3
gm.w. Gorzyce	277	871	4,4
gm.w. Lubomia	84	235	2,9
gm.w. Markłowice	78	257	5,0
gm.w. Mszana	87	291	4,1
m. Pszów	252	726	5,2
m. Radlin	262	840	4,7
m. Rydułtowy	493	1491	6,8
m. Wodzisław Śląski	867	2557	5,2
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	1157	3028	3,2
Jastrzębie-Zdrój	1157	3028	3,2

Powiat m. Rybnik	2099	6264	4,4
Rybnik	2099	6264	4,4
Powiat m. Żory	684	1773	2,9
Żory	684	1773	2,9
PODREGION SOSNOWIECKI	14805	38376	5,3
Powiat będziński	3937	9509	6,3
gm. m-w. Siewierz	197	506	4,2
gm.w. Bobrowniki	133	398	3,5
gm.w. Mierzęcice	110	293	4,0
gm.w. Psary	181	432	3,8
m. Będzin	1813	4405	7,5
m. Czeladź	1113	2546	7,5
m. Sławków	202	492	7,2
m. Wojkowice	188	437	4,7
Powiat zawierciański	2138	7074	5,7
gm. m-w. Łazy	457	1310	8,2
gm. m-w. Ogrodzieniec	227	664	7,0
gm. m-w. Pilica	169	456	5,1
gm. m-w. Szczekociny	203	564	6,9
gm.w. Irządze	55	226	8,0
gm.w. Kroczyce	166	600	9,5
gm.w. Włodowice	181	532	10,1
gm.w. Żarnowiec	53	174	3,5
m. Poręba	183	427	4,9
m. Zawiercie	444	2121	4,1
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	1781	4691	3,6
Dąbrowa Górnicza	1781	4691	3,6
Powiat m. Jaworzno	1515	4037	4,2
Jaworzno	1515	4037	4,2
Powiat m. Sosnowiec	5434	13065	5,9
Sosnowiec	5434	13065	5,9
PODREGION TYSKI	6043	16981	4,4
Powiat bieruńsko-łędzki	809	2097	3,7
gm.w. Bojszowy	86	261	3,9
gm.w. Chełm Śląski	88	216	3,8
m. Bieruń	199	456	2,3
m. Imielin	114	308	3,8
m. Łędziny	322	856	5,2
Powiat mikołowski	1423	4374	4,8
gm.w. Ornontowice	53	174	3,1
gm.w. Wiry	92	262	4,0
m. Łaziska Górne	179	841	3,8
m. Mikołów	795	2179	5,6
m. Orzesze	304	918	4,9
Powiat pszczyński	1946	6260	5,9
gm. m-w. Pszczyna	1092	3462	6,9
gm.w. Goczałkowice-Zdrój	172	549	8,7
gm.w. Kobiór	57	172	3,7
gm.w. Miedźna	291	970	6,2
gm.w. Pawłowice	149	350	2,0
gm.w. Suszec	185	757	6,9
Powiat m. Tychy	1865	4250	3,3
Tychy	1865	4250	3,3

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
ŚWIĘTOKRZYSKIE	43470	137351	10,8
PODREGION KIELECKI	26185	77180	9,9
Powiat kielecki	7111	25954	13,0
gm. m-w. Bodzentyn	557	1963	16,9
gm. m-w. Chęciny	591	1919	13,0
gm. m-w. Chmielnik	67	128	1,1
gm. m-w. Daleszyce	526	2006	13,4
gm.w. Bieliny	628	2698	27,3
gm.w. Górnio	704	2804	21,4
gm.w. Łagów	231	781	11,4
gm.w. Łopuszno	441	1599	17,8
gm.w. Masłów	300	1154	11,9
gm.w. Miedziana Góra	269	831	8,1
gm.w. Mniów	484	1692	18,3
gm.w. Morawica	201	754	5,5
gm.w. Nowa Słupia	525	1799	18,7
gm.w. Piekoszów	444	1728	11,1
gm.w. Pierzchnica	269	1041	21,8
gm.w. Raków	124	409	7,3
gm.w. Sitkówka-Nowiny	260	832	11,9
gm.w. Strawczyn	297	1170	11,7
gm.w. Zagnańsk	193	646	5,1
Powiat konecki	4375	13107	15,7
gm. m-w. Końskie	1516	3963	10,9
gm. m-w. Stąporków	1038	2712	15,0
gm.w. Fałków	292	1124	23,8
gm.w. Gowarczów	348	1230	25,9
gm.w. Radoszyce	501	1783	19,8
gm.w. Ruda Maleniecka	222	652	19,9
gm.w. Słupia (Konecka)	240	915	26,2
gm.w. Smyków	218	728	19,7
Powiat ostrowiecki	2925	8898	7,7
gm. m-w. Ćmielów	403	1300	16,7
gm. m-w. Kunów	419	1428	14,4
gm.w. Bałtów	174	592	15,1
gm.w. Bodzechów	476	1739	12,9
gm.w. Waśniów	172	663	9,4
m. Ostrowiec Świętokrzyski	1281	3176	4,4
Powiat skarżyski	2972	8310	10,5
gm. m-w. Suchedniów	287	911	8,5
gm.w. Bliżyn	426	1284	15,0
gm.w. Łączna	250	895	17,0
gm.w. Skarżysko Kościelne	353	1102	17,8
m. Skarżysko-Kamienna	1656	4118	8,5
Powiat starachowicki	3886	11141	11,9
gm. m-w. Wąchock	231	750	10,8
gm.w. Brody	543	1700	15,6

gm.w. Mirzec	277	944	11,2
gm.w. Pawłów	737	2725	18,1
m. Starachowice	2098	5022	9,6
Powiat m. Kielce	4916	9770	4,8
Kielce	4916	9770	4,8
PODREGION SANDOMIERSKO			
-JĘDRZEJOWSKI	17285	60171	12,1
Powiat buski	2570	8227	11,2
gm. m-w. Busko-Zdrój	964	2606	8,1
gm.w. Gnojno	231	811	17,3
gm.w. Nowy Korczyn	251	879	13,9
gm.w. Pacanów	369	1361	17,6
gm.w. Solec-Zdrój	5	8	0,2
gm.w. Stopnica	269	918	11,8
gm.w. Tuczępy	191	575	14,9
gm.w. Wiślica	290	1069	19,1
Powiat jędrzejowski	3408	12240	13,8
gm. m-w. Jędrzejów	879	2756	9,5
gm. m-w. Małogoszcz	620	2299	19,6
gm. m-w. Sędziszów	499	1779	13,7
gm.w. Imielno	332	1292	28,4
gm.w. Nagłowice	183	640	12,2
gm.w. Oksa	155	659	13,4
gm.w. Słupia (Jędrzejowska)	206	909	20,0
gm.w. Sobków	215	763	9,2
gm.w. Wodzisław	319	1143	15,2
Powiat kazimierski	457	1447	4,1
gm. m-w. Kazimierza Wielka	68	245	1,5
gm. m-w. Skalmierz	172	422	6,1
gm.w. Bejsce	88	259	6,1
gm.w. Czarnocin	128	518	12,7
gm.w. Opatowiec	1	3	0,1
Powiat opatowski	1967	7045	12,6
gm. m-w. Opatów	368	1142	9,1
gm. m-w. Ożarów	502	1619	14,3
gm.w. Baćkowice	166	674	13,2
gm.w. Iwaniska	372	1508	21,5
gm.w. Lipnik	148	577	10,2
gm.w. Sadowie	106	410	9,6
gm.w. Tartłów	157	593	10,3
gm.w. Wojciechowice	148	522	11,9
Powiat pińczowski	976	3679	8,8
gm. m-w. Działoszyce	1	1	0,0
gm. m-w. Pińczów	529	1932	8,8
gm.w. Kije	277	1043	22,7
gm.w. Michałów	119	473	9,8
gm.w. Złota	50	230	4,8
Powiat sandomierski	3442	11766	14,5
gm. m-w. Koprzywnica	288	1159	16,4
gm. m-w. Zawichost	238	695	15,0
gm.w. Dwikozy	342	1198	13,3
gm.w. Klimontów	533	1934	22,7
gm.w. Łoniów	189	659	8,8
gm.w. Obrazów	281	1152	17,2
gm.w. Samborzec	661	2304	25,9
gm.w. Wilczyce	179	755	19,3

m. Sandomierz	731	1910	7,7
Powiat staszowski	2789	9693	13,2
gm. m-w. Osiek	280	1065	13,5
gm. m-w. Połaniec	492	1405	11,8
gm. m-w. Staszów	745	2461	9,4
gm.w. Bogoria	528	2145	27,0
gm.w. Łubnice	268	929	21,0
gm.w. Oleśnica	160	419	10,6
gm.w. Rytwiany	162	638	10,1
gm.w. Szydłów	154	631	12,9
Powiat włoszczowski	1676	6074	13,0
gm. m-w. Włoszczowa	676	2121	10,4
gm.w. Kluczewsko	166	717	13,8
gm.w. Krasocin	402	1663	15,5
gm.w. Moskorzew	154	527	18,0
gm.w. Radków	87	337	12,9
gm.w. Secemin	191	709	14,0

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
WARMINSKO-MAZURSKIE	75619	235415	16,5
PODREGION ELBLĄSKI	30454	96213	18,2
Powiat braniewski	2787	8979	20,8
gm. m-w. Frombork	257	739	19,9
gm. m-w. Pieniężno	459	1557	23,4
gm.w. Braniewo	592	2394	37,8
gm.w. Lelkowo	177	624	20,5
gm.w. Płoskinia	195	687	25,5
gm.w. Wilczęta	255	832	26,9
m. Braniewo	852	2146	12,1
Powiat działdowski	2464	8841	13,6
gm. m-w. Lidzbark	463	1829	12,7
gm.w. Działdowo	446	1642	17,3
gm.w. Iłowo-Osada	263	1046	14,4
gm.w. Płońnica	247	1023	17,7
gm.w. Rybno	468	1715	23,6
m. Działdowo	577	1586	7,6
Powiat elbląski	3584	10599	18,8
gm. m-w. Młynary	337	998	21,7
gm. m-w. Pasłęk	1269	3809	19,8
gm. m-w. Tolkmicko	567	1487	22,1
gm.w. Elbląg	363	1009	15,6
gm.w. Godkowo	258	844	25,8
gm.w. Gronowo Elbląskie	313	943	19,2
gm.w. Markusy	349	1069	25,9
gm.w. Milejewo	126	435	14,3
gm.w. Rychliki	2	5	0,1
Powiat iławski	3869	12501	13,9
gm. m-w. Kisielice	265	984	15,9
gm. m-w. Susz	948	3373	26,6
gm. m-w. Zalewo	426	1605	23,0
gm.w. Iława	504	1932	16,0
gm.w. Lubawa	388	1452	13,9
m. Iława	997	2390	7,4
m. Lubawa	341	765	8,1
Powiat nowomiejski	2051	7202	16,5
gm.w. Biskupiec	420	1485	15,5
gm.w. Grodziczno	223	1048	16,8
gm.w. Kurzętnik	394	1536	17,6
gm.w. Nowe Miasto Lubawskie	371	1466	18,5
m. Nowe Miasto Lubawskie	643	1667	15,0
Powiat ostródzki	11197	38241	36,5
gm. m-w. Miłakowo	607	2122	37,2
gm. m-w. Miłomłyn	692	2874	57,8
gm. m-w. Morąg	3137	9277	37,6
gm.w. Dąbrówno	548	2251	51,6
gm.w. Grunwald	1009	3866	67,9

gm.w. Łukta	453	1493	33,0
gm.w. Maldyty	628	2212	35,6
gm.w. Ostróda	1540	5573	35,8
m. Ostróda	2583	8573	25,8
Powiat m. Elbląg	4502	9850	7,8
Elbląg	4502	9850	7,8
PODREGION EŁCKI	12955	43330	15,3
Powiat ełcki	2986	9501	11,1
gm.w. Ełk	491	1678	16,3
gm.w. Kalinowo	447	1856	26,9
gm.w. Prostki	471	1828	24,5
gm.w. Stare Juchy	292	1004	25,3
m. Ełk	1285	3135	5,5
Powiat giżycki	2496	7497	13,2
gm. m-w. Ryn	339	968	16,7
gm.w. Giżycko	450	1461	18,6
gm.w. Kruklanki	198	729	23,6
gm.w. Miłki	196	838	21,7
gm.w. Wydminy	284	912	13,7
m. Giżycko	1029	2589	8,8
Powiat gołdapski	991	3616	13,5
gm. m-w. Gołdap	597	2120	10,7
gm.w. Banie Mazurskie	254	970	25,0
gm.w. Dubeninki	140	526	17,0
Powiat olecki	1764	6057	17,8
gm. m-w. Olecko	986	3175	14,9
gm.w. Kowale Oleckie	308	1118	21,0
gm.w. Świętajno	310	1210	30,5
gm.w. Wieliczki	160	554	16,3
Powiat piski	3595	12993	22,7
gm. m-w. Biała Piska	1176	4688	39,1
gm. m-w. Orzysz	1005	3621	38,0
gm. m-w. Pisz	851	2574	9,4
gm. m-w. Ruciane-Nida	563	2110	25,1
Powiat węgorszewski	1123	3666	15,6
gm. m-w. Węgorzewo	782	2298	13,5
gm.w. Budry	205	820	27,7
gm.w. Pozezdrze	136	548	15,7
PODREGION OLSZTYŃSKI	32210	95872	15,6
Powiat bartoszycki	4726	14662	24,2
gm. m-w. Bisztynek	428	1341	20,4
gm. m-w. Sępól	907	3078	46,9
gm.w. Bartoszyce	889	3077	28,6
gm.w. Górowo Iławeckie	721	2403	33,5
m. Bartoszyce	1187	2935	11,7
m. Górowo Iławeckie	594	1828	41,8
Powiat kętrzyński	5606	17223	26,3
gm. m-w. Korsze	1150	3226	30,9
gm. m-w. Reszel	521	1403	17,1
gm.w. Barciany	767	2599	39,0
gm.w. Kętrzyn	1616	5810	71,7
gm.w. Srokowo	308	1186	28,5
m. Kętrzyn	1244	2999	10,7
Powiat lidzbarski	2282	7120	16,7
gm. m-w. Orneta	692	2067	16,4
gm.w. Kiwity	168	623	18,2

gm.w. Lidzbark Warmiński	661	2553	38,3
gm.w. Lubomino	86	282	7,7
m. Lidzbark Warmiński	675	1595	9,8
Powiat mrągowski	1916	5836	11,6
gm. m-w. Mikołajki	326	1162	13,9
gm.w. Mrągowo	485	1588	21,0
gm.w. Piecki	.	.	x
gm.w. Sorkwity	204	673	14,4
m. Mrągowo	901	2413	11,1
Powiat nidzicki	1843	6318	18,8
gm. m-w. Nidzica	785	2442	11,4
gm.w. Janowiec Kościelny	250	995	29,4
gm.w. Janowo	175	597	21,3
gm.w. Kozłowo	633	2284	37,5
Powiat olsztyński	6295	18653	16,2
gm. m-w. Barczewo	757	2023	12,1
gm. m-w. Biskupiec	1617	4808	25,4
gm. m-w. Dobrze Miasto	949	2422	15,3
gm. m-w. Jeziorany	236	764	9,4
gm. m-w. Olsztynek	941	2673	19,5
gm.w. Dywity	464	1539	15,8
gm.w. Gietrzwałd	246	801	14,6
gm.w. Jonkowo	36	112	1,8
gm.w. Kolno	254	912	27,0
gm.w. Purda	191	639	8,5
gm.w. Stawiguda	146	441	7,9
gm.w. Świątki	458	1519	36,8
Powiat szczycieński	5186	17336	25,0
gm. m-w. Pasym	674	2331	44,9
gm.w. Dźwierzuty	870	3074	47,1
gm.w. Jedwabno	112	302	8,5
gm.w. Rozogi	796	2973	52,7
gm.w. Szczytno	631	2191	20,1
gm.w. Świętajno	617	2247	38,3
gm.w. Wielbark	561	1909	30,4
m. Szczytno	925	2309	9,1
Powiat m. Olsztyn	4356	8724	5,0
Olsztyn	4356	8724	5,0

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
WIELKOPOLSKIE	99956	276781	8,2
PODREGION KALISKI	16476	49664	7,4
Powiat jarociński	1995	6943	9,8
gm. m-w. Jarocin	1282	4114	9,2
gm. m-w. Żerków	288	1241	11,8
gm.w. Jaraczewo	264	956	11,5
gm.w. Kotlin	161	632	8,8
Powiat kaliski	493	1569	1,9
gm. m-w. Stawiszyn	49	109	1,5
gm.w. Blizanów	44	125	1,3
gm.w. Brzeziny	27	39	0,7
gm.w. Ceków-Kolonia	95	309	6,8
gm.w. Godziesze Wielkie	.	.	x
gm.w. Koźminek	.	.	x
gm.w. Lisków	51	200	3,7
gm.w. Mycielin	5	16	0,3
gm.w. Opatówek	103	372	3,6
gm.w. Szczytniki	.	.	x
gm.w. Żelazków	119	399	4,4
Powiat kępiński	1372	4437	8,0
gm. m-w. Kępno	652	1602	6,5
gm.w. Baranów	145	528	7,0
gm.w. Bralin	81	327	5,7
gm.w. Łęka Opatowska	167	696	13,3
gm.w. Perzów	110	466	11,9
gm.w. Rychtal	95	382	9,4
gm.w. Trzcinica	122	436	9,2
Powiat krotoszyński	1629	5400	7,0
gm. m-w. Kobylin	318	1109	13,7
gm. m-w. Koźmin Wielkopolski	331	1146	8,3
gm. m-w. Krotoszyn	698	2160	5,4
gm. m-w. Zduny	159	539	7,7
gm.w. Rozdrażew	54	240	4,7
m. Sulmierzyce	69	206	7,3
Powiat ostrowski	3505	10539	6,6
gm. m-w. Nowe Skalmierzyce	225	790	5,2
gm. m-w. Odolanów	521	1974	14,2
gm. m-w. Raszków	230	777	6,8
gm.w. Ostrów Wielkopolski	294	913	5,0
gm.w. Przygodzice	279	1029	9,0
gm.w. Sieroszewice	161	595	6,2
gm.w. Sośnie	191	732	11,0
m. Ostrów Wielkopolski	1604	3729	5,2
Powiat ostrzeszowski	1573	5408	9,9
gm. m-w. Grabów nad Prosną	188	724	9,2
gm. m-w. Mikstat	189	649	10,5
gm. m-w. Ostrzeszów	650	1823	7,8

gm.w. Czajków	135	511	19,9
gm.w. Doruchów	177	787	15,2
gm.w. Kobyla Góra	127	511	8,7
gm.w. Kraszewice	107	403	11,1
Powiat pleszewski	2444	8152	13,1
gm. m-w. Pleszew	1213	3585	12,0
gm.w. Chocz	107	377	8,0
gm.w. Czermin	235	925	19,3
gm.w. Dobrzyca	422	1567	19,0
gm.w. Gizątki	250	943	20,4
gm.w. Gołuchów	217	755	7,7
Powiat m. Kalisz	3465	7216	6,7
Kalisz	3465	7216	6,7
PODREGION KONIŃSKI	17182	51373	7,9
Powiat gnieźnieński	3867	10755	7,6
gm. m-w. Czarniejewo	177	495	7,1
gm. m-w. Kłecko	154	604	8,0
gm. m-w. Trzemeszno	.	.	x
gm. m-w. Witkowo	319	1043	7,8
gm.w. Gniezno	235	917	10,3
gm.w. Kiszkowo	126	500	9,5
gm.w. Łubowo	95	358	6,5
gm.w. Mieleszyn	66	264	6,6
gm.w. Niechanowo	330	1220	22,2
m. Gniezno	2365	5354	7,7
Powiat kołski	2038	7028	8,0
gm. m-w. Dąbie	312	1096	16,7
gm. m-w. Kłodawa	462	1643	12,4
gm. m-w. Przedecz	128	415	9,7
gm.w. Babiak	365	1354	17,2
gm.w. Chodów	87	261	7,7
gm.w. Grzegorzew	88	299	5,3
gm.w. Koło	190	641	9,0
gm.w. Kościelec	163	570	8,5
gm.w. Olszówka	139	576	12,2
gm.w. Osiek Mały	.	.	x
m. Koło	104	173	0,8
Powiat koniński	3787	12955	10,4
gm. m-w. Golina	307	943	8,2
gm. m-w. Kleczew	182	618	6,3
gm. m-w. Rychwał	342	1170	14,0
gm. m-w. Sompolno	464	1383	13,2
gm. m-w. Ślesin	175	585	4,3
gm.w. Grodziec	144	527	10,1
gm.w. Kazimierz Biskupi	430	1398	13,0
gm.w. Kramsk	312	894	8,7
gm.w. Krzymów	146	505	7,0
gm.w. Rzgów	211	753	10,9
gm.w. Skulsk	148	542	8,8
gm.w. Stare Miasto	221	851	7,9
gm.w. Wierzbiniek	411	1671	22,0
gm.w. Wilczyn	294	1115	17,5
Powiat słupecki	1565	4430	7,6
gm. m-w. Zagórów	257	817	9,0
gm.w. Łądek	143	413	7,3
gm.w. Orchowo	114	399	10,2

gm.w. Ostrowite	3	8	0,2
gm.w. Powidz	128	360	17,0
gm.w. Słupca	125	409	4,5
gm.w. Strzałkowo	303	918	9,7
m. Słupca	492	1106	7,9
Powiat turecki	1783	4882	5,8
gm. m-w. Dobra	219	665	10,5
gm. m-w. Tuliszków	366	1022	9,7
gm.w. Brudzew	.	.	x
gm.w. Kawęczyn	112	375	7,1
gm.w. Malanów	246	822	12,8
gm.w. Przykona	20	57	1,4
gm.w. Turek	.	.	x
gm.w. Władysławów	30	116	1,5
m. Turek	790	1825	6,3
Powiat wrzesiński	1811	5983	8,0
gm. m-w. Miłosław	232	850	8,3
gm. m-w. Nekla	175	642	9,5
gm. m-w. Pызdry	405	1363	19,0
gm. m-w. Września	841	2429	5,5
gm.w. Kołaczkowo	158	699	11,5
Powiat m. Konin	2331	5340	6,7
Konin	2331	5340	6,7
PODREGION LESZCZYŃSKI	13405	42792	7,9
Powiat gostyński	2259	7476	9,9
gm. m-w. Borek Wielkopolski	266	838	10,8
gm. m-w. Gostyń	969	2950	10,6
gm. m-w. Krobia	302	1054	8,2
gm. m-w. Pogorzela	173	664	12,9
gm. m-w. Poniec	203	724	9,2
gm.w. Pępowo	131	484	8,1
gm.w. Piaski	215	762	9,1
Powiat grodziski	1020	3668	7,4
gm. m-w. Grodzisk Wielkopolski	312	1013	5,4
gm. m-w. Rakoniewice	295	1162	9,3
gm. m-w. Wielichowo	173	642	9,3
gm.w. Granowo	102	336	6,8
gm.w. Kamieniec	138	515	8,0
Powiat kościański	1922	6009	7,7
gm. m-w. Czempień	299	990	8,7
gm. m-w. Krzywiń	151	519	5,2
gm. m-w. Śmigiel	552	1809	10,3
gm.w. Kościan	284	1003	6,6
m. Kościan	636	1688	7,0
Powiat leszczyński	997	3119	6,1
gm. m-w. Osieczna	129	427	4,9
gm. m-w. Rydzyna	167	569	6,9
gm.w. Krzemieniewo	360	826	9,7
gm.w. Lipno	112	440	7,3
gm.w. Święciechowa	146	492	6,8
gm.w. Wijewo	83	365	10,3
gm.w. Włoszakowice	.	.	x
Powiat międzychodzki	997	3158	8,7
gm. m-w. Międzychód	413	1221	6,7
gm. m-w. Sieraków	262	771	8,9
gm.w. Chrzypsko Wielkie	146	518	15,5

gm.w. Kwilcz	176	648	10,6
Powiat nowotomyski	1457	4921	6,8
gm. m-w. Lwówek	244	892	9,8
gm. m-w. Nowy Tomyśl	304	945	3,8
gm. m-w. Opalenica	248	855	5,5
gm. m-w. Zbąszyń	325	1107	8,2
gm.w. Kuślin	213	768	13,7
gm.w. Miedzichowo	123	354	9,4
Powiat rawicki	1886	6186	10,4
gm. m-w. Bojanowo	334	1121	12,5
gm. m-w. Jutrosin	255	1040	14,6
gm. m-w. Miejska Górka	168	596	6,4
gm. m-w. Rawicz	940	2675	9,0
gm.w. Pakosław	189	754	16,2
Powiat wolsztyński	1256	4521	8,2
gm. m-w. Wolsztyn	536	1707	5,8
gm.w. Przemęt	276	1153	8,4
gm.w. Siedlec	444	1661	13,7
Powiat m. Leszno	1611	3734	5,8
Leszno	1611	3734	5,8
PODREGION PILSKI	12573	40613	10,0
Powiat chodzieski	1264	4110	8,7
gm. m-w. Margonin	196	652	10,2
gm. m-w. Szamocin	282	1067	14,4
gm.w. Budzyń	182	632	7,7
gm.w. Chodzież	182	607	11,1
m. Chodzież	422	1152	5,9
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	2734	8904	10,3
gm. m-w. Krzyż Wielkopolski	344	931	10,5
gm. m-w. Trzcianka	793	2380	10,1
gm. m-w. Wieleń	402	1398	11,1
gm.w. Czarnków	300	1159	10,5
gm.w. Drawsko	206	807	13,6
gm.w. Lubasz	269	961	13,5
gm.w. Połajewo	132	523	8,6
m. Czarnków	288	745	6,6
Powiat pilski	3247	9956	7,3
gm. m-w. Łobżenica	248	868	8,9
gm. m-w. Ujście	272	974	12,1
gm. m-w. Wyrzysk	291	979	6,9
gm. m-w. Wysoka	6	35	0,5
gm.w. Białośliwie	82	309	6,3
gm.w. Kaczory	280	992	13,1
gm.w. Miasteczko Krajeńskie	74	287	8,8
gm.w. Szydłowo	61	213	2,7
m. Piła	1933	5299	7,1
Powiat wągrowiecki	2230	7706	11,3
gm. m-w. Gołańcz	392	1557	18,6
gm. m-w. Skoki	331	1213	13,8
gm.w. Damasławek	173	649	11,8
gm.w. Mieścisko	110	493	8,3
gm.w. Wapno	123	466	15,4
gm.w. Wągrowiec	362	1422	12,4
m. Wągrowiec	739	1906	7,7
Powiat złotowski	3098	9937	14,5
gm. m-w. Jastrowie	742	2285	19,9

gm. m-w. Krajenka	233	920	12,5
gm. m-w. Okonek	424	1304	14,7
gm.w. Lipka	331	1199	21,7
gm.w. Tarnówka	138	465	14,9
gm.w. Zakrzewo	126	387	8,1
gm.w. Złotów	419	1539	16,8
m. Złotów	685	1838	10,0
PODREGION POZNAŃSKI	11087	34381	6,1
Powiat obornicki	1712	5607	9,9
gm. m-w. Oborniki	908	2851	8,9
gm. m-w. Rogoźno	557	1883	10,8
gm.w. Ryczywół	247	873	12,1
Powiat poznański	4350	12948	4,2
gm. m-w. Buk	164	552	4,6
gm. m-w. Kostrzyn	263	705	4,4
gm. m-w. Kórnik	405	1200	6,3
gm. m-w. Mosina	320	972	3,8
gm. m-w. Murowana Goślina	228	758	4,7
gm. m-w. Pobiedziska	421	1457	8,5
gm. m-w. Stęszew	185	621	4,4
gm. m-w. Swarzędz	498	1357	3,3
gm.w. Czerwonak	366	990	4,0
gm.w. Dopiewo	202	627	4,0
gm.w. Kleszczewo	123	426	7,4
gm.w. Komorniki	104	310	1,9
gm.w. Rokietnica	89	331	3,1
gm.w. Suchy Las	164	420	3,0
gm.w. Tarnowo Podgórne	337	1007	5,0
m. Luboń	271	733	2,6
m. Puszczykowo	210	482	5,1
Powiat szamotulski	2070	6410	7,4
gm. m-w. Ostroróg	298	1003	20,7
gm. m-w. Pniewy	174	623	5,2
gm. m-w. Szamotuły	696	1912	6,6
gm. m-w. Wronki	481	1426	7,6
gm.w. Duszniki	181	545	6,6
gm.w. Kaźmierz	138	522	7,0
gm.w. Obrzycko	75	279	6,5
m. Obrzycko	27	100	4,6
Powiat średzki	1522	4700	8,5
gm. m-w. Środa Wielkopolska	923	2600	8,6
gm.w. Dominowo	103	365	12,7
gm.w. Krzykosy	135	532	8,1
gm.w. Nowe Miasto nad Wartą	273	888	9,8
gm.w. Zaniemyśl	88	315	5,0
Powiat śremski	1433	4716	8,0
gm. m-w. Dolsk	97	355	6,1
gm. m-w. Książ Wielkopolski	251	1040	12,3
gm. m-w. Śrem	913	2644	6,6
gm.w. Brodnica	172	677	14,5
PODREGION M. POZNAŃ	29233	57958	10,4
Powiat m. Poznań	29233	57958	10,4
Poznań	29233	57958	10,4

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

TABL. 11. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH CZŁONKOWIE - BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WOJEWÓDZTW, PODREGIONÓW, POWIATÓW I GMIN W 2008 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa domowe	Osoby w gospodarstwach domowych	
		razem	w % ogółu ludności ^a
ZACHODNIOPOMORSKIE	81971	237028	14,0
PODREGION KOSZALIŃSKI	43873	131796	22,3
Powiat białogardzki	4766	13912	28,8
gm. m-w. Karlino	737	2488	27,2
gm.w. Białogard	944	3793	49,0
gm.w. Tychowo	901	3050	43,6
m. Białogard	2184	4581	18,8
Powiat drawski	6059	20309	35,2
gm. m-w. Czaplinek	1552	5178	44,3
gm. m-w. Drawsko Pomorskie	1061	3650	22,2
gm. m-w. Kalisz Pomorski	1085	3624	50,8
gm. m-w. Złocieniec	1460	4262	27,6
gm.w. Ostrowice	392	1474	58,4
gm.w. Wierzchowo	509	2121	47,1
Powiat kołobrzeski	4223	11288	14,7
gm.w. Dygowo	305	1046	18,7
gm.w. Gościno	355	1343	26,1
gm.w. Kołobrzeg	529	1575	16,3
gm.w. Rymań	316	1126	27,4
gm.w. Siemyśl	237	884	24,4
gm.w. Ustronie Morskie	348	1029	28,4
m. Kołobrzeg	2133	4285	9,5
Powiat koszaliński	4204	14303	22,2
gm. m-w. Bobolice	582	2200	22,4
gm. m-w. Polanów	641	1911	20,8
gm. m-w. Sianów	746	2784	20,9
gm.w. Będzino	595	1837	19,7
gm.w. Biesiekierz	482	1694	29,7
gm.w. Manowo	367	1362	21,3
gm.w. Mielno	364	975	19,5
gm.w. Świeszyno	427	1540	26,4
Powiat sławieński	4231	14068	24,5
gm.w. Darłowo	1099	3972	52,2
gm.w. Malechowo	594	2391	36,5
gm.w. Postomino	706	2901	41,2
gm.w. Sławno	282	1057	11,9
m. Darłowo	1089	2506	17,7
m. Sławno	461	1241	9,5
Powiat szczecinecki	7507	23975	31,1
gm. m-w. Barwice	1205	4836	55,2
gm. m-w. Biały Bór	889	2787	53,4
gm. m-w. Borne Sulinowo	953	3269	34,4
gm.w. Grzmiąca	639	2454	49,7
gm.w. Szczecinek	1230	4523	44,0
m. Szczecinek	2591	6106	15,9
Powiat świdwiński	5994	18173	37,5
gm. m-w. Połczyn-Zdrój	1583	4734	29,9

gm.w. Brzeźno	509	1932	68,9
gm.w. Rąbino	410	1445	37,0
gm.w. Sławoborze	685	2616	60,9
gm.w. Świdwin	1070	3570	58,0
m. Świdwin	1737	3876	25,0
Powiat walecki	2306	7329	13,5
gm. m-w. Człopa	311	964	18,9
gm. m-w. Mirosławiec	306	1067	18,5
gm. m-w. Tuczno	316	1125	23,0
gm.w. Wałcz	447	1812	14,5
m. Wałcz	926	2361	9,1
Powiat m. Koszalin	4583	8439	7,9
Koszalin	4583	8439	7,9
PODREGION STARGARDZKI	16479	51994	13,9
Powiat choszczeński	2349	7617	15,3
gm. m-w. Choszczno	895	2702	12,1
gm. m-w. Drawno	267	879	16,5
gm. m-w. Pełczyce	288	1032	12,9
gm. m-w. Recz	405	1308	22,9
gm.w. Bierzwnik	242	907	19,3
gm.w. Krzęcin	252	789	21,0
Powiat gryficki	3346	10635	17,5
gm. m-w. Gryfice	979	2716	11,5
gm. m-w. Płoty	604	2190	24,2
gm. m-w. Trzebiatów	600	1570	9,4
gm.w. Brojce	567	2058	55,4
gm.w. Karnice	446	1689	41,0
gm.w. Rewal	150	412	11,9
Powiat łobeski	1899	6718	17,6
gm. m-w. Dobra	188	622	14,1
gm. m-w. Łobez	485	1577	11,0
gm. m-w. Resko	336	1261	15,2
gm. m-w. Węgorzyno	416	1370	18,6
gm.w. Radowo Małe	474	1888	50,4
Powiat myśliborski	2855	8366	12,4
gm. m-w. Barlinek	619	1826	9,3
gm. m-w. Dębno	782	2087	10,1
gm. m-w. Myślibórz	1141	3318	16,0
gm.w. Boleszkowice	183	593	20,2
gm.w. Nowogródek Pomorski	130	542	16,4
Powiat pyrzycki	1566	5108	12,8
gm. m-w. Lipiany	179	660	10,9
gm. m-w. Pyrzyce	696	2068	10,6
gm.w. Bielice	108	337	11,4
gm.w. Kozielice	134	388	14,9
gm.w. Przelewice	261	1029	19,8
gm.w. Warnice	188	626	17,4
Powiat stargardzki	4464	13550	11,4
gm. m-w. Chociwel	195	738	12,2
gm. m-w. Dobrzany	488	1690	33,8
gm. m-w. Ińsko	182	572	16,1
gm. m-w. Suchań	295	886	20,3
gm.w. Dolice	483	1879	23,3
gm.w. Kobylanka	159	361	9,2
gm.w. Marianowo	160	524	16,7
gm.w. Stara Dąbrowa	223	816	22,8

gm.w. Stargard Szczeciński	625	2239	19,6
m. Stargard Szczeciński	1654	3845	5,5
PODREGION M. SZCZECIN	8678	16558	4,1
Powiat m. Szczecin	8678	16558	4,1
Szczecin	8678	16558	4,1
PODREGION SZCZECIŃSKI	12941	36680	11,5
Powiat goleniowski	4094	12197	15,3
gm. m-w. Goleniów	2173	5991	17,8
gm. m-w. Maszewo	396	1382	16,5
gm. m-w. Nowogard	601	1699	6,9
gm.w. Osina	282	1068	37,1
gm.w. Przybiernów	200	724	14,0
gm.w. Stepnica	442	1333	27,9
Powiat gryfiński	2818	8247	9,9
gm. m-w. Cedynia	213	738	17,1
gm. m-w. Chojna	429	1350	9,6
gm. m-w. Gryfino	714	1889	6,0
gm. m-w. Mieszkowice	295	830	11,2
gm. m-w. Moryń	199	685	15,9
gm. m-w. Trzcieżsko-Zdrój	167	477	8,4
gm.w. Banie	334	957	15,0
gm.w. Stare Czarnowo	134	444	11,7
gm.w. Widuchowa	333	877	15,8
Powiat kamieński	2868	8535	17,9
gm. m-w. Dziwnów	438	1120	27,2
gm. m-w. Golczewo	256	702	11,5
gm. m-w. Kamień Pomorski	765	2280	15,9
gm. m-w. Międzyzdroje			0,0
gm. m-w. Wolin	958	2905	23,4
gm.w. Świerzno	451	1528	36,1
Powiat policki	2228	5833	8,7
gm. m-w. Nowe Warpno	77	229	14,8
gm. m-w. Police	1296	3127	7,5
gm.w. Dobra (Szczecińska)	420	1269	8,9
gm.w. Kołbaskowo	435	1208	12,5
Powiat m. Świnoujście	933	1868	4,6
Świnoujście	933	1868	4,6

a Według stanu ludności na dzień 30 VI 2008 r.

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

poleca uwadze Czytelników

następujące publikacje wydane w 2009 r.:

ROCZNIKI STATYSTYCZNE

❑ ROCZNIK STATYSTYCZNY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO 2009

Wersja polsko-angielska, format B5.

Termin wydania - grudzień, **cena 30,00 zł, CD-ROM - 15,00 zł**

❑ WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE 2009 - PODREGIONY, POWIATY, GMINY

Wersja polsko-angielska, format B5.

Termin wydania - grudzień, **cena 30,00 zł, CD-ROM - 15,00 zł**

❑ ROCZNIK STATYSTYCZNY KRAKOWA 2009

Wersja polsko-angielska, format B5.

Termin wydania - grudzień, **cena 25,00 zł, CD-ROM - 15,00 zł**

ANALIZY STATYSTYCZNE

❑ RYNEK PRACY W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W LATACH 2004-2008

Przekroje: województwo, wybrane dane wg podregionów, powiatów i gmin, format B5.

Termin wydania - listopad, **cena 16,00 zł**

❑ BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ I ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH W 2008 R.

Przekroje: regiony, województwa, podregiony, format A4.

Termin wydania - grudzień, **cena 15,00 zł**

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE

❑ BIULETYN STATYSTYCZNY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Wersja polsko-angielska, wydanie kwartalne, format A4.

Przekroje: województwo, podregiony, powiaty, sekcje i działy PKD.

Termin wydania - 55 - 59 dni po kwartale, **cena 20,00 zł**

❑ BIULETYN STATYSTYCZNY MIASTA KRAKOWA

Wersja polsko-angielska, wydanie kwartalne, format B5.

Przekroje: Kraków, wybrane miasta.

Termin wydania - 60 dni po kwartale, **cena 18,00 zł**

❑ ZMIANY STRUKTURALNE GRUP PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2008 R.

Publikacja opracowana tylko w wersji elektronicznej, na płycie CD-ROM lub dostępna w internecie, wydanie roczne.

Przekroje: województwo, podregiony, powiaty, gminy, sekcje i działy PKD.

Termin wydania - kwiecień, **cena CD-ROM - 15,00 zł**

❑ TURYSTYKA W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2008 R.

Wersja polsko-angielska, wydanie roczne. Publikacja opracowana tylko w wersji elektronicznej, na płycie CD-ROM lub dostępna w internecie.

Przekroje: województwo, wybrane informacje wg podregionów, powiatów, gmin.

Termin wydania - czerwiec, **cena CD-ROM - 15,00 zł**

❑ LUDNOŚĆ, RUCH NATURALNY I MIGRACJE W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2008 R.

Wersja polsko-angielska, wydanie roczne. Publikacja opracowana tylko w wersji elektronicznej, na płycie CD-ROM lub dostępna w internecie.

Przekroje: województwo, podregiony, powiaty, gminy.

Termin wydania - lipiec, **cena CD-ROM - 15,00 zł**

❑ INFORMATOR STATYSTYCZNY MIASTO NOWY SĄCZ

Przekroje: Nowy Sącz, wybrane miasta, format B5.

Termin wydania - wrzesień, **cena 15,00 zł**

❑ INFORMATOR STATYSTYCZNY MIASTO TARNÓW

Przekroje: Tarnów, wybrane miasta, format B5.

Termin wydania - wrzesień, **cena 15,00 zł**

* * * * *

Publikacje można zamówić lub nabyć

W URZĘDZIE STATYSTYCZNYM W KRAKOWIE
UL. KAZIMIERZA WYKI 3, TEL. 012 415 60 11, FAX: 012 361 01 91
e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl
Nasz adres w internecie <http://www.stat.gov.pl/krak>